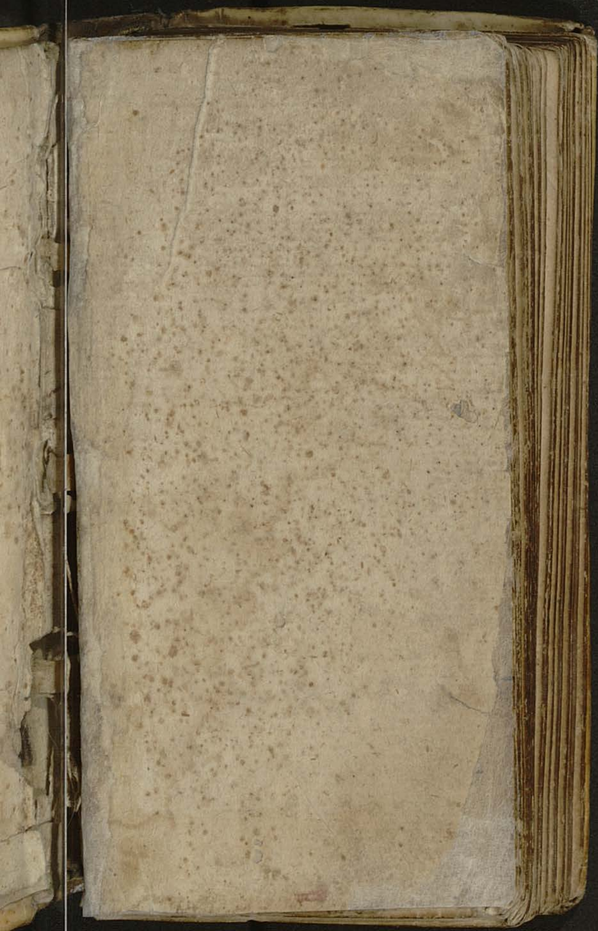
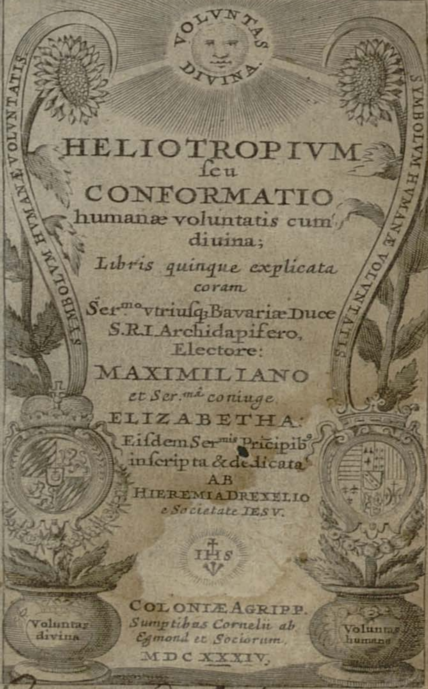

SYMBOLVM HVMANÆ VOLVNTATIS
Voluntas divina

Eremitar. Camaldul. Mont. Regij
prope Varsov.

SERENISSIMIS
PRINCIPIBVS
MAXIMILIANO,
S. R. I. Archidapifero,
Electori;

Et Serenissimæ ejus conjugi,

ELISABETHAE,
Comitibus Palatinis Rheni,
Bojorum Ducibus,

Dominis meis Clementissimis.

MIrè variant, Ser.mi Principes, humani affectus in virtutum studio. Sunt qui uni se dedant *Patientiæ*, virtuti ad omnia necessariæ. Bene, & sapienter. Alii *Obedientiam* in solium evehunt, eiq; plurimum juris esse dicunt, in omnem virtutis comitatum. Non male & isti. Sunt qui sanctioris vitæ fundamentum vocent *Demissionem animi*. Et hi quoque bene. Multi principem virtutem salutant *Iustitiam*. Erudite. Alii reginam in omnes virtutes faciunt *Charitatem*: Quid ni optime? Iam vero qua via virtutum illarum singulæ sint adeundæ,

sensus iterum diversi, & pæne innumeræ præceptionis. Mihi Demetrius philosophus, vir illo ævo magnus, etiamsi maximis comparetur, præclarissime dixisse visus est: *Plus prodesse, si pauca præcepta teneas, sed illa in promptu tibi, & in usu sint, quam si multa quidem didiceris, sed illa non habeas ad manum.* Ita prosus est: ecquid opus multis præceptionibus, ubi una sufficit? si subsilire in cœlum liceat ex angulo, quid opus tot gradibus?

Seneca l. 7. de Benef. c. 1.

Hæc mihi caussa fuit, Ser.^mi Duces, quare jam aliquot annis, Serenitatum vestrarum attentissimis ad sacra hæc auribus, nihil æque quam unum illud commendarim, *Velle quod vult Deus.* Sciebam equidem à nemine hoc melius capi, quam ab iis qui jam pridem id fuissent experti.

Sed quia non eadem omniũ auditorum mens est, nec æque capax;

capax; videbatur è re fore, si dicta scriptis firmarentur. Hoc agit libellus iste, qui vel ideo etiam ad Serenitates Vestras properat, ut quod auditores ceteri non potuerunt nisi solum nosse & intelligere è meis verbis, insuper discerent & facere, è tantorum Principum exemplis, atque ita quæ verba erant, fierent facta.

Hoc spectat humanæ voluntatis ad divinam *Conformatio*, quæ suaviter docet, præstare se semper in utrumque facilem; omnia & velle cum volente Deo; & cum nolente nolle. In hoc uno præcepto divini atque humani juris peritia omnis consistit. Hac regula, vitæ opera distribuenda sunt: ad hanc legem & agat cuncta, & exigat, qui non perfunctoriam pietatem amat. Vbi hæc sanctissima humanæ divinæque voluntatis mixtura est, illic individuus ille comitatus est omnium virtutum, Plato non uno loco felici-

tatem definit, *Dei Assimilationem.* Verba ipsa Platonis, auro digna, viliore hoc liquore scribantur: *Mortalem hanc naturam, & hunc inferum locum, malum circumstat necessario & adhæret. Ideo conandum quam celerrime hinc illuc fugere: fuga autem* Dei assimilatio, *quatenus potest.* Quis autem Deo magis assimilatur, quam qui suam voluntatem in omnibus subjicit divinæ, jamque nihil minus vult quã quod maxime se velle sentit, in id unum intentissimus, ad divinæ voluntatis perpendiculum omnia facere. Quisquis hoc unum didicit, scientiam utilem ac necessariam omnem consummavit. Hæc scientia instruit, quemadmodum se quisque, & in dubiis, & in adversis, & in lætis sapienter gerat: ut dubia prudenter, adversa fortiter, læta moderate tractet. Cui cum voluntate Dei bene convenit, is fortuita omnia contemnit, supra omnem metum se attollit, animum

Plato in Phileto, & alibi.

virtuti

virtuti consecrat: & quocumque vocat illa, planum putat; in solido ac sereno stat semper; quoties vult, cælo interest; nec unquam esse potest tam miser, quin suavissime in sinu Dei respiret. Et quemadmodum artifices, si ex alicujus rei subtilioris intentione oculos defatigent, in publicum prodeunt, & fessam aciem libera luce & aura delectant: sic animus in hoc tristi domicilio corporis clausus, quoties vult, apertum petit, & in divinæ voluntatis contemplatione requiescit, cum religiosissima voluptate. Hæc voluptas æqualis est, intrepida, nunquam sensura sui tædium. Hîc solida securitas, inconcussa fiducia. Ad humani boni summam pervenit, qui totus in divinam voluntatem transiit.

Atque hoc unicum sapientiæ præceptum traditur, his quinque libris, quos ad vestra, Ser.mi Principes, genua velut ad

Plin. l.21. hist.c. 45. med. lemen tiæ aram depono. Cō-misi antehac serenissimis manibus, de *Æternitate* Consideratio-nes. His addenda omnino fuit, Humanarum actionum Amussis, *Recta intentio*. Hanc ordine sequi debuit, Humanæ voluntatis cum divina *Conformatio*. Humanæ vitæ terminus, est *Æternitas*. Ad hunc terminum *Recta Intentia* ducit. At vero *Rectæ Intentionis* exactissimum exemplar est, *Velle quod vult Deus*, idque in rebus omnibus. Ita suo velut generi, suæ nectendæ erant species. Et has scriptiunculas à verbis, fateor, rudes, & impolitas, sed à re, quam velut digito monstrant, æstimandas, Vestris Serenitatibus omni jure & nomine, libens meritissimo consecro. Nam pæne hoc unum mihi superest, *Velle non ingratum mori*. Hoc volo, & tota mente volo, beneficiis quotidianis provocatus. Ceterum tantæ in omnem nostrum Ordinem beneficentiæ hic panegyrin ordiri, finis

finis epistolæ recusat. Res in aperto est; Nostrum tot locis vivere, beneficiis vestris deberi, ô magni Principes, quibus nunquam est dandorum beneficiorum inopia, datorum pœnitentia; qui hanc unam videmini potentiam sortiti, *Prodesse*.

Inter cetera beneficia recte numeravero, si Serenitates Vestræ dignentur & huic libello, serenissimi sui nominis radios non subtrahere. Serenitatibus Vestris Societatem nostram universam, meque una submississime commendo. Monachii, die Virginis Matris ab Angelo salutatæ. Anno à Virginis partu 1627.

Serenitatum V V. infimus cliens,

Hieremias Drexelius, è Societate IESV.

AD LECTOREM.

EN tibi, mi optime Lector, virtutum (audacter dico) omnium fundamentum solidißimum. Heliotropium *placuit appellare, nomine huic rei, arbitror, convenientißimo, & maxime proprio. Heliotropium pharmacopoliis notißima herba ad omnem solis motum tam stricta religione caput suum circumfert, ut solem etiam nubibus obtectum nunquam non aspiciat; inde* sponsam Solis *nominarunt. Voluntas humana, si errare nolit, ad omne momentum, & ad universos nutus divinæ voluntatis ita se libret, uti se ad suum Solem Heliotropium. Et hac illa inexpugnabilis est sapientia; Hoc firmum, & in omnia adversa impenetrabile scutum,* velle quod vult Deus. *Hanc doctrinam* de hominis voluntate ad divinam conformanda, *epitomen omnium sacrorum voluminum esse reor, & omnis sanctimoniæ compendium. Quisquis didicit divinæ voluntati suam subjungere, jam tota callet Biblia.*

Sed hoc mature monuerim: in re tam seria, voculis non inhærendum. Conformitas humanæ voluntatis cum divina: Resignatio suimet in divinum beneplacitum: Vnio voluntatum humanæ ac divinæ *&c. re prorsus eadem, solo differunt nomine. Veniam da, Lector, & aude non indignari vocibus parum latinis: Animus est, cum multis hic loqui, & divinæ voluntatis arcanum*

erueer

eruere in lucem, non tegere verborum involucris: hæc in remedium animi, non in exercitationem ingenii scripta sunt. Plura quidem è meis in tuas manus pervenisse credam. Præcesserunt

Æternitatis *Considerationes.*

Zodiacus *Christianus, seu, signa XII Prædestinationis.*

Horologium *Tutelaris Angeli.*

Nicetas, *seu, Triumphata Incontinentia.*

Trismegistus, *de Conscientiæ, Cælitum, Corporis cultu.*

Recta intentio, *omnium actionum Amussis. Sequitur jam*

Heliotropium, *seu,* Conformatio *humanæ voluntatis ad divinam.*

Hoc ultimum, priorum omnium, sed & virtutum universarum Summam & Compendium putem. Hoc autem is optime capiet, qui & priora jam viderit. Recta intentio *ducit ad Deum; humanæ voluntatis ad divinam* Conformatio *(liceat dicere) introducit in cor* Dei. *Et vide, mi Lector, quam brevis ad beatam æternitatem, & quam expedita te ducat via! His unis verbulis tota describitur:* velle quod vult Deus. *Hoc totum iter est è terra in cælum. Lubet hinc eo ascendere? hac via pervenitur. Aliis viis ire poteris, nunquam pervenire. Et quæso te, ne tibi hæc videantur æquo prolixius dicta. Hîc fundamentum jacitur ad omnem virtutem: hîc aditus obstruitur omnibus vitiis. Examina quæ legis, & caput sapientiæ in istis habebis.*

AD LECTOREM.

Hoc jam unum amice te monuerim, mi Lector, cum tibi ægre est, nec multa lubet legere, id saltem à te impetres velim; Libri primi caput primum, & libri quinti seu ultimi caput ultimum inspice, dictorumque capitum vel unam solummodo partem die uno perlege, & morbo tuo (pæne polliceri ausim) melius erit. Omnia quæ ceteris videntur mala, & mansuescent tibi, & in bonum abibunt, si didiceris super illa eminere, divinæ voluntatis amplexu. Ita, mi Lector, Deum audi, audiendus.

Ima-

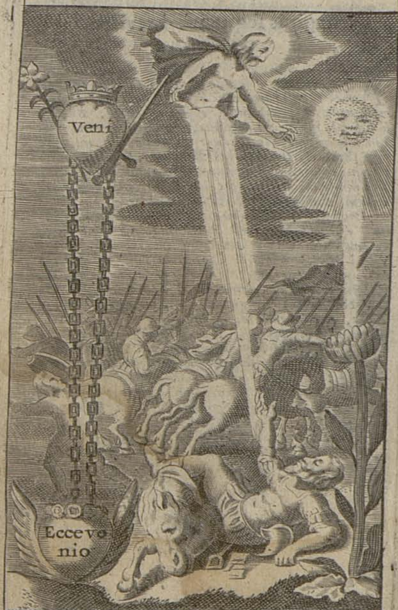
Imaginis ſequentis brevis explicatio.

AD divinam voluntatem nemo ſe bene conformabit, niſi eam prius bene cognoverit. Divinæ voluntatis cognitionem ſic repræſentamus. Saulus à Chriſto in terram dejectus, jamque divinæ voluntatis cognoſcendæ avidus: Domine, ait, quid me vis facere? At Chriſtus illum ad Ananiam mittit, qui divinam ei voluntatem explicaturus ſit. Ita nimirum Deus agere ſolet: ſuæ voluntatis arcanum homines docet, ſed per homines.

Hic inſuper geminum tam humanæ quam divinæ Voluntatis ſymbolum ſtatuimus. 1. *Cor aurea corona redimitum, lilio & gladio cinctum,* DEI VOLVNTATEM *ſignificat, quæ & præmio & ſupplicio ſuos coercet. At Cor alterum alis inſtructum, & roſis coronatum,* HVMANÆ VOLVNTATIS *ſignum eſt. Alæ, pia deſideria; Roſæ, deſiderantis inconſtantiam notant.* 2. *Sol, alterum ſymbolum eſt* DIVINÆ VOLVNTATIS: *Heliotropium vero,* HVMANÆ, *quæ quidem antequam divinam voluntatem probe cognoſcat, veluti flos eſt nondum plene apertus, brevi tamen tota facie ſuum ſolem recepturus. Hoc unum jam reſtat, ut cum Dei voluntas humanam invitarit, illudque ſuaviſſimum,* VENI, *pronunciarit; mox hominis voluntas invitanti reſpondeat:* ECCE VENIO. *Domine quid me vis facere? Ad omnes nutus tuos vigilo.*

LIBER

AGNITIO DIVINÆ VOLUNTATIS.

Domine, quid me vis facere? Act. 8. V. 6

LIBER PRIMVS DE DIVINÆ VOLVNTATIS COGNITIONE.

CAPVT I.

Hypotyposis omnium quinque librorum; duplex etiam fundamentum ponitur, & omnes omnino pœnas à Dei voluntate provenire ostenditur.

REx Macedo Alexander, cum Darium bello peteret, æstu & itineris fervore percalefactus, Cydno amni corpus suum immersit, sed hebetatis subito torpore artubus, expiranti similis in tabernaculum delatus est. Huc amicis pariter & medicis admissis, melius sibi fore Rex ajebat, mori strenue, quam tarde convalescere: proinde si quid opis aut artis esset, scirent se non tam mortis quam belli remedium quærere. Itaque medici attentissimo consilio salutis remedia circumspiciebant, qui cum ad unam potionem sententiam direxissent, Philippus medicus, Regi puero fidus admodum comes & custos salutis datus, non præceps sed strenuum remedium afferre, potionemque illam suis manibus temperaturum, & ea vim morbi levaturum esse promisit.

Curtius l. 3. c. 10. Arrianus l. 2. Iust. l. 11. Valer. l. 3. c. 8. Seneca 2. de Ira. c. 23.

Inter

Inter hæc à Parmenione fidissimo purpuratorum literæ supervenerunt, quibus Rex monebatur ne salutem suam Philippo committeret, mille talentis à Dario esse corruptum. Ingentem animo sollicitudinem literæ incusserant regi, & quicquid in utramque partem, aut metus aut spes subjecerat, secreta æstimatione pensabat. Bibere perseveraret? vitæ periculum terrebat. Damnaret fidem medici? anteactæ vitæ fidelitas dissuadebat. Diu animo in diversa versato, nulli quid scriptum esset enunciavit, epistolamque sigillo annuli sui impressam, pulvino, cui incumbebat, subjecit. Inter has cogitationes biduo absumpto, illuxit à medico destinatus dies. Et ille cum poculo, in quo medicamentum diluerat, intravit. Quo viso, Alexander, levato corpore in cubitum, epistolam à Parmenione missam sinistra manu tenens, accepit dextra poculum, & hausit interritus: tum epistolam Philippum legere jubet, nec à vultu legentis movit oculos, ratus aliquas conscientiæ notas in ipso ore posse deprehendere. Ille epistola perlecta, plus indignationis quam pavoris ostendit, projectisque amiculo & literis ante lectum: Rex, inquit, semper quidem meus ex te spiritus pependit, sed nunc vero (arbitror) sacro & vene-

venerabili ore trahitur. Crimen quod mihi objectum eſt, tua ſalus diluet. Laxa paulliſper animum, quem ſollicitudine intempeſtiva amici ſane fideles, ſed moleſte ſeduli turbant. Non ſecurum modo hæc vox, ſed etiam lætum Regem ac plenum bonæ ſpei fecit. Itaque ſi tibi permiſſum eſſet Philippe, inquit, quo maxime modo animum velles experiri meum, alio profecto voluiſſes: ſed certiorem quam expertus es, ne optaſſes quidem. Hac epiſtola accepta, tamen quod dilueras bibi. Hæc locutus, dextram obtulit Philippo. Vt vero medicamentum ſe diffudit in venas, & ſenſim toto corpore ſalubritas percipi potuit, primo animus vigorem ſuum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperavit: quippe Rex poſt tertium diem, jam ſoſpes in conſpectum militum ſe dedit.

Hîc mihi, Lector, quinque obſervabis ſedulo.

Primum: Rex Alexander ante omnia noſſe voluit quo pharmaci genere juvari poſſet. Deinde Philippi medici in ſe fidem non indiligenter expendit, & quem is animum erga ſe gereret, è vultu didicit.

Alterum: Vbi Alexander perſpexit Philippum medicum tam intemerata fide pro ſalute ſua ſollicitum eſſe,

omni suſpicione poſita, medicamentum Philippi manibus temperatum, ſine ulla cunctatione intrepidus hauſit.

Tertium: Pro tam conſtanti erga Philippum medicum judicio, digniſſimam mercedem, integram valetudinem intra triduum recepit. Ideo Philippum ſervatorem ſuum una ſecum perduxit ad ſtativa militum, ubi pro ſe quiſque dextram medici amplexus, grates habebat velut præſenti Deo.

Quartum: Quo minus Rex revaleſceret, ingens ſeſe impedimentum objecit, nec unum duntaxat: Literæ fidiſſimi Parmenionis ſuſpicionem veneni pluribus indiciis ingerebant, & amicorum ſedula quidem ſed vitioſa ſollicitudo plurimum turbabat.

Ma-tris, ait Seneca.

Quintum: Hoc unice Regem Alexandrum juvit, quod ſui medici cum ſolertem ac eruditam providentiam, tum ſanctam & incorruptam in ſe fidem agnoſcere non recuſarit, & inde maximam conceperit fiduciam valetudinis recuperandæ, quam etiam recuperavit feliciſſime.

En, mi Lector, totius ſcriptionis & quinque librorum qui ſequuntur, hypotypoſin ac ſummam. Nimirum hoc ordine progrediemur, quo Macedonum regem conſanatum diximus. Itaque humanam voluntatem

tem in divina constituendam esse, hac via & connexione trademus.

Primum erit: Ostendere, qua ratione voluntas divina sit cognoscenda. Omnium vox & sensus est: Te mihi prius velim notum, quam me tibi credam amicum. Alexander ante audit, quid Philippus medicus velit ac jubeat, quam ipse medicamentum sumat. Primum ergo est, divinam voluntatem nosse.

Proximum ab hoc: Cum divina voluntate suam conformare. Cur enim illam scrutari aut nosse volo, si amplecti, si sequi non volo? Non cunctatus est Alexander, quin idem, quod medicus, vellet, traheretque in se ore suo (quod Philippus dicebat) spiritum sui medici.

Tertium est: Proponere, quantæ felicitatis sit, divinam voluntatem non solum habere notam, sed suam illi agglutinatam. Non oderat Alexander pharmacum, quia vitam & valetudinem amabat. Certe omnis amaror pharmaci, spe valetudinis dulcescit. Amaritudinis subinde aliquid habere videtur voluntas divina, sed illud spe summi boni superandum est.

Quartum erit: Impedimenta omnia, quæ hanc humanæ voluntatis cum divina consensionem turbant, amovere; voluntatem propriam jugulare, ut amplecti liceat divinam.

Rex Alexander amicissimis etiam non credidit, ne fidem negare cogeretur ei qui accusabatur ut inimicus.

Quinto denique loco: Adjumenta illa explicabimus, quæ ad divinæ humanæque voluntatis concordiam potissimum valent. Ea sunt, divinæ Providentiæ cognitio, & inde concepta in Deum Fiducia. Periisset Alexander, nisi medici doctam sinceramque providentiam agnoscere eique fidere voluisset.

Hæc sunt, & in hunc ordinem digesta, quæ his quinque libris sumpsimus exponenda, ut humanæ voluntatis cum divina nexus & certior sit, & firmior. Nunc ad rem.

I. Omnis doctrinæ, quam Christus tot divinissimis concionibus tradidit, caput hoc fuit, divinæ voluntati seipsum integre perfecteq; in rebus omnibus ac singulis conformare. Hoc Servator qua verbis qua factis amplissime docuit, & nobis semetipsum formam dedit ad imitandum. 2 Thes. c. 3. v. 9. Ad hanc Domini doctrinam explicatius proponendam, duplex cum Theologis ponimus fundamentum.

Primum: Omnem omnino profectus nostri rationem in hac humanæ divinæq; voluntatis conformatione & concordia consistere, ita ut quo ista fuerit sincerior, hoc ille futurus sit uberior. Omnem Christiani hominis perfectionem in *Charitate* sitam:

tam esse jam liquet. Volumina divina testimoniis in hanc rem plena sunt: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. Hoc est maximum & primum mandatum. Nunc autem manent fides, spes, charitas. major autem horum est charitas. Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis. Finis autem præcepti est charitas. Charitatis autem actus longe nobilissimus, & assidue instaurandus, est hæc ipsa cum Dei voluntate conformitas in omnibus. Eadem velle, & eadem nolle, firma est amicitia; vox est beati Hieronymi, & omnium sapientum.

Matt. c.22. v. 37. 1 Cor. c.13. v.13. 1 Tim. c.1.v. 5.

Alterum fundamentum: Nihil prorsus in Orbe fieri (peccato solum secluso) sine Dei voluntate. Fortunæ seu ridentis seu sævientis imperium nullum est. Hæc idololatrarum somnia sunt, quæ humanæ vitæ vicissitudines à nescio qua dea dispensari fingebant. Augustinus irridens: Quomodo ergo, inquit, dea Fortuna aliquando bona est, aliquando mala? an forte quando mala est, dea non est, sed in malignum dæmonem convertitur? Christiana sapientia fortunam omnem exsibilat. *Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.* Sed hoc ipsum in divinis paginis testatissimum, paullo apertius declarandum.

Aug. l. 4. de Civ. c. 18.

II. Omnia mundi mala (peccatum excipimus) à Deo esse, hac ratione docent Theologi. In omni peccato duo sunt: *Culpa & pœna*. Deus est auctor pœnæ quæ in peccato est, sed neutiquam culpæ. Ideo si demamus culpam, nullum est malum pœnæ, quod non fiat à Deo, aut ipsi non placeat. Sicut autem mala peccati, seu pœnæ, sic & mala naturæ oriuntur à divina voluntate. Naturæ mala vocamus, famem, sitim, morbos, dolores &c. quæ sæpissime nihil habent cum peccato commercii. Itaque Deus reipsa, (&, ut in scholis loquuntur, effective positive) omnia pœnæ naturæque mala vult, ob justissimas caussas, solum peccatum seu culpam permittit. Ideo hæc Dei voluntas Permittens, illa Ordinans vocatur. Id igitur omne quod nos malum vocamus, à Dei voluntate est. Ita Theologi. Hoc fundamentum altissime in animo jaciendum, maximi enim refert, probe istud capere, idque semper persuasissimum habere, pœnarum & malorum omnium caussam primam esse voluntatem divinam, culpa tamen, ut monuimus, semper seclusa. Iacto hoc fundamento sic concludimus.

Intentione saltem secundaria.

Præcipue Alexander Pesantius Rom. in par. 1. Div. Thom. q. 19. art. 9. dis. 1. cõcl. 3. Gabriel Vasquez tom. 1. in 1. 2. dis. 129. c. 9. n. 32. mihi pag. 690. col. 2. P. Adamus Tanner, quem honoris caussa nomino Præceptorem observandum, hîc aliquid recte limitans: Malum solius pœnæ, inquit, seu naturæ, vult Deus non per se, sed per accidens, quatenus ei bonum aliquod conjungitur. tom. 1. Th. Sch. dis. 2. q. 10. dub. 8. asser. 10.

Quan-

Quandoquidem Dei nutu imperioque fit, quicquid fit in Orbe, par est ut omnia de manu Dei acceptemus, sanctissimæ illius voluntati nostram per omnia, & in omnibus ita conformantes, ut nihil incertis eventibus, nihil casui, nihil fortunæ adscribamus. Hæc veterũ monstra sunt, inter Christianos minime toleranda. Neque fortunæ tantum aut casui nil assignandum, sed nec negligentiæ aut industriæ humanæ, velut primariæ caussæ. Vanæ sunt, & steriles hæ querelæ: Hoc illudve ideo mihi evenit, quia hic vel ille me odit, rẽ male direxit, socordius egit; aliter certe eventurum fuisset, si mihi benevolus extitisset, negotiũ hoc cordi habuisset, operæ non pepercisset. Vana & stulta est hæc philosophia. Vera, sapiens, & sancta est illa: Dominus fecit hæc omnia. Nam, quod jam monuimus, Bona & mala à Deo sunt.

III. Hic plurimi se ipsos fallunt ignorantia miserabili. Hoc enim sibi persuadent, ea tantum mala quæ à caussis naturalibus proveniunt (cujusmodi sunt: Inundationes, terræ motus, agrorũ sterilitas, terræ labes, annonæ caritas, injuriæ cæli, morborum incommoda, mortes) immitti à Deo; cum plerumque hîc nullum interveniat peccatũ: at vero mala illa, quæ à vitiis & malitia humana trahunt originẽ, (cujusmodi sunt: Calu-

mniæ, fraudes, furta, vexationes, insidię, injuriæ, rapinæ, oppressiones, bella, cædes) non esse à Deo, nec ab ipsius providentia proficisci, sed ab hominũ nequitia, & perversa voluntate illorũ, qui hæc talia in alios moliuntur. Hinc illæ voces superioribus annis passim jactatę: *Hęc annonæ caritas nõ est à Deo; ab avarissimis hominibus est, à Deo non est.* Insanæ ac impiæ voces, homine Christiano prorsus indignæ, & sub orcum relegandæ.

Sed ut res sit dilucidissima, exemplo demonstratur id quod dicimus. Est qui alterum bonis omnibus evolutum cupiat, ut hoc nefarium consilium in opus prodeat, in ædes inimici clam subrepit, ignem subjicit, actutum ex ædibus se proripit: domo jam inflammata cum ceteris accurrit, velut incendium cum aliis extincturus, sed longe alius est illi animus. Nam si occasio faveat, non flammam compescit, sed prædam sibi facit, & in rem suam spolia subtrahit incendio. Omnes hæ cogitationes in se spectatæ, absque voluntatis perversitate, omnes hæ actiones in genere entis (ut scholæ loquuntur) consideratæ, auctorem habent Deũ; Deus hæc facit, uti quævis alia facit in rebus creatis rationis expertibus. Sicut enim istæ nec movere se possunt, nec operari sine Deo, ita nec incendiarius ille aut domum ingredi,

aut

aut eadem egredi, aut ignes ſpargere ſine Deo poteſt. Neque vero mali ſunt ex ſe hi actus, nam & cum virtute fieri poſſunt, at mala eſt voluntas, peſſimum eſt conſilium, quod improbus ille ſecutus eſt. Hujus auctor & cauſſa Deus non eſt, quamvis conſilium hoc iniri permiſerit. Potuiſſet enim hoc impedire ſi voluiſſet. quandoquidem ergo Deus juſto ſuo judicio impium illud conſilium non impediit, permiſit. Permiſſionis cauſas infra dabimus.

IV. Eadem prorſus ratio eſt in aliis quoque peccatis, quod etiam ſub hac imagine magis eluceſcat. Eſt qui claudicet ex accepto vulnere: greſſum hic quidem molitur, ſed ægrius, nec tam decore atque ſanus incedit. Cauſſa motus in pede eſt vis impellens naturalis, claudicationis autem cauſſa eſt vulnus, non motrix animæ virtus. Simili plane modo, actionis illius, quam quis peccando exercet, cauſſa eſt Deus; erroris autem & peccati in hoc actu cauſſa eſt liberum arbitrium. Actioni adjumentum ſubminiſtrat Deus, non aberrationi, non illi à lege & recta ratione ſeceſſioni.

Quamvis igitur Deus peccati auctor non ſit, nec eſſe poſſit: (Mundi enim ſunt oculi illius ne videat malum, & reſpicere ad iniquitatem nō poterit. Diligit enim juſtitiā, & odit Abac. 1. v. 13 Pſa. 44 v. 8.

iniquitatem) nihilominus exploratissimæ veritatis est, omne malum pœnæ, à caussis secundis seu rationalibus, seu rationis expertibus profectum, quocunque id modo ac ratione accidat, totum prodire à manu Dei, ejusque suavissima dispositione ac providentia. Deus est, mi bone homo, Deus est, qui dextram te percutientis rexit; Deus est qui linguam tibi detrahentis movit; Deus est qui vires te impie conculcanti dedit. Ipse
Is.c.45 v.7. Deus de se per Isaiam hoc fassus: Ego Dominus, inquit, & non est alter: formans lucem & creans tenebras: faciens pacem & creans malum, ego Dominus faciens hæc omnia. Quam luculenter hoc ipsum confirmans
Amos cap. 3. v.6. vates Hebræus Amos: Si erit, inquit, malum in civitate, quod Dominus non fecerit. Perinde si dixisset, nullum malum est quod non faciat Dominus, malum culpæ permittendo, pœnæ malum efficiendo & ordinando.

Ita Deus adulterium & cædem Davidis regis, per incesti Absalonis filii
2.Reg. c.12. v.11. peccatum puniturus: Ecce ego, inquit, suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, &c. Tu enim fecisti abscondite, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu solis. Præclarissime dixit Augustinus:

Sic

Sic Deus per malos erudit bonos. Sic Iustitia divina Regibus impiis, & malis Principibus velut instrumẽtis utitur, tam ad exercendam proborum patientiam, quam ad flagellandam improborum petulantiam. Exempla hæc ab omni ævo obvia, ubi Deus per improbas aliorum cupidines bonam suam voluntatem exercet; per aliorum injustitiam exserit judicia sua justa. Et velut pater virgas arripit & filium cædit, sed paullo post filio se conciliatum exhibet; virgis in ignem conjectis: ita Deus per Isaiam minatur, &, Væ Assur, inquit, virga furoris mei & baculus ipse est, in manu eorum indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam eum, & contra populum furoris mei mandabo illi, ut auferat spolia, & diripiat prædam, & ponat illum in conculcationem, quasi lutum platearum. Ipse autem nõ sic arbitrabitur, & cor ejus non ita existimabit: sed ad conterendum erit cor ejus, & ad internecionem gentium non paucarum. Quam clare Deus tantorum malorum auctorem se fassus? In manu eorum, inquit, indignatio mea, virga furoris mei est rex Assyrius, ad punienda Iudæorum flagitia, ego illum misi, ut auferret spolia, dejiceretque nimium insolentes & inflatos illorum animos, qui projecta fide, idola gentium vesano ritu venerati sunt: ipse autem

Aug. in Psa. 73 v. 4.

Is. c. 10 à v. 5. usque ad 8.

autem rex Assyrius omnia alia cogitans, non sic arbitrabitur, nec ad castigandos veniet, sed ad mactandos & omni modo perdendos, nihilominus voluntati meæ deserviet: at ubi ego gentem meam per Assyrios castigaro, væ huic virgæ, væ Assyriis, quos velut instrumentum furoris mei excutiam in ignes. Idem prorsus in aliis ultionibus divinis est observare.

Ioseph l. 6. de bello Iud. c. 14. post med. Titus Imperator Romanus cum Hierosolymorum urbem arctissima obsidione cinxisset, muros circuire, & ipse omnia lustrare oculis instituit. Hîc cum plenas cadaveribus valles vidisset, altamque saniem tabefactis corporibus defluentem, altum ingemuit, & elatis in cælum oculis ac manibus Deum testabatur, factum illud suum non esse.

V. Objicias: Si res ita se habent, si malorum omnium origo est voluntas Dei, quid ergo reluctamur, quid morbis pharmaca opponimus, quid hosti armatos cuneos objicimus, cur portas non illico pandimus, & intra mœnia recipimus nostrum exitium, cur non sanctissimum præsulem Lupum imitamur, & illius vocibus mala nostra omnia, sicut ille Attilam, salutamus? *Salve flagellum Dei*. Decorum est, mi homo, non plus sapere quam oportet, sed sapere ad sobrietatem. Bellum, & omnes clades à (Rom. c. 12. v. 3.)

Deo ſunt, res jam liquida. At hinc mala eſt iſta conſecutio: Ergo hoſti non reſiſtendum, ergo morbis non occurrendum. Nam aliud eſt voluntas Signi, (cum Theologis loquor) aliud voluntas Beneplaciti. Atque de illa voluntate Signi per leges nobis explicata, ut plurimum ſatis conſtat, at vero de hac Beneplaciti non item, neque continuo ſcire licet, quouſq; ſe iſta extẽdat. De qua infra uberius. Nunc exemplo ſit *Morbus*. Hic à quacunque cauſſa ortus, divinæ voluntatis eſt, neque hac in re quidquam ambigendum. Cum autem ægrotus neſciat, quamdiu ſe velit Deus in morbo cubare, licite prorſus reſiſtere poteſt; & recuperandæ ſanitati, quicquid eſt legitimorum remediorum adhibere. Vbi vero tentarit omnia, & nihil profecerit nec convaluerit, perſuaſiſſimum ſibi habeat, divinæ voluntatis eſſe, ſe gravius ac diuturniore invaletudine urgeri. Sic ergo ratiocinandum: Vult te Deus, mi æger, ægrotare; at quia neſcis an etiam velit te nunquam ſanari, ea de cauſſa licite uteris remediis: ſi autem velit morbum perpetuari, ſubtrahet pharmacis efficaciam ne ſaneris. Idem de hoſtibus dicendum. Sæpe voluit Deus Iſraelis gentem impugnari, ne torpeſceret; quamdiu autem non conſtabat velleDeum illam etiam expugnari, tamdiu

erat

erat resistendum hosti, secus, si monuisset Deus, uti per Hieremiam vatem monuit, dederent sese in servos regi Nabuchodonosori. Pari ratione si ortum incendium quantiscunque laboribus restingui non possit, argumento id est, Deum voluisse non solum incendi domum, sed & comburi, suis amicis vel experiendis, vel puniendis inimicis. Idem in aliis omnibus observandum.

De his infra explicatius.

Deinde, quemadmodum fit nonnunquam ut unus aliquis pater det filio ligneum gladium, dicatque: Age puer, defende te contra me; videamus quid apud lanistam profeceris in athletica. Hîc non filius patri, sed pugnator adversario resistit: ita prorsus cum quis incendium, cum hostem, cum morbum cupit extinctum, non divinæ voluntati pœnam approbanti, sed culpæ obsistit, quam odit Deus. Nam domus incensa est vel injuria, vel invidia, huic culpæ reniti, nemini non permissum. Sic qui morbum conatur depellere, non voluntati divinæ, sed humanæ noxæ se gerit adversarium, vix enim ullus est morbus, cui non occasionem præbuerit aliqua victus intemperantia; quisquis jam in morbum pugnat, non Deo, sed intemperantiæ, aut certe illius effectui repugnat. Sic qui armis resistit hosti,

sti, non divinæ voluntati adversatur, sed illi qui bellum intulit injustum. In his talibus se suaque defendere, minime vetitum, nisi aliunde constet displicituram Deo defensionem.

VI. Sed quid miri est divinam Providentiam Iustitiamque hominibus improbis velut instrumentis uti, quando & ipsi dæmones hoc munus obeunt? Fitque mira dispensatione pietatis, inquit Gregorius, ut unde malignus hostis cor tentat ut interimat, inde misericors conditor hoc erudiat ut vivat. In fastis Regum hæc memorantur de Saule: Post diem autem alteram invasit spiritus Dei malus Saul. Et quomodo malus is fuit spiritus, si Dei? quomodo vero Dei esse potuit, si malus fuit? Hoc ipsum eadem Regum historia sic explicans: Exagitabat eum, inquit, spiritus nequam à Domino. Malus erat spiritus per desiderium perversæ suæ voluntatis, at Domini spiritus erat, quia missus à Domino ad torquendum Saulem. Hipponensis præsul Augustinus, hîc lucis plurimum allucet. nec pigebit illius verba ex integro admetiri, hæc sunt: Quid est, Recti corde? non resistentes Deo. Intendat charitas vestra, & intelligite rectum cor. breviter dico, sed tamen maxime commendandum. Inter rectum cor & pravum cor hoc interest.

Greg. l. 2. mor. c. 24. in. tio.

Aug. in Psa. 31 propius finem, sed de hoc plura inferius.

Quis-

Quisquis homo quicquid patitur præter voluntatem, afflictiones, mærores, labores, humiliationes, non tribuit nisi voluntati Dei justæ (*bene hoc notetur*,) non illi dans insipientiã, quod quasi nesciat quid agat, quia talem flagellat, & talibus parcit: ipse est rectus corde. Perversi autem corde sunt, & pravi, & distorti, qui omnia quæ patiuntur mala, inique se pati dicunt, dantes illi iniquitatem, per cujus voluntatem patiuntur: aut quia non ei audent dare iniquitatem, auferunt ei gubernationem: Quia ipse (inquit talis) non potest facere iniquum; iniquum autem est ut ego patiar, & ille non patiatur: concedo enim ut sim peccator, certe sunt pejores qui lætantur, & ego tribulor: quia ergo hoc iniquum est, ut etiam pejores me lætentur, & ego tribuler, qui aut justus, aut minus peccator, quam illi, sum: & certum est apud me, hoc esse injustum, & certum est apud me, quia Deus non faciet injustum, Deus non gubernat res humanas, nec cura est illi de nobis. Ergo pravi corde, (inquit Augustinus) id est, distorti corde tres habent sententias: Aut nõ est Deus, dixit enim stultus in corde suo, non est Deus: Aut injustus Deus est, cui hæc placent, & qui hæc facit: Aut non gubernat Deus res humanas, nec cura est illi de omnibus.

mnibus. In istis tribus sententiis magna impietas. *Et pauculis interjectis:* Sic est ergo rectum cor, fratres. Cuicunque aliquid accidit, dicat: Dominus dedit, Dominus abstulit: Ecce rectum cor: Sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Et non dixit, Dominus dedit, diabolus abstulit. Intendat ergo charitas vestra, ne forte dicatis: Hæc mihi diabolus fecit (*hoc mihi damnum nebulo ille intulit*) prorsus ad Deum tuum, refer flagellum tuum, quia nec diabolus tibi aliquid facit, nisi illi permittat, qui desuper habet potestatem, aut ad pœnam, aut ad disciplinam: ad pœnam impiis, ad disciplinam filiis. Flagellat autem omnem filium quem recipit. Nec te sine flagello speres futurum, nisi forte cogites exhæredari. Flagellat omnem filium quem recipit. Itane omnem? Vbi te volebas abscondere? Omnem: & nullus exceptus, nullus sine flagello erit. Quid? an omnem? Vis audire quem omnem? Etiam unicus Dei filius sine peccato, non tamen sine flagello. Institutio nobilissima & Augustino sane digna: Quia vero Augustini sensu, nec diabolorum nec hominum ullus in alterum quidquam potest, nisi permittente Deo, ideo nunc breviter dicendum quænam permittat

 Deus.

Deus, qua ratione, qua de caussa permittat.

CAPVT II.

Quid, quomodo, quare hoc illudve permittat Dei Voluntas.

MIserrime hîc vulgus hominum hallucinari solet, cui Permissio divina, vix aliud est quam humana, quæ nihil agendo desidet otiosa, & agere volentes non impedit, etsi possit. Ex hoc uno errore mala gignuntur innumera. Hinc alteri in alteros ruimus, & velut omnis infortunii fabros, omnis mali auctores mutuo nosmet & verbis, & manibus, & dentibus laceramus, tanquam si Deus interim altercationes nostras otiosus spectet, & gravissimas injurias, cum possit impedire, permittat. Seminarium hoc est omnium perturbationum. Huic evertendo tria capita statuimus in omni Permissione divina consideranda.

Primum est, Voluntas Permittendi: Alterum, caussa Permissionis: Tertium, Voluntas Cooperatrix in re permissa. Ad hæc melius perspicienda, repetendum animo duo esse malorum genera. Primum eorum, quæ molestiam, dolorem, jacturam, infamiam inferunt, uti sunt paupertas, vincula, morbi, exilium, mors,

quæ non tam dicenda sunt mala, quam medicamenta amariora, divina manu admota. Alterum genus malorum est, quæ vero nomine vocantur mala, ut sunt peccata. Priora illa vere vult Deus, aut ad pœnam impiis, ut loquitur Augustinus, aut ad disciplinam filiis: posteriora hæc non velle dicendus est Deus, sed permittere. Cum enim omnia quæ vere existunt, vere velit Deus, cujus voluntate sunt omnia, & sine cujus voluntate nihil est, peccatum (quod improprie dicitur existere) velle non potest, sed permittere. Vti autem futura omnia perfectissime prævidet Deus, ita facillime quæcunque voluerit, impedire potest; cum autem innumera non impediat, dicendum est, Deum justissima sua voluntate ab æterno voluisse adeoque decrevisse illa permittere. Deus utique non nolens, sed volens sinit ut aliquid fiat. Homines quidem plurima permittunt, quæ aut impedire nequeunt, aut certe mallent non fieri. non ita supremus rerum arbiter. Est igitur in Deo, *Voluntas Permittendi*, quam in Permissione primum caput statueramus. Hic jam quæritur, cur voluerit Deus permittere peccata, sive, quæ in Deo sit caussa hujus permissionis.

I. Nunquam certe Bonitas illa infinita tantam in Orbe malitiam per-

mitteret, nisi majora inde bona eliceret, & reperta ad perniciem, verteret ad salutem. Permisit Deus fraternam invidiam in Iosephum innocentem sævire, sed quanto id bono permisit, non solum parentum & fratrum, sed totius Ægypti? Permisit Deus insontem David ab impio Saule gravissimis injuriis exagitari, sed Davidis totiusque regni Hebræi bono maximo. Permisit Deus Danielem iniquissime accusatum in leonum voraginem præcipitari, sed grandi Danielis ipsius, & plurimorum bono. Sed quid hæc narro? Permisit Deus Filium à parricidis crucifigi, sed permisit hoc bono totius humanæ gentis inexplicabili. Ita prorsus ex omni permissione divina, maxima divinæ gloriæ incrementa, generi humano emolumenta proveniunt copiosissima. Hinc Bonitas Dei ac Misericordia, hinc Liberalitas atque Potentia, hinc Providentia, hinc Sapientia & Iustitia modo prorsus admirabili elucescunt: hinc virtus plurimorum crescit, certamina frequentantur, multiplicantur præmia, coronæ augentur.

Et quam admirandam se præbet divina Providentia in quotidianis his permissionibus! Quid enim magni est, si è bono bonum? at maximum si è malo bonũ feceris. Mari rranquillo, ut ajunt, quilibet gubernator est.

Neque

Neque vero magnæ artis eſt vento ſecundo, navi firma, mari pacato, aſtris faventibus, remigibus peritiſſimis portum in conſpectu poſitum tenere: at luctantibus inter ſe ventis, navigio lacero, fremente cælo, inſidiantibus piratis, remigibus imperitis, ſideribus ereptis, optatum nihilominus portum occupare, hoc demum facinus eſt in gubernatore admirandum. Talis in ſuis permiſſionibus eſt Deus. Per ea quæ contraria videntur, ad felicem deducit exitum, per tot hominum flagitia gloriam ſuam propagat, in tantis ſcelerum acervis amicos ſuos reddit illuſtriores: Deo dirigente fraudes in decepti commodum vertunt; vexationes & injuriæ vexato vires addunt; impietas, tot perditorum, pietatem multorum ſtabilit, & ne pereant, conſervat; & unde plurimi creduntur deprimendi, emergunt. Ioſepho carcer & vincula ad tã ſublime dignitatis ſolium viam aperuerunt; plus ei profuit fratrũ invidia, quã Orbis totius benevolentia. Saulis perfidia Davidi diadema contulit. Danielem fovea leonum altius evexit quam ulli regũ favores potuiſſent. E cruce Chriſtus in Paradiſum migravit, ex Oliveto ad Patris conſeſſum pervenit. Quod ſi Deus peccata non permitteret, & permiſſa non ordinaret, & ordinando in bonum derivaret, vindicẽ

Seneca epiſt. 85. propius finem.

Dei justitiam vix agnosceremus: at sic altius sapere docemur, & admirabilissimam caussarum seriem ac connexionem fateri cogimur, per quam tandem è tantis malis tot emergant bona. Qua de re Severinus Boëthius erudite: Ordo quidam, inquit, cuncta complectitur, ut quod ab assignata ordinis ratione discesserit, hoc idem licet in alium, tamen in ordinem relabatur, ne quid in regno Providentiæ liceat temeritati. Neque enim fas est homini cunctas divini operis machinas vel ingenio comprehendere, vel explicare sermone. Hoc tantum prospexisse sufficiat, quod naturarum omnium proditor Deus, idem ad bonum dirigens cuncta disponat. Quo fit, ut quæ in terris abundare creduntur, si disponentem Providentiam spectes, nihil usquam mali esse perpendas. Est ergo (quod alterum erat caput) divinæ permissionis caussa multiplex.

Boeth. l. 4. conf. phil. prosa 6 in fine.

II. Tertium est, Voluntas Dei Cooperatrix in omni re quam permittit. Non tantum decrevit Deus ab æterno, quæ temporis successu erat permissurus, neque tantum justissimas suæ permissionis caussas, sed voluntatem etiam habuit, habetque in omnibus permissionibus cooperatricem. In Theologorum scholis res liquidissima est, omnium eorum quę vere fiunt & existunt, Deum esse adjuto-

adjutorem. Nihil uſpiam rerum ſine primæ & ſummæ cauſſę adjumento exiſtit.

Cum ergo Deus ea omnia quæ permittit, ab æterno decreverit permittere, idque juſtiſſimis de cauſſis, ſeipſum inſuper in ſuis permiſsionibus adjutorem præbeat, quid eſt quod Deum homineſque tot vaniſsimis querelis inceſsimus, quid Providentiam & juſtiſsimas Dei permiſsiones toties allatramus? quin omnes rerum eventus divinis judiciis adſcribimus, certi, juſtiſsimas divinæ permiſsionis graviſsimaſque cauſſas ſubeſſe, & propoſitum maximi momenti finem, cui nos minime conveniat refragari? Bonæ malæque voluntates Deo militant, & inter varios fines, veniunt tamen ad hunc, ut ſic dicam, finium finem.

Certe ſanctiſsimi quique viri, res omnes tanquam Deo agente ſibi evenire exploratiſsimum ſemper habuerunt. ſiquidem mentis oculos ab alieni peccati cogitatione ſevocantes, Dei permiſsiones quaſi actuoſas & effectrices aſsidue contemplabantur. Tam enim bonus eſt Deus, ut nulla ratione permitteret mala, niſi noſſet ex his elicere majora bona. Ad rem aptiſsime Auguſtinus: Melius, inquit, eſſe judicavit Deus de malis bene facere, quam mala nulla permittere. Neque enim Deus; cum

Aug. tom. 3. Enchir. c. 27. & c. 11.

summe bonus sit, ullo modo sineret mali esse aliquid in operibus suis nisi usque adeo esset omnipotens & bonus, ut benefaceret etiam de malo. Optime Theophilus Bernardinus, quem hîc sequimur: Subtilissime, inquit, nostris erroribus & peccatis insinuat se Deus, non ut approbator & particeps, sed ut aversator & corrector, qui ex malis bona plura, quasi ignem ex aqua educit. Hîc cogitandum, ut idem monet, omnes eos qui nos lædunt (quacunque demum id ratione fiat) duplicem personam sustinere. Vnam qua nobis pessime cupiunt, & non simplex in nos malum cudunt: alterã qua illud omne, quod cogitarunt, possunt, & divinæ justitiæ nos affligentis sunt instrumentum. Si primam tantummodo personam malevolorum agerent, nihil nobis nocerent, sed quia etiam alteram illam, quamvis ignari agunt, Deo nos juste punienti subserviunt. Sic Dei servus Nabuchodonosor, sic Attila, sic Totila, sic Tamerlanes, flagella Dei, sic Vespasiani duo gloriæ quidem & propagandi imperii caussa Iudæos perdere conati sunt: sed errarunt. Revera lictores & satellites fuerunt ultionis divinæ in impiam gentem. Concoquere suam felicitatem Iudæi non potuerunt, nisi adjuti Neronianis his Thermis. Sed ut pressius hanc ipsã ratiocinationem

Theophil. Bern. l. 11. de Persev. cap. 4 §. 7.

Lips. l. 2. Constant. c. 7.

pro-

prosequamur, libet pauca quærere.

III. Ex te, mi Christiane, quæro, ex te potissimum, qui cælum terramque non raro misces querelis. Dic obsecro, in homine illo, qui te læsit, quid accusas? an voluntatem tantum lædendi, an tantum potestatem, an utrumque? Vtrumque, dices. Sed ego te docebo neutrum accusare. Non voluntatem nocendi, hæc enim sine potestate vana est, nec tibi quidquā nocuit: non nocendi potestatem, quæ à Deo est, quæ justa & æqua est. Nosti; Omnis potestas à Deo est. Quid ergo conquereris, illum in te posse, quod Deus illi permisit? Grandis mihi fit injuria, dices. Quænam illa tandem injuria? Peccata tua punit Deus, patientiam tuam exercet, præmia tua multiplicat, & tibi fit injuria? Huic, ais, nequam homini, & voluntati ejus nequissimæ indignor. Ad hominem tu semper respicis, ego vero ad Deum te suspicere volo. Voluntas humana, quantumvis improba quid potuit, quid fecit? Tu non adeo doles, quod voluerit tibi nocere, sed quod nocuerit, aut nocere potuerit. At, quæso te, quid & quomodo potuit, unde potuit, cur potuit? nonne potestate & concessione divina? si divina, nunquid justa, laudabili, sancta? Ergo, vel tace vel querelas tuas ad divinam hanc permissionem erige, & hoc animo tuo

Rom cap. 13 v. 1.

insculpe : Nunquam permissurum Deum, ut alterius mala voluntas quidquam in te mali moliatur, nisi in tuum bonum, si tu tamen ipse tibi non obsis. Et quis est qui nobis noceat, si boni æmulatores fuerimus? Præclarissime Augustinus: Noli timere inimicum, inquit, tantum facit quantum acceperit potestatem. Eum time, qui habet summam potestatē. Eum time, qui quantū vult, tantū facit, & qui injuste nihil facit, & quicquid fecerit justum est. Putamus injustum esse nescio quid, & ex hoc quia fecit Deus, crede justum esse. Ergo, inquis, si quis hominem occidat innocentem, juste facit an inique? Inique sane. Quare hoc permittit Deus? Disputare vis, antequam facias unde dignus sis disputare, quare hoc permisit Deus? Consilium Dei tibi dicere, ô homo, non possum. Illud tamen dico, quia & inique fecit homo qui occidit innocentem, & non fieret nisi permitteret Deus. Et quamvis ille inique fecerit, non tamen hoc iniq; permisit Deus.

1. Pet. cap. 3. v. 13.

In psa. 61. propius finem.

Aug. ibid.

Idem, de Christi Domini nece: Itaque fratres mei, inquit, Iudas malignus traditor Christi, & persecutores Christi, maligni omnes, impii omnes, iniqui omnes, damnandi omnes: & tamen Pater proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Dispone, si po-

tes, distingue, si potes: redde Deo vota tua, quæ distinxerunt labia tua. Vide quid tibi fecerit iniquus, quid justus. Ille voluit, iste permisit. Ille injuste voluit, iste juste permisit. Voluntas injusta damnetur, permissio justa glorificetur. Noli ergo mirari, permittit Deus, & judicio permittit: permittit & mensura; numero, pondere permittit. Apud illum non est iniquitas, tu tantum ad eum pertine.

Hæc consequendæ tranquillitati via proxima est, non hominem injuriam inferentem, sed Deum injuriam permittentem intueri. Hic Sanctorum mos erat, non quis, quave ratione læderet, sed quis lædentem non impediret, attendere. Hinc ipsas etiam injurias beneficia interpretabantur: nam isti sunt, ajebant, qui nos beatos faciunt; at qui beatos prædicant, illi nos decipiunt. Ita oculis in Deum semper intentis, à divinis nutibus in omni re pendebant, à Deo omnia expectabant.

Ex hoc vero capite nullius hominis peccatum plus veniæ meretur, quod majus inde bonum eliciat Deus, nam boni occasionem solum præbet homo, non caussam. & occasionem quidem non ex se, sed ex divinæ bonitatis abundantia. Si pauperculi hominis tugurium improbus quis incenderit, non ideo minus

nus deliquit, quia id pauperculus ille patienter tulit, aut Princeps aliquis decuplo meliorem domum substituit. Aliena virtus, & felix eventus, incendiarii culpam non diluunt: ita nec peccatum bonitatem ullam acquirit, quod boni occasionem præbuit. Sed ut hæc omnia melius capiamus, quàm occulta sint Dei judicia, nunc expendendum.

CAPVT II.

Quomodo per arcanissima judicia Dei, cognoscenda sit Voluntas divina.

Psa.35 v.7. ILlud Hebræi vatis hîc assidue ingeminandum: Iudicia tua, Domine, abyssus multa, multa, multa nimis. Iam olim hanc abyssum velut digito monstrarunt duo regii ministri, Pincerna & Pistor Pharaonis Ægyptii Monarchæ. Vterque ejusdem regis famulus, gratia excidit uterque, in carcerem & vincula uterque raptus est, nec levi de caussa; nam utrique Rex Pharao iratus, utriusque etiam inter epulas recordatus est, utrique vitæ gratiam potuisset facere, justitia non obloquente, aut utrumque capite damnare. Et tamen hunc infami supplicio addixit, illum officio pristino restituit, Pistorem in crucem egit & corvis escam objecit, Pincer-

Pincernam in gratiam recepit, ac denuo ad regiæ mensæ ministerium admisit. Talia sunt judicia Dei, hos ex justitia à conspectu rejicientis, illos autem in conspectum admittentis ex gratia. Iudicia Dei abyssus multa. Quis sufficit enarrare opera ejus, quis enim investigabit magnalia ejus?

Eccl. c. 18. v. 2. & 3.

I. Quàm occulta Dei judicia circa Nabuchodonosorem, & Pharaonem illum alterum qui ignorabat Ioseph? De quibus eximie Augustinus: Nabuchodonosor, inquit, post innumeras impietates flagellatus, pœnitentiã meruit fructuosam: contra vero flagellis ipsis durior est factus Pharao, & periit. Ambo homines, reges, impii, ambo flagellis moniti. Quod obsecro eorum exitus fecit tam dispares? unus Dei manum sentiens ingemuit & resipuit, alter Dei voluntatem aversatus in peccatis permansit, & interiit. Ita idem medicamentum, ab eadem manu confectum, ægrotos duos simillimo morbo oppressos dissimillime afficit, & hunc quidem ad sospitatem, illum ad tumbam deducit. Ita duo latrones cum Christo in crucem sublati, & in pari culpa, æquali supplicio, simillima morte, dissimillimam post mortem sortiuntur habitationem. Iudicia Dei abyssus multa.

Exod. cap. 1. v. 8. Aug. l. de præ-dest. & grat. c. 15.

2. Par. c. 15. & 16. Optimus ille rex Aſa, qui *Fecit quod bonum & placitum erat in conſpectu Dei ſui, & ſubvertit altaria peregrini cultus*, qui omnem abolev't idololatriam, omnium priorum regum maculam. *Excelſa*, demoliri auſus. Et tamen iſte Regum optimus, priorem laudem in fine corrupit: diu præclariſſime ſe geſſit, annis triginta optimorum regum exemplar haberi potuit, tandem regi Syriæ plus quam Deo confiſus, prophetam Hanani ejus facti reprehenſorem in nervum compegit, è plebe plurimos interfecit, pedum dolore correptus, plus medicorem arti quam divinę opi tribuit. Ah, quam non reſponderunt extrema principiis! ſanctiſſimus Rex quantum à ſeipſo mutavit? Contra Manaſſes impiiſsimus, qui omnem vitam ſuã ſceleribus infamavit, tandem in ſe deſcendens, principia peſsima nobili fine coronavit. Abyſſus multa, mi Deus, judicia tua, abyſſus nimis profunda!

II. Saul & David quam admirandi! Vterque initio laude dignus, uterque in gravia delicta lapſus cum offenſa totius regni, ob hoc uterque punitus, ſed eventu diverſiſsimo. Saul obſtinatæ impietatis homo, miſerrime finiit: David pœnam in medicinam vertit, factus Deo familiariſſimus. Hic nefas quærere, *Quare* aut *Cur* hoc? E ſchola dæmonis prodiit,

Cur istud. Multos perdidit importunissimum istud Cur, & Quare. *Cur præcepit vobis Deus?* quærit olim fallacissimus coluber. Cui respondendum fuisset: Præcepisse scimus, cur præceperit, nostrum non est quærere: hæc Domini voluntas est; caussæ voluntatis hujus nobis minime scrutandæ. Quis enim cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? aut quis prior dedit illi & retribuetur ei? quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia. At dixerint forsan aliqui: Tamen rationem aliquã exigere licebit hujus vel illius præcepti. A quo? num à Deo, cui uni licet quod libet; & nihil libet nisi quod licet. Si servus à patrefamilias, subditus à principe rationes exigat, ille contumeliam putet, hic rebellionem: tibi plus animi adversus Deum est? Non aliter hæc ratio constat, quam si nulla redditur.

Rom. c. 11. v. 34. & seqq.

Quam admirandum & illud! Samaritani Dominicis verbis celerrime credunt, rogantque Dominum, secum maneat; Geraseni increduli eundem rogant, à se abeat; Iudæi perfidi nec verbis, nec factis, sed nec ullis prodigiis aut miraculis induci possunt ut credant Veritati. Iudicia tua, ô Domine, abyssus multa!

Quod in summo imperio acute dictũ, & Tiberio ingestũ à Salluft. Tacitus l. 1. Annal.

Iulianus Alexandrinus, sanctissimus

Euseb. hist. l. 34. Niceph. l. 5. c. 30. mus martyr pedum usu captus, ad tribunal in sella gestatus est à duobus famulis. Horum alter: Fidem & Dominum abnegans, turpissime defecit: alter Ennus nomine, Deo & hero fidelis perseveravit. Sic ambo camelis impositi, per urbem Alexandriam flagellati, tandem in rogum conjecti, sanctissime finierunt. Hos cum Besa miles spectaret, & hominum innocentum misertus, insolentiam petulantis plebeculæ cohibere niteretur, delatus ad judicem, capite plexus est. Nimirum transfugæ illius præmium occupavit. Iudicia tua, ô Deus, abyssus multa!

Rosvveid. in vit. Patrū lib. 1. in vita S. Antō. cap. 31. Narrat Athanasius Alexandrinus præsul, in rebus gestis Antonii Magni, duos fratres ad Antonium suscepisse iter, sed in via, ex aquæ penuria, alterum siti mortuum, alterum morti proximum jacuisse defectis viribus. Antonius aliquot inde milliaribus distans, & tum forte in rupe considens, duos è suis ad se subito evocans: Ite, inquit, festinato gressu, & aquæ lagenam deferte: unus è duobus fratribus huc commeantibus in itinere jam obiit, alter adhuc dum spirat sed ægre, & nisi matura ope subveniatis, nec illum vivum reperietis. Hoc mihi oranti jam primum significavit Deus. Sic ait, & illi ut jussi, mox iter celerarunt; repertum extincti cadaver terræ mandarunt,

darunt, alterum fonte refectum sibi comitem junxerunt. Erat autem iter unius diei. Hic opportunissime Athanasius: Fortasse, inquit, aliquis quærat: Cur non antequam alter moreretur, Antonius monuerit? Indigna prorsus Christianis quæstio, quia non Antonii sed Dei judicium fuit, qui & in morientem, quam voluit, sententiam tulit, & de sitiente revelare dignatus est.

Hæc arcanissima Dei arcana cum secum miraretur Antonius, jamque pæne inciperet descendere in hanc divinorum judiciorum profunditatem, apud Deum sic familiariter questus est: Mi Domine, illos flagitiis opertos tamdiu sinis vivere, istos ad plurimorum utilitatem natos abripis? Hi non adeo improbi, tam severe à te puniuntur; alii vivunt impune, & à vivendi prosperitate, peccandi sumunt audaciam. Prodit quasi Psa. 72
ex adipe iniquitas eorum. Hic vo- v. 7.
cem audiit: Antoni, ad te ipsum intende: hæc judicia Dei sunt; tibi non scrutanda.

O quàm magnificata sunt opera Psa. 91
tua, Domine, nimis profundæ factæ v. 6. &
sunt cogitationes tuæ: vir insipiens 7.
non cognoscet, & stultus non intelliget hæc. Vere tu es Deus abscondi- Is. c. 45
tus! Anno millesimo centesimo su- v. 3.
pra decimum septimum, cum Italia

tota terræ motibus quateretur, ait Rogerius, aliquot Mediolanenses Patricii sub turri consederunt, erat enim eis de Republica negotium. Cum vox foris audita, quæ unum nominatim evocabat. ille cunctari, & dubitare quis vocaret, & quem: itaque hærere, & repetitam vocem expectare: cum ecce ignotus aliquis ad fores adest, & hunc ipsum rogat ut exeat. Vix dum aliquot spatiis à loco abiit, cum turris corruit, & una omnes oppressit. Cur hîc unus tantum, & ceterorum nemo ab interitu servatus? Iudicia Dei, abyssus multa. Quis non videat prisca hîc prodigia revocari? Sic Angelus Lothum cum familia eductum, Sodomæis incendiis subduxit: sic mille alii inter pereuntium turbam ab exitio defensi sunt.

Konigsberg. Anno millesimo quingentesimo supra nonagesimum septimum, in Sicilia, in monte Regali, obstinatæ libidinis homo à religioso viro aliquoties monitus, impuram vitã tandem desineret, & meretricium consortium ejuraret. Perstitit tamen miser, sed post extremam monitionem in sinu pellicis confossus est. Alius nõ disparis vitæ vir, & qui plurimis annis cum infami femina habitavit, ubi lamentabilem hunc exitũ inaudiit, alieno malo sapere voluit, & omnem vitam ab annis sexaginta per confes-

ſionem relegit. Quid hîc aliud iterum vociferer, quã hoc ipſum: Iudicia tua, Domine, abyſſus multa nimis!

IV. Et hoc eſt quod divinum Paulum in tantã admirationem rapuit. Gemellis illis Iacob & Eſau cum nõdum nati eſſent, aũt aliquid boni egiſſent aut mali, &c. dictum eſt, Iacob dilexi, Eſau autem odio habui. Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? abſit, &c. O homo tu quis es, qui reſpondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic? An nõn habet poteſtatem figulus luti? Aurifex argentum & aurum ſuum, figulus ſuum lutum pro libitu verſat, quamvis inter figulum & lutum non remotiſſima ſit cognatio, qualis inter Deum & hominem, viliſſimum terræ vermiculum. Quis igitur Deo dicere poteſt: Cur ita facis?

Rom. c. 9. v. 11. & ſeqq.

Iob c. 9. v. 12

Narrat Dorotheus, navigium appuliſſe ad urbem venalibus mancipiis plenum. Erat in illa civitate virgo ſanctiſſimis moribus, ſuæque ſalutis ſtudioſiſſima. Hæc mire lætata occaſionem offerri, adſciſcendæ inde ancillulæ, quã ſuo nutu ad omnem vitæ ſanctitatem etiamnum docilem formaret. Et commode navarchus puellas duas habuit, è quibus alteram virgo liberali pretio emit. Vix hæc abiit cum adeſt femina profligati pudoris, hiſtrioniam faciens ſaltatriculæ,

Dorοth. ſer. de occult. Dei iud.

tricula, hæc alteram virgunculam licitata, cum pretio non grandi parabilem audiret, emptam abduxit. Heu misella, tam scelestam nacta dominam, quam sanctam altera! Quis hic judicii divini abyssum scrutetur? Vtraque ab annis innocens, utraque venalis, utraque suæ sortis ignara, utraque velut testa recens, odorem servatura, quem primitus imbibisset. Et tamen illa virgineos mores edocta, non difficulter virtuti à teneris assuevit, Angelorũ digna consortio: hæc autem ab illa furia ad omnem petulantiam & lasciviam instituta, improbos dominæ mores feliciter imitata, nobile fuit spolium diabolo; alia certe futura, si aliam habuisset magistram. Sed judicia tua, ô Domine, abyssus multa.

Grego. homilia 38. in Euang. Non multum absimile quid in cognato sanguine Gregorius Magnus expertus est. Tres habuit amitas vir iste sanctissimus, Æmilianam, Tarsillam, Gordianam: omnes se Christo & virginum sacrarum collegio devoverunt: duæ illæ uti virginitatis sponsionem integerrime servarunt, sic vitam fine optimo clauserunt; tertia illa Gordiana nullis obtemperans monitis, illecebrarum appetens, tandem frenum rupit, cœnobio excessit, villicum suum vaga libidine secuta. Iudicia tua, Domine, abyssus multa! hac nemo se immittat. Ecce Deus

Deus magnus vincens ſcientiam no- Iob ca.
ſtram, quis poterit ſcrutari vias ejus? 36. ve.
Cautiſſimus hîc Ieſſæus rex: Vt ju- 23. & 26.
mentum, inquit, factus ſum apud te. Pſa. 72 verſ. 22
Tuis, ô mi Deus, judiciis, me non immiſceo; tuum me jumentum gero; jumenti eſt, hero jubenti parere, non juſſa diſcutere. Et quid miri hominem in ſcholis non educatum, & qui juventutis ſuæ rudimenta in pecorum cuſtodia poſuit, ita de ſe ſentire? ipſi Seraphini, ſpiritus nobiliſſimi, hoc faciunt. Nam cum in cælo Iſ. c 6. verſ. 2.
de abdicandis Iudæis ageretur, Seraphim geminis alis faciem pedeſq; velabant, profeſſi eo altitudinis ſe pertingere non poſſe intelligentia, quo ſeſe admiranda Dei opera extollerent: divina judicia omnem intelligendi vim excedere, ſe itaque contentos, ſcire ter ſanctum eſſe Numen, ſanctum in ſeipſo, ſanctum in judiciis, ſanctum in operibus. Si ſic ſupremi Angeli arcana Dei judicia venerantur, quanto magis nos viliſsimos homunciones clamare convenit: Iuſtus Dominus in omnibus viis Pſal. 144. v. 17.
ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis? Hîc neminem non plurimum ſoletur, quod excellentiſſime dixit Auguſtinus: Poteſt Deus aliquos ſine Aug. l. 3. contra Iulian. c. 18.
bonis meritis liberare, quia bonus eſt; non poteſt quemquam ſine malis meritis damnare, quia juſtus eſt.

V. Cernimus quidem mirabiles mundi revolutiones, continuas viciſſitudines, eventus prorſus inopinatos, & eſt cum dicamus: Videamus obſecro, quem res exitum ſortitura ſit. Videmus tandem & miramur, frigidiſſimum illud nobiſcum muſſitantes: *Non putaſſem.* At neſcimus miſeri, quæ ſecutura ſint, ſed nec eorũ,
Iſ. cap. 55 v. 8. & 9. ut ut eveniant, ratio poſcenda. Non enim cogitationes meæ, cogitationes veſtræ: neque viæ veſtræ, viæ meæ, dicit Dominus. Quia ſicut exaltantur cæli à terra, ſic exaltatæ ſunt viæ meæ à viis veſtris, & cogitationes meæ à cogitationibus veſtris. Rationem de occulto Dei conſilio quærere, inquit Gregorius, nil aliud eſt, quam contra conſilium ejus ſuperbire. Noſtrum eſt in omnibus cum beato Paulo dicere: O altitudo ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! In hac vita plurima nunquam ſatis indagabimus. Sufficiat nobis ſcire, Deum iniquum non eſſe, nec extremo judicii die futurum ullum, qui non cogatur dicere: Iuſtus es Domine, & rectum judicium tuum. Conatus quidem rex David, hæc Dei arcana judicia penitus rimari, Exiſtimabam, inquit, ut cognoſcerem hoc. Tandem tamen non reperiens ullũ exitum, Labor eſt, ait, ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei; dif-

ferenda

ferenda est hæc occultorum ſcientia in Orbem meliorem.

Submittamus ergo & nos curioſi ingenii alas. Reciprocus Oceani fluxus & refluxus omnem philoſophorum ſolertiam fatigavit; & quî nos capiamus profundiſſimos divinorum judiciorum receſſus? Quis indaget, cur hic in Turcia natus, ille inter Chriſtianos: cur in plurimas regiones Chriſti Euangelium tam ſero emanarit, & interea temporis tot hominum millia perierint; idem tamen Euangelium in alias provincias tam mature propagatum ſit. Quid quod una regio, tota quanta eſt, hæreſi ſit infecta, alia ab omni hæreſeos labe immunis floreat: Cur divina ultio hos prætereat, illos tangat; Cur immeriti aliquot populi evertantur, & culpæ Majorum in poſteros ac nepotes tranſeant: Cur tot Principum, Regum & Imperatorum expeditiones ad recuperandam Palæſtinam ſuſceptæ, fuerint irritæ. Fugiamus quærere, cur Adamo Deus, non etiam Lucifero pœnitentiæ locum conceſſerit: Cur Chriſtus Petri miſertus, non Iſcariotæ: Cur hic in cunis, ille ſenex moriatur: Cur hic in flagitiis pereat, non diu flagitioſus, ille à flagitiis reſipiſcat, iis diutiſſime immerſus: Cur hic divitiis abundet, ille nec panem habeat nec pe-

cuniam. Vaga mens quid per hanc curiosam curam tibi vis? Tangere cælestem illum divini judicii ignem? liquesces. Scandere in Providentiæ arcem? Cades. Vt papiliones & minuta quædam animalcula vesperelucernæ lumen identidem circumvolant, donec amburantur: sic humana mens lascivit circa arcanam illam flammam. Vespertilionum oculi nobis sunt ad hunc solem. Homines sumus, secreta Dei non intelligi-
Eccl. c. 11. v. 4. mus. Mirabilia opera Altissimi solius, & absconsa, & invisa opera illius. Nemo unquam mortalium fuit qui librum intus & foris scriptum aperiret, nemo qui legeret. Liber iste divinorum judiciorum est, intus prædestinationis, foris provi-
Sap. c. 11. v. 21. 4. Esd. c. 4. v. 5. dentiæ plenus. Æternus, sapientissimus Deus, omnia in mensura, & numero, & pondere disposuit. Et virtuti brachii ejus quis resistet? Quid nos audaculi, pondus ignis ponderare, aut flatum venti mensurare, aut diem præteritum revocare frustra nitimur? Modo jam istud sciamus, caussam ante omnes caussas esse, *Voluntatem Dei*, à qua qui quærit aliam, vim & potentiam ignorat naturæ divinæ. Nam caussam omnem, necesse est genere quodam priorem & majorem esse suo effectu: at Deo, & ejus voluntate nihil prius aut majus, non ergo ulla ejus caussa.
Quid

Quid ultra hic vis? Deus permisit, Deus voluit, Deus fecit. Summa justitia est, ut recte & pie Salvianus ait, voluntas Dei: Summa prudentia est, divinæ voluntatis ac providentiæ decretis placido animo acquiescere.

CAPUT IV.

Quomodo Dei voluntas, in rebus omnibus agnosci possit.

DIversi quidem regiminis est, hypocaustum plenum infantibus, gymnasium plenum discipulis, plenam domum famulis, cœnobium plenum religiosis, campum plenum militibus curare, eadem tamen in omnibus gubernandi ratio est per Obedientiam, quæ diversas voluntates in unam jubet coalescere. Male dux imperabit nisi omnes suos milites aut ore gestare possit, aut manu, hoc est, aut voce aut nutu ad omne imperium impellere. Illic bene res geritur, & disciplina sibi constat, cum in domo paterfamilias, in schola magister, in cœnobio antistes, in castris dux, suos omnes aut lingua circumagit, aut dextra; verbo regit aut nutu, & quoquo vult perpellit.

Quemadmodum vero militem sui ducis linguam aut dextram insidere convenit, ad hujus vel illius impera-

ta promptum: ita prorsus hominem Christianum decet, velut in lingua Dei manuve sic hærere, ut quicquid Deus voluerit, dixerit, jusserit, quoquo nutum intenderit, mox ille idem velit, eo protinus eat, currat,
Psa.39 vers.9. volet. Omnium nostrûm vox sit: In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei: in medio memoriæ, intellectus, voluntatis meæ: voluntas tua, mi Deus, instar legum omnium mihi est.

Sauli à Christo in terram dejecti,
Act. c. 9. v. 6. prima omnium quæstio fuit: Domine quid me vis facere? Hæc omnium proborũ assidua sit percontatio: Domine quid me vis facere? quę tua voluntas, mi bone Iesu? verbo, nutu significa: eo, pareo, facio, quicquid me facere volueris. Huic igitur quęstioni ante omnia nunc respondendũ, qua ratione nimirum Dei voluntas in rebus omnibus sit agnoscenda. Aliquot hic regulas dabimus, per quas divina voluntas facile poterit explorari.

Prima Regula

Divinæ voluntatis cognoscendæ.

Quicquid abducit à Deo, contra Dei voluntatem est: quicquid ad Deum invitat,

invitat, ad divinam voluntatem est. 1. The. c. 4. v. 3.
Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, &c. Itaq; si quis tale quid in se deprehendat, ut fateri cogatur: Hoc officium, hæc societas, hoc mercimonium, hoc vivendi genus me nō reddit sanctiorem; abducor à Deo, sed sensim, & lentis gressibus; ergo nec officium istud, nec illa societas, nec mercimonium istud, nec ista vivendi forma divinæ voluntatis est.

II. Regula.

Voluntas Dei per legem Dei & Ecclesiæ luculentissime nobis declaratur. Ideo in omni ambiguitate non tantum quærendum, quid Dei aut Ecclesiæ leges velint, sed quid iisdem magis aut minus conforme sit. Christus olim opulento juveni sciscitanti, qua proxima via iretur ad cælum, hunc optimum divinæ voluntatis interpretem, designans: Mandata, in- Luce.
quit, nosti? Sane nihil dulcius quam ca. 18.
respicere in mandatis Domini. Hunc v. 20.
ipsum divinæ voluntatis internun- Eccl. c. 23. v.
cium Abrahamus Epuloni common- 37.
strans: Habent, ait, Moysen & pro- Luc. c.
phetas: audiant illos. Divinus Pau- 16. v.
lus: Nolite, inquit, conformari 29.
huic sæculo, &c. ut probetis quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. *Bona* Dei voluntas decalogo comprehenditur, *Bene-*

placens

placens consiliis Euangelicis, *Perfecta* desiderat à se imperata perfici in terra, sicut in cælo.

III. Regula.

1.The. c.5. v. 17. & seqq. Hæc à beato Paulo præscribitur: In omnibus gratias agite, hæc est enim voluntas Dei, in Christo Iesu in omnibus vobis. Primum hîc notatu dignissimum. In rebus omnibus gratias agendas, etiam turbatissimis Chrys. in illũ locum. & maxime improsperis. Pulchre Chrysostomus dixit: Passus es aliquid mali? si velis: malum non est: Age Deo gratias, & jam malum mutasti in bonum. Hoc animi est Philosophici. Prisci Germani optime liberos instruebant, ut si quando digitum igne læsissent, mox dicerent: Deo gratias. Breve, sed nobile præceptum. Quicquid demum, mi Christiane, te premat uratve, quicquid affligat, dic centies, dic millies: Deo gratias. Addit Paulus: *Spiritum nolite extinguere.* Suus sit divinis instinctibus locus. Non raro Deus voluntatem suam explicat occultis alloquiis, quibus ut vere divinis tunc tuto creditur, cum solius Dei gloria sectanda proponitur. Sed & illud Paulus addidit; *Prophetias nolite spernere.* Divini voluminis explanationes, sacras in templis conciones, præsagas fidorum hominum admonitiones

nes negligi ab eo minime convenit, qui divinæ voluntati approbare se cupit. Qui audire non vult, non vult Dei voluntatem intelligere. Demum præcipit Paulus: *Ab omni specie mala abstinete vos.* Quemadmodum boni numularii monetam adulterinam aut à tinnitu, aut à signo & inscriptione norunt, & rejiciunt: ita nos, quicquid vel tenuem umbram vitii præ se fert, abominemur, tanquam divinæ voluntati contrarium.

IV. Regula.

Præter Dei & Ecclesiæ leges, alii quoque divinæ voluntatis interpretes sunt, maxime in rebus dubiis. Inter hos censendi magistratus tam politicus quam sacer, iique omnes, qui aliis legitime præsunt: his annumerandi Curiones, Confessarii, Majores & Præsides in sacris familiis. Cum Saulus jam paratus divinæ voluntati parere, quæsiisset, Domine, quid me vis facere? non illum Dominus præceptis oneravit, neque illi subito scientiam omnem infudit, sed ut discipulum ad Ananiam mittens: Surge, inquit, & ingredere civitatem, Act. c. & dicetur tibi quid te oporteat face- 9. v. 7. re. Ananias Paulo divinæ voluntatis paraphrastes fidelissimus fuit, sicut Cornelio Petrus. Ita vult Deus voluntatem suam homini explicari ab homine.

Tob. c. 4. vers. 19. homine. Hinc illæ tam crebræ admonitiones: Consilium semper à sapiente perquire: Eccl. c. 32 v. 24. Sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis. Eccl. c. 37. v. 15. 18. & 19. Anima viri sancti enunciat aliquando vera (magis) quam septem circumspectores sedentes in excelso. Et sic in his omnibus deprecare Dominum, ut dirigat in veritate viam tuã. Ergo cum viro sancto assiduus esto, quemcunque cognoveris observantem timorem Dei, &c. Et cor boni consilii statue tecum, non est enim tibi aliud pluris illo. In omnibus igitur dubiis circa voluntatem divinam, à nemine potius petendum cõsilium, quam à Confessariis & Majoribus nostris, quibus aut conscientiam aut omnem vitam commisimus. Qua in re universe dici potest: Omnis Dominorum, aut Majorum, aut Præsidum voluntas (peccatum excipio) Dei voluntas est. Quod ergo cujusque Dominus, quod Majores aut Præsides jusserint, non aliter quam certum divinæ voluntatis interpretamentum est accipiendum.

Gal. c. 2. v. 1. & 2. Beatissimus Paulus exemplo hic præit, & Galatis scribens: Deinde, inquit, post annos quatuordecim iterum ascendi Hierosolymam cum Barnaba. Quæ caussa itineris tam longi? *Contuli cum illis Euangelium.* En, Orbis concionator per tot annos, tanquam discipulorum infimus, doctrinã suam in

in medium proponit, & primarios Apostolos illius quasi judices constituit, ut quod illi de ea decernerent ac communi consilio improbarent, adderent, demerentque, id ipse sic credendum, sic docendum susciperet. Magis mirandum quod addit: *Ascendi autem secundum revelationem.* Nũ qui Paulo revelavit iter hoc suscipiendum, non æque revelare potuit quæ Paulus itinere hoc effecturus? Nimirum vult Deus hominem ab homine doceri. Accedit, quod Paulus Hierosolyma ierit, super doctrina sua interrogaturus, non tam quod ipse de ea dubitarit quam alii. His firmandis consultissimum videbatur, Majores interrogare. Ergo, Videte & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea. Hie.c. 6.v. 16

V. Regula.

Quod si consilium petere, nec tempus permittat nec locus, dispiciat homo secum ipse, & omnem dubitationem circa notitiam divinæ voluntatis facili negotio sic poterit explicare. Attendat solerter, utrum è duobus, in quibus hæsitat, voluntati propriæ sit acceptius, quid gratius carnis appetitui, quid existimationi propriæ optabilius. Vbi hoc, quod facile, indagaverit, & serio secum statu-

erit

erit actiones suas voluntati divinæ penitissime conformare, tunc profecto secutus eliget illud quod voluntati suæ minus acceptum, quod minus gratum carnis appetentiæ, quod denique splendoris ac pompæ minus habuerit. Nam illa electio ad propriæ voluntatis, ad carnis, ad existimationis propensionem, cuivis merito nimis quam suspecta & errori proxima videri debet; at hoc alterũ, proclivitati suæ reluctari, plerumque tutissimum: Dum non facis vias tuas, inquit Isaias, & non invenitur voluntas tua. Sit hoc exemplo. Ei qui maligno aut frigido est stomacho, explorate suaderi potest hoc modo: Id quod tu maxime appetis, hoc tibi minime conducit; pepones, cucumeres, fungi, limaces, potus intemperanter frigidus, recentes ab horto fructus, & id genus edulii, gulæ irritamenta, plurimum nocent, quæ tamen non raro cupidissime ingeruntur. Idem in re proposita: plerunque quod corporis sensibus tam gratum & suave, noxium est spiritui; quod humanæ voluntati sic placet, Deo displicet. Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, &c. propter quæ venit ira Dei. Ergo post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere, (monet Siracides)

Isa c. 58. v. 13.

Colos. cap. 3. vers. 5.

Eccl. c. 18. v. 30.

racides)

racides) ut ad Dei voluntatem convertaris.

Quod si quid plane indifferens & adiaphorum sit, ut si duo mendici occurrant ęque fortunę inopes, eleemosina tamē nō suppetat in utrumque partienda, da cui volueris, animo divinam voluntatem exequendi; non errabis. Quod si res adiaphora majoris sit momenti, consiliis opus & precibus. Si vero de una aliqua pluribusve actionibus suscipiendis penitus non liqueat, quid divinæ voluntatis sit, non facile ulla earum suscipiatur, dum utcunque constet illas divinæ voluntati non fore contrarias. In omni tali deliberatione plurimum potest Ratio & Conscientia, non mali in incerto consiliarii, qui si paullo velint circumspectius agere, facile pronunciabunt, quid melius sit factu. Fieri autem potest, ut verecundæ conscientiæ homo in talem deveniat labyrinthum, in quo spiritus & caro sic inter se luctentur, ut miser trepidare incipiat, ne forsan divinæ voluntati se opposuerit. Hîc solatio sit, quod nonnunquam est ecclesiastæ. Rem sic explicamus. Concionator pomeridianus videt plerosque omnes suorum auditorum dormientes, turbatur nonnihil tot sibi annuentibus, id tamen tolerabilius videtur, quam si totidem impudenter garriant. Itaque si duo tresve non

dormitent, ait ipse secum: Satis id mihi, & est cur pergam: unus pro millibus est. Non aliter ratiocinetur quomodocunque turbatus: Modo duo vigilent oculi *Ratio* & *Voluntas*, modo hi vigiles voluntatem Dei observent, susque deque vertantur alia, ego vero stabo inconcussus, & quamvis divinos nutus non proxime assequar, assequi tamen conabor.

VI. Regula.

Ad explorandam divinam voluntatem plurimum valet, cum Paulo rogare: Domine, quid me vis facere? Hic mos Sanctorum, in rebus dubiis & perplexis confugere ad orationis præsidium, uti olim Moses & Aaron ad fœderis tabernaculum. Et sicuti cum nubes adeo stipatæ coëunt, ut cælum tonare ac mugire incipiat, campanæ in turribus quatiuntur dissipandis nubibus: ita quotiescunque sol divinæ voluntatis oculis nostris subducitur, ut pæne quid faciendum sit, ignoremus, proximum
Act. c. est, cælũ pulsare precibus. Ita Saulus
9. v. 6. à subita tempestate mediis campis deprehensus exclamat: Domine, quid me vis facere? Hanc precatiunculam sæpius iterandi opportunissimũ tempus est, cum epulum cæleste aditur, & Dominicum corpus jam lingua sustinetur, tunc ardenter ingeminandum:

pandum: Domine, quid me vis facere? Imo sub re divina quotidie, cum Eucharistiam sacerdos supra verticem attollit, hoc omnium ardentissimum votum sit: Domine, quid me vis facere? A viris religiosis votorum formulam sub sacro quotidie recitari consultissimum. Iacobus Laines alter à sancto Ignatio Societatis Iesu Præpositus generalis, quot diebus sub sacri finem post Centurionis verba (Domine nõ sum dignus) Christum manu tenens ajebat: Placet Domine quod promisi. Ita quibuscunque aliis, dum cælestis panis in alto monstratur, precandum: Domine sicut vis, ita & ego volo; quod recte statui, non revoco. Hæc quotidiana sui in divinam voluntatem oblatio præclarissima est ad ultimum in morte luctamen dispositio. Res gestæ P. Lain.

Si quis autem multo tempore rogarit Deum quippiam, nec id tamen impetrarit, persuasum sibi habeat, nolle optimum patrem, id à se impetrari, quod tamdiu petivit filius, aut certe velle benignissimum parentem, petentis filii perseverantiã, ad majus præmium exerceri. Nihil hoc dubitationis habet, quin clemẽtissimus Deus frequentet differat postulatã opem, ut constãtiores preces, & diuturniorem patientiã copiosius remuneretur. Certe à plurimis hæc

talia, velut ab avaris numi, non raro extorquenda ſunt. Raras preces & rariorem patientiam à nobis impetraret Deus, niſi hoc tali modo deſides urgeret. Adeoque nobis ſæpe utiliſſimum eſt, diuturnis precibus nihil impetraſſe. Nam precum tam prolixarum plerunque majus eſt emolumentum quam fuiſſet impetrationis. Et hoc eſt quod nemini non magnam tranquillitatem adferat, precationes quidem multas, non
2. Reg. c. 12. v. 16. & ſeq. tamen ratas iniiſſe. Rex Hebræus David ut jejunavit, ut flevit, ut oravit in terra proſtratus, antequam noſſet Dei voluntatem de moribundo filiolo: at ubi mortuum audiit, agnovit hanc fuiſſe Dei decretoriam voluntatem ut moreretur. Itaque jam lætior de terra ſurrexit, lotus & unctus, ingreſſus eſt domum Domi-
Matth. cap. 26 v. 45. ni, & adoravit. Chriſtus, poſt trinam deprecationem ad clivum olivarium, de paterna voluntate jã certus: Dormite jam, inquit, & requieſcite. Ita obſecrationem etiam repudiatam quies & animi tranquillitas excipit, vel ob hanc etiam cauſſam, quod jã longe certius conſtet quid fieri velit
1. Reg. cap. 3. v. 18. optimus Deus. Heli ſacerdos narranti Samueli quam Deus vindictam tam ab ipſo patre quam à filiis eſſet expetiturus, aliud non reſpondit quam hoc, Dominus eſt: quod bonum eſt in oculis ſuis faciat. Perinde ſi dixiſ-

si dixisset: Ingrata narrasti, Samuel, sed quia mihi jam liquet de divina voluntate, narrationem tuam quamvis ingratam benevolus tamen excipio, & agnosco divinos nutus: Ego, meique filii pœnas commeruimus; subibimus pœnas, quando ita visum est divinæ voluntati, cui nefas refragari. Faciat bonus Deus quicquid ipsius sanctissimæ voluntati placuerit: nos servuli, ipse Dominus est: nos varie delinquimus, dominici juris est, punire delicta. Cum Paulum Act. c. 21. v. 13. & 14.
Hierosolyma abiturum Cæsareenses lacrimis morari conarentur, Paulus illis animosissime: Quid facitis, inquit, flentes & affligentes cor meũ? Ego enim non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu. Et cum ei suadere non possent, quieverunt, dicentes: Domini voluntas fiat. Hæc vera quies animi, post preces irritas, illud unicum precari, Domini voluntas fiat. Et hinc sequitur, ad divinam voluntatem explorandam regula ultima.

VII. Regula.

Nemo mortalium divinam voluntatem certius explorat, quam qui sincerius ad illam in omnibus se cõformare desiderat. Hoc desiderium profecto filum est ad omnium laby-

rinthorum errores extricandos, omnis hinc ambiguitas circa divinam voluntatem tollitur, si quis ignoret quidem, quid velit Deus, aut utrum malit è duobus licitis, ita tamen animo comparatus sit, ut mente sincerissima possit dicere: Domine, si scirem, quid tu hac in rē fieri à me velles, ego utique id facerem. Hac sponsione facta, libere, quod volet, faciat; & perturbare se desinat; divinam voluntatem non facile offendet. Hunc talem filium non deserit amantissimus pater, nec à sua voluntate gravius aberrare permittit. Si desit homo, per quem erudiat, Angelum mittit, uti misit Iosepho, in re gravi, quid factu foret optimum, deliberanti: ita tribus ex Oriente Dynastis post divinum infantulum in gramineis cunis adoratum, submissus Angelus, qui Herodianas fallacias cavere, & alia in patriam via redire doceret. Sic Abrahami ancillæ Agari; sic innumeris aliis contra errores præsidio missus est aut Angelus, aut vice Angeli fidus homo.

Vide Cæs. Baron. tom. 3. Anno 324.

Anno trecentesimo vicesimo quarto, Constantinus Magnus, relicta Roma apud Ilium cæpit urbem condere, sed quia divinæ voluntatis fuit, ut cœptum opus omitteret, & Byzantium in Thracia ædificaret, diverse Deus monuit, nam, ut Beda & Glicas memorant, omne instrumentum

fabrile

fabrile ſecundum noctem in altero littore repertum eſt, occulta vi tranſportatum. Ibidem aquila, quod Zonaras refert, cæmentariorum amuſſim ſuſtulit, & apud Byzantium ex unguibus dimiſit. Ita Deus voluntatis ſuæ notitiam non negat ſincere petentibus. *Benignus eſt ſpiritus ſapientiæ* hujus altiſſimæ, & omnibus ſeſe quam liberaliſſime impertitur. Adeſt Deus *omnibus exquirentibus ſe in veritate*, & voluntatem ſuam tam mirabili quam ſuavi magiſterio explicat iis omnibus, qui vera ſubmiſſione ſe hîc diſcipulos gerunt. Voluntatem Dei optime noſſe diſcimus faciendo.

Sap. c. 1. v. 6. Eccl. c. 2. v. 13.

CAPVT V.

Quotuplex Dei voluntas, & quibus potisſimum in rebus, illa ſibi conformari velit noſtram.

CYprianus, vir & eloquentiſſimus, & ſanctiſſimus, Carthaginienſis præſul, conſtantiſſimus martyr, per ſynopſin complexus eſt, quæ præcipue à ſui cultoribus exigat voluntas divina. Verba Cypriano digna, & auro prorſus exaranda ſunt. Et utinam hæc omnium Chriſtianorum templis & ædibus, utinam & pectoribus inſcribantur, velut compendium vitæ ac perfectionis

Cypr. tract. de ora. domin. habetur inter indubitata ipſius ſcripta

Christianæ. Placet ea in numeros digerere; hæc sunt:

Voluntas Dei, quam Christus docuit & fecit, est

1. Humilitas in conversatione.
2. Stabilitas in fide.
3. Verecundia in verbis.
4. In factis justitia.
5. In operibus misericordia.
6. In moribus disciplina.
7. Injuriam facere non posse.
8. Factam tolerare posse.
9. Cum fratribus pacem tenere.
10. Deum toto corde diligere.
11. Amare in illo quod pater est.
12. Timere quod Deus est.
13. Christo nihil præponere, quia nec nobis ille quidquam præposuit.
14. Charitati ejus inseparabiliter adhærere.
15. Cruci ejus fortiter ac fidenter assistere.
16. Quando de ejus nomine & honore certamen est, exhibere in sermone constantiam, qua confitemur; in quæstione fiduciam, qua congredimur; in morte perseverantiam, qua coronamur. Hoc est, cohæredem Christi velle esse, hoc est, præceptum Dei facere, hoc est, voluntatem patris adimplere.

I. Ex his singulariter septimum, octavum,

octavum, nonum atque decimum documentum altiore mente reponendum: Injuriam facere non posse: Factam tolerare posse: Cum fratribus pacem tenere: Deum toto corde diligere. Hîc nos miseri sæpe graviter hallucinamur. Voluntatem Dei munerantem & beneficiis cumulantem affectu pronissimo recipimus; at castigantem, velut non Dei voluntatem, aversamur, tanquam si homines in nostram salutem & nomen pessime animati, nesciente Deo aut certe non jubente, consilium ceperint, quo nos penitus delerent, aut graviter vexarent. Cæcitas & insania manifesta. Grata tantum & nobis commoda submitti cælitus putamus? imo tristia etiam & incommoda: nec quidquam omnino in hac grandi machina geritur, turbatur, miscetur (dempto peccato) cujus non caussa & origo à prima illa caussa. Hieremias lacrimans: Quis est iste, inquit, qui dixit ut fieret Domino non jubente? Ex ore Altissimi non egredietur nec bona nec mala? Quid murmuravit homo vivens, vir pro peccatis suis? Quam hoc stupidi atque impudentis hominis est, credere quidquam esse quod Deus aut non immittat, aut certe non permittat. Clarissime Cassianus: Credere inconcussa fide nos convenit: nihil sine Deo prorsus in hoc mundo geri. Aut

Threnor. c. 3. v. 37. & seq.

Hoc est pro peccatorum supplicio.

Cassia. coll. 3. c. 20.

enim voluntate ejus, aut permissu agi universa fatendum est.

Vetustas gigantes fabulata est, qui divos deturbare aggressi de sua arce. Mittamus fabulas: Vos queruli, vos ii estis. Si enim mala omnia, quæ hîc premunt, nō permissa solū à Deo, sed immissa, vos qui fremitis, qui repugnatis, quid aliud quam sceptrum illi (quantū in vobis est) eripitis, & arbitriū regnandi? Creata omnia parent nō invita, & obaudiunt supremæ illi legi; nobilissimū rerū homo solus in conditorem suum calces jacit, & resistit. Quid frustra indignamur? omnes clades à Deo sunt, omnes, omnes. Quod ibi labes terræ oppida aliquot absorpsit, à Dei providentia est: quod alibi pestis multa millia hominum demessuit, ab ista est: quod cædes, bellum, tyrannis, & hîc & istic, ab eadem ista est. Sed omissis publicis: Quod iste tuus adversarius, mi homo, partem tibi bonorum rapiat, ille famam inficiat, hic modis aliis te lædat, à Deo est hoc omne, non permittente solum, sed etiam immittente in te divinitus, ut id probe noris, divinitus hæc omnia immittuntur.

Ergo voluntas divina, non hoc tantum à nobis postulat, ut ab inferenda aliis injuria tam alieni simus tanquā si non inferre ullā possimus, sed vult etiam illatas ab aliis injurias ita toleremus, ut pacem cum omnibus servemus,

vemus, etsi non itidem illi nobiscum. Sed ut exactius capiamus divinæ voluntatis arcana, illud cujus supra meminimus breviter explicandum.

II. Voluntas Dei Theologis duplex est, una *Signi*, qua Deus præcipit, prohibet, permittit, suadet, operatur aliquid: & hãc suis legibus ac præceptis declarat: altera *Beneplaciti*, qua destinatũ quid usquequaq; vult fieri, vel cũ conditione, vel sine illa. Angelis & hominibus æternã felicitatẽ voluit impertiri, ea tamẽ cõditione & lege, si ipsi nõ obsisterent suo arbitrio. Alia vult Deus sine ulla adjunctione. uti voluit cælũ terramq; condere, ita vult esse perpetuum ordinẽ Orbis totius & gubernationẽ, qua cuncta disponit sapiẽtissime. Huic Dei volũtati nemo potest obsistere; nullas illa leges patitur, nihil quicquã alieno facit imperio, nulli paret. Ipse Deus per Isaiã id Is. c.
affirmans: Consiliũ, inquit, meũ sta- 46. v.
bit, & omnis volũtas mea fiet. Sic erit 10. & c. 55.
verbum meum, quod egredietur de v. 11.
ore meo: non revertetur ad me vacuum, sed faciet quæcunque volui. Nos autem viles servuli, velimus nolimus, quicquid ex alto in nos Deus decreverit, non possumus non ferre. Omnes cum ærumnis plurimis copulati sumus: aliorum aurea catena est & laxa, aliorum arcta & sordida. Sed quid refert? eadem

eadē custodia universos circūdedit: alligatiq; sunt etiā qui alligaverunt. Omnis vita servitium est, imo & supplicium est omnis vita. Assuescendū itaq; huic conditioni, & quā minime de illa querendum. Hîc illud ingenti solatio est, scire, sic Deum velle, ita Deo placere, & neminem esse qui divinæ possit resistere voluntati. Mardochæus hoc ipsum proclamans: Domine, inquit, Domine rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & non est, qui tuæ possit resistere voluntati. Hoc Augustinus excellēter declarans: Hæc, inquit, sunt magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, & tam sapienter exquisita, ut cum angelica & humana creatura peccasset, id est, non quod ille, sed quod voluit ipsa fecisset, etiā per eandem creaturæ voluntatem, qua factum est quod creator noluit, impleret ipse quod voluit, bene utens & malis, tanquam summe bonus. Quamvis igitur impii divinæ obnitantur voluntati, suam tamen Deus ex illismet perficit voluntatem, & illorū volūtate pessima optime utitur.

Esther. c. 13. vers. 9.

Aug. tom. 3. Enchir. c. 100. ad Laurent.

E dictis liquet, quomodo Deus omnibus velit salutem, eam tamen non omnes assequantur, quia conditioni latæ non obtemperant, præceptis divinis rebelles. Quibus severe vaticinatus Servator: Non omnis inquit, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit

Matth. c. 19. v. 17.

trabit in regnum cælorum, ſed qui
facit voluntatem Patris mei qui in
cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cæ-
lorum. Qui ſapit, in divinam volun-
tatem totus mature tranſit.

III. Quæ cum ita ſint, nihil re-
ctius aut pręſtabilius facere poſſumꝰ,
quã ſi noſtrã divinę voluntati penitiſ-
ſime ſubmittamus & accõmodemus,
dicamuſque cum Heli ſacerdote: Do- 1. Reg.
minus eſt, quod bonum eſt in oculis c. 3. v.
ſuis faciat. Cum Ioabo duce: Domi- 18.
nus faciat, quod bonũ eſt in conſpe- 2. Reg. c. 10.
ctu ſuo. Cum Davide rege: Si dixerit v. 12.
mihi Dominus, Non places; præſto 2. Reg. c. 15.
ſum, faciat quod bonũ eſt coram ſe. v. 26.
Cum Iuda Machabæo: Sicut voluntas 1. Mach c. 3. v.
fuerit in cælo, ſic fiat. Cum Chriſto 60.
Servatore: Pater mi, ſi non poteſt hic Matth. c. 26.
calix tranſire niſi bibam illum, fiat v. 42.
voluntas tua. Quod ſi filius fuit tam Ioan. c. 6. v.
obſequens, ut patris exequeretur vo- 38.
luntatem pleniſſime, nam, Deſcendi de cęlo, inquit, non ut faciam voluntatem meã, ſed voluntatem ejus qui miſit me: Si hoc à filio exigebatur, quanto minus ſervos abnuere imperium fas eſt? Æquiſſimum prorſus cenſeamus, ut homini placeat, quicquid ab omni ævo placuit Deo. Miles in caſtris, audito viæ ſigno, vaſa colligit; audito pugnæ, deponit, & arma ſumit, animo, manu, oculis, paratus ad omnem nutum, & intentus. Idem nobis ſit, & in hac militia ſequamur

alacres

alacres & pleno gradu, quocunq; vocantem Imperatorem noſtrũ. Quicquid evenerit, feramus, nõ patientes tantum, ſed etiã volentes, omnemq; temporum difficultatem ſciamus legem eſſe naturæ. Et ut bonus miles fert vulnera, enumerat cicatrices, & transverberatus telis amat eum, pro quo cadit, Imperatorẽ: ſic in animo habeamus illud vetus præceptũ: *Deũ ſequere.* Quiſquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad juſſa nihilominus. Quæ autẽ dementia eſt, potius trahi quã ſequi? quæ ſtultitia & ignorantia cõditionis ſuæ, dolere, quod aliquid tibi incidit durius; aut mirari, aut indigne ferre ea, quæ tam bonis accidunt quam malis? morbos, dico, funera, debilitates, & cetera ex transverſo in vitam humanam incurrentia. Quicquid ex univerſi conſtitutione patiendum eſt, magno excipiatur animo. Ad hoc ſacramentum adacti ſumus, ferre mortalia; nec perturbari his, quæ vitare noſtræ poteſtatis non eſt. In regno, certe ad regnũ nati ſumus: Deo parere, libertas eſt.

Seneca l. de vita beata c. 15.

Diximus, qua ratione in divinę voluntatis notitiam veniendum. At illam noſſe non ſatis eſt: ſuam illi arctiſſime conjungere oportet. Quibus autem hæc conjunctio conſtet, libro ſequenti exponemus.

Ima-

Imaginis ſequentis brevis explicatio.

Divinam voluntatem agnoviſſe parum eſt, niſi agnitam ampleƈtamur. Hoc ad clivum Olivarum Chriſtus nos docuit, ubi crucem & calicem Paſsionis amariſsimum ſic amplexus eſt: Pater, non mea, ſed tua voluntas fiat. Cor Dei, ſeu Voluntas & Providentia divina illud aſsidue nobis ingerit: EGO TIBI, TV MIHI. *Ego tibi in omnibus providendo, Tu mihi in omnibus ſerviendo. Quid hic aliud voluntas humana reſpondeat, quam illud regium?* FIAT, FIAT. *At deſerenda eſt voluptas?* FIAT, FIAT. *At jaƈturæ pecuniæ facienda?* FIAT, FIAT. *At damnum famæ perferendum?* FIAT, FIAT. *At adverſa plurima ſunt toleranda?* FIAT, FIAT. *At denique & moriendum eſt?* FIAT, FIAT *quando, & qua ratione Deo placuerit. Idem hoc nobis repræſentat Heliotropium quod explicato reƈtoque vultu totum ſolem excipit, & quoquo ſeſe ſol egerit, eo & ſuum caput flos ille convertit, ſeu ſerenus, ſeu nubilus ſit dies. Idem & humana faciat voluntas, & quo Divinæ voluntatis nutus evocat, eo eat, currat, volet. Vis nunquam errare? Divinam Voluntatem ſemper ſequere.*

Non mea, ſed tua voluntas fiat.
Luc. 22. V. 24.

LIBER SECVNDVS DE HVMANÆ VOLVNTATIS AD DIVINAM CONFORMATIONE.

CAPVT I.

Ingressus ad conformationem humanæ voluntatis cum divina.

FVit olim magni nominis Theologus, qui octennium ipsum assiduis precibus Deum obsecravit, hominem sibi monstraret, à quo viam doceretur ad cælum compendiosissimam. Eo igitur die, quo hujus hominis alloquendi desiderio maximo tenebatur, nec aliud mallet quam videre magistrum tam arcanæ veritatis, vocem cælitus allatam audire sibi visus, quæ sic moneret: Exi foras ad templi vestibulum, & qualem quæris, reperies hominem. Prodiit ergo in publicum, & ad ædis sacræ limina mendicum invenit tibiis ulcerosis, & multo pure fluentibus; vestis mendici vix trium obolorum erat. Huic Theologus candidum precatus est & prosperum mane. Cui mendicus: Non memini, ait me un-

quam habuisse adversum. Hîc literatus ille, primam salutationem velut correcturus: Eja, inquit, fortunatum te reddat Deus: At ego, inquit mendicabulum, infortunatus nunquam fui. Obstupuit ad hanc vocem Theologus, sed ne forsan errasset audiendo, votum suum repetens, sed paullo aliis verbis: Ecquid ais, inquit, felicem esse te jubeo. Mox iterum mendicus: Nunquam, ait, infelix fui. Theologus argutari credens dicacem mendiculum, & ut hominis ingenium experiretur: Eveniant, inquit, volo tibi quæ optas, atque id fiat. Non est, ait iste, quod hîc querar: Omnia fiunt ut volo; quamvis fortunæ mea consilia non applicem. At doctor ille denuo salutans an valedicens: Servet te Deus, inquit, vir bone, si quidem fortunam oderis. Sed dic obsecro, tune solus inter calamitosos mortales beatus? Iob ergo falsus, qui asserit: Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis, & quomodo tu solus evasisti omnes malos dies? non satis assequor animi tui sensa. Ad quę mendicus: Sic est, mi Domine, ut dixi. Optanti mane prosperum, negavi me unquam habuisse improsperum. Sorte mea, quam mihi Deus hîc assignavit, contentissimus sum. Non egere felicitate, felicitas mea est. Monstra illa, Fortuna & Infortu-
nium

nium neminem lædunt nisi volentem, aut certe timentem lædi: Nec ego unquam fortunæ supplico, sed Patri cælesti, qui rerum omnium eventus gubernat. Ita me nunquam infelicem fuisse ajo, ut cui omnia ex voto cadunt. Quod si fame urgeat, Deum providissimum patrem ob id laudo. Si frigus me urat, si nimbus in me ruat, si aliis cælum injuriis me impetat, Deum æque laudo: cum aliis ludibrio sum, Deum non minus laudo. Nam certus sum, horum omnium auctorem esse Deum, nec posse non esse optimum quod Deus facit. Idcirco quicquid Deus vel tribuit, vel evenire permittit, gratum sit an ingratum, dulce an amarum, juxta habeo, nam hæc omnia velut de manu parentis optimi lætus accepto, & hoc unũ volo quod vult Deus; ita omnia fiunt ut volo. Miser est, qui fortunam aliquid in se posse credit, & is demum vere infelix est, qui nescio quam felicitatem in hoc Orbe somniat. Hæc vera est felicitas in hac vita, soli voluntati divinæ quam tenacissime inhærere. Dei voluntas, optima, rectissima voluntas, quæ non rectior fieri, nec mala esse potest, hæc de omnibus judicat, de hac nulla. Vt hanc sequar, meum ego studium omne confero, in hanc unam curam tota mente incumbo, ut quicquid vult Deus, hoc & ego nun-

quam non velim. Ea de caussa, nequaquam infelicem me censeo, quando meam omnem voluntatem sic integre in divinam transfudi, ut apud me non aliud *Velle* sit aut *Nolle*, quam quod Deus vult aut non vult. Itane vero, inquit Theologus, tu ista ex animi tui sententia profers? Sed dic, obsecro, eademne tibi mens esset, si te Deus ad inferos statuisset præcipitare? Cui prompte mendicus: Me, inquit, ille ad inferos præcipitare? ad inferos ille? At scias duo mihi esse brachia miri roboris, his ego illum arctissime stringerem complexu insolubili. Vnum brachium est. subjectissima Humilitas per sui oblationem: alterum Charitas sincerissima per Dei dilectionem. His ego me brachiis Deo sic innecterem, ut quocunque ablegarer, illuc eum unà mecum traherem. Et sane multo foret optatius, extra cælum esse cum Deo, quam in cælo sine illo. Theologus ad has voces attonitus, cum animo suo cogitare cœpit, hanc illam esse compendiosissimam semitam ad Deum. Sed libuit ulterius sciscitari, & sapientiam in domo tam incommoda habitantem elicere in apertum: Et unde tu, inquit, huc advenisti? à Deo veni, respondit mendicus. Cui Theologus iterum: Et ubinam locorum, inquit, reperisti Deum? Vbi res creatas omnes, ait iste,

deserui.

deserui. Theologus denuo: Vbi vero, ait, Deum reliquisti? Subjecit pauper: In mentibus puris, ac bonæ voluntatis. Ecquid tandem hominis es? ait Theologus. Mox alter: Quisquis sim, inquit, sorte mea tam contentus sum, ut eam cum omnium Regum opulentiis non commutaverim. Rex est, quisquis sibimet novit imperare: Ergone te regem credam? inquit alter, ubi regnum tuum? illic, ait mendicus, & simul digito cælum monstravit: Rex est, cui regnum illud in alto certis chirographis transscriptum est. Denique Theologus finem facturus quæstionibus: Quis ista, inquit, te docuit, quis hunc tibi animum injecit? Respondit alter, Dicam domine: totos ego dies sileo, & jam vel precibus vel piis cogitationibus vaco, & hoc unice curo ut Deo semper sim conjunctissimus. Conjunctio & familaritas cum Deo divinaque voluntate docet hæc omnia. Plura quærere volebat Theologus, sed in aliud tempus id differendum ratus, in præsenti valedixit. Dum abit, multa secum cogitans: En, ajebat ipse sibi, doctorem reperisti rectissimæ ad Deum viæ. Quam vere Augustinus: Surgunt indocti, & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris sine corde, ecce ubi volutamur in carne & sanguine? Hoc est quod Christus gratias agens: Confiteor,

Aug. l. 8. Confess. c. 8. initio.

Matt. c. 11. v. 25.

teor, inquit, tibi Pater, Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis. Vere ſub ſordido palliolo ſæpe magna latet ſapientia. Et quis tantum divinæ eruditionis quærat in homine tam abjecto, quis credat tantum ſpiritus recondi in tam illiterata ſimplicitate? En, illa duo brachia roboris invicti, *Oblatio ſui*, &, *Dilectio Dei*. hæc Deum quocunque lubuerit trahunt. His brachiis Deus quam arctiſſime ſe ſtringi permittit, alios refugit attactus.

Rei narratæ fides ſit penes auctorem; Is eſt Joann. Taulerus, è S. Dominici familia, in ſuis inſtitut. mihi pag. 109. Fuit hic concionator inſignis & piiſsimus ut de eo Bellar. in ſcriptor. Eccle. Vixit Anno 1350.

CAPVT II.

Quæ voluntas Hominis ad hanc cum Dei voluntate conformationem ſit maxime idonea.

VT Aſſuero regi pararentur virgines, ex omnibus regni provinciis lectiſſimæ adducebantur in Suſan metropolim. His annus erat in uno corporis cultu tranſigendus. Et quæ non lotiones, frictiones, polituræ, unctiones adhibebantur? Quantum ceruſſæ, purpuriſſi, ſtibii, aliorumque

que pigmentorum exhauriebatur concinnandæ formæ? Tanti erat regiis oculis placere. Et humana voluntas ab omni ornatu imparata, velut rusticana mulier ex agro, in summi regis amplexus ruere non vereatur? Vt ergo norit hominis voluntas, divinis oculis tum demum se placituram, si non tantum minimos etiam nævulos conetur abstergere, sed ea sibi ornamenta comparare, quæ divinam voluntatem invitent ad hoc cum ea connubium.

Igitur ordini servando, & vitandæ obscuritati, ita rem distinguimus, ut sua voluntati nomina tanquam titulos assignemus, è quibus discat qua præparatione sit opus ad hanc cum divina voluntate conformationem. Et quemadmodum herus novum famulum in suas ædes admissurus multa paciscitur, &: Volo, inquit, ut non sit fabulator, non nugigerulus, non lusor, non rixosus, non ebriosus; cumprimis vero sit diligens, sit fidelis, sit obsequens. Hoc jus heri est, ejuscemodi leges sancire famulis. Et cur Deo humanam voluntatem in amicitiam admissuro, non idem juris sit? Quocirca sciat voluntas hominis, jam aliis sibi legibus vivendum, præcipue istis.

I. *Voluntas Insons* sit. Hoc cumprimis exigitur. delicatus è cęlo sponsus est, sordes & odit, & arcet. Voluntas

illi copulanda oderit etiam necesse est omne genus sordium: & ita quidem ut non tantum avaritiæ non studeat, luxuriæ non indulgeat, iracundiæ non obediat, sed etiam si quid propensionis & affectus sentiat ad hæc inquinamenta, id omne in se viriliter expugnet, nec tantum nolit obscæna cogitare, sed etiam velit castissima quæque meditari. Sed sermo nobis non est de iis quæ nemini non clara sunt. Aliud est miræ subtilitatis, sed & maximæ celeritatis vitium, Invidia. Hîc voluntas insons sit, & ab hac lue immunem se præstet. Voluntas ad divinam conformanda sine omni livore sit; non invidia alienæ felicitatis tangatur, nec prematur suæ. Nam qui Deo vere conjunctus est, videt quidem alios gratia & opibus florere, non tamen invidet, sed ad Deum versus: O Domine, inquit, vis illum aut istum ad opulentiam, ad honores evehi, me contemptim neglecto? Non repugno, mi Deus, nec ejus rei caussam à te postulo. Mihi satis caussarum, mihi rationum abunde satis est, tua una atque unica voluntas. Certissimus enim sum, nisi tu id permitteres, & quidem meo bono, non fieret, nec id ullus hominum impetraret, quod te annuente, nullo negotio, & forte pauculis verbis confectum est. Sed & in ceteris, scio, tuo fit permissu,

mi Domine, ut iste me sic allatret, ille me sic tractet, hic ita exagitet me, nunquam illos, quod sciam, læsi; verum in tua voluntate satis ad hoc responsi reperio: Tu hæc permisisti, tu jussisti: sint ergo illi Semei, sim ego David, si tibi sic visum est, mi Deus.

Sanctissimus ille Antiochenus antistes & martyr Ignatius: Frumentum Christi sum, inquit, dentibus bestiarum molar, ut panis mundus inveniar. Ita nimirum nos Deus mensæ suæ præparat dominicum panem. Quid ergo habemus contra homines queri? molares lapides sunt qui nos velut offusum triticum commolunt. Vt hoc altius in animum demittamus, consultissimum est, singulis horis aliquoties animum erigere ad Deum, repetitis precatiunculis: *Benedictus Deus in æternum. Domine quid me vis facere? Fiat voluntas tua.* Hæc prima voluntatis humanæ præparatio est, puram esse à nævis, præsertim ab omni simultate ac invidentia. Sed præterea requiritur.

Vide Horologiũ Angeli Tutelaris Hora II. diei

II. *Voluntas Tolerans*. Cum quis rebus adversis agitatur, omne præsidium à patientia petat, dicatque sereno animo: Hoc omne à Deo est, quicquid patior; sed est à Deo per hanc occasionem, per istum hominem, per illam caussam in me immissum. Et hujus quidem rei tam

certus ſum, atque vivere me ſcio. Hîc plurimis aqua hæret, qui non ea fide in Deum pollent, ut ſibi certo perſuadeant, tam adverſa & omnes malignos eventus à Deo eſſe, quam proſpera & optatiſſimos ſucceſſus. Si hoc certum haberemus, quod in ſe certiſſimum, non facile quidquam impatienti aut dejecto animo ferremus, nec toties illis vocibus urgendi eſſemus: *Vos modicæ fidei.* At vero adverſa omnia à Deo, per quemcunque tandem, ad nos derivari, Chriſtus ſic demonſtrans: Nonne duo paſſeres, inquit, aſſe veneunt, & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine Patrè veſtro. Idem repetens: Nonne quinque paſſeres veneunt dipondio, inquit, & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo? Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere, multis paſſeribus meliores eſtis vos. Itane Deus cũ paſſerculo in terram cadit? certe voluntas Dei, quippeni Deus ipſe? qui ſicut in rebus creatis omnibus aſſidue operatur, ita cum piſce natat, ita cum ave volat, cum angue ſerpit, cũ quadrupede incedit; non deſerit Deus ea quæ condidit. Licet ergo toties tot alaudarum millia caſſibus ſimul irretiantur, harum tamen nulla & nec minima quidem alaudula ſine voluntate Dei capitur: *una ex illis non cadit ſuper terram ſine Patre cælesti.*

Matt. c. 10. v. 29. & Luc. c. 12. v. 6.

sti. Quod autem providentissimā Dei voluntatem attinet, eadē & aquilæ, & passerculi, & hominis est ratio. Si ergo avicularum nulla in aucupatoriam aream delabitur sine Dei voluntate, & tu homo ad Conditoris imaginem factus, Regni futurus hæres, te ullis adversis exerceri, te injuria, te damnis, te tristitia, credis affici, Deo non singulariter volente? Vt autem exactius hoc ipsum caperemus, nec temere unquam diceremus, rerum animatarum duntaxat Deo hanc curam esse, addidit Servator: Omnes capilli capitis vestri numerati sunt. Quis hominum unquam capillorum suorum numerum inire potuit? Deus in numerato habet tam omnium quam unius hominis, & nolente Deo nullus subtrahetur. Quotiescunque igitur in rebus adversis patientiam abjicimus, male aliis imprecamur, modo huic, modo illi culpam impingimus, & velut è plaustro convitia ferimus, maximum Fidei defectum in nobis aperimus; nimirum illorum, quæ nos mala vocamus, Deum auctorem facere veremur fallaci pietate.

Fuit, cum in mari solus Ioannes, ceteris discipulis id ignorantibus, agnosceret Dominum diceretque: Dominus est. Plurimi sunt qui inter rerum turbatarū fluctus non agnoscant turbati maris auctorem Deum, sed in

in eos, quos hoſtes putant, acerrime ſtomachantes: Ille ſemiſſis homo, ajunt, ille nebulo, hic furcifer, iſte tenebrio, illud flagitium hominis, hoc mihi malum fabricavit; ab illo bipedum nequiſſimo hæc in me cuſa eſt faba. At longe aliter loqui aſſuevit *Voluntas Tolerans*. Hoc omne malum, inquit, à Deo eſt : Deus me caſtigat meritiſſimò : Dominus eſt, quod bonum eſt in oculis ſuis faciat. Sed progrediamur.

III. *Voluntas Hilaris*. Hæc hominem ſic inſtruit ut tam victu quam ceteris omnibus, quæ quotidie velut è manu Dei accipit, ſit contentiſſimus. Hic talis homo: Mi Domine, inquit, ſatis eſt quicquid mihi das, etſi avaritiæ meæ id ſubinde parum videatur; nec iſtud quidem ullo modo ſum meritus ; tu nimis in me liberalis es : ego equidem vel aëre quem haurio, indignum me ſentio.

Nunquam queri ſolet divinæ voluntatis ſtudioſus; nemo audierit ex illo talia: Vix ego victum mihi comparo; alii lautiſſime vivunt, & nec dimidium mei laboris ſuſcipiunt ; parum ſerunt & ampliſſimas colligunt ſegetes. Optime olim Venuſinus vates quæſiit :

Horat. lib. 1. ſat. 1.

Qui fit Mecænas, ut nemo, quā ſibi ſortē
Seu ratio dederit ſeu fors objecerit, illa
Contētus vivat? laudet diverſa ſequētes?

Hinc eſt, mi poeta, hinc eſt, quod divinæ

vinæ voluntati tam ægre acquiescamus. Cupiditas nostra in alia atque alia, & sæpe in longinqua fertur, nec est finis concupiscendi. Cum vero concupita non obtinemus, in querelas & murmura solvimur. Angustus animus est quem tantopere delectant terrena.

Heliotropium nobis assidue ante oculos versetur, de quo eleganter Plinius: Heliotropii miraculum, inquit, sæpius diximus, cum sole se circumagentis, etiam nubilo die: tantus sideris amor est. Noctu vero velut ejus desiderio contrahit cæruleum florem. Nota, mi homo, heliotropium etiam nubilo die circumagere se cum sole, amore solis. Sol noster, voluntas Dei est: hæc nobis non semper extra nubem illucet, serenis turbidi dies miscentur, quos pluviæ, venti, grandines infestant. Nemo Christianorum est, qui non sæpius sentiat hanc cæli gravitatem & turbulentas tempestates. At nos instar heliotropii cum sole nostro, cum divina voluntate nosipsos circumagamus diebus etiam nubilis; tantus sit nostri sideris illius amor. Et sane nulla nobis unquam tranquillitas obtinget, innumera hîc illic displicebunt, à nulla re satisfiet, nunquam sorte nostra contenti erimus, omnia deesse videbuntur, etsi adsint omnia: nunquam extra metum, frequenter op-

Plin. l. 22. hist. Nat. c. 21.

oppreſſi tædio, perturbati, puſillanimes, pleni querelarum & livoris, nunquam non miſeri erimus, quamdiu non ad hunc ſolem, divinam voluntatem nos circumegerimus, ut heliotropium. Fixiſſimis & inconnivis oculis ſol iſte nobis aſſidue aſpiciendus eſt quocunque ſe vertat, hoc unicum in animo ſemper volutandum: Ita Deo placet, ita & mihi: vitæ mortisque regula mihi eſt unica Dei voluntas: Sicut Domino placuit, ita factum eſt, ita fiet, ſit nomen Domini benedictum. Nunc quidem ſol noſter nube abditur, ſed brevi lætum os exeret extra hanc nubem mœroris. Vide omnium ſæculorum decurſus, varioſque rerum eventus non raro nubilos poſt ſerena principia, ſæpe ſerenos poſt initia nubila. Sic igitur nos comparemus, ut ante omnem eventum nihil magis velimus quam ſequi divinam voluntatem. Ex Hebræis olim litteratus quiſpiam, verbis certe promptiſſimus, Chriſto
Matt. cap. 8. v. 19. ſe traditurus: Magiſter, inquit, ſequar te quocunque ieris. Ita nos qua verbis qua factis promptiſſimi ad omnem divinæ voluntatis nutum, ſequamur quocunque ierit.

IV. *Voluntas Longanimis.* Pleraque omnia noſtra corrumpimus longanimitatis defectu. Iſraelis populus Moſis in monte moras pertæſus ad idola ſe vertit, & vitulum aureum pro

Deo ſibi ſtatuit, emanſionem nimis diuturnam cauſſatus. Ita duo illi viatores Emmauntem tendentes: Et nunc, ajunt, ſuper hæc omnia tertia dies eſt hodie, quod hæc facta ſunt. Luc. c. 24. v. 12.
Eſt, ô viri boni, dies tertia, ſed nunquid hæc tertia dies jam abiit, an nihil temporis ſupereſt reviviſcendi; ſiccine omnis veſtra longanimitas conſumpta? O non longanimes! ſi dies hæc tertia tranſiiſſet, ſi quarta vel quinta jam adveniſſet, videremini cum ratione deſpondere animum. At cum tertiam hanc diem necdum ad veſperam deduxeritis, quid eſt quod de redivivo Domino tam præpropere diffiditis? Ad vota noſtra nimis quam præproperi ſumus, & niſi mox fiat quod cupimus, omnem ſpẽ noſtram in impatientiam aut etiam deſperationem præcipitamus. Longe aliter Deus: Miſerator & miſericors dominus, longanimis, & multum miſericors. Nec vult perire animam, ſed retractat, cogitans ne penitus pereat qui abjectus eſt. Pſ. 102 verſ. 8. 2 Reg. ca. 14. v. 14. Avarus ſeſtertium bis terve manu verſat, dum expendat, ſic Deus ad pœnas tardus quaſi retractat, antequam decretoria ſententia feriat, & in gehennam mittat ac ſupplicia.

Nos, & modicæ fidei, & curtæ ſpei, ſi quid à Deo bis terve petierimus, nec impetremus, ſpem omnem abjicimus, & more mendicorum, qui ſi ante

ante domum clamore aut pulſu ſtipem aliquoties rogarint, nec auditi fuerint, dicunt: Nemo eſt domi. Pulſate, ignavi, pulſate: pulſantibus panditur hoc oſtium. Quàm in rebus aliis obſtinatæ ſæpe longanimitatis ſumus! ſunt qui officium aliquot annis ambiant, & non raro fruſtra. Pinguior hæreditas quam ſumma patientia expectatur? & ne moras nimium ſentiat hæres, temporis velocitate ſe ſolatur. Nos tamen ordinationi divinæ metas figimus, & tempus præſcribimus; nimium nobis cunctatur in morbis opitulatrix Dei manus; vociferamur: Et quando tandem Domine, cur moraris? quid differs opem? quamdiu ſupplicandum? tot jam annis clamo, nec exaudis. Niſi Domine ſuccurras hoc anno, precari deſinam, & actum putabo. In hoc certe non abſimiles ſumus Bethuliæ civibus, qui: Conteſtamur, aiunt, hodie cælum & terram &c. ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis, ut ſit finis noſter brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate ſitis. O minime longanimes! itane rebus omnibus deſperatis civitas tradenda hoſti? an nullum è cælo auxilium ſperandum? Hanc civium extinctam longanimitatem nō modice fovit Ozias ſacerdos, qui lacrimis infuſus: Æquo animo eſtote fratres, inquit, & hos quin-

Iudith cap. 7. v. 17. 23. & ſeqq.

quinque dies expectemus misericordiam. Forsitan enim indignationem suam abscindet, & dabit gloriam nomini suo. Si autem transactis quinque diebus, non venerit adjutorium, faciemus hæc verba quæ locuti estis. O mi Ozia, ô sacerdos, quam hîc non altum sapis supra vulgus! Siccine vos tempus Deo admetiri, & ferendæ opis constituere diem? adeone omnis apud vos non extincta tantum sed & sepulta est longanimitas? Non tulit hoc generosissima Iudith, & accersitis presbyteris: Quod est hoc verbum, inquit, in quo consentit Ozias, ut tradat civitatem Assyriis, si intra quinque dies non venerit vobis adjutorium? Et qui estis vos qui tentatis Dominum? non est iste sermo qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei. Quid ergo faciendum suades ô Iudith? Dicamus flentes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum cito misericordiam suam, expectemus humiles consolationem ejus. Hac sane ratione Longanimis voluntas sic Deo conjungit hominem, ut quantumcunque afflictus, dicat tamen: Secundum voluntatem tuam, ô Deus, sic facias mecum misericordiam tuam: ô Do-

Iudit. c. 8. à v. 10. ad 23

mine et si decem annis, etsi viginti aut triginta, etsi annis quinquaginta ad te clamavero, clamare tamen non cessabo, nullos tibi terminos figo: & quamvis scirem me penitus à te non audiendum, id me tamen fides docet infallibilis, me vacuum à te non dimittendum; si neges petita, dabis meliora. Itaque si moram feceris, expectabo te, quia veniens venies, & non tardabis.

Abac. cap. 2. vers. 3. Vide plura de hoc infra l. 4. c. 5.

V. *Voluntas Ardens.* Hæc in eo consistit ut non tantum velit aut nolit, quod vult Deus aut nō vult, sed propter hoc ipsum Dei *Nolle* aut *Velle*, illud respuat, istud admittat, ardenti studio, nec ullam aliam habeat caussam hoc agendi, hoc omittendi, quã divinum beneplacitum. Hominem hac voluntate prȩditum si quis interroget, cur istud nolit, hoc velit, non aliud se caussæ habere respondebit, quam quod Deum id nolle, & velle istud comperiat. Amo, inquit Bernardus, quia amo, & amo ut amē, amor enim est qui amatur. Augustini monitum est: Oportet nos in eundem affectum transire, ut sicut Deus omnia voluit esse propter seipsum, ita nos quoque nec nosipsos nec aliud esse velimus, nisi propter Deum & ipsius voluntatem. Neq; aliter Epictetus: Quid vero est, inquit, dedere se Deo? Vt quod ille voluerit, & ipse velit, & quod ille noluerit, nec ipse velit.

Bern. in soliloq. mihi p. 667.

lit. Quî ergo istud fiet? Quomodo fieret aliter, quam si consideret quispiam voluntatem Dei & gubernationem?

Vigente lege prisca voluit Deus, ut omnis supellex Altari & Tabernaculo dicata hyacinthino velo involveretur, & sic involuta portaretur à Levitis. Iubentis verba hæc erant: Omnia vasa quibus ministratur in Num. sanctuario, involvent hyacinthino c. 4. v. pallio, & extendent desuper operi- 12. & 20. mentum ianthinarum pellium, & inducent vectes. Hoc ea de caussa factum quæ subjungitur: Alii nulla curiositate videant, quæ sunt in sanctuario priusquam involvantur, alioquin morientur. Ita bajuli sacræ supellectilis nihil eorum videbant quæ ferebant; sed solum onus sentiebant; omnia enim cæruleum tegmen oculis subducebat. In hunc plane modum, quisquis se Deo plene tradidit, suavissime nescit, sed nec scire cupit cur hoc aut illud à Deo permittatur, aut jubeatur; onus ille quodlibet subit promptissimis humeris, sed onus cyaneo velo coopertum, hoc est, divina voluntate vestitum, hanc illi videre satis est.

VI. *Voluntas Omniparens.* Omniparentem dicimus voluntatem, quę instar fœcundissimæ telluris, omne genus optimorum desideriorum effundit, eaq; velut primogenitos partus

consecrat divinæ voluntati. Hîc animus altus, cælique appetens exsurgit, hîc gemitus amoris pleni, hîc suspiria in altum effervescentia: O mi Deus, quàm ego cupio non solum pati plurima, sed & mori pro te, vel acerba morte. Per cælestes hos impetus animi, Deus & homo sic conspirant in rebus prorsus omnibus, ut ex hac tam suavi conspiratione ac consensu, jucundissima inter Deum & hominem nascatur consiliorum communicatio, & intima familiaritas, ita ut demum homo ad omnes
Matt. c. 11. v. 26. rerum eventus dicat, Ita Pater, Ita Pater, quia sic fuit placitum ante te, Ita Pater.
Iob. c. 2. v. 10. Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? Sic omnia tam molesta quam grata velut è manu Dei placidissime accipit. Qua in re mirum est quantum lucis alluxerit priscis Philosophis.
Epict. Enchirid. c. 15. Ex his divine monens Epictetus: Nunquam, ait, te quidquam perdidisse dicito, sed reddidisse. Filiolus obiit? redditus est. Prædium est ereptum? An non id quoque est redditum? At improbus est qui eripuit. Quid tua id refert, per quem, is qui dederat, repetierit? Sed quamdiu concesserit, tanquam alienum id curato, ut cauponam viator.

Ita prorsus qui Deo se quam conjunctissimum cupit, non aliter philosophatur, quicquid rerum auferatur,

tur, non attendit auferentem, sed Deum ſua repetentem. Idcirco illud Chriſti aſſidue ingeminat: Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te, ita, mi Pater, ita. Hic obſerva, obſecro te, Lector, ſuccinctam divini hujus ſermonis explicationem. Cæleſtis Pater jam olim per Iſaiam vatem allocutus Filium: Et dedi te, inquit, in fœdus populi, in lucem gentium. Perinde ſi dicat: Parum mihi eſt ut reliquias Iſraëlis ad me adducas, barbaras etiam gentes à te doceri volo. Hic Patris ſermo octingentis annis virgineum partum præceſſit. Hoc igitur Patris decretum tot ante annis promulgatum, pronisſima voluntate amplexus Filius, reſpondit idem ſe velle quod Pater. Idcirco Matthæus: In illo tempore, inquit, reſpondens Ieſus dixit. Et cui reſpondit nemine interrogante? Æterno Patri reſpondit, ante tot ſęcula Filium alloquenti. Et en quam læte Filius, voluntatem Patris deoſculatus dicat: Ita Pater, quoniam ſic fuit placitum ante te: factum à me habeto Pater, quicquid imperaveris. Sicut autē cęleſtis Pater cum Filio per Iſaiam ante tot annos locutus, & Filius Patri reſpondit: ſic cum quovis noſtrûm ab æterno ſermocinatus eſt Deus; diſtinctiſſime ac ordinatiſſime diſpoſuit quo tempore quilibet hominum naſciturus, quo moriturus,

Nam Iſaias occiſus eſt anno Mundi 3340.

auxilium omne consequendæ beatitudini paravit; prævidit quid quisque per omnem vitam cogitaturus, dicturus, acturus, & qua ratione auxilia oblata sit accepturus. Cum igitur hac ratione nos Deus ab æterno benignissime sit affatus, an non æquissimum, ut & nos, suo quisque tempore, cū Christo respondeamus, Ita Pater; Ita mi Pater, quoniam sic & sic, atque sic fuit placitum ante te, Ita Pater: idq; horis singulis, instaurato aliquoties desiderio ingeminemus, Ita Pater, & hoc ad ultimum usque halitum, constantia inviolabili perpetuemus. Sed plura de hoc infra.

CAPVT III.

Quomodo voluntas hominis ad Dei voluntatem sit conformanda.

Diximus quid præparationis sit præmittendum huic voluntatum conjunctioni, & quę hominis voluntas ad conformationem cum divina censeri possit maxime idonea: nunc porro dicendum, quomodo reipsa voluntas hominis ad Dei voluntatem sit conformanda.

I. Optime Thomas Aquinas dixit, Omnes actiones cum virtute cōjunctas, ea ratione Deo probari, si eo fiant animo, ut divinæ voluntati obtemperetur. Nullius meriti est, vitam etiam

etiam & sanguinem prodigere, nisi ad divinæ voluntatis placitum. Hoc Pæmen vir sanctus assidue monens: Nunquam, inquit, tuam contra divinam voluntatem statuas; voluntas tua divinæ semper sit conjunctissima. Hæc autem conjunctio si vera sit, est sincerissima in omnibus cum divina voluntate concordia, quæ hominem sic instruit, ut illius assiduæ sint hæ voces: Sicut Deus vult, sic & ego; quando Deo complacitum est, tunc & mihi.

Laudatissima Ruth socrum suam Ruth
Noemi affata: Quocunque, inquit, c. 1. v.
perrexeris pergam, & ubi morata 16.
fueris, & ego pariter morabor: populus tuus populus meus, & Deus tuus, Deus meus, quæ te terra morientem susceperit, in ea moriar. Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, si non sola mors me & te separaverit. Non aliter homo cum Deo concordans sentit, nec aliter loquitur. Elias olim Eli- 4 Reg.
sæo: Sede hîc, inquit, quia Dominus c. 2. v.
misit me usque in Bethel. Cui Eli- 2.
sæus: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Idque tertium repetiit, hero suo inseparabilis comes adhæsurus. Regi Ioramo suppetias poscenti, Rex Iosaphatus respondit: Ascendam; qui meus est, tuus est: populus meus, populus tuus: & equi mei, equi tui. Ita nos Deo intimis animis cõjuncti simus,

uti Ruth cum Noëmi, Elisæus cum Elia, Ioramus cum Iosaphato: dicamus ingenti cum fiducia: Voluntas tua, mi Deus, voluntas mea; cor tuum, cor meum: totus sum sub tuo, mi Deus, arbitrio.

Et hanc suæ quisque cum divina voluntate conjunctionem sedulo curet in rebus omnibus, in negotiis, in officiis, in laboribus omnibus, in morbo, in morte, divinis placitis sẽper contentissimus, nec aliud frequẽtius ore aut corde versans, quam hoc ipsum: *Fiat voluntas tua.* Quemadmodũ vero virtutes omnes in Christi tormentis effulsere clariores, sic & orandi ardor. Christus in extremis angustiis: Pater, inquit, si vis, transfer calicem istum à me: veruntamen nõ mea voluntas fiat, sed tua. Non est melior, nec fere brevior; non est perfectior, non gratior Deo, nec homini utilior oratio prę hac una: Non mea, sed tua voluntas fiat; Non sicut ego volo, sed sicut tu. Dei voluntas fiat, etsi Orbis ruat. Beata Gertrudis solita est trecenties sexagies ter dicere: O mi amantissime Iesu, fiat voluntas tua. Sed hoc infra explicatius monebimus. Cassianus: Quid est, inquit, hoc aliud dicere, Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra, quam ut sint homines similes Angelis: & sicut voluntas Dei ab illis impletur in cælo, ita etiam hi qui in terra sunt,

Luc. c. 22. v. 42.

Cass. coll. 9. c. 20.

ſunt, non ſuam ſed ejus univerſi faciant voluntatem. Hoc quoque nemo ex affectu dicere prævalebit, niſi is ſolus qui Deum credit omnia quę videntur, vel adverſa vel proſpera, pro noſtris utilitatibus diſpenſare, magisque eum pro ſuorum ſalute & commodis providum atque ſollicitum eſſe, quam nos ipſos pro nobis. Ita Caſſiani ſenſu, in cæli veſtibulo jam habitat, qui ſuam divinæ voluntati ſic accommodat. In cælo certe innumera millena millia beatorum, unius ſunt voluntatis. Hinc Arſenius Marco Abbati quærenti: Eccur, Pater, ad nos non reviſis ? apte reſpondit: Cum iis qui ſupra nos degunt, melius mihi convenit, cum omnes idem velint; inter homines tanta fere voluntatis, quanta vultus diſſimilitudo eſt. Qui autem tam in adverſis quam in proſperis ad divinum arbitrium ſe fingit, is probe capit, quid Hebræus Pſaltes hoc ſibi Pſ. 132
carmine voluerit: Ecce quam bonum verſ. 1.
& quam jucundum habitare fratres in unum. Et quinam hi fratres? Chriſtus & Vir juſtus; neque enim ſupremus Rex erubeſcit in hunc fraternitatis affectum conſpirare.

II. Eccleſiaſtes olim, velut rem Eccl.
magnam dicturus: Sapientis oculi, c. 2. v. 14.
ait, in capite ejus. Nunquid ergo homines ſtulti oculos habent in pedibus aut alibi extra caput? Beati

Gregorii interpretatio hæc est: Qui omnem obtutum in Deo Deique voluntate figit, hic vere sapiens est, hic quotquot habet oculos, capiti gerit infixos.

Epictetus illud Philosophorum sidus ævo Neronis, Domitiani, & M. Antonini, omni fortuna superior vixit. Vnica anus in ministerio ei fuit, unica lucerna fictilis (hoc domesticum omne instrumentum) ad divinas illas lucubrationes: quæ lucerna à morte ejus mille drachmis, hoc est, centum philippeis væniit, in memoriam & honorem tanti viri. Lucianus ceterorum quidem philosophorum irrisor, hunc unum tamen æstimavit. Hic, inquam, Epictetus præter dissertationes, etiam Enchiridion scripsit cedro & auro exarandum. Hic libellus tantum religiosi spiritus habet, & arcanæ sapientiæ, ut eum à viro religiosissimo putes conscriptum: Hic libellus supremi judicii die in ruborem dabit Christianorum plurimos, qui & spurcissima scripserunt, nec vixerunt sanctius. Sed ad lineam. Hic Epictetus ille, qui omnem philosophiam in duas traduxit voculas *Sustine* & *Abstine*. hic inquam, de divina voluntate omni nisu sectanda prorsus divine philosophatur. Libet illius verba huc fidelissime transferre. Appetitum meum, inquit, obedientem præbui Deo: vult

Epict. l. 3. disser. c. 26. paullo ante fin.

ult ille me febricitare? volo & ipse. Vult me aliqua re potiri? volo & ipse. Non vult? nolo. Mori me vult? Mori igitur volo. Quis adhuc me prohibere potest contra meam sententiam, aut cogere? Non frontem ducis, ô Christiane, non erubescis refractarie ad has voces? Sed pergit Epictetus: Vir prudens ita rem considerat, hanc rationem secum init; si Deo se dediderit, se iter tuto confecturum. Quid est istud, Dedere se Deo? Vt quod ille voluerit, & ipse velit; & quod ille noluerit, & ipse nolit. Qui ergo istud fiet? Quomodo fieret aliter, nisi consideranda Dei voluntate & administratione. Quid mihi dedit meum & mei juris? quid sibi ipse reservavit? Liberam voluntatem mihi dedit: & quæ in mea potestate sunt, ea nec impediri nec prohiberi posse voluit. Corpus autem luteum quomodo potuit tale efficere, ut à nemine prohiberetur? Subjecit igitur sub universitatis circuitum possessiones, vasa, ædes, liberos, uxorem. Quid ergo Deo repugno? Quid volo ea quæ velle non debeo, ut ea quæ mihi data non sunt, quovis modo consequar? Vt data sunt, & quatenus fieri possunt. At is qui dedit, aufert iterũ. Quid ergo repugno? Ita prorsus, mi optime Epictete, ita se res habet: ecquid miseri repugnamus divinæ voluntati!

luntati! undique conclusi sumus: si duci nolumus, trahemur aut raptabimur. Seneca de absoluta libertate differens: Quæris, inquit, quæ sit ista? Non homines timere, non deos: nec turpia velle nec nimia: in seipsum habere maximam potestatem. Inæstimabile bonum est, suum fieri. At vero suus fieri nemo potest, qui non prius sic Dei fiat, ut omnia cum Deo aut nolit, aut velit. Animus qui suus fieri cupit, utique ab omnibus externis in se revocandus est: recedat, quantum potest, ab alienis, & se sibi applicet, damna non sentiat, etiam adversa benigne interpretetur. Hic animus suus esse incipit; hæc animi libertas est. Nec aliter Augustinus: Bonus, inquit, etiamsi serviat, liber est; malus, etiamsi regnet, servus est, tot dominorum quot vitiorum.

Seneca ep. 75. fine.

Sen. de Tranquil. c. 14.

Aug. l. 4. de Civ. c. 3.

III. Fortissimus heros Iudas Machabæus, militibus in hostem inflãmandis: Accingimini, inquit, & estote filii potentes, ut pugnetis adversus nationes. Sicut autem fuerit voluntas in cælo sic fiat. Hoc agamus, viri, & ad nutus divinos stemus paratissimi, seu nos vinci, cadere, mori; seu vincere nos velit Deus, & triumphare: sicut fuerit voluntas in cælo, sic fiat. Sic Ioab pugnam initurus periculosiorem, ad Abisai fratrem: Esto vir fortis, inquit, & pugnemus pro populo

1 Mach cap. 3. v. 58. & 60.

2 Reg. c. 10. v. 12.

populo noſtro, & civitate Dei noſtri: Dominus autem faciet quod bonum eſt in conſpectu ſuo. Summi momẽti eſt, in omnibus ſic animum inſtruere, ut omnem rei eventum divinæ adſcribat providentiæ. Fit enim non raro, ut viri docti, prudentes, bellicoſi, ſancti, & fortiter agant & perite, exitu tamen minime ſecundo, qui tamen non minus in Dei providentiam referendus, quam feliciſſimus quiſque ſucceſſus. Ea de cauſſa Eccleſiaſtes: Vidi ſub ſole, inquit, neç velocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam: ſed tempus caſumque in omnibus. Caſum vocat, quod nobis videtur tale, non Deo. Nil profecto rari eſt intelligentem & induſtrium ſpe ſua fraudari; hoc nos malum caſum cenſemus. At Thomas Aquinas è verbis Eccleſiaſtæ recte colligi affirmat, Nihil eſſe à caſu, aut præter voluntatem ac preſcientiam cauſſæ primæ. Caſus enim inveniuntur in rebus tempori obnoxiis, & humanæ ſcientiæ ſubjectis: divina vis & Providentia omnia ab omni æternitate præſcivit, omnia labente ævo moderatur, & in deſtinatos certoſque fines dirigit, dum ſua cuique tempora, ſuas humanis conatibus varietates præſtituit, ut vel ſic divinæ Providentiæ immemores, ab inopinatis caſi-

Eccl. c. 9. v. 11.

casibus adversisq; eventibus discant, suis viribus non nimium tribuere, sibique persuadeant à divino nutu pendêre omnia. Fortuna priscis tantopere culta, nunc quid est? versatilis sed inanis ex Orco larva. Numen illud quod cuncta pro arbitrio seu adversa seu prospera mortalibus partitur, ipsissima Dei providentia est. Versat Deus sanctissima voluntate sua & providentia res humanas instar volubilis rotæ; sortes cæcas &
Isa.c. 45.v. 7. incertas ipse temperat, *Formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum. Ipse Dominus faciens hæc omnia.* Priscis Fortuna fuit bicolor, quam duplici fingebant vultu, albo anteriore & splendido, posteriore atro, ut penes quam boni ac mali sit arbitriũ. Hæc puerorum deliria sunt.
Eccl. c.11. v.14. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Ad rem Seneca sibimet objiciens, & diluens objecta: Sequitur pars, inquit, quæ solet non immerito contristare, & in solitudinem deducere, ubi bonorum exitus mali sunt. Vt, Socrates cogitur in carcere mori, Rutilius in exilio vivere, Pompejus & Cicero clientibus suis præbere cervicem &c: & quid sibi quisque nunc speret, cum videat pessima optimos pati? *Responsum audi.* Quid ergo est? Vide, quomodo quisq; illorum tulerit: & si fortes fuerunt, ipsorum animos de-
Sen. de Tranquil. c.15.
sidera;

sidera; si muliebriter & ignave periere, nihil periit. Aut digni sunt, quorum virtus tibi placeat: aut indigni quorum desideretur ignavia. Hęc illa ipsissima sunt, quæ de improborum felicitate, proborum ærumnis, quæ de Sanctorum immatura & acerba morte Iob, David, Hieremias, Abacuc, & passim alii Prophetæ queruntur. At hic Casus & Fortuna nil sui habent: Vniversa hæc à providentissimo Deo in certos quosque fines sapientissime disponuntur. Plura de his inferius.

IV. Israëlitæ olim Benjamitas ob turpe facinus oppugnaturi, verum oraculum consuluerunt, quis futurus esset dux belli? Respondit Deus: Iudas sit dux vester. Læti hoc responso, & jam pæne certi de victoria, magno exercitu, ingenti animo in Benjamitas moverunt. Et tamen turpissime victi viginti duo millia suorum desiderarunt, qui omnes uno prælio sunt cæsi. Sed rursus hanc certaminis aleam subituri, oraculum denuo consuluerunt, non sine prolixis & precibus & jejuniis, *ita ut prius adscenderent & flerent coram Domino, usque ad noctem.* Quibus oraculum iterum præcepit. Ascendite ad eos, & inite certamen. Fecerunt ut jussi: & quia jam secundum jubente Deo in aciem exibant, optima quæque sibi polliciti, erectis in- [Iudit. c. 20. v. 18.]

victo-

victoriam animis commiserunt pugnam, & tamen iterum à Benjamitis fugati & cæsi, ut prius, octodecim millibus Israëlitarum in acie prostratis. Et quid hoc tandem rei? Suos Deus bis jussit confligere, neutro tamen prælio victoriam reportarunt, amissis quadraginta millibus selectorum militum. Quis hos Dei jussus capiat? Tertium denique omnes Israëlitæ in ædem sacram coëuntes, largis lacrimis, inusitatis jejuniis, & copiosis victimis Deo supplices facti, super statu suo interrogarunt, an iterum in aciem exeundum, & signa cum Benjamitis conferenda. Quibus
Ibid. v. 28. Deus respondit tertium in hæc verba: Ascendite, cras enim tradam eos in manus vestras. Pronum hîc fuit pusillanimitati cogitare: Bis jam pugnam suasit oraculum, eventu semper infelicissimo, quis ultra in exitiũ ruat? pugnet qui velit; sedere domi
Ibid. v. 35. tutissimum. Sed evicit Fiducia in Deum, quæ denuo jussit armis decernere, felici demum successu, cæsis Benjamitarum viginti quinque millibus. Hic duo notatu dignissima: Primum, Occultissima Dei judicia nulli mortalium scrutanda: Alterũ, Perseverans in Deum Fiducia, de qua nos suo loco plura monebimus. In his omnibus ad solam Dei voluntatem inconniventibus & irretortis oculis respiciendũ. Nemo turbetur, si

si caussam bonam effectus sequatur malus, si optima principia finem sortiantur infaustum. Invadit temperantissimos morbus; validissimos phthisis; innocentissimos pœna; secretissimos tumultus. Hîc in sola Dei voluntate acquiescendum. In aliis liceat dicere, *Plus ultra*; in his talibus, *Non ultra*. Deus est enim qui operatur in nobis, & velle & perficere, pro bona voluntate. Phil. cap. 2. v. 13.

V. Pelagius priscus scriptor commemorans: Pastorem abbatem, inquit, interrogavit Ioseph hoc modo: Dic Pater: quomodo fiam Monachus? Cui Pater: Si vis, inquit, requiem invenire in hoc & in altero sæculo, dic in omni caussa: Quis sum ego ut meam voluntatem aut judicium divino præferam? dein cave, quemquam judices, nam Deus hîc habet sanctos suos in omni statu. Consilium saluberrimũ. Certe Deus à nemine leges accipit, nec ulli rationem reddit de suis actionibus. hîc omnis mortalium sapientia altum sileat, & divinæ voluntatis vestigia ubique longe adoret. Quia omne quod voluerit faciet, & sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis? Eccl. c. 8. v. 4.

Sicut autem in urbibus plerumq; ad horologium primarium unũ diriguntur cetera omnia: ita prorsus æquissimum est, ut nostra nos horolo-

giola, voluntatem quiſquis ſuam, ad illud ſupremum, cæleſte, magnitudinis infinitæ horologium, hoc eſt, ad divinam voluntatem attemperemus.

Imit. Chriſti l. 3. c. 22. n. 5. Nota vox eſt fideliſſimi ſervi ad Chriſtum Dominum. Nihil amatorē tuum & cognitorem beneficiorū ita lætificare debet, ſicut voluntas tua in eo, & beneplacitum æternæ diſpoſitionis tuæ &c: Nam voluntas tua, & amor honoris tui, omnia excedere debet. Sed ut oculis pæne cernamus, qua ratione quove modo humana voluntas cum divina ſit unienda, en nobiliſſimum hujuſce rei ſpecimen.

Franc. Schottus in vita Borg. l. 1. c. 12. Franciſcus Borgia, Dux Gandiæ, cum conjuge Leonora ipſos duodeviginti annos mira concordia exegit. Ægrotante illa, quod altera ſui parte ſpoliari ſe videret, orare frequentius, piorum etiam hominum precibus adhibitis, eleemoſynis atque jejuniis. Solus aliquando conclave, remotis arbitris ingreſſus, obnixe & fuſis lacrimis obteſtabatur Deum, ſalvam conjugem ſuperſtitemque vellet: cum ecce tibi vocem quandam interiorem clare audire viſus eſt, ut poſt ipſe retulit, quæ diceret: *Vxorem ſi diutius ſupereſſe vis, arbitratu tuo fiat: ſed tibi non expedit.* Qua re turbatus, minime dubitabit, minime dubitavit Dei vocem eſſe: tacite enim redargui ſe quod ignoraret quid peteret. Ita rurſus in lacrimas ſolu-

solutus, has ex imo pectore prorupit voces: *Domine Deus, unde hoc mihi ut arbitratui committas meo, quod in tua solius est potestate? Mea permagni refert, tuam sequi in omnibus voluntatem. Quis enim rectius novit quid è re mea sit, quam tu, mi Deus? Tua itaque voluntas fiat: nec de uxore solum, sed de liberis etiam, deque me statuas, rogo, quicquid tibi placuerit: fiat voluntas tua.* Observatum est eo tempore conjugis morbum, statum quemdam tunc tenuisse, ut dubitarent medici, deteriusne an meliuscule haberet; post has vero preces ad desperationem laborare cæpisse.

VI. Sic in difficillimis quibusque rebus voluntas nostra conformanda est ad divinam. Et en alterum hujus conformationis specimen multo præclarissimum. Iessæus Rex David, adeo arcto consensionis nexu voluntatem suam cum divina copulavit, ut Deus sibi de hoc viro quasi gratulatus dixerit: Inveni David filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas. Inveni, inquit, Act. 13. v. 22. tanquam si sollicite quęsiisset, & diu, dum inveniret, expectasset. Hoc à Deo elogium Hebronis regi concessum, omnes honorum titulos excedit.

Christus in nullo non obsequentissimus Patri, suo ad id exemplo nos

Joan. c. 6. v. 38. & cap. 4. v. 34. cohortatus: Quia descendi, inquit, de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Et: Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus, qui misit me, ut perficiam opus ejus. Ideo enim de cælo descendi. Et ne quis forsan queratur, *Parcit Filio, non servis*: En, adest Filius, attendite quid ei Pater imperaturus sit; nec postremissimus quidem servorum ejuscemodi jussa faceret. Cui vestrum, ô pervicaces, tantum laboris injunxit, ut Filio? quem unquam tantis & irrisionibus, & calumniis, & cruciatibus objecit atque Filium, qui Patri obediens fuit usque in Pilati prætorium, usque ad columnam funestam, usque in rupem Golgothanam, usque ad crucem ignominiósissimam, & acerbissimam mortem, usq; in sepulchrum non suum, usque in manium ergastulum. Ideo descendi, ait, de cælo, ut huic Patris voluntati me perfectissime subjicerem. Quid ergo faciant servi, si hæc Filius? Idcirco Christus præcepta sua omnia in compendium conferens:
Matt. cap. 7. v. 21. Non omnis, inquit, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnũ cælorum,: Sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. Quisquis in eum sese ordinem redigit ut quantus quantus est, divinæ se voluntati penitissime committat, is jam in tu-

tissimi

tissimi montis fastigio degere inci-
pit, habetque infra se sub pedibus nimbos, grandines, fulgura, fulmina & omnem cæli iniquitatem, omnes mortalitatis vicissitudines, extra metum positus, nisi quod unicum hoc timeat, ne non satis cum divina voluntate consentiat, ea caussa assidue clamat: Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra. Sed de hoc pluscula capite sequenti.

CAPVT IV.

Quo animo precandum: Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra.

CÆlestem Magistrum discipuli rogantes: Domine, inquiunt, doce nos orare, sicut docuit & Ioannes discipulos suos. Annuit magister, &: Sic ergo, inquit, vos orabitis: Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra &c: Sed, ô Deus, quam difficilis est hæc oratio! nimium dispares sumus, illi in cælo beatissimi spiritus, & nos exules in hac valle meri absynthii feracissima. Superis illis omnia ad votum fluunt, nec est quidquam quod iis possit non placere; è contrario nobis etiamnum cælo extorribus vix

Luc. c. 11. v. 1. & Matt. cap. 6. vers. 9.

quidquam est quod ex integro placeat: ubique fastidium & nausea; vix paucula, idque rarissime, ex voto cadunt; innumera sunt quæ quotidie displiceant, & stomachum moveant. Iucundissimum illic, simul & facillimum divinæ voluntati se attemperare, ubi nil adversi vellicat. Hic mille nos molestiæ vexant; opprimimur ærumnis; vix est tenue respirandi spatium: bellum ex bello seritur; catenata sunt mala nostra, & continua miseriarum series, libere precari vix sinit. Sicut ergo non æqualiter cantant saturi, & fame confecti, nec æqualiter saltant illi post lautas epulas, hi post longa jejunia: ita nec nos æquali cum beatis promptitudine precari possumus: Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra. Nos & illi nimium dispares sumus. Nos illuc transfer, ô Domine, & paria cum illis vota & facta jungemus. Venia dicto sit: ô Christiani, mendici sumus ignavissimi, & nec ore quidem sat prompti. Heu, quam facile succumbimus, rebus sane non difficillimis: lenis ventulus nos concutit; horremus quicquid non jucundum expeditu est. Nil docuit Christus facere, ô timidi, quod fieri nō possit. Hoc agamus saltem, & toto nisu conemur sic in terra divinam voluntatem exequi, uti eam Angeli in cælo, si minus re possimus, vel certe vo-

tis

tis liberales ſimus. Optime Cypria- nus, Chriſtus, inquit, orare nos docuit: Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra, idque non ut Deus faciat quod vult, ſed ut nos facere poſſimus quod Deus vult. Quicunque igitur Chriſtum in preces voce præeuntem vult ſequi, ne verba ſub lingua immurmuret, ſed pronunciet impavide, Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra. Attendat autem ad hæc potiſsimum, quæ ſubjungemus, oretque divinam voluntatem poſſe exequi. Cypr. de hab. virg. c. 23.

I. Primo. *Intentione Puriſsima.* Fiat voluntas tua, hanc enim ſequi ſtatui, non lucri cauſſa, non quia vallaſti me bonis, uti Iobum calumniabatur Satan; ſed nec pœnæ formidine, ne in gehennam ableger, ſed oculo ſimplici tuam ſolius voluntatem intueor: Volo, quia vis, mi Deus. Iob c. 1. v. 10

Secundo. *Amanter:* Fiat voluntas tua, id ego hic ſolum ſpecto, ut id tibi quod ago placeat, utque vel hoc modo, nominis tui majeſtas per me ſervulum inutiliſſimum propagetur. Tua, ô Deus, placita tanta æſtimo, ut arbitrer ſatis hoc eſſe præmii, *Tibi placuiſſe.* nec aliter Chryſoſtomum exaudio objicientem: Vere neſcis quid ſit placere Deo, ſi aliam mercedem quæris.

Tertio. *Prompte:* Fiat voluntas tua. Tarde velle, nollentis eſt. Gra-

tiſſima ſunt obſequia, parata, facile occurrentia, ubi nulla mora eſt. Proprium eſt libenter facientis, cito facere. Bonæ voluntati tantum gratiæ demitur, quantum moræ adjicitur.
Pſal. 107. verſ. 1. Ergo paratum cor meum, Deus, paratum cor meum, ad faciendam omnem voluntatem tuam.

Quarto. Hilariter: Quædam ſatis celeriter facimus, ſed non ſatis libenter.
2 Cor. cap. 9. verſ. 7. Non ex triſtitia, aut ex neceſſitate: hilarem enim datorem diligit Deus. Qui Dei voluntatem in finem ſibi præſtituit, ſi quid tædii aut mœroris intercurrit, non gravate id devorat, eas enim delicias inhiat, ut dicat: Cibus meus eſt ut faciam voluntatē ejus qui miſit me. Fiat ergo voluntas tua ſicut in cælo & in terra.

Quinto. Integre. Fiat voluntas tua, nec apice quidem, illius indice, omiſſo. Homo divinæ voluntatis vere ſtudioſus nullas quærit exceptiunculas, nec illius ſunt hæ voces: Volo, Domine, ſed nondum: Obtempero, Domine, ſed modo iſtud non imperes: Omnium pedes lavabo, & oſculabor etiam, modo non cogar hoc officii præſtare hoſti meo: Contemni me feram, modo publice non pudefiam: Paratus ſum ad omnia, modo illud non exigas à me. Nō ita voluntatis divinę amans; nihil excipit, nullis ſe ictibus ſubducit. Contra potius: O mi Domine, inquit, vis plura,
vis

vis acerbiora patiar? ecce me, promptus paratus ſum: graviora impera, ſeverius caſtiga, modo fiat voluntas tua.

Sexto. Perſeveranter: Fiat voluntas tua, poſt primam, nec non poſt alteram, poſt tertiam etiam, poſt denique decimam annorum decadem fiat voluntas tua, & fiat in omne ævum: Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum. Vis, Domine, ut hoc centum, hoc mille annis perferam? Si vis, volo. Et hoc eſt Dominicam orationem devota voluntate recitare. Hæ illæ ſunt Seraphinorum alæ, quibus ad divinæ voluntatis notitiam evehimur altiſſime.

Pſ. 118 v. 112.

II. Illud hîc ſingulariter obſervandum, beatos in cælo copioſius lætari, de executione voluntatis divinæ, quam de magnitudine ſuæ gloriæ. Hinc omnes, & ſuo ſinguli præmio contentiſſimi ſunt, nec ulli diſplicet ſe minus altero habere. Sic enim qui Deum vident, ad divinam voluntatem non tantum conformati, ſed ab illa etiam abſorpti, transformatique ſunt in illam, ut jam ſolius Dei velle velint, & magis gaudeant hanc eſſe Dei voluntatem ut ſint beati, quam ſe beatitudine hac frui. Hãc humanæ voluntatis cum divina conformitatem ſequitur excellentiſſimus amoris effectus, qui non tam

conformitas, quam humanæ voluntatis cum divina unitas vocari potest. & hæc beatos sic afficit, ut totis viribus, & quam ardentissime velint Deum esse qui est, tam sapientem ac potentem, tam misericordem ac justum, quam est, tam dignum omni honoris & gloriæ amplitudine ac majestate. Quemadmodum filius ad optimos mores formatus tam non invidet suo parenti felicitatem quam sibi, tamque cupit parentem suum honoribus affici quam se, aut etiam plus quam se: ita beati tam gaudent de beatitudine qua Deus fruitur, quam qua ipsi. Hinc illi concentus in
Apoc. c.19. v.1.2. & 7. cælo festivissimi: Alleluja, Salus & gloria, & virtus Deo nostro est, quia vera & justa judicia sunt ejus &c. Alleluja, quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens: Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei.

Hanc beatorum non tam conformitatem, ut dixi, quam unitatem cum voluntate divina, & nos quoq; in nostris precibus imitari possumus hac ratione: Intellectus quidem Dei Potentiam, Æternitatem, Sapientiam, Pulchritudinem & Beatitudinem infinitam, immensam, velut attentissimus spectator contempletur: voluntas vero gaudeat, Deũ esse bonũ infinitum, omnium opulentiarũ fontem, nullius indigum, omnia pos-

se, in

ſe, in omnes liberalem, rebus omnibus præſentem. Hunc maximum ac perfectiſſimum divini amoris eſſe actum cenſent Theologi: ſicut enim nullus amor poteſt eſſe major quam quo Deus ſeipſũ amat, ſic & noſter amor non poteſt eſſe melior, quam ſi amori divino illi quotidie fiat conformior. Philoſophorum ſcitum eſt, non eſſe aliud, *amare*, quam alicui bonum velle. quo conſtituto ſequitur, ut quanto majus bonũ cuipiam volumus, illum tanto magis amemus. Atqui Deo bonum immenſius velle non poſſumus, quam quod ipſe eſt, bonorum omnium bonum immenſiſſimum, ergo nec etiam poſſumus Deum ardentius amare, quam ſua illi bona omnia velle. Quocirca hoc etiam maxime modo voluntas Dei, ſicut in cælo & in terra fiet.

III. Et hi tã conjunctæ cum Deo voluntatis homines, Fulgura illa ſunt, de quibus Iobus: Nunquid mittes, in- Iob c.
quit, fulgura, & ibunt, & revertentia 38. v.
dicent tibi: Adſumus? Fulgur & ful- 35.
men ignes ſubtiliſſimi, natura petunt ſublime, at quia Deus deorſum illa mittit, ſuæ naturæ oblita, incredibili celeritate ad ima ruunt, ferrum, rupes, & quicquid reſiſtit, perruptura. Chriſti fulgura dixeris eos qui ſuam voluntatem peſſundant, ut pareant divinæ: alta quidem aſpirarent ſi ſuos impetus ſequerentur, ſed quia

Deus vult aliud, ad infima ſeſe non inviti demittunt, idque alacritate ſumma; difficultates omniaque impedimenta perrumpunt, nec itione tam crebra fatigantur, juſſis peractis, inſtar fulgurum illorum revertuntur, dominoque ſuo ſe ſiſtunt; Ecce Adſumus, quid jam? parati ſumus, etiam occumbere; jube quod vis. Sicut autem fulgura (quod hic obſerves) non ex aqua vel terra, ſed è nube denſa beneque clauſa proſiliunt: ita prompta hæc & ad omnem obedientiam ductilis voluntas, provenit ab Oratione & Meditatione, quæ nubium inſtar ſublimes volant, ſenſibus corporis undequaque clauſis. Si quis enim attente conſideret, quibus obſequiis in cælo tot milliones Angelorum ſubſerviant Numini; qua ratione ipſe Dei filius Patris voluntatem in præſepi, in pannis ac paleis, in itineribus, in cruciatibus, in cruce ſit amplexus, non ſe continebit, quin velut fulgur, promptiſſimam obedientiam polliceatur, ſuãque voluntatem cum divina integerrime conjungat. Et hic demum orationem Dominicam, & illud præcipue (Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra) animo ſincero pronuntiabit.

Ajunt Principem aliquem uni ſuorum nobilium dixiſſe: Oportet te cras mecũ ad venationes proficiſci.

Aulicus festivum se fore ratus: Non oportet, inquit, nam iubens faciam. Qui divinæ voluntati se intime devovit, nihil invitus aut coactus, sed omnia lubens facit & volens. Tam parvo emitur tanta libertas. Quam hîc Epictetus præclare: Melius, inquit, illud judico quod Deus vult, quam quod ego. Adhæreo illi ut minister & pedissequus: cum illo desidero, cum illo expeto: denique quod ille vult, idem & ipse volo. Quid Christiani dicant sanctius? Epist. l. 4. differt. cap. 7. circa med.

IV. Beatus Iacoponus è sancti Francisci familia vir integerrimus, ut suam voluntatem divinæ quam arctissime adstringeret, ex animi sui sententia cupiebat omnes labores, ærumnas, angores, molestias & dolores qui verbis exprimi aut animo cogitari possent, tolerare pro Christo, nec inferorum pœnas perferre recusaturus, modo suam cum divina voluntate haberet conjunctam: Deũ autem à se amari hoc indicii loco habebat si Deus negasset, quod ille ardentius petiisset. Hic idem dicere solebat: Rationem à conscientia quæsiisse, cur se non amplius, ut olim affligeret, nec sibi jam ullum facesseret negotium, huic vero conscientiam respondisse: Hoc ego ea de caussa facio, quia te divinæ voluntati penitus submisisti, & in eo quod illa de te statuit, absque omni expo-

stulatio-

ſtulatione acquieſcis. Huc inſigniſſime facit illud Auguſtini, qui præceptum Protoplaſtis datum de non tangenda malo examinans, Adami perſonam indutus: Si bona eſt arbor, inquit, cur non tango? ſi mala eſt, quid facit in paradiſo? Huic Deus: Ideo eſt in paradiſo, quia bona, ſed nolo eam tangas, quia obedientem te volo, nõ contradicentem ſervum. Eccur hoc? quia tu ſervus, & ego Dominus ſum. En tibi mille rationes ſub hac una, quia Deus noſter eſt Dominus, & voluntatem ſuã nobis ſequendã propoſuit, non judicandã: nos autem ſervi ſumus, æquiſſimum ergo eſt, hac nos ire, qua nos ducit voluntas Domini.

Gen. c. 3. v. 1. Angelus Apoſtata callidiſſime ac nequiſſime quæſiit in paradiſo: Cur præcepit vobis Deus? Quærendum fuiſſet: Cur hujus arboris fructus nõ editis? Ad hanc enim quæſtionem aptiſſime reſponſum fuiſſet: Quia Deus id præcepit. At vaferrimus ſerpens reſponſionem præripuit, ex eaque fecit interrogationem, Cur præcepit Deus? Quotieſcunque igitur ſcitur Deum quid velle, non ulterius licet quærere: Cur hoc? Vrgentiſſima omnium cauſſarum cauſſa eſt: *Deus ita vult*. Abraham filium mactare juſſus, quas non rationes potuiſſet excogitare & opponere? Tacuit tamen & paruit; ſatis illi fuit hoc unicum: *Deus ita vult*.

V. Parentes explorando liberorum genio ſubinde quærunt: An non luberet die tam commoda in hortum concedere, aut rus ire? quid ſi hodie libris miſſionem demus, & chartulas pictas ſubſtituamus illorum vicem? Si reſpondeant liberi: Sicut domino parenti placuerit; prout vult Dominus parens, &c. argumentum edunt educationis optimæ, & maturæ prudentiæ. Quod ſi ambulatiuncularum & luſus tam avidos ſe non diſſimulent, & parentibus nondum annuentibus, jam evolent in apricū, indolis non bonæ ſpecimen præ ſe ferunt, & tunc optime Pater: Heus puer, inquit, reconde ſupellectilem luſoriam, ad ſcholas hodie itandum. Hîc dejectus vultus, mœror in oculis, murmura, librorum non lectio, ſed otioſa volutatio, hîc ſæpe fletus & querelæ contra parentum tyrannidem. En ſtultos infantes, & ad parentum nutum parum tractabiles. Tales ſumus ſæpiſſime; in omnes oblectatiunculas effuſiſſimi & facile obmurmurantes, cum Deus, optimus pater, aut ludicrum noſtrum turbat, aut ad opus amandat. Si ſapimus, liberos æmulabimur optime inſtitutos, nec aliud unquam dicemus, quā illud: Prout domino Patri placuerit: prompti parati ſumus ire, non ire; facere, non facere; laborare, pati, quicquid voluerit pater.

Hoc

Epict. l. 1. differt. cap. 7. Hoc ipsum Epictetus sapienter inculcans: Ignavissime homo, inquit, aliudne expetis quam id quod melius est? num vero aliud quippiam melius, quam quod visum Deo fuerit?

Huc apposite Ioannes Taulerus (quem supra nominavi) Si cui Deus, inquit, optionem faciat dicatque: Vis ut te immunem præstem ab omnibus & corporis & animi miseriis, teque Paradiso restituam? Non aliud respondendum quam hoc ipsum: Domine prout vis: & adimere miserias potes, & relinquere; hoc autem mihi erit gratissimum, quod voluntati tuæ congruentissimum. Revera sic ampliorem gratiam obtinemus, quam si ad arbitrium nostrum amplissima quæque munera capiamus. Deus certe virtutum non lenis exactor, sicut severi patres, durius solet educare suos. Itaque cum videris homines probos Deoque acceptos laborare, sudare, per arduum ascendere, malos autem lascivire & voluptatibus fluere, cogita illos filiorum modestia delectari, istos licentia vernularum: illos disciplina tristiore contineri, istorum ali audaciam. Deus hominem sibi charum in deliciis non habet; experitur, indurat, sibi illum præparat. Melius in malis sapimus; secunda rectum auferunt.

Sen. in epist.

Quare

Quare nos Deo, velut vacuas ſportas offeramus, arbitratu divino aut implendas, aut inanes deſtituendas. Hieronymus Iulianum ſubmonens: Tu te putas, inquit, in virtutum culmine conſtitutum, ſi partem offeras ex toto. Teipſum vult Dominus, hoſtiam viventem: te da Deo, non tua.

CAPVT V.

Quæ ſint indicia & ſigna humanæ voluntatis ad divinam conformatæ.

NIhili fecerunt militem Romani, qui non habuiſſet firma latera, & toroſos lacertos ad quævis geſtanda onera; inſuper arma terſa & nitentia, & maximam in ſuum Imperatorem fiduciam. Nemo ſe jactet Chriſti militem, nemo ſe divinæ voluntatis ſtudioſum credat, niſi certa in ſe ſigna deprehendat, ſuam voluntatem in omnibus pendere à divina. Qua in re ut quis ſuiipſius poſſit experimentum capere, hæc ſigna ſiue indicia obſervabit.

I. Signum. Omnia cupere ad divinæ voluntatis nutũ facere, & ideo nihil ordiri rerum, ope divina non prius implorata. Qui Dei voluntatem ſequitur, nullum negotium aggreditur quin Deum ſibi ante poſtu-

larit adjutorem. Quod si quid majoris momenti videatur, aut factu difficilius, subsidium à Deo frequentius flagitat. Hoc legis instar sit iis qui seria tractant negotia, & ad clavum sedent, nil unquam temere aggredi, Domino non consulto. Nemo mortalium facile æstimet quantum hinc damni ferat Orbis universus, quot familiæ male regantur, quot regna & provinciæ male administrentur, quot injusta bella suscipiantur, quot aliis ab aliis injuriæ inferantur, hac lege neglecta. Hæc creberrimorum malorum est origo, quod patresfamilias, gubernatores, præsides, reges, sæpe homines sui sensus & arbitrii sunt, nec ratione agunt sed impetu; neque os Domini interrogant, sed ducem sequuntur Temeritatem: ingenio suo fidunt, humeris suis credunt, sibiipsis magni Atlantes. hinc sępe negotiorum chaos & fœda confusio, plurimorum damno.

Iof. c. 9. v. 14 Graviter impegerunt Israelis Principes, quod in fidem receperunt Gabaonitas, & *os Domini non interrogaverunt.* Nos ab errore illorum nihilo cautiores, sæpe grandia molimur, & *os Domini non interrogamus*; sacerdotium ambimus, matrimonium contrahimus, terras & populos regimus, & tamen *os Domini non interrogamus.* Aliter longe generosissimi duces Machabæi, qui nullum unquam prælium

lium inierunt quin os Domini interrogarint plus simplici vice. Etenim nō solum ante pugnam, ad preces militem suum cohortati, & una cum milite precati sunt, sed & comprecationem hanc, dum pugnarent, continuarunt. Sic Iudas Machabæus hostilem apparatum considerans, extendit manus in cælum & Dominum prodigia facientem invocavit, qui non secundum armorum potentiam, sed prout ipsi placet, dat dignis victoriam. Nec ipse solum dux Machabæus ante congressum, *os Domini interrogavit* ardentissimis precibus, sed & copias suas ad idem faciendum exemplo suo accendit. Ita, *qui cum eo erant, invocato Deo, per orationes congressi sunt*. Neque tantum ad pugnæ initium, verum etiam in ipso pugnæ furore, Deum assidue appellabant: manu quidem pugnantes, sed Dominum cordibus orantes, prostraverunt non minus triginta quinque millia, præsentia Dei magnifice delectati. Hoc est, os Domini serio interrogare.

2. Machab. c. ult. v. 21.

Ibid. v. 27.

Cassiani consilium est, ante omnes actiones, illud Ecclesiæ usurpandum: *Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina.* Aut illud: *Actiones nostras quæsumus Domine aspirando præveni, & adjuvando prosequere, ut cuncta nostra oratio, & operatio, à te semper incipiat, & per te cœpta finiatur*. Pamboni certe

hoc consuetudinis fuit, ut quoties consilium rogaretur, spatium ipse peteret tantisper rem Deo commendandi, nec enim responsi quidquam dare sustinuit, quin prius os Domini interrogasset. Et quidem mos iste huic viro tantum profuit, ut morti jam vicinus, non meminisse dixerit quippiam à se unquam dictum cujus pœnituisset. Nimirum Deus interrogantibus se continuo

Psa. 9. v. 38. respondet. Præparationem cordis eorum audivit auris tua. Deo non nititur, nec studiose divinam voluntatem exquirit, qui non rerum omnium initium à Deo ducit. Os Domini in rebus plane omnibus interrogandum est.

II. Signum veræ devotionis erga divinam voluntatem, est, ærumnas & calamitates non tantum non expavescere præsentes, sed eas ultro appetere cum absunt. & hoc ea de caussa, quod Deus varie afflictis longe sit vicinior per gratiam, quam quibus omnia fluunt ad votum. Non sine delectatione cantans Iessæus vates:

Psa. 40 v. 4. Vniversum, inquit, stratum ejus versasti in infirmitate ejus. Ambrosii & Chrysostomi sensu, Deus ægrotum aut aliter afflictum iis consolationibus permulcet, ac si ei lectulum sterneret mollissimum. Sicut quandoque principes feminæ, ancillantur ægrotis non sine suavi miserationis affectu;

affectu; sic Mater Domini, sic Christus Dominus singulare patrocinium gerunt hominis aut morbo, aut alia quavis calamitate pressi: modo sint qui se dignos præstent cælesti hoc patrocinio. Romanus Sapiens multo religiosissime, pæne dixerim divine hac de re philosophatus: Nolite, obsecro vos, inquit, expavescere ista, quæ Deus immortalis velut stimulos admovet animis. Calamitas virtutis occasio est. Illos merito quis dixerit miseros, qui nimia felicitate torpescunt, quos velut in mari lento tranquillitas iners detinet. Hos itaque Deus, quos probat, quos amat, indurat, recognoscit, exercet: eos autem quibus indulgere videtur, quibus parcere, molles venturis malis servat. Erratis enim si quem judicatis exceptum: veniet ad illum diu felicem sua portio. Quisquis videtur dimissus esse, dilatus est. Quare Deus optimum quemque aut mala valetudine, aut aliis incommodis afficit? Quare in castris quoque periculosa fortissimis imperantur? Dux lectissimos mittit, qui nocturnis hostes aggrediantur insidiis, aut explorent iter, aut præsidium loco dejiciant. Nemo eorum qui exeunt, dicit, Male de me Imperator meruit; Sed, Bene judicavit. Idem dicant quicunque jubentur pati timidis ignavisque flebilia: Digni visi sumus Deo,

Senec. de Prov. vid. cap. 4. & 5. pauculis mutatis.

in quibus experiretur, quantum humana natura pati posset.

Sap. c. 3. v. 5. Et quam hoc congrue Sapientiæ proclamanti! Quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se. Ergo, fugite delicias: fugite enervatam felicitatem qua animi permadescunt, nisi aliquid intervenit, quod humanæ sortis admoneat, velut perpetua ebrietate sopiti. Hanc itaque rationem Deus sequitur in bonis viris, quā in discipulis suis præceptor, qui plus laboris ab his exigit, in quibus certior spes est.

Numquid tu invisos esse Lacedæmoniis liberos suos credis, quorum experiuntur indolem publice verberibus admotis? illos ipsi patres adhortantur, ut ictus flagellorum fortiter perferant, & laceros & semianimes rogant, perseverent vulnera præbere vulneribus. Quid mirum, si dure generosos spiritus Deus tentat? nunquam virtutis molle documentum est. Verberat nos & lacerat fortuna? patiamur. non est sævitia: certamen est. quo sæpius hoc adierimus, fortiores erimus. Ad contemnendam malorum potentiam, animus patientia pervenit. Ignis aurum probat, miseria fortes viros. Quid miraris bonos viros, ut confirmentur, concuti? non est arbor solida nec fortis, nisi in quam frequens ventus incursat: ipsa enim vexatione con-

ſtringitur, & radices certius figit. fragiles ſunt quæ in aprica valle creverunt.

En tibi, certiſſimum ſignum humanæ voluntatis in divinam velut transfuſę, ſi illa hanc per ardua quoque & aſpera nō recuſet ſequi. Quiſquis igitur totis amplexibus divinā voluntatem in ſe admiſerit, animoſius ſane quam Demetrius ille inter ærumnas proclamabit: Hoc unum, mi Deus, de te queri poſſum, quod non ante voluntatem tuam mihi notam feceris. Prior enim ad iſta veniſſem ad quæ nunc vocatus adſum. Vis opes à me aut famam auferre? hęc pridem offerre paratus eram. Vis liberos meos ſumere? illos tibi ſuſtuli. Vis aliquam partem corporis? Sume. non magnam rem promitto. brevi totum relinquam. Vis ſpiritum? Quid ni? nullam moram facio, quo minus recipias quod dediſti. à volente feres, quicquid petieris. Nihil cogor, nihil patior invitus, nec tibi, ô mi Deus, ſervio, ſed aſſentior. Hæc eſt vera geminæ voluntatis unio.

III. Signum. Suiipſius diffidentia quam maxima. Hæc vere Chriſtiana virtus eſt, vix nota priſcis idololatris. Qui ſibi diffidit, feliciſſimos etiam ſucceſſus, non ſuis viribus, nec induſtriæ ſuæ tribuit, ſed eos ex toto divinæ potentiæ ac bonitati adſcribit; errores & quic-

quid ab his eſt, ſibi imputat, obſervatque fideliſſime Auguſtini monitum: Tota præſumptio tua Deus ſit, ita ut agnoſcas te abſque Deo nil penitus poſſe, & in Deo omnia. Nihilominus hic talis qui rebus ſuis omnibus diffidit, ac deſperat, facere quod in ſe eſt, non negligit, tanto certiore fiducia in Deo nixus, quanto magis nulla in ſeipſo. Scit ſe nihil poſſe, & poſſe omnia, ſed cum Deo. Pro viribus quidem laborat, ſed eventum laboris omnem à voluntate divina expectat, æquo animo ferens omnia ea quæ non ſunt mala, niſi male ſuſtinenti.

Quam longe aliter, qui ſibi, qui ſuis viribus, ſuæque arti; qui ſuæ prudentiæ conſiliis fidunt, quam ii ſunt in rerum ſuarum encomiis facundi, quam ſeipſos liberali ore dilaudant, quam interim in multis remiſſe agunt, ſui fiducia nimii?

At vero qui totus ex voluntate divina pendet, inſtar libræ, tanto magis altera lance in imum devergit, quanto illa aſcendit altius.

Dux militiæ qui caſtrum defendendum ſuſcepit, dum abeſt hoſtis, infirmiora loci & immunita conſiderat, de commeatu providet, tormenta bellica diſponit, contra omnem irruptionem ſe parat, ſcit enim hoſti fidendum non eſſe. Ita Chriſtianus: Morbis, inquit, & morti non fidam, ſacra-

ſacramentis me præmuniam, precibus & jejuniis, velut armis me inſtruam; non fido, nec mihi, nec morti.

At temerarius & ſuæ virtuti confiſus, ſatis ſe credit paratum in omnes hoſtium occurſus, aut certe facillimam ſibi ſperat fore præparationem, cum res poſtularit: fidit ſibi, & morti. Recte de hoc utroque homine Salomon: Sapiens, inquit, timet & declinat à malo; ſtultus autem tranſilit & confidit. Sed infra fuſius, de hac peſſima ſui fiducia. Prov. c. 14. v. 16.

IV. Signum. Fiducia in Deum maxima, è qua naſcitur, ut qui læſus aut offenſus eſt, non continuo vindictam meditetur, ſed ſibi ipſe dicat. Deus hoc vidit, audiit: Deus ulciſcetur, idque ſuo tempore. Atque hoc uno hoſtibus omnibus evadit ſuperior, quod certum habeat, licet illi Acheronta moveant, ſibi tamen non plus nocituros, quam Deus permittat. Sed dicas: Sunt qui nullam aliis nocendi occaſionem negligunt; ſi damna nequeant inferre, emolumenta ſaltem aliorum impedire conantur. Sic eſt: verum qui Deo fidit, hoc agit, ne quid in ſe deſideretur induſtriæ, cetera omnia divinæ providentiæ committit. Huic obſtare fruſtra nituntur improbi. Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Domi- Prov. c. 21. v. 30.

Gen. c. num. Quam fraudulenter egit Laban
31. v. 7 cum suo genero Iacob. sponsā mercedem decies mutavit, ut res generi decurtaret. frustra fuit; in generi commodum cesserunt omnia. *Non dimisit eum Deus ut noceret illi.* Hierosolymis minatus est extrema Sennacherib, sed nec ipse nec exercitus ipsius vindices Dei manus effugit. Exercitum Angelus, ipsum interfecerunt filii, *Salvavitque Dominus Ezechiam & habitatores Hierusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum & de manu omnium.* Itaque mi Christiane, fide Deo, & omnem illi vindictam permitte, ille *Dominus ultionum* est. Et hoc vel idololatræ te doceant. Tissaphernes dux Persa, cum Agesilao fœdus icit, sed lingua, non animo, mox enim cum ingentibus copiis adfuit, & jussit Græcos cedere Asia. Agesilaus ad hanc legatorum denuntiationem intrepide: Duci vestro, inquit, referte, me ipsi amplas agere gratias, quod fœdus ruperit eaque re Divos hominesque inimicos in se concitarit: ita copiæ meæ plurimum augescent ab hostis perfidia. Dictum prorsus Christianum:

2. Par. c. 32. v. 22.

Luc. c. 1. v. 71. Sicut locutus est, salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos. Qui Deo fidit, omnes inimicos suos sibi vectigales habet, quia Deum habet faventem. Quicquid autem homo Deo nixus, desi-

derat,

derat, id omnium primo à Deo petit. Qua in re hāc sibi regulā statuit: Hoc quod peto, aut mihi expedit concedi, aut non expedit: quod quidē Deus omnium optime novit. Si expediat, aut id confestim largietur Deus, aut tempore opportuniore, ut interim mea quoque patientia exerceatur: Si neget Deus postulata, certissimus sū, id mihi non expedire quod petii. Hac omnino ratione, neque aliter unquā supplices libellos Deo porrigit, qui divinæ voluntati se solum permisit. Qui hoc divinæ voluntatis arcanum ignorant, opem divinam aut non implorant, aut segniter & remisse, & quā hoc faciant, prius omnium aures fatigant, plurimorum gratiam ambiunt, atque si aliter nequeant, eam etiam muneribus in se derivant, favorem & dignitates velut in nundinis mercantur.

Vidit Ioannes, ille Domini ocellus, Christum septenas stellas dextra gestantem. Et quæ sunt hæ stellæ in hac manu? Ioannes ipse mysterium hoc evolvens: Septem stellæ, inquit, Angeli sunt septem Ecclesiarum, seu, septem Asiæ Episcopi. En, Episcopi & eorū mitræ infulæque in manu Christi sunt. At vero si uspiā mitra dominum desideret, plurimi sunt qui suū ei caput offerunt, sed non primo recto que cursu ad manum Christi pervolant. Equidem curritur, sed sæpe prius

Apoc. cap. 1. v. 16.

prius ad Principum Regumque, ad Præsulum & Antistitum manus pervenitur, quam ad Christi curratur. Idem fit in aliorum officiorum & dignitatum ambitu: humanus favor quæritur, divinus à paucis ambitur, aut certe post humanum. Luculentus error; contrarium oportet agere: divinus ante omnia favor & voluntas expetenda: sceptra & tiaræ in manu Dei sunt: officia, dignitates, munia, magistratus, Deus dividit: ab illo penitus hæc petenda. Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini; quocunque voluerit inclinabit illud. Sicut olitor, horti sui rivulum sub potestate habet, nec ad proximam aut ad primariam semper arborem, sed sæpe ad debiliorem, aut qua vult, aquam educit; ita cor regis, veluti rivus, omnis generis Præfecturas & munera cōtinet, Deus instar hortulani (salvo hominis arbitrio) aquas ex hoc rivo in eos deducit, quos ipse delegit. Ideo stultissime agunt, qui tot preces ac dona in aliorum aures manusque jactant, Deo interim vix eminus & obiter salutato. O deliria hominum! Purius ex ipso fonte petuntur aquæ.

Prov. c.21. v.1.

V. Signum. Omnia generoso silentio posse concoquere. Contemplare mihi patientissimum Iesum, inter innumera & convitia & tormenta generosissime tacentem. Stabant

bant Hebrei sacerdotes & constanter eum accusabant, Iesus autem tacebat: crimina illi diversa objectabant, Iesus autem tacebat: instabant illi validis clamoribus, & ad crucem hominem hunc postulabant, Iesus autem tacebat: jam in cruce pendentem irrisionibus acerbissimis flagellare non cessabant, Iesus autem tacebat. Nec aliter Mater Domini, in summis angustiis maxime taciturna. Observabat eam Ioseph ferre uterum, & ideo discessionem ab ea moliebatur. Non hîc aliud mater quam filius fecit, ut vere dicatur: Maria autem tacebat, & hoc omne divinæ voluntati ac providentiæ committebat. Audiebat illa hominem sibi charissimum, suum sanguinē mille calumniis appeti, Maria autem tacebat: videbat illa filium innocentissimum sub crucis mole fatiscentem, in cruce gementē audiebat, cernebat in gravissimis tormentis morientem, Maria autem tacebat. Hunc filium & hanc matrem complures æmulati felicissime, cum gravissimorum etiam scelerum accusarentur, ipsi autem tacebant. Norat mansuetissimus rex David miram vim hujus silentii, ea propter vim sibi faciens: Obmutui, in- Psa. 38.
quit, & humiliatus sum, & silui à bo- vers. 3.
nis. Idem mox repetit: Obmutui & & 10.
non aperui os meum, quoniam tu fecisti. Silentii caussam non adfert

aliam

aliam, quam hanc ipsam, *Quoniam tu fecisti.* Ideo sileo, quia voluntatis tuæ hoc esse video: Tua, mi Deus, voluntas hoc mihi silentium indixit.

Boëth. l. 4. de conso. phil. prosa 6. Severinus Boëthius, ille scriptis & vita illustrissimus vir, insigniter prorsus: Quis autem alius, inquit, vel servator bonorum vel malorum depulsor, quam rector ac moderator mentium Deus? qui cum ex alta providentiæ specula respicit, quid unicuique conveniat, agnoscit, & quod convenire novit, accommodat. Hîc igitur quicquid citra spem videas geri, rebus quidem rectus ordo est; opinioni vero tuæ perversa confusio. Qui vero se totum divinæ voluntati mancipat, non suæ opinioni, sed rerum ordini credit, quem omnẽ tanquam optimum probat silendo.

Fit quandoque ut excitatioris ingenii herus, servi ædes ingressus, disjiciat, turbet, misceat omnia, & mox abeat, ne auctor deprehendatur in facto. Servus domum rediens, & omnem suppellectilem disturbatam cernens, graviter quidem excandescit, at cum à suo domino id factum audit, silet & mitescit. Ita David de seipso: Obmutui & non aperui os meum. Cur ita? *Quoniam tu fecisti.* Ita prorsus qui divinæ voluntati se totum obtulit, adversa sentit quidem, sed divina se Providentia solatur; vanis questi-

bus

bus nihil se profecturum non ignorans: Levavi, inquit, oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi: auxilium meum à Domino. Psalm. 120. v. 1. & 2.

Rege Assuero & Aman convivium celebrantibus, cuncti Iudæi flebant. Sed quam cito cruenta hæc tragœdia mutavit, & in auctorem recidit, quicquid in alios mali pararat. Esth. cap. 3. v. 15. Postquam afflixit ac probavit te Dominus, ad extremum misertus est tui. Deut. cap. 8. v. 16. Si Lunam accessionibus damnisq; mutabilem menstrua paupertas non incesseret, nescissent philosophi eam lumen à sole mutuari: Sic & nos è quotidiano rerum defectu discimus, omne nobis bonum à Deo tribui. Ægrotat quis? jam primum æstimare novit valetudinem, quam nunquam tanti fecisset, si nunquam perdidisset. Hæc quidem natura mortalium est, ut nihil magis placeat, quam quod amissum est. Calumnias aliquis patitur? jam capit quam grave sit crimen, alterius famam lædere, quod quamvis sæpius ipse fecerit, tamen leve quid judicavit. In egestatem quispiam deductus est? jam incipit meminisse, qualis olim in egenos fuerit. Itaque silet, & hoc ipsum contemplatione expendens, divinæ se voluntati committit.

Sed

Sed ægre fortaſſis ſiles? Ergo loquere; ſed corde, ſed Deo. Lingua taceat, mens precetur. Meditare ſilentium Chriſti coram Præſide; Mariæ coram improbis civibus, Davidis coram adverſariis. Dignior & major tibi convitiatur? tace; convitiatur æqualis? tace; vilior & minor convitiatur? Etiam tunc tace: difficilius hoc, ſed generoſius: illum ſine, Deum adi: precare pro adverſario, ſicut David, cujus eſt illud: Pro eo ut me dilige-
Pſ. 108 v. 4. rent, detrahebant mihi; ego autem orabam. Adverſarium ſilentio, Deum precibus ſibi conciliabat. Ergo ſile, & divinæ voluntati te penitiſſime permitte, illud aſſidue volvens animo; *Quoniam tu feciſti.*

VI. Signum. Ardua & quæ vix fieri poſſe credantur, pro Dei honore aggredi. Quam magnanimus hac
Phil. cap. 4. v. 12. & 13. in re Paulus! Scio, inquit, humiliari, ſcio & abundare: ubique & in omnibus inſtitutus ſum, & ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati: Omnia poſſum in eo qui me confortat. Æque magno & excelſo animo
Pſa. 17 v. 30. David: In Deo meo, inquit, tranſgrediar murum. Redeat Pericles, & Pyræos muros ſtruat quadraginta cubitis altos, tam vero latos, ut duo currus inter ſe juncti amplius ſpatium non deſiderent, ego tamen, ait David, hos muros tranſgrediar. Redeant Carthaginienſes, & triplicem

educant

educant murum omni ævo celebrem, ego tamen hunc ipſum tranſgrediar. Reviviſcat Anaſtaſius Imperator, & mœnia condat octo pedes lata, ego tamẽ hæc tranſgrediar. Redeant Babelis architecti, & turrim ædificent, *cujus culmen pertingat ad cælum*, ego tamen & hanc tranſgrediar in Deo meo, quoniam in illo eripiar à tentatione. Sed & majora magiſq; ardua promittens David: In te, inquit, curram accinctus, in Deo meo tranſiliam murum. Parum ei erat currere & ſudare, ſed armis etiam indutus, & cataphractus vult currere: parum ei erat, murum quantumcunq; craſſum aut altum tranſgredi, jam etiam tranſilire vult vel cælo certantem molem. Celſior aut denſior murus vix ulli objicitur, quam ſua cuiq; voluntas, hunc murum & trãſgredi neceſſe eſt, & tranſilire. Quivis cogitet: Deus me patientem eſſe cupit, cupit eſſe caſtum, facilem dare veniam inimicis, bene de aliis ſentire, bene loqui me vult Deus. Eccur ego non idem velim? Profecto voluntas mea hactenus ut murus obſtitit: at iſte me murus non terrrebit; tranſgrediar, tranſiliam: Omnia poſsũ in eo qui me cõfortat.

Gen. c. 11. v. 4.

2. Reg. cap. 22. v. 30.

Qui res geſtas Divorum evolverit, illud Regii pſaltis ſæpius pronunciabit: Mirabilis Deus in ſanctis ſuis: Deus Iſraël ipſe dabit

virtutem & fortitudinem plebi suæ; ipse dedit virtutem & fortitudinem Sanctis suis. Et, ut vetera taceamus, Franciscus Xaverius, è Societate Iesu, Iaponum Apostolus, quanta vir iste pro Deo ausus, quanta potuit, quos muros non transgressus, quæ mœnia non transiliit, volasse illum dixeris, si quo aliter adire non posset. Deo ille fretus divinaque voluntate velut accinctus cucurrit, terras transiliit & maria. Queri solet nonnumquam siticulosus, videri pagum in se combustum, adeo sitem urgere: videri potuisset Orbis in Xaverii pectore combustus, adeo ille omnium salutem sitiebat. Et quod incendium Xaverius animo circumtulit, dum quibusdam quasi saltibus, ex Italia in Lusitaniam, ex Lusitania in Indias, ex Indiis in Iaponem, inde ad extremos Sinas sese penetravit, terram ex terra, mare ex mari mutans. Opponis huic terræ marisque pericula? Hæc, inquit, non timet qui Deo fidit: Silvarum tenebras? Satis lucet flamma in pectore: Insanientem Oceanum? Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem: Latronum & piratarum insidias? Nec domi suæ tutus est, quem divina voluntas non protegit. Ita Deo nixus, murum omnem transiliit, ita trecenta millia barbarorum, uti Bozius affirmat, Christo adjunxit. Hoc nemo ignorat,

Vide de hoc infra libro 5. ca. 11. ubi de div. provid. Thom. Bozius de signis Eccles. libr. 6. cap. 3.

ignorat, arbitror, mille plerumq; remoris retineri cogitantem meliora. Sed perrumpendū est vi, & eluctandum ad ardua, etiamsi Satan cum omnibus suis furiis, totoque apparatu adversetur. Christus nos in hanc rem animans: Si habueritis fidem, inquit, sicut granum sinapis, dicetis monti huic transi hinc illuc: & transibit, & nihil impossibile erit vobis. Quisquis se totum divinæ voluntati tradidit, omnia se posse confidit. Matt. ca. 17. ve. 20.

VII. Vt autem ea quæ diximus tam de cognitione divinæ voluntatis, quam de humanæ ad illam conformatione quantumcunq; rudi perspectissima fiant, in hanc epitomen dicta componimus.

Quicquid in Orbe fit (peccatum excipimus) à quocunque aut quomodocunque fiat, divina id fieri voluntate dicendum est. Omnia quæ fiunt, vult Deus fieri; quicquid autem Deus nō vult, certissimo non fit. Hinc sapienter Epictetus: Semper, inquit, illud potius volo, quod fit. Atque ut hoc idem omnibus persuadeat: Ne postules, ait, ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri. Sed, si sapis, ita fieri queq; velis, ut fiunt. Nam omnia quæ fiunt, sunt aliquo modo effectus divinę voluntatis. Quomodo posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? clamat Sapiētia. Solum peccatū non vult, sed permittit; nam & peccatum Epict. lib. 4. differt. c. 7. & Enchi. cap. 13. Sap. ca. 11. v. 26.

impedire posset, id tamen ob caussas sibi notas non impedit. Hoc è Theologiæ arcanis confirmamus: Theologi rem hanc definiunt his verbis: Deus vult omne bonum creatum actu existens, sed quicquid fit extra peccatum, est bonum creatum actu existens, ergo quicquid in Orbe fit, hoc Deus vult fieri, modo absit peccatum. * Hinc ille ingenii acutissimi Theologus: Omnia, inquit, quæ fiunt aut sunt, quæ fuerunt aut facta sunt, quæ fient aut erunt, cognoscuntur à Deo in decreto suæ voluntatis. † Et nota, mi Lector, liberas hominis actiones non eo impediri, quod eas Deus ab æterno præviderit & voluerit; sed Deus illas ideo voluit, quia futuras prævidit.

Tãetsi forte non solo.

* Scotus in 1. dist. 39. qu. unica. parag. Viso de cõtingentia. ita Richard. Cajet. Vasq.

† Hoc fuse & erudite probat Theophilus Raynaudus in Theolog. Nat. dist. 8. quæst. 3. art. 4 mihi p. 947.

Sed ulterius progrediamur. * Deus non tantum vult fieri, quidquid in Orbe fit (dempto peccato) sed id omne reipsa semper exequitur quod melius est, imo quod optimum est, & hoc est, ut sic loquamur, ingenium Dei & innata ejus propensio. † Istud dilucide Basilius Magnus adstruens: Vnum quidem hoc, inquit, habere in mentibus nostris præsumptum oportet, quod nihil eorum quæ nobis accidunt, malum sit, aut tale,

*Iacob. Granadus in 1. partem Divi Thomæ tom. 2. disp. 3. per 6. sectiones mihi pag. 420. Et sermo est de rebus in quibus non abitur in infinitum. † Bas. hom. 8. ex var. quod Deus non est auctor malorum.

tale, ut melius illo excogitare queamus. † In eandem omnino sententiã Damascenus concedens: Omnia, inquit, quæ Dei providentia fiunt, pulcherrime ac divinissime fieri necesse est, atque ita denique ut meliori modo existere prorsus nequeãt.

† Damasc. lib. 2. de fide ca. 29.

* Præ omnibus audiendus hîc Augustinus: Iustitia, inquit ille, veri & summi Dei factum est, ut non modo sint omnia, sed etiam sic sint, ut omnino melius esse non possint.

* Aug. tom. 1. lib. de quantitate animę. cap. 33 med. fere.

Quid clarius? rationẽ audi: † Quicquid enim, inquit, vera ratione tibi melius occurrerit, hoc scias fecisse Deum tanquam bonorum omnium conditorem. Neque enim tu potes aliquid melius in creatura cogitare, quod creaturæ artificem fugerit.

† Idem tom. 1. l. 3. de libero arbitrio. c. 5. post init.

VIII. Qua ratione autem Deus omnia quæ fiunt, fieri velit, peccata vero fieri permittat, exemplum ponimus hujuscemodi. Iussit olim Summus Pontifex, Iulius II. ut Michael Angelus inter pictores celeberrimus extremum Orbis judicium pingeret. Pictor operi manus admovit, sed pro affectu quem in sacros proceres non benignum gessit, præsules etiam & purpuratos Patres in inferorum flammis collocavit. Pictorem suum sæpius accessit Pontifex, neque nesciit artificiosam hominis temeritatem, & quamvis eam minime probarit, certa tamen ex caussa

dissimulavit videre, illud secum cogitās: Modo finiat opus, mox in carcere penicilli sui errores sentiet, pane solo & fonte cœnaturus. Hîc certe Pontifex supremi judicis tribunal pingi voluit, idq; in emolumentum spectantium non in contemptū cujusquam aut injuriam, eam tamen ob certos fines sciens volensque non impediit: Ita Deus æternitati nos vult pingere, & opera edere immortalia;at nos affectu & manu exerrantibus, jam hos jam illos in Orco statuimus, hoc est, varie injurii sumus in eos quos nobis hostes arbitramur. Sed & alia plurima in opere faciendo delinquimus. Nihilominus pictura rerum in Orbe diversissimarum elaboratur. Est enim mirabilis rerum omnium connexio, series atque concinnitas,ut singula quę seorsum deformia, aut certe minus pulchra viderentur,ceteris adjuncta, sint longe pulchriora. Deus autem morę patientissimus expectat, dum omnis pictura hæc finiatur, errores nostros plurimos,tanquā si non videat, dissimulat justissimis de caussis. Tandem supremo Mundi die patebit, quid quisque dignum æternitate pinxerit, quid in pictura errarit. Sicut ergo Pontifex, aut Regum quispiā certum quid ac destinatū vult pingi, pictoris autem arbitrium non turbat, errores etiam permittit,ob caussas sibi notas:

ita Deus omnia quæ fiunt, vult fieri, peccatũ vero permittit, sed permittit sciens & volens, cum illud impedire possit. Ita rex David Ioabo belli duce est usus, cujus flagitia minime probavit, tametsi diu dissimulavit. Neq; ullus hic objecerit: Quare homo cogitur impedire peccatũ quando potest, & Deus non cogitur, qui semper id potest? Nam præterquam quod Deus sit Dominus & moderator omniũ intentus bono communi, nos mancipia & servi; illud etiã accedit, quod Deus è peccato, re omnium pessima, boni quid eliciat, quod homo non potest. Augustinus hoc summi opificis artificium admiratus: Ex omnibus, ait, cõsistit universitatis admirabilis pulchritudo, in qua etiã illud quod malum dicitur, bene ordinatum, & loco suo positum, eminentius commendat bona, ut magis placeãt, & laudabiliora sint, dũ comparantur malis.

Propter quod non est impedienda caussa particularis quin suo modo agat.

Aug. Enchir. ca. 10. & 11.

IX. Sed objicias primo: Bona sint omnia, sint omnia optima quę Deus vult, sed certe non mihi sunt. Audacissime mortalium, quid hic ais? *Æqualiter cura est Deo de omnibus.* Ita te, ita me, ita singulos curat providentissimus Deus, sicut universos, neque tantum quod melius, sed quod optimum est semper, & tibi, & mihi & singulis, & omnibus vult, & quod vult exequitur efficacissime. Gregorius pulcherrime: Sic, inquit, intẽdit

Sap. cap. 6. vers. 8.

Greg. lib. 16. moral. cap. 5. med. omnibus, ut adſit ſingulis; ſic adeſt ſingulis, ut ſimul omnibus nunquam deſit: ſic ſumma regit, ut ima non deſerat; ſic imis præſens eſt, ut à ſuperioribus non recedat. *Cura eſt Deo de omnibus.* De filiis, ſeu chariſſimis Dei amicis res certa & evidens: ſed nec circa damnandos alium ſe gerit: pater eſt, nutritor eſt, defenſor eſt uſque ad ultimum vitæ momentum: hic demum judex, punitor, hîc vindex eſt tam obſtinatæ in ſe perfidiæ.

Objicias ſecundò: Et quomodo tantam Dei providentiam ac curam tot ſequuntur inconvenientia, ut miti vocabulo utar, fiunt hîc illic abſurdorum abſurdiſſima quæque. Vti Deum dicere dormientem nolim, ſic ad minuta quævis vigilantem affirmare, num bene auſim? O te oviculam, ſed profectò malam! quamvis crediderim hîc te alienam gerere perſonam. Vtique Deus vigilat ad quælibet vel minutiſſima. Ioannes Damaſcenus tuo ſtupori aptiſſime reſpondens: Deus, ait, nonnunquam aliquid abſurdi & præpoſteri fieri permittit, ut per eam actionem quæ abſurditatis ſpeciem habet, magnum aliquid & admirabile conficiatur, quemadmodũ per crucem hominibus ſalutem comparavit. Num hæc negabis vera? Ergo Deus non quidem peccata vult, ſed Damaſc. l. 2. de Fide ca. 29.

effica-

efficaciter permittit, ſeu permittere vult, & inde proventus elicit utiliſſimos ſibiq; maxime glorioſos. Auguſtinus perſpicue id aſſerens: Propterea, inquit, divinæ Providentiæ etiam iſta diſpoſitio tribuenda eſt, non quia ipſa peccatores facit, ſed quia ipſa ordinat cum peccaverint. Quare licet homini ſecundũ ſe ſpectato melius eſſet non peccaſſe; ſi tamen tota ſeries naturæ & gratiæ attendatur, multo fuit melius à Deo peccatum permitti. Notum Eccleſiæ teſtimonium: Felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem. Hæc de divina voluntate tam cognoſcenda quam amplectenda. Vtinam humana gens, vel hac una in re cæcutire deſinat, & divinam voluntatem, quam facile poteſt agnoſcere, velit etiam prompte amplecti.

Aug. in Pſa. 7. poſt med.

Eccleſiæ auctoritas. Et hinc Theologorũ conſtãs aſſertio eſt hæc: Deus omnes effectus veros & reales quarumlibet cauſſarum ſecundarum, adeoque omnes actiones noſtras liberas, etiam malas qua entia ſunt, ſicut & ipſam peccati cujuſlibet permiſſionem; atque etiam mala ſolius pœnæ, ab æterno, adeoque prius tempore quam fiant, etiam in particulari aliquo modo prædefinivit ac præordinavit. P. Adamus Tanner tom. 1. Theol. diſp. 2. Dub. 7. n. 7.

Imaginis sequentis brevis explicatio.

HOminis ad divinam voluntatem conformati exactissimum exemplar fuit rex David. Testis omni exceptione vere major, Deus ipse: Inveni, ait, David filium Iesse, virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

Actor. ca. 13. ver. 22.

Heliotropium, minoribus sui similibus fœcundum floribus, repræsentat maxima virtutum incrementa, quæ ex hac una ad Dei voluntatẽ conformatione proveniunt, quam virtutum omnium parentem recte appellaro.

Duo corda, Dei ac hominis, eo se nexu complectuntur, ut cor unum videri possit. Verba in corde divino sunt, Accipe, Redde, Fuge. Accipe beneficium, Redde gratias, Fuge quicquid divinæ voluntati adversatur. Cor humanum jure respondeat: Quod vult Deus, id scilicet & ego volo. Hinc amœnissimum è paradiso sertum, utrumque cor cingit. Hinc gladius mœroris & doloris excutitur; hinc corolla è rosis fugacissimæ voluptatis texta defluit. Aliger è cælo felicitatis æternæ faustissimum fert nuntium, quo homo divinæ voluntati devotus ad immortalitatem invitatur. Non potest esse miser, quem tam beatus vocat nuntius.

EMOLVMENTA.

Mirificauit omnes voluntates meas.

Psalm. 15.V.2.

LIBER TERTIVS DE HVMANÆ VOLVNTATIS ad divinam conformatæ EMOLVMENTIS.

CAPVT I.

Quantam animo tranquillitatem concilict humanæ voluntatis ad divinam Conformatio.

DIximus, qua ratione divinam voluntatem noſſe, qua noſtram illi jungere poſsimus. Nunc porro dicendum, quid emolumenti proveniat, ſi humana divinæ ſemper ſit conjunctiſsima.

I. Tam liberalis eſt Deus divitiarum & donorum, ut non tantum æternis nos deliciis beare ſtatuerit, ſed diem æternitatis velut præoccupans, quo nos ad omnia paratiores promptioreſque reddat, è menſa ſua mittit cæleſtis convivii promulſidem, jubetque libare ſaltem æternæ felicitatis guſtulum. Ita nec in fœtenti hujus mortalitatis noſocomio deeſt magnæ illius æternæque cœnæ velut antecœna. Etiam in hoc Orbe inferiore quies eſt aliqua, ſunt etiam hîc ſolatia è cælo miſſa. Neque hîc impendiis magnis res agitur, ſola opus voluntate ad divinam conformata.

In rupe Taboreja vix guttulam gustarat Petrus cæleſtis beatitudinis, & mox: Bonum eſt, exclamat, nos hîc eſſe, imo jam ebrius videri poterat ab hoc nectare, *non enim ſciebat quid diceret*. O Petre, præproperum eſt, hîc nectar & ambroſiam expectare: loco meliore dabuntur iſta, ſed nondum. Marc. cap. 9. verſ. 4. & 5.

Angelus ille Apocalypticus Ioannes: Factum eſt, inquit, ſilentium in cœlo, quaſi media hora. Quies aliqua deſignatur, beato Gregorio interprete, quam hîc aſſequuntur, qui divinam voluntatem exequi perinde, ut in cœlo, deſiderant, eaque ratione velut in cæli veſtibulo degunt. Eo anhelans David: Et volabo, inquit, & requieſcam. Quo volatus iſte? utique ad divinæ voluntatis ſuaviſſimam contemplationem, eo quiſquis pertigerit, jam demum reſpirare incipit & jucundiſſime quieſcere. Nihil enim ardentiorib⁹ votis expetit, quam hoc unum: Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra. Inter ea certe quæ maximam animo pacem & tranquillitatẽ conciliant, primarium hoc numeratur: Omnibus votis contendere atq; aſpirare ad conſtans divinæ voluntatis obſequium. Ita optimus ille ſcriptor præcipiens; Opta, inquit, ſemper & ora, ut voluntas Dei integre in te fiat. Ecce talis homo ingreditur fines pacis & quietis. Apoc. cap. 8. verſ. 1. Pſ. 54. verſ. 7. Thom. à Kẽp. lib. 3. Imit. Chriſt. ca. 23. plura l. 3. ca. 18. numer. 2.

Quiſquis

Quiſquis igitur cum ſanctiſſimo rege illo volare cupit & quieſcere, his profecto alis evehi in altum poteſt, & patrare admiranda.

Cæſarius Heiſterbacens. lib. 10. mirac. cap. 6. vixit ante CCCC annos.

II. Optimæ fidei ſcriptor commemorat de viro religioſo, cujus veſtes, vel ſolummodo tactæ valetudinem multis reſtituebant, hinc ille apud ægros venerationi, apud ſuos admirationi eſſe cœpit, cum tamen nulla in eo virtus ſingulariter ſplendeſceret, vitam enim agebat pro more cęterorum in cœnobio, nec ullis inſolitis rigoribus ſeſe macerabat; hoc unum ſtudioſiſſime cavere ſolitus, ne quid aliud unquam vellet quā Deus. Cum itaq; ſine pharmacis mederetur ſæpius, rogatus à cœnobiarcha ejus rei cauſſam: Mirari ſeipſum, ajebat, & pudore ob id affici, cum ceteros jejuniis & precibꝰ vix æquet, nedum ſuperet. Ita eſt, inquit cœnobiarcha, te hominem lætum eſſe, non neſcimus, cetera non ſuſpiciendum præ aliis. Simul in omnia preſſius inquirere, & multa ſciſcitari cœpit antiſtes, ac animi arcanum reſerari cupere. Hîc vir ille religioſus: Eam, inquit, mihi gratiam à Deo factam jure commemini, quod ad divinā voluntatē ita me conformarim, ut adverſo Deo nil unquā movere velim. Neq; vero etiam metuo res unquam fore tam turbidas, ut animo cadere, aut cōqueri lubeat: ſed nec ulli, puto.

tam

tam prosperi successus mihi sic blandientur, ut ob eos singulari me patiar gaudio compleri. Nam omnia sine discrimine de manu Dei accipio, neque postulo ut ea quæ fiunt, arbitratu meo fiant, sed ita fieri quæque volo ut fiunt. Ita nihil me voluptate, nihil mœrore afficit, nihil me turbat, sed nec beat quidquam, nisi sola, nisi una atq; unica Dei volūtas. Ideo in omnibus omnino precibus, hoc unice flagito, ut divina voluntas in me semper, rebusq; creatis omnib⁹ quam integerrime perficiatur. Miratus hæc vehemēter antistes: Et amabo te, inquit, expone sodes, quis tibi nuper sensus, an non una nobiscum acerbe ferebas, cum nefarius homo ignem subjecit nostris ædibus, cum stabulum & horreum, tam multum frumenti & pecoris combustū, damno pæne irreparabili? Ad quæ cœnobita: Hoc, inquit, scias velim, Pater reverende, nihil inde mœroris me contraxisse. Nam in more positum habeo, pro his talibus Deo gratias agere, cum certissimus sim, quicquid rerum fit, divina permittente Providentia fieri, idque omne in nostrum emolumentum. Ideo curæ mihi non est, modicum an multum habeamus sustētandę vitæ: Deo fido, qui quemvis nostrûm æque frustulo panis poterit nutrire, ac pane integro. Ita lætus dego & alacer. Hîc Cœnobiarcha

multa

multa contradicere, & variis quæstionibus hominem urgere, ut sic suaviter exprimeret latentes animi sensus. Post varia: Quin imo, ait iste, per quotidianam mei oblationem divinæ voluntati, eo deveni, ut si præscirem ego, ad inferos me dejiciendum decreto immutabili, Deo tamẽ refractarius esse nollem, modo simul liceret scire, sic Deo visum esse, ita Deum velle: imo etiam si oratione Dominica vel semel pronunciata divinum illud decretum rescindere potestas esset, sane id audere non vellem, sed potius geminas has Deo preces admoverem, ut æquissimam sanctissimamque voluntatem suam in me pergeret exsequi, &, ut hanc unam mihi gratiam faceret, qua vetarer tota æternitate, divinæ voluntati quidquam contrarium cogitare. Cohorruit ad has voces Cœnobiarcha, & pæne in lapidem stetit, oborto utrimque silentio. Demum: Ito, inquit, ito mi Pater, & propositi hujus tenacissimus maneto. Cælum extra cælum reperisti, & hoc interpreteris gratiam paucissimis factam. Raræ immunitatis est à nemine turbari, à nemine lædi posse. Arcem quietissimam habitat, quisquis se totum ad divinam voluntatem conformat.

III. Ita cœnobitam suum à se dimisit antistes, ipse alto stupore defixus, hæc secum cœpit ratiocinari, &: Iam

Iam mihi liquet, ait, unde huic viro, quem hominem ridiculum censebant, illa medendi gratia sit. Hæc tanta cum divina voluntate conjunctio, ad hoc fastigii suos evehit. Et qui possit Deus hunc talem hominē æternis flammis addicere? repugnat id infinitæ bonitati. Et sane fateri cogor, nec longum esse, nec difficile iter, ad hoc culmen solidissimæ Trāquillitatis: neque enim hîc opus inusitata vitæ severitate, non crebris jejuniis, non prolixis vigiliis certandum, omne hoc negotium peragit unicum generosum *velle*, sed hoc *velle* quotidie instaurandum, firmeque statuendum, contra divinam voluntatem prudenter nil unquam admittere. Ita enim, inquit Chrysostomus, *velle* efficit posse, uti *nolle* efficit non posse. Magna vis est voluntatis, quæ efficit nos posse quod volumus, & non posse illa quæ nolumus.

Chryf. ser. de Zach. fine tomi secundi.

Quod si quis mane ita se Deo committat: O Dominus meus & Deus meus, ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum: hodie sciens prudensq; contra tuam voluntatem nil agam: is tamē eodem hoc die aut vetitam ganeam, aut infame prostibulum subeat, aut aliis ad vitia occasionibus temere sese indulgeat, hic quidem homo cum Deo ludere, & altera panē, hac vero manu scorpionem porrigere censēdus est. Ita pror-

ſus divinæ voluntati ſubjectiſsimum ſe quidem polliceri, nihilominus aliorum opibus, aut famæ nominique inſidias ſtruere, invidiam in ſe ſponte admittere, ab ira non præveniri, ſed illam ultro accerſere, hoc jocari eſt cum Deo, & vitiorum moram impellere, atque oſtium aperire vix dum rogantibus admitti. Et quodnam hoc amoris ſymbolum? Amo te, ſed hunc à me colaphum accipe: aut: Non patiar me ſeparari à te, at cum occaſio invitat in rupis anguſto calle, quem verbis ante adeo demulſeram, jam manu dejicio in voraginem. At ſolemus pigerrimis nos vocibus defendere: *Non potui aliter.* His Chryſoſtomus reſpōdens: Nec enim quiſquam, ait, poterit excuſari, quaſi voluerit, & non potuerit: cum conſtet eum idcirco non potuiſſe, quia noluit, ut nolens volentis exemplo damnetur, & volens, quia implevit quæ voluit, muneretur.

Chryſ. ſerm. de Zach.

IV. Illud ergo colloquium inter duos religioſos viros, captu difficile non eſt, & fateri cogimur, viam nemini obſtructam, ad illum Tranquillitatis apicem; ad hunc paradiſum nemini occluſum oſtium: quiſquis hoc unum poteſt, *Velle quod vult Deus*, jam ingreſſus eſt; nullius aut ordinis, aut ſexus, aut ætatis homines hinc arcentur. Verū duo præcipue in narrato colloquio capita ſunt inſtitu-

tionis

tionis tam eximiæ, ut ea probe cepiſſe, ſit hîc palmam obtinuiſſe.

Primum: Altiſſime animo imbibere, quicquid fit, divina fieri providentia, quæ ad ſuum finẽ atque ad beatitudinem diſponit univerſa, prout ſecretiſſimo Dei judicio placuit ab omni ævo. Omnia certa, & in æternum dicta lege decurrunt. Pulchre de hoc Seneca: Cauſſa pendet ex cauſſa, inquit, privata ac publica longus ordo rerum trahit. Ideo fortiter omne ferendum eſt: quia non, ut putamus, incidunt cuncta, ſed veniunt. Olim conſtitutum eſt, quid gaudeas, quid fleas: & quãvis magna videatur varietate ſingulorũ vita diſtingui, ſumma in unum venit. Accepimus peritura perituri. Quid ita indignamur, quid querimur? ad hoc parati ſumus. Vtatur, ut vult, ſuis natura corporibus: nos læti ad omnia & fortes cogitemus, nihil perire de noſtro.

Seneca de Provid. cap. 5.

Alterum: Facere quod in ſe eſt, cetera omnia divinæ Providentiæ liberaliſſima confidentia tranſcribere: ſorte ſua contentum vivere, de aliena non inquirere, nec ulli beatiorem invidere. Hæc ſunt quæ perducunt in propugnaculum Tranquillitatis inexpugnabile: hæc illa virtutum omnium panoplia eſt. Hanc vero nunquam induunt illi, qui caduca hæc amant, velut ſua & perpetua bona, qui ſe propter illa ſuſpici volunt.

qui divinæ Providentiæ non satis fidunt: hi ad levissimarum injuriarum motus collabuntur; jacent & mœrent, cum vanos & pueriles animos, omnis solidæ voluptatis ignaros, falsa & mobilia oblectamenta destituunt. At ille qui se lætis rebus non inflat, nec mutatis contrahit, divinæ de se Providentiæ plenissime fidit; adversus utrumque statum invictum animum tenet exploratæ firmitatis: omnium virtutum panoplia munitus est. verbo: Vult, quod vult Deus.

CAPVT II.

Fierine possit, ut quis nunquam tristetur, & an id arte illa impetrandum, qua nostram divinæ voluntati conformamus.

Prov. c.12. v.21. SAlomon humanæ sapientiæ pelagus, & magnum portentum, liberrime pronuntiavit: Non contristabit justum quicquid ei acciderit. Loquitur sapientissimus Rex de rebus fortuitis, quæ bonæ menti contra quã vult obveniunt, perinde si dicat: Mala voluntaria, uti sunt peccata & noxæ, virum bonum utique sollicitum habent & dolore afficiunt: at illa fortunæ ludibria, facultatum amissio, honoris jactura, valetudinis dispendium, charorum funera virum justum

justum tam non affligant & angunt, ut hæc sæpissime beneficii loco numeret, nec mala putet, sed exercitium patientiæ credat, & pro iis, ut par est, Deo gratias agat. Nam bonæ menti calamitas omnis, occasio est virtutis. Quapropter Hugo, illud (quicquid ei acciderit) acute expendens: Sicut accidens est, inquit, auctore philosopho, quod adest & abest præter subjecti corruptionem: ita præsens tribulatio, & ærumna adest, & abest præter justi contristationem, & conturbationem.

Ceterum, quod erecto ac hilari animo vir justus exteriora quævis mala excipiat, Paulus locupletissimus testis: Repletus sum, inquit, conso- 2. Cor.
latione, superabundo gaudio in om- cap. 7.
ni tribulatione nostra. Non in fame verſ. 4.
tantum aut siti, non in vinculis solum aut plagis; sed in omnibus ærumnis & angustiis, *in omni tribulatione nostra*: Neque levi tantum lætitia afficior, sed, *repletus sum consolatione, superabundo gaudio*, etiam cum virgis cædor, cum lapidibus insternor, etiam cum naufragiis jactor. Turonensis præsul Martinus à Severo Sulpitio tot annis nunquã iratus, nunquam mœstus est visus, sed pacatus semper sibique similis. Ita sane non Chryſ.
contristabit justum, quicquid ei ac- hom. 1.
ciderit. Chrysostomus omni calculo in ep.
sententiam hanc confirmans: Ni- 2. ad Cor.

 hil

hil enim aliud, inquit, grave atque acerbum eſt, quam in Dei offenſionẽ incurrere. hoc ſublato, non afflictio, non inſidiæ, non aliud quidquam prudentem animum moleſtia afficere queat. Quin potius quemadmodum ſi exiguam ſcintillam in magnũ pelagus injicias: eam protinus extinxeris: eodem modo moleſtia omnis quamlibet ingens, ſi in animum ſibi bene conſcium inciderit, confeſtim perit & evaneſcit. Hic idem oris aurei doctor, ut rem quaſi oculis explicatius ſubjiceret, mentem cælo conferens. Cælum, inquit, altius eſt imbribus ac pluviis. Cælum quidem cum nubibus obducitur, pati putatur, ſed nihil patitur: Sic & nos etiamſi putamur pati, nihil patimur, id eſt, triſtitia quaſi nubilis obduci putamur, ſed non triſtamur. Sed demus humanæ imbecillitati doloris aliquid & mœſtitiæ, ſed quale hoc aut quantum? Ambroſius: Eſto, inquit, in illis, hoc eſt in laboribus, aliquid acerbitatis. Quem virtus animi non abſcondit dolorem? Neq; enim profundũ mare negaverim, quia vadoſa ſunt littora; neque cælum lucidum, quia interdum obtegitur nubibus; neque terram fœcundam, quia aliquibus locis jejuna glarea eſt; aut lætas ſegetes, quia intermixtam ſolent habere ſterilem avenã. Similiter puta beatæ meſſem conſcientiæ interpel-

Ambr. l. 3. de offic. cap. 5.

lari

lari aliquo acerbo dolore, tamen manipulis vitæ beatæ, si quid forte accidit adversi atque amaritudinis, tanquam sterilis avena abſconditur, aut tanquam lolii amaritudo frumenti suavitate obducitur. Ergo, non contristabit justum quicquid ei acciderit. ſentiet tristitiam, non consentiet; tegetur nubibus cælum, non subvertetur; lolium miſcebit ſe tritico, ſed non nocebit. Non ſentire mala ſua, non eſt hominis; at non ferre, non eſt viri.

I. Neque ſolum Christiana ſapientia hoc capit: priſcis etiam hoc animi robur non ignotum. Vere cecinit Venuſinus vates:

Iustum & tenacem propoſiti virum, Horat. lib. 3. carm. Ode 3.
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit ſolida:
Si fractus illabatur Orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

Suſque deque ferantur omnia, cælum ruat, ſubruente hac mole cor Deo fiſum non trepidabit. Ampliſſimæ promiſſiones ſunt quæ cor iſtud præmuniant, Deus proclamans: Nolite, inquit, tangere Christos meos, Pſalm. 104. quos ego gratiæ meæ oleo inunxi. Et v. 15. vere: Iuſtorum animæ in manu Dei Sap. cap. 3. ſunt, & non tanget illos tormentum verſ. 1. malitiæ. Zacharias: Qui tetigerit Zach. cap. 2.

 vos, v. 8.

Vide Nicolaum Serarium in hunc locum.

1. Ioh. cap. 5. v. 18. vos, tangit pupillam oculi mei. Ioannes; Scimus, inquit, quia omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat (violando charitatem letali noxa) ſed generatio Dei conſervat eum, & malignus non tangit eum, ea ſcilicet vi qua poſſit vincere.

Aſſyrius Rex Sennacherib omnes Iudææ civitates expugnavit. Hieroſolyma non potuit, imo nec obſedit, imo nec quidem vidit. Diſerte affirmat Iſaias: (Eſa. cap. 37 v. 33.) Hæc dicit Dominus de rege Aſſyriorum, non intrabit civitatem hanc, & non jaciet ibi ſagittam, & non occupabit eam clypeus, & non mittet in circuitu ejus aggerem. Ita prorſus vir juſtus, cujus lex voluntas Dei, undique inexpugnabilis eſt, *non contriſtat eum quicquid ei accidat*, licet omnia membra torqueat dolor, licet paupertas urat, licet mille premant ærumnæ, ille tamen erecto celſoque animo Deum arctiſſime ſtringit, & etiam tunc ad divinam voluntatem ſeſe conformat ex toto. Et quippeni hoc poſſit? libera habet charitatis brachia, nullis unquam, ſi nolit, catenis vincienda; æternis amplexibus, modo velit, inhæſura divinæ voluntati.

Memorant virum eruditione ac virtute magnum, ubi res in maxima eſſet difficultate, ſolitum dicere: *Salve amaritudo amariſſima, omnis gratiæ benedictioniſque plena.* Quid hoc aliud quam

quam cum Socrate philoſopho cicutam haurire ridendo? Melius dixero: Quid hoc aliud quam cum Apoſtolo Andrea crucem amplecti vel eminus ſalutando? Hac certe ratione propter hortum, ut ajunt, ſalutamus & ſepem; & propter fructus, amamus & arborem.

II. Objicias: Hæc in ſcholis diſſerimus, aliter domi vivimus. Fames, infamia, bonorum jactura, morborum ſævitia neminem exhilarant, neque enim leniter iſta feriunt: ferreus ſit cujus hilaritatem non ſubruant hi arietes.

Da veniam, mi homo, videris ex familia eſſe amicorum Iobi, quibus ille Iob
in os: Conſolatores, inquit, oneroſi cap. 16
omnes vos eſtis. Verboſi amici mei, v. 2.
ad Deum ſtillat oculus meus. Stillat, non nego, & hoc non voluptatis eſt; ſed ſtillat ad Deum, hoc ſolidi eſt Idem
gaudii. Deus non projiciet ſimpli- cap. 8. v. 20.
cem, nec porriget manum malignis. & 21.
Donec impleatur riſu os tuum, & labia tua jubilo. Ecquid vultis? Manus Domini tetigit me. Ab hac manu feriri, beatius eſt, quam à quavis alia mulceri. Hæc Domini manus perſanat vel ſolo tactu; feriendo, non morbum, ſed ſalutẽ; non mortem adfert, ſed vitam. Hæc amicis ſuis Iobus, hęc & ego tibi. Simul etiã quæro: Si quis ferrea chirotheca te cædat, & ſanguinem eliciat, nunquid in jus ambula-

re coges chirothecam? manus fecit. nunquid manum ad tribunal rapies? homo te læsit? ita Deus manum qua ferit, chirotheca tegit, jam scortea, jã lignea, jam & ferrea; modo fame punit, modo infamia, nunc illum in te hominem immittit, nunc alium, quãdoque per cognatos, per domesticos, per fratres te castigat. Quid jam tibi vis? eadem Dei manus est, idem Deus qui ferit, sed aliter atque aliter, per alios atque alios te cædit. Quid tu jã blateras, homo? Ille nebulo mihi hãc invidiam conflavit; trifurcifer iste in has angustias me conjecit; hic tenebrio & gratiam mihi & pecuniam subduxit. Quid quæso hîc ais, insane? quid cõtra chirothecam litigas? manum attende, Deum aspice percutientem, Deus hæc tibi omnia fecit. Non recordaris, cujus te supra monuerim? siluisse, imo & obmutuisse sanctissimum regem, hoc unũ cogitando: *Quoniam tu fecisti.* Ecclesiastes de bona malaque die differens: Sicut enim hanc, inquit, sic & illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum justas querimonias. Cur igitur non Deo id saltem laudis tribuimus, quod chirurgo, qui ubi scalpello dextre vomicam rupit: Optime (dicim⁹) mi magister, ab hoc vulnere quod fecisti, sanitatẽ ego spero. Medicũ quoq; laudamus, qui Theriacæ suę viperam miscet saluberrimo affectu: in

Ecclef. cap. 7. v. 15.

in Deo cur improbemus, si suis pharmacis humanas noxas & injurias admisceat? Hoc sciamus, constare illi facti sui rationem, etiam cum de ea nihil nobis constat. At interim in Deum occulte queruli mussitamus: O Domine quam acerbe percutit manus tua, nimis valida tibi brachia sunt ad verberandum. O Christiane, ne Deum accusa, nimis eum esse validum ad verberandum; tu nimis delicatus es ad tolerandum: si te libet tantum aura tristior, si quis tibi saniem extracturus adsit, occidendum te putas. Iustus quasi fundamentum sempiternum: Iustus in ęternum non commovebitur. Tandem ibi consistit, ubi nil eum pellat, ubi nil terreat. Non contristabit justum quicquid ei acciderit. Prov. cap. 10 v. 25. & 30.

III. Seneca suo Lucilio: Nolo, inquit, tibi unquam deesse lætitiam, volo illam tibi domi nasci: nascetur, si modo intra teipsum sit. Ceteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt: leves sunt: nisi tu forte judicas illum gaudere, qui ridet. Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. Ita prorsus est: Animus sit super omnia erectus ad Deum, à nutu & voluntate divina sic pendēs, ut illum nec extollant fortuita, nec frangant; & cui vera voluptas sit, voluptatū contemptio. Hunc animum ita liberum, ita inter- Seneca epist. 23. Seneca de beata vita cap. 4.

interritum ac ſtabilem, extra turpem metum, extra cæcam libidinem, & fœdas cupiditates poſitum, cui unum bonum ſit Deus & voluntas divina, unum malum averſio à Deo & divina voluntate: hunc, inquam, animũ non contriſtabit quicquid ei acciderit; hunc ita fundatum, neceſſe eſt, velit nolit, ſequatur hilaritas continua, & lætitia alta atque ex alto veniens. Reliqua gaudia aut turpia ſunt aut infirma & extra hominem. Atq; hæc quibus delectatur vulgus, tenuẽ habent ac perfuſoriam voluptatem: & quodcunq; invicticium gaudium eſt, fundamento caret: Aliter plane in viri juſti gaudio eſt. Nam Seneca teſte, illud ex ſe ortum, fidele firmumque eſt, & creſcit, & ad extremum uſque perſequitur. Obſerva (ad extremum uſque perſequitur) quod vel ipſi rationi clarum, ſola enim virtus præſtat gaudium *Perpetuum*, ſecurum: etiam ſi quid obſtat, nubium modo intervenit, quæ infra feruntur, nec unquam diem vincunt. Nam revera talis eſt animus divinę voluntati affixus, qualis Mundi ſtatus ſuper Lunam:

Epiſt. 28. & 98.

Luca. *Perpetuum nulla temeratus nube ſerenũ.*

Siquidem illa pars Mundi ſuperior & ordinatior, nec in nubem cogitur, nec in tempeſtatẽ impellitur, nec verſatur

ſatur in turbinem; omni tumultu caret. Eodem modo animus divinæ voluntati conſtāter inhærens, quietus, & in ſtatione tranquilla collocatus, modeſtus, & compoſitus eſt: nō contriſtabit illum, quicquid acciderit. Neq; vero Hilaria & Saturnalia ſemper agitabit, aut Bacchanalia vivet vir ille juſtus: placidum & occultum illud gaudium eſt, & cum gravitate, imo ſeveritate conjunctū. Neq; enim aliud eſt, quam interior quies, & pax, & concordia animi, & magnitudo cum manſuetudine. Quæ malis aut ſtultis abſunt: ubi cupiditates ipſę ſibi obſtrepunt aut pugnant, & ſemper in eorum animis velut legiones & caſtra fœdarum, aut acerbarum cogitationum. Mens bona & divinæ voluntati in omnibus obſecundās, nunquam malis ſuis ingemiſcit, fortuita hæc deſpicit, quicquid accidat, boni conſulit, in bonum vertit, nunquam Deo queritur. Hæc illa eſt quies mētis in tuto collocatæ & ſublimitas; hoc illud ex notitia divinæ voluntatis & obſequentia gaudium tā grande & immotum, ut non contriſtet juſtum, quicquid ei acciderit. Nam quod Sapientia in Sacris loquitur, idem voluntas divina pollicetur: Qui me audierit, habitabit cum fiducia, & requieſcet abſque timore, ab omni malo. Chriſtianus Doctor hæc cōſignet Ambroſius: Non frangitur ſapiens

Prov. cap. 1. v. ult. Interpret. ſeptuag

Ambr. l. 1. de Iacob. cap. 8.

piens doloribus corporis, nec vexatur incommodis; ſed etiam in *Ærumnis Beatus* manet. Quia non in delectatione corporis vitæ beatitudo, ſed in conſcientia pura ab omni labe.

IV. Itaque ſentit ærumnas vir juſtus, ſenſum enim hominis nulla exuit virtus: ſed non timet, & invictus dolores ſuos ex alto ſpectat. Clariſſime Romanus Sapiens: Nihil, inquit, accidere bono viro, mali poteſt. Quaſi reſpōdeat. Adverſi aliquid, fateor: nihil mali. & in eo tu erras. Quemadmodum tot flumina non mutant ſaporem maris, nec remittunt quidem: ita adverſarum impetus rerum, viri fortis non vertit animum. Manet in ſtatu, & quicquid evenit, in ſuum colorem trahit. Eſt enim omnibus externis potentior: nec hoc dico, non ſentit illa: ſed vincit, & alioquin quietus placiduſque contra incurrentia attollitur. Omnia adverſa, exercitationes putat. Talis profecto Iobus; talis rex David. Nam etſi ambulavero, inquit, in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Si Deus pro me, ajebat Paulinus, tunc etiam aranearū telæ inſtar triplicis muri mihi erunt: ſi contra me Deus, tunc ipſum hoc ſubtiliſſimum textum plus impedire poterit quam ullus murus. Ita Felix Nolanus presbyter,

Seneca lib. de provid. cap. 2.

Pſa. 22 verſ. 5.

Rom. cap. 8. v. 31.

ter, cum idololatris impia ſacra obje-
ctaſſet, facto in ſe impetu, in duorum
parietum anguſtias ſe abdidit, qui a-
ditus cum præpanſis repente aranea-
rum telis obductus videretur, nemi-
ni recentis latebræ ſuſpicionem reli-
quit.

Vere, Clamarunt juſti & Dominus Pſa. 33
exaudivit eos, & ex omnibus tribu- v. 18.
lationibus eorum liberavit eos. Orbi
hoc faſſus David: Exquiſivi Dominū,
inquit, & exaudivit me, & ex omni-
bus tribulationibus meis eripuit me.
Ergo, Benedictus Deus, qui conſola- 2. Cor.
tur nos in omni tribulatione noſtra, cap. 1.
ut poſſimus & ipſi conſolari eos qui verſ. 4.
in omni preſſura ſunt. Nō contriſta-
bit juſtum, quicquid demum acci-
dat. Nam uti pupillam Chriſti tan-
gere nemo poterat, niſi is à quo Chri-
ſtus eam voluiſſet tangi, ita homini
probo certiſſimum, nec pilum ſibi
poſſe ſubtrahi, ni Deus id velit. Quod
ſi Deo placere quid ſcierit, mox ad-
eſt & exclamat: Fiat voluntas tua, ſi-
cut in cælo & in terra: non contriſta-
bit me, quicquid à divina voluntate
obtigerit. Ideo Iſaias vates velut
nuncios emittit ad omnes probæ Iſaias
mentis homines, & dici eis imperat: cap. 3.
Dicite juſto, inquit, *Quoniam be-* v. 10.
ne.

Verū, ô mi Iſaia, viro huic chariſſi-
ma uxor mortua eſt. Nihilominus, in-
quit, dicite illi, *Quoniā bene.* At domus
illi

illi combusta est: Idem hoc illi dicite, *Quoniam bene.* At officio & omni gratia privatus est: *Quoniam bene.* Sed magnam fecit jacturā honoris. *Necdum male.* At jam omnium liberorum funera spectavit: Dicite illi non minus: *Quoniam bene.* At maximam pecuniæ summam perdidit: *Quoniam bene,* nam ipse periisset, ni prius ipsius pecunia.

Gen. c.28. v.12. & 13. Iacob sub dio dormiit, terra ei in cubile, saxum in cervical fuit: rigidus somnus, fateor, sed vidit huc illuc euntes & redeuntes Angelos, & Deum scalarum capiti acclinem. Multis omnia videntur saxea, sciunt tamen circa se vigilare insomnes Angelos, & Deum ęrumnarum suarum assiduum spectatorem respiciunt, ideo non contristat illos quicquid eis accidit. Prov. c.28. vers.1. Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit.

Panormitan. in vita Alph. Alphonsus, ille Neapolis & Aragoniæ Magnus Rex, qui jam senex Livium & Cæsarem quotidie legit, epistolas Senecæ in Hispanicum idioma transtulit, & ne putes, Lector, in profanis solum scriptoribus eum studiose volutatum, hic vir hic est, qui tota Biblia, vetus & novum Testamentum una cum commentariis decies quater, non obiter; sed presso vestigio evolvit: hic, inquam, Rex virtute & eruditione tantus, inter tot alia, divinum hoc documentum po-

steris

ſteris reliquit. Siquidem interrogatus quemnam in hoc Orbe judicaret beatum, reſpondit: Hunc ego prorſus beatum judico in hac vita, qui ſeipſum Domino Deo ſumma pietate & affectu committit, & omnia quæ illi eveniunt, non aliter quam rem à Deo factam laudat, & acceptat. Non hoc oraculum dicamus, & vocem cælo lapſam? non verius, non ſanctius dixerit è cælo Angelus.

V. Heraclides Alexandrinus memorat veniſſe ſe ad Dorotheum ſexaginta annis in cavata rupe ſanctiſſime agentem. Ab hoc ad fontem miſſus hauriendæ aquæ, ſerpentem vidit innatantem puteo, & mox pedem retulit cum vacua hydria. Subridens Dorotheus, & hominem diutule intuitus, capite leniter concuſſo: Si Deus, inquit, diabolo permittat in omnes puteos dejicere viperas, tunc omni potu abſtineas? Mox è ſpecu progreſſus ad fontem, hauſit aquam, cruce ſignavit & propinans Heraclidi: Vbi crux, inquit, ibi artes Satanæ jacent. Iuſtus quaſi leo confidens, abſque terrore erit: Nec contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit.

Heraclidis paradiſus cap. 1.

Sed ut quæ hic verba ſunt, fiant opera, duplex hoc loco conſilium ſuppeditat Chryſoſtomus. Primum: Cũ in corpore dolor diverſus urget, plerunq; fit ut alter præ altero non ſentiatur, ut qui læſum & ſuppurantem

Chryſ. hom. 5 ad pop.

habet digitum, simul tamen è stomacho aut capite graviter laborat, de digito tacet, stomachi aut capitis dolorem queritur: Ita, inquit Chrysostomus, si te jactura pecuniæ, aut honoris & famæ, aut alia quævis calamitas dolere jubeat, tu dolorem de peccatis excita & ingemisce; cogita Christi ad columnam cæsi, per vias tracti, in crucē appensi contumelias & cruciatus infandos, simul etiam noxis tuis suppliciū deberi agnosce. Hic dolor alterum sentiri prohibebit, mitigabit certe si sentiatur. Ideo Christus: Nolite, inquit, timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Vult Dominus timorem vinci timore, & illum ab isto consumi, ut non contristet justum quicquid ei acciderit.

Matt. ca. 10. v. 28.

Alterum: Emplastrum parti læsæ applicandum, non sanæ, nec ei cui nō congruit. Collyrium oculis medetur, non brachiis, catapotium stomacho recipiendum, non eo pes obligandus, malagma ulceri, non vicinæ parti imponendū: ita prorsus Tristitia nec damno pecuniario, nec honoris dispendio, nec morbo aut horum malorum ulli medetur. Mœrore te confice, omnia lacrimis imple, & nec hilum proficies; non pecuniam, non honorem, nec valetudinem luctu revoca-

vocabis, sed damnum augebis & dolorem. Hujus rei caussa hæc: Tristitia proprium remedium est peccati, hæc lues hoc antidoto curatur; hoc malagma huic ulceri applica; peccasse tristare, non numos perdidisse. Chrysostomus solertissime nos hujus cōmonefaciens: Mulctatus, inquit, est quispiam pecunia; tristatus est, mulctam non emendavit. Filium quis amisit; doluit, mortuum non resuscitavit. Flagellatus est quis; doluit, contumeliam nō revocavit. In morbum quis incidit gravissimum; doluit, morbum non sustulit, sed difficiliorem reddidit. Vides horum nulli prodesse tristitiam? Peccavit quis; tristatus est, peccatum delevit, dissolvit debitum. Clarissime Paulus: Contristati estis, inquit, secundum Deum, ut in nullo detrimentū patiamini ex nobis. Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: sæculi autem tristitia mortem operatur. Ergo Tristitia, & pharmacum, & venenum est; refert, qua ratione utaris illa. Ergo repeto millies: Non contristabit justum quicquid ei acciderit.

Chrys. hom. 5 ad pop.

2 Cor. c. 7. v. 9. & 10.

CAPVT III

Humanæ voluntatis cum divina Conformitatem, Deo gratissimum esse sacrificium.

POst Agnum cælestem quotidie offerri solitum, voluntatis propriæ oblationem gratissimum Deo sacrificium esse asserimus. Hieronymus ad Lucinium, optime distinguens: Aurum deponere, inquit, incipientium est non perfectorum: fecit hoc Crates Thebanus, fecit Antisthenes: seipsum offerre Deo, proprie Christianorum est. Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Et hoc unum unice Deus ambiens: Præbe, inquit, fili mi cor tuum mihi. Omnia dedisse censeberis, ubi hoc dederis.

Hiero. ep. 28. ad Lucin. & ep. 103 ad Paulin.

Prov. ca. 23. v. 26.

I. Vt autem hæc cordis seu voluntatis oblatio Deo grata sit, in gratia necesse sit ille, qui hæc offert. Basilius in illud sacri carminis : Afferte Domino filii Dei, afferte filios arietum: Prius, inquit, sis filius Dei, quam ea offeras quæ grata sint Deo. Saltem dolere debes excidisse te gratia, & conari redire. Cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. Præclarissime Augustinus : Vellem, inquit, ut nihil aliud agerem, quam reddere me, cui me maxime debeo, atque ita Dei fieri, quod ait Poëta, ami-

Basil. in Ps. 28.

amicum mancipium Domino. Ad hoc omnes alios exhortatus Augustinus: Constanter, inquit, Deo crede, eique te totum committe, quantum potes. Noli esse velle quasi proprius, & in tua potestate, sed ejus clementissimi & utilissimi Domini te servum esse profitere. Ita enim te ad se sublevare non desinet, nihilq; tibi evenire permittet, nisi quod tibi prosit, etiamsi nescias. Idē alibi luculente hoc confirmans: Nihil, inquit, gratius ei possumus offerre, quam ut dicamus, quod dicitur in Isaia, *Posside nos*. Sunt qui ceram voveant aut oleū ad concinnandas in templis lampades. Aliquot sestertiorum sunt hæc vota, ideo non optima nec perfecta. Alius abstinentiam vovet à vino, aut liberalius largiri stipem constituit: pretiosum votum, non tamen omniū optimum, quid enim hic pauperes faciant? ergo melius restat. Non eligit Deus oleum tuum aut ceram tuam, sed hoc quod redemit, animā tuam, hanc illi offer. Et si me interroges, quomodo animam meam, quam ipse habet in sua potestate, illi offeram? respondebo: moribus sanctis, cogitationibus castis, operibus fructuosis. Sic Anna suum Samuelem obtulit, sic Iesum beatissima Virgo: sic Ioannes Baptista infans oblatus est: ita Gregorius Nazianzenus, ita Dominicus, Bonaventura, Bernardi-

Horat. lib. 2. sat. 7.

Aug. tom. 1. lib. de Quantitate animæ ca. 20.

Idem tom. 1. lib. 1. soliloq ca. 15.

Idem in Ps. 131. init. & Serm. 3. de Nat. Dom.

nus, Bernardus, à parentibus oblati Deo, in viros sanctissimos evaserunt. Quod si tantopere prosit offerri ab aliis, quantum proderit offerri à seipso? quod integerrime Rex David executus: Voluntarie, inquit, sacrificabo tibi.

Ps. 53. vers. 8.

Hoc ipsum mirifice placet cuique nostrûm, si quis se nobis oblatione tam liberali devoveat. Socrati olim cum multa multi pro suis quisque facultatibus offerrent, Æschines pauper auditor. Nihil, inquit, dignum te quod dare tibi possum invenio: & hoc uno modo pauperem me esse sentio. Itaque dono tibi quod unum habeo, Me ipsum. Hoc munus rogo qualecunque est, boni consulas, cogitesq; alios cum multum tibi darent, plus sibi retinuisse. Cui Socrates: Quid ni tu, inquit, mihi magnum munus dederis, nisi forte parvo te æstimas? Habebo itaque curæ ut te meliorem tibi reddam quam accepi. Vicit Æschines hoc munere Alcibiadis parem divitiis animum, & omnem juvenum opulentorum munificentiam. Vides quomodo animus invenit liberalitatis materiam, etiam inter angustias? Non quanti quæque sint, sed quali dentur animo, quam prona voluntate, perspiciendum. Multum dat Deo, imo dat omnia, qui quotidie se suamq; voluntatem divinæ penitissime transcribit.

Senec. lib. 1. de Benef. cap. 8.

Et hoc diebus singulis non semel duntaxat iterumque faciendum, sed sæpius, sed centies, & millies, tunc præsertim cum quis mutari se sentit aut impugnari, cum quippiam successu carere, aut feliciter succedere animadvertit, tunc clamandum: O Dominus meus, & Deus meus, ego me tibi offero in omne beneplacitum tuum: fiat voluntas tua. Hoc adversis rebus patientiam, prosperis sobrietatem & moderationem conciliat. Hoc, etsi omnia teterrime cadant, hominem afflictum retinet, ne in voces impias & impatientiam prolabatur, hoc meritum auget, hoc homini Deũ mirifice propitiat, hoc scutum est adversus omnẽ calamitatẽ.

II. Bernardus hoc omnibus persuasurus: Non habeo, inquit, nisi minuta duo, imo minutissima, corpus & animam, vel potius unum minutum, voluntatem meam: & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillũ tantis beneficiis prævenit, qui toto se totum me comparavit? Alioquin si illam retinuero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conscientia vado ad viscera misericordiæ Dei nostri? Chrysostomus de beato Paulo quotidie seipsum offerente: Abel, inquit, obtulit sacrificium, & inde laudatur: sed si Pauli hostiam adducamus in mediũ, quam cælum à terra superior erit.

Bern. serm. de Quadrupl. debito, post med.

Chryſ. tom. 3. ad fine hom. 1. de Laud. S. Pauli, post initiũ.

Non enim oves offerebat aut boves, sed semetipsum per dies singulos dupliciter immolabat &c. Neque vero his tantum sacrificiis contentus fuit, sed quia seipsum consecraverat Deo, etiam Orbem universum studuit offerre. Hinc igneus iste vir, à sui ipsius oblatione tam alacer nullum fugiebat laborem, nulla horrebat pericula, ad omnia pro Deo sustinenda paratissimus.

Vide Rosvveid. de vitis Patrum l. 1. c. 12 & seq. usque ad 20.

Ævo Diocletiani, Epictetus presbyter & Astion, religiosissimam vitam agentes in Oriente, à Latroniano Almiridensium duce comprehensi, in carcerem ducti sunt. Hic Epictetus: Si crastino, inquit, nos judex in quæstionem rapuerit, mi optime Astion, & de nomine, parentibus, patria interrogarit, hoc unum ei respondeamus: Christiani sumus: hoc nomen nobis, hoc genus, hoc patria. Quod si tormentis lacerari nos Deus voluerit, nil aliud in tormentis, nisi hoc unum dicamus: Domine Iesu, tua voluntas semper in nobis fiat. Postero die ad tribunal medio foro apparatum evocantur è carcere. Latronianus pro tribunali sedens, universo populo inspectante, quærere instituit, unde domo, gente, patria essent. Ad quæ Epictetus: Christiani sumus, inquit, & parentibus editi Christianis. Non hoc quæro, ait Latronianus, nomina vestra edite; sectæ vestrę persi-

perfidiam jam ante novi. Hîc iterum ſancti martyres : Chriſtiani ſumus, Chriſtum Ieſum adoramus; deteſtamur idola. His auditis, excandeſcens judex imperat deveſtitos immaniter cædi. Illi elatis in cælum oculis inter cruentas plagas exclamant: Domine Ieſu, tua voluntas fiat in nobis. Hîc Latronianus acerbe inſultans: Vbi eſt, inquit, defenſor ille veſter, cujus auxilium imploratis? veniat, & vos meis manibus ſubducat. Poſt quæ denuo ſancti martyres exclamant: Chriſtiani ſumus ; fiat voluntas Dei noſtri in nobis. His vocibus in rabiē efferatus judex, in equuleum jubet attolli martyres, & ungulis ferreis atrociter laniari. Sed neque hîc aliæ voces extorqueri poterant, quam hæ ipſæ: Chriſtiani ſumus, ô tyranne Latroniane, fiat voluntas Dei noſtri in nobis. Iudex, ſic vinci, turpe ſibi ratus, ardentes faſces ſuſpenſis admoveri præcepit. Neque tamen jam aliæ voces auditæ quam ante : Chriſtiani ſumus; fiat voluntas Dei in nobis. His perfuncti cruciatibus reducti ſunt in vincula. Spectata hac tragœdia Vigilantius, aſſeſſor judicis, poſtquam toties ingeminari audiiſſet illud : Chriſtiani ſumus, fiat voluntas Dei in nobis ; in eā ſemet perſuaſionē adduxit, miræ virtutis incātamentum hoc eſſe, quod omnē doloris vim enervaret, & in ipſis ſuppli-

ciis ſupplicia ſentiri prohiberet. Hæc ipſa igitur verba, tanquam potentiſſimum carmen in omnem noxam, aſſidue repetere, nec aliud ſtans, ſedens, ambulans, domi, foris, cubitum ſecedens, aut toro ſurgens pronuntiare quam hoc ipſum, Chriſtiani ſumus, fiat voluntas Dei in nobis. Triduum ſic exegit, Deo ipſius velut infantis non mali miſereſcente. Quarta demum die, arcana vi motus in publicum proſiliit, & palam vociferari cœpit: Chriſtianus ego ſum, ô tyranne Latroniane, fiat voluntas Dei noſtri in nobis. Admiſſus in carcerem ad martyres, Chriſtianis ſacris imbutus eſt cum omni familia; qui ut ſuis doctoribus gratus eſſet, eos poſtmodum capite plexos ſepeliit. Proxima ab hac die Latronianus Epictetum presbyterum & Aſtionem in conſpectum jubet produci, & jam vulpem induens: Num Diis, inquit, facitis? an etiamnum inſaniam veſtram perſeveratis? Cui Epictetus, Fruſtra es, Latroniane, Erebi monſtra non colimus: vitam nobis potius extorſeris quam mentem hanc. Diximus, & uſque millies ac millies dicemus: Chriſtiani ſumus; fiat voluntas Dei in nobis. Hîc demum Latronianus velut leo irrugire, & ad ferales miniſtros: Mox, inquit, huc acetum & ſalem; faxo, ſentiant improbi ſe vulneratos eſſe. Et vos ne parcite;

cite; laceros artus aceto & ſale confricate. Verum nec voculam à prioribus mutarunt martyres: eadem utriuſque conſtantiſſima profeſſio: Chriſtiani ſumus; fiat voluntas Dei in nobis. Sed ab his cruciatibus illęſi, denuo in carcerem contruſi ſunt, è quo poſt triginta demum dies educti, & ora ſaxis contuſi, atque fraxineis virgis crudeliſſime cæſi ſunt. Verum idem etiamnum clamabant ambo: Domine Deus noſter, tua voluntas fiat in nobis. Tandem in eos ſuprema ſententia dicta, ut extra urbem capite pœnas expenderent. Dũ ducerentur, his ſeſe mutuis vocibus animarunt: Laudate nomen Domini, quia facta eſt voluntas Dei noſtri in nobis per omnia. Cum ad ſupplicii locum perveniſſent, ſuum illud ingenti voce proclamarunt: Benedictus es Domine Deus patrum noſtrorum, & laudabilis, & ſuperexaltatus, eo quod non humana, ſed tua voluntas per omnia facta eſt in nobis. Iam jamq; ſecuri erant feriendi, cum inter generoſiſſimos athletas nobile certamen ortum, uter gladium prior exciperet, altero alteri primas deferente honoris cauſſa. Hîc Epictetus vir ſexaginta annorum, & jam canis inſperſus, ætatis auctoritate uſus, cupere ſe dixit præmitti Aſtionem. neque diu refragatus Aſtion: O mi Pater, inquit, & ô ſacerdos Dei venerande,

de, fiat voluntas Dei, & tua. Dixit, & anima Conditori commendata, caput amputandum præbuit. Epictetus pronum se abjiciens in Astionis cadaver, illudque arcte complexus, caput & ipse dedit auferendum. Ita uterque sanctissime finiit.

III. En specula duo tersissima, in quibus mirifice relucet devotissima voluntas erga divinam voluntatem. Ita prorsus se quisque comparet, ut quantumcunque dura experiatur, assidue tamen hoc ipsum ingeminet: Christianus sum, fiat in me voluntas Dei: Equidem ista mihi difficillima, & toleratu gravissima videntur, sed fiat voluntas Dei: Equidem tam tristia non expectabam, sed fiat voluntas Dei: Equidem hic homo mecum inquissime agit, sed fiat in me voluntas Dei.

4 Reg. c. 10. v. 4. & 5. Dux militię fortissimus Iehu scripsit litteras, & misit in Samariam ad optimates civitatis. At illi non diu morati, sed quam primum ad Iehu legatos destinarunt, qui suo loco dicerent: Servi tui sumus, quæcunque jusseris faciemus, quæcunq; tibi placent fac. Et quoties ad nos optimus Deus mittit litteras monetque variè, suamq; nobis voluntatem proponit sectandam? Quid jam singuli nostrûm aliud renunciari jubeant quã hoc ipsum: Servi tui sumus, quæcunque jusseris faciemus, quæcunque tibi

tibi placent, fac. Ideo beatus Antonius ſuis identidem ingerens: Si ſemper, ajebat, Dei manibus omnia commiſerimus, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere.

Elias Thesbites cum Baalis ſacerdotibus contendebat, utra pars verum Deum coleret: Ad eam demum pactionem res venit ut pars illa vinceret, cujus hoſtiæ igne cælitus libarentur. Cumque ſacrificuli diu multumque clamaſſent, neque tamen ullum vel indicium igniculi à Baale ſubmiſſi ſe proderet, Elias omnes ſuę victimæ partes perfundi præcepit aqua, & mox ignis cælo delapſus, omnem victimam conſumpſit. Quantũ, obſecro, ubique laboris & fatigationis, quantum clamoris & perturbationis eſt apud plurimos Chriſtianorum? ſudatur & algetur, curritur & certatur, nulli parcitur induſtriæ, at enim plerunque deeſt ignis, vera in divinam voluntatem devotio. Raro & frigide precamur, Fiat voluntas tua Domine, fiat. Ita ſæpius & clamamus, & ſacrificamus, ſed fruſtra, quia ſacrificium nobiliſſimum, propriæ voluntatis oblationem non curamus.

Macarium olim duo quidam rogarunt, doceret ſe orare. Quibus ille: Non hîc opus, inquit, multa verborum copia, manus ad Deum crebrius pandendæ, clamandumque: Domine Deus,

Ruffinus Aquil. n. 208. Pelagius libel. 12. n. 10.

Deus, quomodo vis, & ſicut tibi placet, ita fiat. Siquidem ipſe novit quæ nobis expediant. Optimus orandi modus. Nam & Pachomius aſſidue precabatur, ut Domini voluntas in omnibus impleretur.

Salm. to. 10. tract. 11. mihi pa. 103. Narrat Alphonſus Salmero, fuiſſe hominem qui orationis loco, totum ordine alphabetum recitarit (utique perplexa neceſſitate preſſus) & hanc appoſuerit clauſulam: Domine, junge Tu litteras, & quod tibi magis placet, mihique magis expedit, largire.

Eſt ergo hæc humanæ voluntatis cum divina concordia, ex iis omnibus quæ quis Deo poteſt offerre, maximum, Deoque acceptiſſimum ſacrificium ac holocauſtum. In aliis enim omnibus ſua duntaxat, in hoc offert homo ſeipſum: in aliis ex parte ſolum ſeu temperantia, ſeu liberalitate, ſeu patientia, ſe donat; in hoc autem plane totum ſe dat, ut de ſe rebuſque ſuis divinum arbitrium diſponat, quo modo, & quando voluerit, nulla re ſibi nec minima reſervata vel excepta. Ac proinde quantum pars differt à toto, tantum differt & hoc ſacrificium à ceteris omnibus.

Hic duo monuerim: Si te, mi homo, ſic totum divinæ voluntati devoveas, & velut teipſum tuamq; voluntatem jugules, non te facti pœniteat, obſe-

obſecro, ſeu bene ſit tibi, ſeu male; ne revoca quod ſtatuiſti. Infantum indolem noſti; cum læduntur, jam nolunt amplius illius eſſe qui læſit, ſed ſui. Antea ſi quæſiiſſes, *Cujus es?* Tuus, dixiſſent. At paululum offenſi, renuntiant huic amori & fœderi. Ne, quæſo te, cum Deo ſic agas, mi Chriſtiane: Etiamſi Deus te virgis cædat, etiamſi fuſte percutiat, etſi te vinciat & urat, etſi variis rerum anguſtiis te premat, tu tamen nihilominus aſſidue clama: Tuus ſum, ô mi Deus, tuus ſum; fiat voluntas tua.

Deinde, ſi in flagranti quopiam delicto ſeu Temulentiæ, ſeu Detractionis, ſive Luxuriæ, interrogeris, cujuſnam ſunt hæc membra quibus uteris? an non hæc Deo centies, an non millies oblata? & jam in contumeliam, deſpicatum, & graviſſimam injuriam Dei à te uſurpantur, Ebrietatis, Maledicentiæ, Libidinis inſtrumenta? Vide, quid agas, ô homo. Hoc non eſt ſervare fidem. En linguam, oculos, manus, corpus totum toties oblatum Deo, jam vendis Cacodæmoni? Vide quid agas; Deus non irridetur. Si deſeri nolis à Deo, denuo te ſanctiſſimæ illius voluntati ſubmitte, exequendo quicquid aut leges aut inſtinctus divini mandant. Tota Iſraëlis felicitas in eo erat, Deum ſequi ductorem in terras illas fertiles, Nube & Igne præeuntibus:

Gal. cap. 6. verſ. 7.

Ita ſalus noſtra in eo vertitur, ut & præeuntem igneam legem Amoris, & opacam divini regiminis nubem ſequamur conſtanti greſſu, dum penetremus in terras illas mellis & lactis vere uberrimas. Ita ſequamur, quocunque duxerit voluntas divina.

CAPVT IV.

Omnem hominis perfectionem conſiſtere, in Conformatione humanæ voluntatis ad divinam.

OMnes humanæ actiones pretium ſui habent à fine quem ſpectant: hinc illæ tam bonæ vel malæ, quam illarum finis eſt. At vero finem actionum noſtrarum nec meliorem, nec ſublimiorem reperiemus ullum voluntate divina, hoc eſt, ipſo Deo: Ergo nec meliores nec ſublimiores actiones ullæ ſunt, quam quæ proximæ huic fini. Hinc illud Baſilii Magni effatum, totam ſanctitatis ſummam in homine Chriſtiano eſſe, ut is rerum omnium qua grandium qua exilium cauſſas ad unum ſolumque Deum referat, & ſeſe in omnibus divinę voluntati promptiſſime ſubjiciat. Hæc illa eſt ſanctis Patribus, & ſanctioris vitæ magiſtris toties ac tantopere commendata *Reſignatio*, quam vocant, principium omnis tranquillitatis, ut quæ hominem in

in Dei longe tutiſſima manu collocat, ita quidem ut homo jam nolit eſſe ſuus, ſed Dei, nec ſibi vivere, ſed Deo, & nihil non facere propter Deum, tam adverſis contentus quam proſperis. Hoc Deus adeo in amoribus & deliciis habet, ut Hebræum regem David, auguſtiſſimo titulo donans, appellarit Virum ſecundum cor ſuum, qui faciat omnes voluntates ſuas. Adeo enim rex ille affixum habebat cor divino cordi, ut ad omnes Dei nutus ſe promptum paratum ſiſteret. Hac omnino ratione plurimũ quotidie promereri quis poteſt, ſi actiones illas omnes ex ſe nec vituperio nec laude dignas, uti ſunt, eſſe, bibere, deambulare, dormire &c: ad divinam referat voluntatem, neq; ideo edat aut bibat quod eſuriat aut ſitiat, ſed quod Deo id fieri placeat. Bos aut vacca dixerint: Edo quia eſurio, bibo quia ſitio, jaceo quia dormiturio; longe aliter loquendum homini, qui edere, bibere, ſtare, ſedere, dormire velle poteſt, non quia hoc ſibi ſuave ſit, ſed quia Deo probetur.

Act. ca. 13. ve. 22.

I. Heliotropium, ut diximus, ſoli devotiſſimus flos, abeuntem ſolem intueri ſemper, omnibuſque horis cum eo verti ſolet & circumagi, etiam nubilo die. Hujus floris genium humana voluntas æmuletur, & divinam voluntatem velut ſuum ſolem intueatur aſſidue, diebus etiam

Supra lib. 2. cap. 2.

nubilis, rebus etiam turbulentis. In hoc ſane omnis vitæ ſanctitas conſiſtit, ut optime dixerit ille Theologus: Summa vitę Chriſtianæ & virtutum omnium compendium eſt, Dei voluntati ſe in omnibus conformare, idem velle & idem nolle. Ita prorſus, ut quotieſcunque Deus quid jubet, promtiſſime pro ſe quiſq; dicat: Ita Domine, hoc faciam. Quotieſcunque vetat aliquid: Ita Domine, hoc omittam. Bernardus: Summa humilitatis, inquit, in eo videtur conſiſtere, ſi voluntas noſtra divinæ, ut dignum, ſubjecta ſit voluntati, ſicut ait Propheta: Nonne Deo ſubjecta erit anima mea? Omnia quidem Deo ut creatori ſubjecta, quoniam omnia ſerviunt illi, ſed ab homine rationis compote voluntariam exigit ſubjectionem.

Arias part. 1. de orat. ment. cap. 5.

Pſal. 118. ve. 91.

Rem miriſſimam narrant publica monumenta de Ioſepho Anchieta. Fuit hoc ęvo vir iſte novus in Braſilia Thaumaturgus. Anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo quarto Ioſephus ad ſinum Ianuarienſem rediit. In reditu Canoam (navis genus eſt) conſcendit, una cum comite. Erat tunc æſtus ingens & moleſtus, malacia ſumma, nec auræ quidquam afflabat. Ægre hanc cęli gravitatem ferebat comes. Forte fortuna tunc arborem inſederant tres quatuorve grandiores aves, quas incolæ Quara-

Sebaſt. Berettarius in vita Ioſephi Anchietæ, l. 4. p. 358.

cies nominant, ſunt eæ gallinarum magnitudine, colore purpureo in flavum vergente, aſpectu pulcherrimæ. Has Ioſephus idiomate Braſilico allocutus: Ite, inquit, & cognatas veſtras huc accerſite, noſtrumque iter volatu veſtro inumbrate. Illæ collo extenſo vocem, velut accepti imperii ſignum miſêre, indeque avolantes paullo poſt magno agmine redierunt, denſatæque in nubem tamdiu Canoam ſupervolantes umbram fecêre, donec unius milliaris decurſo ſpatio, lenis afflare cæpit aura Favonii. Hic Ioſephus miſſionem dedit tanto comitatui, juſſitq; aliò ſecedere. Illæ quaſi imperio perfunctæ, officioſa crocitatione, & multis lætitiæ ſignis avolarunt. Hoc comes, poſt obitum Ioſephi, multis gravibus viris præſentibus jurejurando interpoſito publice affirmavit. Neque mirum ad hominis voluntatem cum Dei voluntate conjunctiſſimi naturas omnes ſe attemperare.

Huic prodigio firmando, adnectam & alterum. Piſcatio fiebat ad Maricanam inſulam, aderatque unà Ioſephus. Incredibilis piſcium copia omnes in admirationem rapuit. Sed cum ad ſalem legerentur, ingens marinorum corvorum aliarumque aquatilium avium numerus ad expoſitam eſcam advolavit, magnū operis impedimentum. Cumq; non ſa-

tis ab ullo possent abigi, Iosephus sermone Brasilico eas jubens facessere: Vos, inquit, hinc secedite, dum hi sunt in opere; ubi nos abierimus, tunc redibitis ad capessendum vestrũ diarium. Quasi verba vim habuerint humanos sensus avibus imprimendi, seorsim quietæ finem operis expectarunt. Profectis inde cũ Iosepho piscatoribus, gregatim ad devorandas reliquias irruerũt. Inde usu quotidianum erat, piscatoribus indicare quà copiosam piscationem facerent.

Fuit ut duæ Pantheræ eminus se conspiciendas darent. Hìc comes Iosephi, optare se ajebat illas è propinquo spectare. Respondit Iosephus, opere absoluto ejus potestatem fore. Dein belluis his magna voce inclamat, paullo post ut redeant, esse qui illas cominus velint adspicere. Finito labore, navim conscendit Iosephus, & trajecto sinu littus appellit. hic iterum Pantheræ placide se spectandas præbebant, ut eas per otium adspicere omnes ad satietatem potuerint.

II. Æque obstupescendum & illud fuit. Advertit quadam die Iosephus inter vicanos suos mœstitiam, & ex ea silentium insolitum. Percunctanti caussam responderunt, cibaria sibi deesse. Ille omnes secum ire jubet ad mare, cibum haud dubie reperturos. Negant illi ad piscandum idoneam esse tempestatem,

tem,

tem, quod tum cælum tum mare ipſum adverſetur. Inſtat nihilo ſecius Ioſephus, & omnes gradum addere hortatur, neminem fruſtratum voto rediturum. Ivêre omnes; at mare ſævum altius atque altius intumeſcebat. Hîc vicani ab oculorum fide argumentum petentes: Videſne, ajunt, ipſe præſens tuis oculis, mare eſſe intractabile? Ioſephus nihilominus ex iis quærens, quos optarent piſces: reſponderunt contemptim, Xareos minutos. Eſt hoc genus piſciculorum palmi unius fere magnitudine, quorum illo anni tempore nulli ſolent apparere. Tum Ioſephus locum iis circa littus, minus mille inde paſſibus indicat, ibi eorum piſcium copiam fore quantam velint. Eo igitur ſe conferunt, & parvis reticulis injectis, atque adeo manibus, quantum quiſque voluit, ad ſatietatem exceperunt.

Ne mirare, Lector, ſexcenta talia in rebus geſtis Divorum reperiri. Nota ſunt priſca illa, Moſis baculus, Eliæ pallium, ſcipio Eliſæi, ſemicinctia Pauli, umbra Petri. Certe hi tales viri ſceptrum à Deo obtinent in res creatas, pro quo illi quod optimum habent, voluntatem dant. Hac mutationis lege homo ſic agit cum Deo tanquam ſi diceret: Domine, omnem ego voluntatem meam tibi trado: Deus, & ego tibi ſceptrum meum, ut

imperes bestiis, ut domineris in mare, ut sis denique Deus aliquis in terra. Neque enim liberalitate superari vult benignissimus Creator: quisquis ipsi dat quod habet charissimum, nec ipse huic negat quod habet excellentissimum, hoc est, in omnia dominari. Et uti olim Alexander rex, de sibi charissimo Ephestione dixit; Non errasti, nam & hic Alexander est: ita de homine qui divinæ voluntati devotissimus est, dici potest; Nam & hic Deus est, certe per intimam voluntatis unionem.

Curtius lib. 3. c. 24.

Priscorum Patrum res gestæ agricolam fuisse memorant, cujus ager fertiliores plerunque segetes tulerit quam vicinorum. Qui id fieret, rogatus à vicinis. Non esse quod mirentur, respondit, sibi optime convenire cum cęlo, nec aliam unquam tempestatem esse quam qualem optaret. Irrident illi, & negant id posse fieri. Imo vero, ait iste, ad votum meum respondet cæli gratia. Nam ego nunquam alias tempestatis cõmutationes volo, quam quas vult Deus. Cum igitur divinum velle, sit & meum, uberiores mihi fruges provenire voluit Deus quam vobis, quibus plerũque cum cælo & Dei voluntate male convenit. Nimirum Deus, uti olim, uniuscujusq; voluntati suorũ deservit.

Sap. ca. 16. ve. 21.

III. Pharoni regi populus Israëlis supplicem libellum per Mosen porrexit

Exod. cap. 5 vers. 3.

rexit olim his verbis: Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino Deo nostro. Viam ad cælum plerique ajunt esse viam trium milliarium. Primo quidem milliari via dicitur *Purgans*, altero *Illuminans*, tertio *Vniens*, hac quidem via proximè Deum venitur, cum divinæ voluntati arctissime adstringitur humana. Christus per Lucam: Nemo bonus, inquit, nisi solus Deus. Ex hoc fonte sanctorum Patrum & Theologorum effatum est istud: Sicut intellectus divinus regula est totius *Veri*, nec falli potest: ita voluntas divina regula est totius *Boni*, nec distorqueri potest. Atque uti fieri non potest, ut sit aliquid conforme intellectui divino, & non *Verum*: ita nihil esse potest divinæ voluntati conforme, quod non sit *Bonum*. Optime Chrysostomus: Quod fit juxta Dei voluntatem, inquit, quamvis videatur improbum esse, tamen omnino Deo gratum est & acceptum. Contra, quod fit præter Dei voluntatem, ac secus quam ille vult fieri, quamquam existimatur acceptum Deo, tamen est omnium pessimum & iniquissimum.

Luc. ca. 18. ve. 19.

Chrys. tom. 5. orat. 1. contra Iud. post. init.

Hujus rei specimen suggerunt Regum fasti. Propheta regem Achabum divino jussu reprehensurus, quod Syriæ regi, quem bello ceperat, contra

Dei voluntatem pepercisset, ne tamen prima fronte agnosceretur reprehensor, accedens socium : *In ser-*
3 Reg. ca. 20. ve. 36. *mone Domini*, inquit, *percute me*. Noluit ille; religioni enim sibi duxerat prophetam vulnerare. Sed mox decretum audiit formidabile: *Recedes à me*, inquit vates, *& percutiet te leo*. Factum, ut prædixit. Ergo alium adiens propheta: *Percute me*, inquit. Percussit ille prophetam, & vulneravit. quod non tantum impune fecit, sed ob id laudem meruit. Quid hoc absurdius, inquit Chrysostomus, fieri possit? Qui percussit prophetam, evasit incolumis; qui pepercit, dedit pœnas. Tanti est divinæ voluntatis regulam sectari, vel aspernari. Cuicunque voluntas divina innotescit, nefas ei jam ulterius quærere, Cur hoc ita? Omnium caussarum loco est, Deum ita velle.

Ergo tutissimum Christianę perfectionis fastigium est, divinę voluntati se quam integerrime addicere, & desinere suum esse, ut possit fieri Dei.

CAPVT V.

Conformationem humanæ voluntatis cum divina, summum vitæ bonum esse.

PRodigi adolescentis frater, acerbe admodum tulit decoctorem patrimonii epulo tam lauto excipi. Idcirco injuriam sui hoc interpretatus, pater-

paternas ędes ingredi recusavit. Pater plenissimus humanitatis, homini pacando egressus cœpit rogare, ne die illa hilaritatē dissensione temeraret. At ille in os patri objiciens: En, inquit, contra voluntatē tuam nil unquam egi; servo me uteris, dum vivo, & tamen nec semel quidem vel olidum hircum mihi dedisses, ut cum amicis hilarius cœnarē, adeo tibi sordent mea obsequia. Sed postquam obediens tuus filius, ille lurco, ille gurges patrimonii & vorago; qui omnia cū mulierculis abligurivit, domum rediit, mox omnia pretiosa domus eruuntur, velut in gratulationē rei tā bene gestæ. Quis non indignetur? At vero pater optimus, ut tranquillaret stomachantem: Fili, ait, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt. An nescis quod æq; sis dominus in domo, atq; ego? uno marsupio utimur: meæ facultates tuę sunt. His demū mitigatus ingredi domū sustinuit.

Luc. ca. 15. ve. 31.

Benignissimus Deus hominem suę voluntati devotum sic conservat, his excitat: Tu semper mecum es, tu es in intellectu meo, in memoria, tu es in voluntate mea: te semper adspicio, singulari te gratia complector: Omnia mea tua sunt; meū cælū, Angeli mei, imo unigena meus Filius tuus est, quin imo ego ipse tuus sum, eroq; tuus, Ego ero merces tua magna nimis, per omnem æternitatem.

Gen. ca. 15. vers. 1.

Neque hoc satis amantissimo Patri, sed ut norit divinæ voluntati devotus homo, quanta gratia polleat apud Deum, dat insuper eam potestatem multis, ut ea faciant quę divinis solum viribus fieri possunt. Opera quæ ego facio, inquit Christus, & ipse faciet, & majora horum faciet. Certe tales eam obtinent gratiã, qua norint regere seipsos, & in appetitiones suas maximam habere potestatẽ. Hoc illud Dei sceptrum est, uti diximus; hæc amantissima promissio, hic continuus cum favore aspectus. Cũ homine Deus divisum velut imperium habet, cum omnia quæ Dei sunt, & hominis sint, etiam Deus ipse. Paulus affirmatissime: Omnia, inquit, vestra sunt &c: sive Mundus, sive vita, sive mors, sive præsentia, sive futura, omnia enim vestra sunt: vos autẽ Christi, Christus autem Dei. *Vestra* sunt, nondũ quidem possessione, sed usu & fine, omnia enim eo condita, ut saluti vestræ subserviant. Mundus est vester cum rebus creatis omnibus, hęc enim omnia corpori animoque ancillantur: Vestra est vita, ut eã unicæ Dei voluntati impendatis: Vestra est mors, ut per eam velut januam transeatis in paradisum: Vestra sunt præsentia, tam prospera quam adversa, quia his utimini ad virtutem: Futura quoque vestra sunt, quia his fruemini ad voluptatem. Vobis omnia

Ioan. ca. 14. ve. 12.

Cap. præcedente.

1 Cor. c. 3. v. 21. & 23.

omnia cooperantur in bonum. Desi- Rom. cap. 8. v. 28.
derium cordis vestri tribuit vobis
Dominus. Ps. 20. vers. 3.

I. Gloriabatur olim Themistoclis filius omnem Atheniensium Rempublicam à se gubernari, hoc enim omnes cives velle quod ipse velit. Mirantibus audacissimum juvenis dictum, subjecit: Quod ego volo, illud & mater mea vult (filium enim illa tenerrime amabat) quod autem mater mea vult, hoc idem vult & pater meus Themistocles, quicquid vero placuerit patri meo, id continuo placere Athenis jam compertum est. Hinc, inquit, Atheniensis Respublica ad meum imperium componitur. Ita prorsus & meliori jure rectissimæ voluntatis homo dixerit; Quod ego volo, hoc vult omnis cælestis exercitus. Nam quod ego volo, id vult Deus (ego enim nil unquam volo, nisi quod Deus) quod autem Deus vult, hoc omnes Beatorum, hoc universi Angelorum ordines volunt. Huic pater suavissimum illud ingerit: Omnia mea tua sunt. Solum improbi etiamnum rebelles sunt. Sed erit cum ipsi subdentur justis: Et dominabuntur eorum justi in matutino. Dum hujus vitæ nox est, ingentia patrantur scelera, & latent; divinæ voluntati certatim contradicitur, & tacet Deus. At Ps. 48. v. 15.
in matutino, Orbis supremo die, quo cuncti revivilcent, Tunc *dominabuntur*

buntur eorum justi: & auxilium veterascet in inferno à gloria eorum: omnis improborum potentia velut defloccata vestis consumetur. Tunc ex integro dicetur: omnia mea tua sunt. Verissime Paulus: Qui autem adhæret Domino, inquit, unus spiritus est, per hanc voluntatis consensionem, è qua homo tranquillitatem conscientiæ & omnem vitæ sanctitatem haurit, ut semper vigeat vireatque.

1 Cor. cap. 6. ve. 17.

Rem miram narrat Brocardus de locis Palæstinæ, graviter asserens, nihil à se commemorari, quod nõ ipse oculis viderit. Ergo, ante portã Hierosolymorũ, inquit, locus est ad teli jactum ab urbe distans, ubi Christus peroravit ad plebem: eodem hoc loco lapis monstratur, in quo, velut in cathedra stetit illa mulier, quæ sub media Domini concione exclamavit: Beatus venter qui te portavit, & ubera quæ suxisti. Clivus hic arenis nunquam integitur, licet illic arenæ velut nives vento agitatæ omnia involvant. Accedit & hoc: Æstate & hieme præsignem virorem retinet campestris hic locus, prærogativa singulari. Huic colli semper virenti simillimum eum dixerim, qui divinam voluntatem in cordis penetralia sic recipit, perinde si dicat: Tu mihi, mi domine, hîc concioneris velim; te audiam. Tam bona mens arenariis ærumnarum fluctibus nunquam

Brocard. in sua Palæstina mihi p. 301.

Luc. ca. 11. ve. 27.

quam ſepelitur, nec poteſt tam bonæ mentis homini unquam eſſe tam male, quin dicat: Domine, delicate me tractas, & nimium mihi parcis; graviora meritus ſum. Sentio quidem hæc quantumcunque levia, non tamen quid ego ſentiam, ſed quid tu velis attendo: & quia hæc ita fieri permittis, ego nec quidem hiſcere contra habeo: placet mihi, quicquid tibi placere video: decretis tuis omnibus contentiſſimus, ad omnes nutus tuos paratiſſimus ſum: Iube, impera, diſcerne, muta, prout vis. Nimis ego inſcitus ſim & impius, ſi tibi moderari poſtulem, aut rerum gerendarum modum conſtituere. Hunc talem hominem omnis infortunii comitatus nunquam expugnaverit; nullius rei jactura illum à Deo avulſerit; hac parte inſuperabilis eſt; æſtate & hieme, tam rebus adverſis quam proſperis viret.

II. Dux belli Iehu occurrentem ſibi Ionadabum familiariter affatus: Numquid eſt cor tuum rectum, inquit, ſicut cor meum cũ corde tuo? Et ait Ionadab: Eſt. Si eſt, inquit, da manum tuam, qui dedit ei manum ſuam. At ille levavit eum ad ſe in currum, dixitque ad eum: Veni mecum. Quod Iehu, hoc & Chriſtus Rex Orbis univerſi fecit: venit is Samariam, quæ vel ipſo nomine Mundum ſpinis horrentem deſignat: huc autem

4 Reg. ca. 10. ve. 15.

tem ideo venit, ut omnem impii Achabi ſtirpem & Baalis ſacrificulos deleret, hoc eſt, Superbiam, Luxuriam, Idololatriam & omne genus peccati eliminaret. Hîc Ionadabum Chriſtus reperit, bonæ voluntatis hominem, quem interrogans: Numquid eſt cor tuum rectum, ait, ſicut cor meum cum corde tuo? Si eſt, da manum tuam & aſcende in currum meum, & veni mecum. Huic Deus dextram gratiæ ſuæ porrigit, hunc in altum voluntatis ſuæ currum attollit, cum hoc vehitur. Nam: Veni mecum, inquit ducam te per viam Crucis: hæc eſt ipſiſſima via ad vitã eamque æternam. Ne formida; juxta me ſedes, prolabi te non ſinam, ſed hoc calle perducam ad cælum, veni mecum, ut ſemper ſis mecum, & juxta me. Hic ille tutiſſimus in Orbe locus, quem ſupra modum ambiens Iobus: Pone me, inquit, juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me. Durabo & mille ictus exibo, à tua manu ſecuriſſimus. Vbi in hunc divinæ voluntatis currum pervenerit homo, facile illi eſt in intimam cum Chriſto familiaritatem ſeſe inſinuare, imo & Chriſti cognatum fieri, & propinquitate prima conjunctum, Chriſto aſſeverante: Quicunque fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe meus frater, & ſoror, & mater eſt. Exclamat hîc non immerito Euthymius.

Iob. ca. 17. ve. 3.

Matt. ca. 12. ve. 50.

mius. O admirandam virtutem, quæ ad ſe accedentes ad tantum extollit honorem, ut ipſos Chriſti faciat eſſe cognatos! Revera ſummum vitæ bonum eſt, humanæ voluntatis cum divina conjunctio. Euth. in hūc locū.

Vir ſanctus dicere ſolebat: *Quicquid vis, hoc es.* Quippe tantarum virium eſt voluntas noſtra divinæ conjuncta, ut quidquid ſerio totaque intentione volumus eſſe, hoc ſimus. Nemo ardenter vult eſſe ſubmiſſus, patiens, verecundus, aut etiam liberalis, qui non is ipſe ſit quem ſe eſſe cupit. *Quicquid vis, hoc es.* Addit idem ille: Si magna facere, aut largiri non poſſis, magnam ſaltem habeto voluntatem, eamque extende ad immenſa. Pauper es? ejus tamen animi eſſe potes, ut ſi opes ſuppeterent, eas liberaliſſime in egenos eſſes partiturus. Exiguarum virium es? ita tamen offerre te potes, ut ſi tibi mille ſint animæ, capita mille, mille tamen animas, capita & vitas mille pro Chriſto prodigere detrectaturus non ſis. Afflictus es, & miſer tibi videris? junge voluntatem tuam divinæ, & feliciſſimus eris. Ille vere miſer eſt, qui ſeipſum nequit regere, de quo vitia, velut de Homero civitates litigant, cujuſnam ſit; qui turpiſſima viciſſitudine modo Ambitioni, modo Avaritiæ; jam Iræ aut Invidiæ, jam Ebrietati aut Luxu-

riæ

riæ ſervit, vix unquam ſuus eſt, multo minus Dei, quia nunquam Rex in ſeipſum. De Hercule canit Poëta:

Omnia cũ domuit, Veneri ſervivit & Iræ.

Idem pæne de tali affirmes: Omnia licet habeat, ſeipſo caret. Non ſuus eſt, ſed Pecuniæ, ſed Libidinis, ſed plurimorum vitiorum ſervus eſt. Prov. ca. 16. ve. 33. O quanto melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium! Si vis omnia tibi ſubjicere, ſubjice te divinæ voluntati: multos reges, ſi te regat voluntas divina.

III. Deus omni ævo habuit inter homines, quos ſibi delegit in amicos & familiares, quibus intime uteretur, quibus plurima ſuorum arcanorum panderet, in quorum ſe conſuetudinem quotidianis favoribus immergeret. Inter quos aliqui velut primæ admiſſionis ſunt, alii ſecundę, tertiæ iſti, hoc eſt, alii aliis Deo conjunctiores: nos ejuſmodi homines, Senec. lib. de prov. cap. I. *Sanctos* vocamus. Seneca: Inter bonos viros ac Deum, inquit, amicitia eſt, conciliante virtute. Amicitiam dico? imo etiam neceſſitudo & ſimilitudo: quoniam quidem bonus ipſe tempore tantum à Deo differt, diſcipulus ejus æmulatorque, & vera progenies. Aut ſumus certe, aut eſſe poſſumus. Noſtram hac in parte ignaviã merito caſtigans Epictetus: Si Cæſar, inquit, te adoptaſſet, quis ſuper-

cilium

cilium tuum ferret? Nunc cum Dei filius sis, non te æstimas & attollis? Certe, mi senex, sumus, sed adoptione, quam si perdere nolumus, sanctimonia vitæ servamus. Porro ad hanc vitæ sanctimoniam proximus gradus est, se totum in omnibus divinæ voluntati addicere; is autem majorem vitæ sanctitatem acquirit, qui altius in divinã voluntatem descendit. Ea propter beatissimus Paulus hoc unice in suis desiderans: Non cessamus, inquit, pro vobis orantes & postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus. Nõ satis ei est, voluntatem divinam à suis agnosci, sed impleri eos cupit hac agnitione: vult illos in divinam voluntatem quam profundissime descendere. Norat utique Paulus, ubi hoc ipse ab eis impetrasset, in omnigenarum virtutum studio eos quam plurimum, idque sine difficultate profecturos. Coloss. cap. 1. vers. 9.

Quam autem æquum est, ut homini placeat, quod Deo placuit ab æterno? Harpalus cum filium suum epulatus fuisset, & Astyages Rex, qui illas epulas instruxerat, reliqua filii membra, caput, brachia, pedesque proferri jussisset, interrogassetque: *Et quomodo tibi hæc placent?* Respondit: *Quicquid facit rex, illud mihi placet.* Ah miser! tanti est hominem exuere, ut pecudi placeas?

Quin potius nos Christiani ad om-

nia, hoc unum pronunciamus? *Quicquid facit Deus, illud mihi placet.*

Romana olim adulatio libellis supplicibus, qui Cæsari tradebantur, subscribere solebat: *Numini Majestatique tuæ devotissimus.* Libellos supplices tradunt Christiani cum orant. Quin ergo suis quisque cum orationibus, tū etiam operibus, hanc clausulā adjungit semper: Tuo, mi Deus, Numini voluntatique devotissimus. voluntatem suā omnem divinæ devovere, & obligare quam arctissime, summum vitæ bonum, & vere cælum extra cælum est, ut jam demonstrabimus.

CAPUT VI.

Conformationem humanæ voluntatis cum divina cælum esse extra cælum, & veram vitæ beatitudinem.

Psal. 127. vers. 2. BEatus es, & bene tibi erit, quisquis hanc propriæ voluntatis cum divina conformationem perfecte attigeris, omniaque velut de manu Dei cupide amplexatus fueris: hæc tua in hoc Orbe inferiore beatitudo erit? frueris perenni quodam gaudio, & lætitia non multis nota. hac enim felicitate fruuntur homines intima familiaritate Deo conjuncti: Beatus es, & bene tibi erit. Certum siquidem Paulinum

illud: Non eſt regnum Dei eſca & potus, ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto. qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus. Rom. cap. 14 v. 17. & 18.

Vti autem in cælo nulla eſt viciſſitudo, nullum (ſic loquar) Heri aut Hodie, ſed continuus quidam ſibique ſemper ſimillimus æternæ voluptatis affluxus, iſque invariabilis, & nunquam non ſimul totus: Quoniam mille anni ante oculos tuos tanquam dies heſterna quæ præteriit: Ita & ii qui hanc ſuæ & divinæ voluntatis unionem adepti ſunt, jam pæne immutabiles, quicquid ærumnoſæ viciſſitudinis intercurrit, rationis imperio premunt: Omnis eorum guſtus & oblectatio eſt Dei beneplacitum; exulat hinc inquietudo atque turbatio, quarum alioquin aliæ atque aliæ ſine numero quotidie naſcuntur. voluntas illorum à Dei voluntate ſic ſuaviter ſopita eſt, ut, cum videant à Deo proficiſci univerſa, ſanctiſſimamque ejus voluntatem in omnibus impleri, moleſtiæ ipſæ ærumnæque particulam gaudii ſecum afferant, quia in his ipſis moleſtiis ærumniſq; divinã voluntatẽ reperiunt, & certiꝰ quã in rebus ſecundiſſimis. Ita quietẽ illorũ altiſſimã ſi forte quid incurrat, nihil eſt certe quod evertat. Qui cõfidunt in Domino, ſicut mons Sion Pſa. 89 verſ. 4.

non commovebitur in æternum.

I. Hæc illa est caussa serenissimæ pacis qua prisci pascebantur, ac veluti beabantur. Non deerant illis variarũ ærumnarum acervi: morbi sæpissime divexabant corpus, animum ægritudines incursabant: Nam quo quis sanctior, hoc plerunque afflictior. Vnde illis ergo tam æquabilis serenitas animi tanta enim in fronte oculisque constantia & hilaritas? tã perenne Pascha & quasi sabbatum ex sabbato? Non ab alio sane quam à perfectissima sui ipsius in divinam voluntatem oblatione. Vano & retuso ruit impetu in eum omnis calamitas, quem sic præmuniit divina voluntas. Non contristabit justum, quicquid ei acciderit. Iam tunc igitur sanctissimi illi viri felices erant ac beati, nam in rebus omnibusDei voluntatem & agnoscebant, & venerabantur, ideoq; in hac una conquiescebant, lætabantur, epulabantur.

Prov. cap. 12 v.21.

Nec prisci Philosophi hoc ignorarunt, à quibus sic definitum: Esse hoc ipsum Beati hominis Virtutem, cum omnia fiunt conformiter cõsentienterque Dæmoni sive Genio, qui singulis adest, atque id ex arbitrio & voluntate supremi Gubernatoris. Epictetus insignissime: Ostendite mihi aliquem, inquit, qui & ægrotet, & beatus sit: qui & in periculo sit, & beatus: qui & moriatur, & sit beatus:

Laertius in Zenone.

Epict. lib.2. differt. c. 19. post med.

tus: qui in ignominia sit beatus. Animum ostendat aliquis vestrûm hominis, qui idem cum Deo sentire velit, posthac nec Deum nec homines culpaturus, qui nulla re frustretur, qui nullo casu lædatur, qui non irascatur, qui invideat nemini, qui non æmuletur: qui (quid enim ambagibus est opus?) ex homine Deus fieri desideret.

Quid nos in hac re verius altiusq; dicemus? Et unde quæso hæc ad profanos illos delata aut illapsa?

Fuit, ut duo quidam hac ipsa de re colloquerentur, quorum alter: Si res ita se habent, inquit, ut omnia quæ fiunt à divina voluntate proficiscantur, ita ut nec unicus quidem passerculus, Christo teste, in casses decidat, quin id Deus præviderit ab æterno, & voluerit, felices nos erimus, nec infelices esse unquam poterimus, si hæc capiamus. Felicissimi, ait iste, & jam pæne in cælo degemus: Sed pauci hoc explicate capiunt, non quia id ulli captu difficile, sed quia animum non applicant. Quamvis & illud in caussa sit, quod hoc rarius aut minus luculente inculcetur in cōcionibus; erudita sæpe aut jucunda auditu narrantur, sed parū utilia, & quæ scivisse vix quidquam facit ad cælum. Hoc docendum & urgendum, hoc assidue inculcandum, qua quisque ratione se suaq; omnia divinæ deleget voluntati,

Matth. c. 10. v. 29.

tati, & cælo potiatur extra cælum.

Catharina, illa à Senis, virgo ſanctiſsima dicere ſolebat: Bonæ mentis homines eſſe quam ſimillimos Servatori noſtro, qui uti beatitudinem animæ in ipſis etiam tormentis nunquam amiſit, ita nec illos eam perdere, cum hæc conſiſtat in conformatione propriæ voluntatis cum divina. Neque hanc beatitudinem impedit multa pati, cum eã ſæpe augeat. Non minus enim Deo conjunctus erat Iob cum acerbiſſima quæque pateretur, quàm cum delitiis affluerет: imo vero auſim dicere, Iobum Deo longe conjunctiorem fuiſſe egenum & ulceroſum in fimo, quàm magnificum & glorioſum in ſolio. Serenitas mentis cum voluntate divina copulatę nullis ærumnarum nubilis auferri poteſt.

Plin. l. 21. c. 17. Heliotropio, inquit Plinius, ſunt æterna folia: idem de hoc tali homine dixeris, Folium ejus non defluet; Pſal. 1. v. 13. æternum virebit.

Valeri. Maxi. lib. 3. cap. 7. fine. Plini. lib. 16. cap. 36. II. Perſarum quiſpiam olim de ſuorum multitudine gloriatus, contra Græcos: Cras, inquit, ſolem obſcurabimus ſagittis. Cui feſtive Græcus: Gaudeo, inquit, ſic enim in umbra meli⁹ præliabimur. Ita qui divinę voluntati verè devotus eſt: Ruat, inquit, in me omnis Acherontica vis; adſint hoſtes, & ſolem ipſum obumbrent jaculis, nõ timebit cor meum, Pſa. 26 verſ. 3.

ſub

ſub hac umbra commodius pugna- 1 Mach cap. 3.
vero. Sicut fuerit voluntas Dei in v. 60.
cælo, ſic fiat. Caſſia.
Narrat Caſsianus, hominem Alex- col. 12. cap. 13
andrinum jam grandævũ ab idolola- fine.
tris velut agnum à lupis cinctum. Omnium una mens erat, virum hunc vellicare, protrudere, exagitare, mille maledictis, mille injuriis laceſſere, & velut pilam habere qua dadatim luditur, demum unus per ludibrium quærere, ecquænam miracula ipſius Chriſtus, quem tantopere jactaret, deſignaſſet? Cui ſedate ſenex: Hoc, inquit, miraculi patravit, quod ego injurias, quibus me oneratis, tolerem, nec animi quietem perdam, graviores etiam ipſius amore toleraturus, ſi vos inferre pergatis. Magnum ſane miraculũ, & etiam nunc quotidie patrari ſolitum ab iis, qui ſe totos divinæ voluntati emancipant. Norunt hi qua ratione mediis in turbinibus ac tempeſtatibus impavidi, inter ruinas erecti ac ſtantes perſiſtant, & humana omnia infra ſe ducant. Nimirum priſca redeunt miracula. Rubus, quem Moſes vidit, ardebat, nec tamen deflagrabat: tres Hebręi juvenes in flammis Babylonicis jacebant, illæſi tamen intactique permanebant. Ita prorſus, multa viris bonis triſtia eveniunt: nec hoc dico, ſenſu carent, ſed impatientia. Omnia adverſa, ſui experimentum

interpretantur, & ad divinam voluntatem omnia reducunt. Ideo dura ac difficilia non reformidant, nec de Deo aut divinis permissionibus quidquam queruntur. Quicquid accidit boni consulunt, in bonum vertunt, & nihil non attribuunt divinæ voluntati ac Providentiæ.

Ajunt Macedoniæ montem Olympum altitudinis esse tam admirandę, ut ad ejus cacumen nec venti, nec pluvię, nec nives unquam pertingant:

Luca. lib. 2. Pharſ. ——— *Nubes excedit Olympus.*

Purum illic sincerumque cælum est extra omnes tempestatum furias. Sed nec aves aut alias animantes admittit hic locus, nimia subtilitate aëris respirationi obstante. In hujus rei notitiam ventum est hoc modo. Fuerunt qui quotannis eo eluctati, secū deferrent humentes spongias naribus applicatas, quæ aërem stiparent, sicque promoverent respirationem. Hi jugo montis conscenso, certos characteres inscripserunt pulveri, quos anno elapso tam non turbatos repererunt, ac si eos recens impressissent, quod certo argumento erat, illuc nec pluviis, nec ventis accessum dari. Atq; hic status est hominis qui ad eminentissimam hanc cum divina voluntate concordiam pervenit. Mons est, Olympus est, altior nubibus, superior tempestatibus, feris inaccessus, impervius ventis, hic

moeroris

mœroris nubes infra feruntur, hîc alta & in sola Dei voluntate jucundissima tranquillitas. Augustinus: In pace, inquit, perfectio est, ubi nihil repugnat: & ideo filii Dei pacifici, quoniam nihil in istis resistit Deo, & utique filii similitudinem patris habere debent, &c. Et hæc est pax quæ datur in terra hominibus bonæ voluntatis, hęc vita consummati perfectique sapientis. Optime dixit Dorotheus: Eum qui divinam voluntatem in omnibus sequi conatur, in curru vehi cum omnibus crucibus ipsi alioqui ferendis; alios qui hanc itineris agendi rationem & compendium ignorant, pone sequi pedites, & onerosas cruces aut morose trahere, aut laboriose ferre.

Aug. tom. 4. lib. 1. de s. Dom. in mõte c. 2. post init.

Dorot. serm. de Obed.

III. Hanc ipsam cum divina voluntate perfectam conspirationem, supremam esse extra cælum felicitatem asserens Philo: Dum, inquit, de offerendis Deo muneribus agitur, offerentium utilitati prospicitur. Dũ enim assuescunt alimenti partem Deo decidere, nunquam in ejus oblivionem veniunt. Quare nihil in vita potest contingere felicius homini. Huic sententiæ accedens nostri ævi Theologus & concionator: Consideravi ego aliquando, inquit, possitne aliqua excogitari ars, qua extra cælestem beatotum statum, plene felix possit esse homo: unamque hanc esse

Philo. lib. de sacerdot. muneribus.

Barth. de Scobar. serm. de Samuele post init.

mihi persuadeo, si totum se, nulla sui parte reservata, suo dedat Creatori, ejusque sanctissimæ voluntati.

Pierius in hieroglyp. lib. 6. pag. 46

Huic declarando mirifice facit genius Cynocephali, quæ quidem bestia, manibus pedibusque, sed & cetero corpore non absimilis est homini. Illud propriissimum huic animanti, occultis viribus à Luna gubernari, per hujus sideris miranda defluvia. Nam cum senescit Luna, lumina Cynocephali ita deficiunt, ut cum sidus ad extremam pervenit egestatem, oculi belluæ hient lumine vacui, & pari modo deficiat omne illius corpus. Cum vero adolescit Luna & suum reconcinnat aureum orbem, animantis pariter lumina coalescūt, totumque corpus resumit vires. ita recreatum hoc animal sibique restitutum, in posteriores sese pedes attollit, & mirabili corporis flexu, ac venerabundis manibus ad lunarem circum elatis, supplici gestu adorat Lunam: qua quidē veneratione velut protestatur & proclamat, omnem felicitatem Lunæ in acceptis referre, cum sua omnia tam pulchri sideris liberalitati debeat. Inde fit etiam ut cum Luna omnem rotunditatem suam obtinuit, in capite Cynocephali, circulus velut diadema effulgeat. Admirabilis prorsus consensio inter astrum & brutum animal, quod altrici suę tantis obsequiis, tam submisso cultu

cultu novit agere gratias, & ſemet in
mancipium offerre. Quid agimus, ô
Chriſtiani, ſi minus aut ſapimus, aut
facimus quã pecus rationis expers?
Deus lux eſt pleniſsima, nobis tamen
aut creſcit aut decreſcit lux iſta, pro-
ut nos illi attemperamus. Languen-
te in nobis hac luce, languent oculi
noſtri, nos tabeſcimus, jacemus, de-
ficimus, perimus; creſcente illa illu-
minamur, creſcimus, valemus & vi-
gemus. Quin ergo huic Domino e-
juſq; ſanctiſſimæ voluntati nos per-
fectiſsime auctoramus, paratos ad
omnem nutum. Hoc nobis coro-
nam conciliat, non illam ſolum
æternæ gloriæ, ſed & illuſtrem ca-
ducæ vitæ; mutamur in Deum,
noſtra voluntate in divinam mu-
tata.

Hoc igitur vitę ſanctioris princeps
fundamentum eſt, omnia è ma-
nu Dei æquo animo acceptare, di-
vinoque arbitrio ſe totum permit-
tere. Quiſquis es, beatus es, & bene
tibi erit. Quicunque divinæ volunta-
ti ſerio devotus eſt, in paradiſo eſt,
factuſq; eſt in pace locus ejus & ha- Pſa. 75
bitatio ejus in Sion. v. 3.

Heliotropium, teſte Plinio, for-
micas necat. Humanæ volunta-
tis cum divina conſenſus, veriſsi-
mum heliotropium, tota curarum
& ſollicitudinum agmina præfo-
cat.

Hoc

Bene-dictus Anglus in Reg. per fect. fine l. mihi p. 278.

Hoc omne scriptor è sancti Francisci familia consignavit in hæc verba: Quisquis, inquit, verum animi gaudium ac tranquillam in Deo vitam desiderat, oportet illud immobili huic fundamento velut lapidi angulari *Voluntatis Dei* perpetuo inniti: ei semper incumbendo, idque per modum *Resignationis*. Potest autem (quod notatu dignissimum, præsertim mœsti ac dejecti animi hominibus) potest autem, inquit, resignatus quis esse etiã dum adest contradictio, ariditas animi, aut subtractio devotionis, & licet obmurmuret sensus: quin imo si desit animus sic omnia pro voluntate Dei acceptandi, seseque resignandi, altius est exurgendum, & ipsa irresignatio pro voluntate Dei acceptanda. Quod si adhuc tenebræ adeo densæ sint, ut nec istud agere queat, oportet eas ipsas tenebras resignare. Si denique ratione tepiditatis, nihil horum omnium perficere lubeat, hanc etiam tepiditatem ac defectum voluntatis debet Deo offerre, atque è manibus illius tanquam ejus voluntatem sumere. Hoc modo quæcunque obviare possunt impedimenta Resignationis ad eandem ipsam Resignationem reducenda sunt, ut voluntas Dei possit semper & absque intermissione res omnes velut ignis sorbere & consumere. Atque hoc genus irresignationem

tionem ipſam reſignandi, illud quod ſecundum ſenſum eſt, fructu & merito ſuperat, directiuſque ad veram unionem, ſui ipſius mortificationē, & rerum omnium tranſcendentiam deducit. Hæc ille.

Vtinam, ô Chriſtiani, utinam dies noctesque nihil aliud magis agatis, nihil æque curetis, quam ut voluntas veſtra fiat Dei in omnibus, & divina in veſtram tranſeat: digniſſima res eſt, ubi nervos omnes intendatis, ut vobis non aliud velle, nec nolle ſit aliud, quam quod vult aut non vult Deus. Mihi credite, bonum eſt nobis ſic adhærere Deo, ad divinam voluntatem ſic agglutinari bonum eſt, & ponere in Domino Deo ſpem noſtram. Hæc vera beatitudo, hoc cæ- Pſa. 72 v. 28.
lum eſt extra cælum.

Ima-

Imaginis sequentis brevis explicatio.

VOluntas humana cum divinæ refractaria est, simillime agit regi Pharaoni, qui Deo contumacissimus, sua suorumque clade luculenter probavit, quid sit NOLLE *quod vult Deus. Cor divinum assidue quidem invitat* SEQVERE. *At humani cordis superbia, quam pavonis pennæ adumbrant, illud Laconis respondet:* NON SERVIAM. *Qua contumacia, quicquid ei vinculorum injicitur, abrumpit. Hanc talem voluntatem diabolus quocunque vult pertrahit, validissimis illis superbiæ, avaritiæ, luxuriæ laqueis. Sed nemo impune divinæ voluntati refragatur. Parata sunt rebellibus supplicia. Cum aliæ cessant pœnæ, vel mare carnificem agit. Hanc eandem humanæ voluntatis à divina disjunctionem Sol tectus, & Heliotropium fractum repræsentant. Vbi observandum: quemadmodum Deus diligentes se diligit, ita deserentes se deserit, & demum illud inclamat: Vocavi & renuistis, ego quoque in interitu vestro ridebo. Aut ergo velis quod vult Deus, aut peri.*

IMPEDIMENTA.

Vocaui et renuistis. *Prov. 1. V. 24.*

LIBER QVARTVS
DE
HVMANÆ VOLVNTATIS
ad divinam conformandæ
IMPEDIMENTIS.

CAPVT I.

Conformationem humanæ voluntatis cum divina, quæ maxime impediant.

SI cui domus aut urbis claves cõmittantur, poteſtas etiam una committitur domus aut urbis ingrediendæ ad lubitũ. Claves ad cordis penetralia quandoque diu ambit Chriſtus Dominus, dum eas impetret, liberumque ad cor acceſſum obtineat. Adeo parum aulicæ humanitatis exhibemus hoſpiti omnium liberaliſſimo. Rem ſcitu digniſſimam narrat Ludovicus Bloſius, de beata Gertrude virgine. Huic aſpectabilem ſe præbens Chriſtus: Hac quidem manu, ajebat, ſanitatem fero, hac morbum: elige, filia, utrum placet? Quid hîc faciat Gertrudis? Sanitatem eligat? impudentiæ videbitur: Morbum ſanitati præferat? nimiæ modeſtiæ adſcribetur. Certe humani moris eſt, cum amicus ejuſcemodi optionem facit amico, ut iſte vilius

Bloſ. l. 4 divinar. inſinuat. cap. 23.

eligat,

eligat, ad teſtandam modeſtiam; ita morbum debuiſſet elegiſſe Gertrudis, ad effugiendos alterius Orbis cruciatus. Non elegiſſet inſcite, imitata Catharinam Senenſem, quæ longe prætulit ſpineum ſertum aureæ coronæ. Prudentius tamen Gertrudis & melius elegit neutrum, ſed plicatis in crucem manibus ad præcordia & in genua procumbens: O mi Domine, inquit, id ego votis omnibus à te contēdo, ut non meam, ſed tuam attendas voluntatem: ideo ego ad utrumq; parata, neutrum eligo: tuum eſt, mi Domine, dignoſcere, utrum hoc an illud mihi relinquas. Cui Chriſtus: Quicunq; cupit à me ſæpius adiri, inquit, ſuæ voluntatis clavem mihi offerat, nec eam à me unquam repetat. His Gertrudis edocta, precatiunculam fecit conceptiſſimis his verbis: *Non mea, ſed tua voluntas fiat, mi amantiſſime Ieſu.* Et hoc ipſum trecenties ſexagies quinquies inſtitit ex more repetere: Non mea ſed tua voluntas fiat, mi amantiſſime *Ieſu.* Quæ quidem oratiuncula mille orationibus aliis videtur anteferenda. Optime fecerit qui hanc diu noctuque aſſidue ingeminarit, & tunc quidem ardentius, cum res adverſę vehementius infeſtarint. Nemo ſit tam occupatus negotiis, aut oneratus ærumnis, quin decies, quin vicies aut tricies, quin centies

conceptissima hæc verba vel singulis horis pronunciet: *Non mea, sed tua voluntas fiat, mi amantissime* Iesu.

Verum, non leve cuivis negotium videtur, hoc *velle* à seipso semper impetrare. Obluctatur quandoque arbitrium, & abnuit impelli ad tam vilia tamque aspera perpessu. Ideo necesse est, ut qui suam divinæ voluntati quàm conjunctissimam cupit, ad illa præcipue paratũ se promptumque offerat, à quibus natura depravatior magis abhorret. Idcirco contumax voluntas ad id potissimum adigenda, quod plurimum aversatur.

I. Et primo quidem, *Ad omnem penuriam* sese offerat, divinæ voluntati devotus homo, dicatque: Mi Domine, tam ad egestatem quam ad divitias expeditum me tibi offero (durum hoc, sed salubre) neque illam etiam animi paupertatem detrecto ferre, quæ me solatiis privet, & destituat omni suaviore sensu. Si ita tibi placet, mi Deus, fiat cor meũ instar aridissimæ terræ. Tu mihi, Domine, propinasti vinum non Apianum, non Falernum, non Aromatiten, sed asperum, Absynthiten, & Myrrhatum; in tuam igitur gratiam ex hoc ipso amariore calice respondebo. Scio, Domine, cellam tuam abundare Cretico & condito generosissimo, sed tu ad experiendos ser-

vos

vos tuos, vappam illis & acescens vinum propinare soles: perhauriam ergo, ô bone *Iesu*, quicquid tu mihi calicis amarioris ingesseris.

Exhibuerat se Deus uni suorum amicorũ familiarius, & variis anjmũ illius consolationibus permulserat. Visus est sibi homo in rupe Taboreja ad Christi radiantem vultũ semper consistere. Et quid hoc, ajebat ipse secum, an non in loco mœroris & luctus degimus, nunquid hoc tẽpus has sibi suavitates poscit? Itaque deprecatus est tantam animi dulcedinem. Annuit Deus, & quinquenniũ plurimis eum ærumnis & angustiis exercuit, submisit demum Angelum, qui hominis luctum solatio levaret: At ille sibi similis & cœpti perseverans: Non aliud ullum solatium, inquit, expeto nisi unicũ istud ut sciam placere Deo, me esse in ægritudine; maximum mihi est omnium dolorum fomentũ, voluntas divina: modo placeam Deo, non refert quã sanus aut ęger sim, modo Deo placeam. Blos. Monil. spirit. ca. 10.

Iosephi Beatissimæ Virginis sponsi sublimissimam hac in re virtutem merito sic extollit Chrysostomus: Quæ cum audisset Ioseph (solum patrium exilio mutandũ) nequaquam passus est scandalum, neque dixit; Incerta ista res est ac prorsus ambigua: tu paullo ante dicebas, quia salvabit populum suum, & nunc Chrys. hom. 8 in c. 2. Matth. ante med.

ſeipſum quidem non poteſt de periculis liberare: ſed fuga nobis neceſſaria, & peregrinatio ac tranſmigratio longinqua: contraria omnino ſunt facta promiſſis. Sed horum nihil prorſus opponit. Vir enim erat fidelis, neque curioſe reverſionis tempus inquirit, quod utique ab Angelo non ſignate fuerat expreſſum. Verum ille nec per iſta quidem factus eſt ſegnior, ſed obedivit libenter, & credidit, omnes prorſus tribulationes cum gaudio ſuſtinendo. Paratiſſimus erat Ioſephus ad fugam adornandam, ad patriam deſerendam, ad omnem penuriam tolerandam. Miſeriarum omnium levamentum eſt voluntas divina. Facta ſui oblatione ad paupertatem, ulterius eundum.

II. Primæ igitur ſuccedat altera ſui oblatio, *Ad Contemptum & Ignominiam.* Ita Paulus præcipiens: In omnibus, inquit, exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros &c. per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut ſeductores & veraces. Dicat divinæ voluntati deditus: Domine, ego me tibi offero, ad ignominiam & contemptum quemcunque, eum maxime cujus ego cauſſa non ſim. Propter te negligi, contemni, abjici, etiam calcari neutiquam recuſo. Durus, & craſſus hic bolus eſt, ſed tamen glutiendus

2.Cor. cap. 6. verſ. 4. & 8.

dus est, siquidem è pharmacopolio Christi est. Christus ipse non solum ad omne genus injuriarum sese obtulit, sed illas etiã pertulit, tanquam hominum abjectissimus, Factus pro nobis maledictũ, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno. Gal. c. 3. v. 13

Quanti è Sanctorum numero, bipedum nequissimi olim censebantur, neque illi hoc ignorarunt, sed tolerarunt, etsi senserint. Aliud est improbum haberi, aliud esse. & hoc quidem omnes in cunis didicimus sine magistro, illud autem pauci norunt, & ii solum exactius, qui omnem contemptum perinde ut magnos honores è manuDei, à divina voluntate acceptant.

Videte mihi matrem Domini, Beatissimam Virginem Mariam, divinæ voluntati toto pectore affixam, cum Iosephus sponsus ob vicinum partum trepidans circumspiceret abitum: an non Virgo silvit, nonne divinis nutibus quamcunque de se opinionem commisit? Hoc tam grandi exemplo permoti plurimi sanctorum, qui tametsi gravissimorum scelerum insimularentur, tacuerunt tamen, ignominiam tulerunt, seque totos cum omni infamia permiserunt Deo.

Sanctus Emmerammus Ratisponensis Præsul, non tantum de turpissimo

Anno 750. Vide Bavariam Sanctã, P. Matth. Raderi part. 1. Annal. Boicorum P. Andreæ Brunner. p. 602.

ſimo facinore falſò delatus, ſed & immaniſſime excruciatus eſt. Nam juſſu Lantberti, qui Theodonis principis filius, ad ſcalas geſtatorias alligatus eſt Emmerammus. Ad tormenta ſic parato digiti manuum pedumque articulatim præciſi, aures, nares, brachia, pedeſq; truncati lingua demum evulſa, quam non multo poſt ſecuta eſt anima. Ah, potuit hic Antiſtes integerrimus, totq; alii innocentiſſimi hominum extremam ſubire ignominiã æquo animo, quid eſt quod nos mille delictorum rei, levem deſpicatum & injuriolam minimam tam intolerantur & indigne feramus? Si Dei voluntas, à qua hæc omnia emanant, cordi nobis ſit, non turbabimur facile quantumcunque gravi contemptu; imo ſui ipſius quiſque maximus contemptor erit.

Ioan. ca. 20. v. 17.

Chriſtus redivivus Magdalenæ reverentiſſimos pedum amplexus paranti: Noli me tangere, inquit, nondum enim aſcendi ad Patrem meum. Perinde ſi diceret: Sæpius me videbis, Magdalena, nec copia negabitur & tangendi & oſculandi, quod certe permiſſum plurimis ab Hieroſolyma matronis ſimul id auſis. Equidem potuiſſet Chriſtus jam tormentis omnibus, jam morte perfunctus, ſui tactum jure merito vetare, quia tamen nondum conſcende-

rat cælum, immortalitatis domum, non solum à charissimis discipulis, sed etiam à feminis se tangi permisit. At nos, homunciones vilissimi, qui non tantum in Beatorum domicilia nunquam ascendimus, sed necdum in sepulchra unquam descendimus, mortales etiamnum & miseriis omnib⁹ obnoxii, nihilominus toties vociferamur, Noli me tãgere, Noli me tangere &c: Quid? tu mihi insultes improbe? ego à te tam cõtemptim appeller? tu meã auctoritatem sic violare, sic convellere? &c. Mille talia cum stomacho frequenter effutimus. O Christiani, quanta nos tenet divinæ voluntatis ignorantia, quæ nos usq; adeo reddit delicatos, ut nec verbulo quidem minus honorifico tangi sustineamus. Qui divinæ voluntatis mysterium novit, ipse se ad quosvis contemptus offert, &: Mi Domine, inquit, dignissimus sum ab omnibus contemni, & abjici: ubi ergo id me fieri videro, quod pridem meritus sum, non indignabor: Scio, Domine, nemo me unquam despicatui habebit, quin prius id faciendi à te potestatem acceperit. Nihil ergo conquerar, & vilior fiam quam factus sum, & ero humilis in oculis meis. 2.Reg. cap. 6. v.22.

III. Animo ad Inopiam & Contemptum jam parato, sequitur tertia sui oblatio, *Ad morbum quemcunque.*

Lampades fiunt ex argento aut aliis metallis tam artificiose pendulæ, ea compage articulorum & vertebrarum instructę, ut quocunque & quomodocumque ferantur, nunquam tamen invertantur; servant illæ suum lumen, semperq; cælum respiciunt. Huic tali lampadi non absimilis est, quisquis divinę voluntati vere devotus est, quantumcunque enim acerbe tractetur & improbe, Deum tamen respicit divinamque voluntatem, nunquam non erectus ad suum conditorem, cui se frequentius sic offert: Domine, si me vis effęto & debili esse corpore; aut si vis me vivum esse cadaver viribus exhaustũ, morbis intabescens, doloribꝰ oppressum, annis pluribus lectulo affixum, ecce me promptum paratũ, si tibi sic placeat, iniquissima etiam valetudo gratior mihi erit, quam quantumcunque diuturna sanitas; mihi perinde erit ad tuum nutum, & valere, & in morbo esse, ac pro eo gratias agere. Observatu dignissimũ est quod magnus ille virtutis magister Ioannes Avila docuit his omnino verbis: Plus valet, ajebat, tempore tribulationis unum Deo gratias, quam sex millia in prosperitate. Nam Deo gratias agere, cum bene est, plerique omnes norunt, inter adversa paucissimi.

Avila tom. 2. epist. p. 20.

Refert Ludovicus Blosius eximiæ sancti-

sanctitatis virginem interrogatam, quibus exercitationibus pervenisset ad eam vitæ perfectionem, respondisse: Nunquam ita doloribus oppressa fui, quin Dei amore graviores perferre expeterem, indignam me donis tam singularib⁹ arbitrata. Hac non inferior alia, integerrima itidem virgo, ipsos inferorum cruciatus sentire sibi videbatur; sed neque sperare poterat tam cito desituros. Quare ad Deum toto sese animo convertens: *Mi amantissime Deus*, ajebat, *memor esto te Dominum ac Creatorem esse meum. En ego me in æquissimum judicium tuum offero, & gratissimæ voluntati tuæ integre resigno, parata hunc infernalem cruciatum sustinere, quamdiu tibi placuerit: utere me sicut vis in tempore atque æternitate.* Ita se voluntati supremæ impendens, mirabiles fecit in amicitia divina progressus.

Bloss. Monil. spirit. cap. 10 propius finem.

Ergo etiam huc voluntas impellenda, ut circa valetudinem commodam & incommodam discat esse indifferens, & ad utrumq; parata. Sed progrediendum ulterius.

IV. Quarto, *Ad mortem* etiã quamcumque illam ultro se offerat voluntas hominis, & nec celerem obitum, nec diuturnam vitam aliter expetat, quam quemadmodum Deo placuerit. Dicat ergo voluntatis divinæ amator: Nec diu vivere, nec cito mo-

ri cupio, ſed tibi, ô bone *Ieſu*, aut illud aut iſtud obſequi. Sed neq; præſcribo, quo mortis genere cupiam obire; quocunque me volueris ad te vocare, eo ſequi paratus ſum. Solum, mi Deus, mortem repentinam deprecari cuperem, ſed neque hîc refractarius eſſe volo tuæ voluntati, ſi ſubita morte defungi me velis, ſic fiat, ut vis, per tuam gratiam in tua ſemper gratia vivere conabor. Scio;
Sap. c. 4. v. 7. Iuſtus ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Itaque nec immaturam mortem averſor, nec maturam poſtulo; ſed nec miſeram aut quam oculi reformident, adeo perhorreſco. Credibile eſt multos placidiſſime in mortem ſopiri, & ad inferos rapi; plurimos horribili acerbaque morte decedere, & cælo recipi. Arcanius eſt hoc judicium quàm ut oculis patere poſſit. Ideo & mite moriendi genus, & immite promptus excipiam, prout Domino viſum fuerit. Nam, ſive vivimus, ſive mo-
Rom. c. 14. v. 7. & 9. rimur, Domini ſumus. Nemo enim noſtrûm ſibi vivit, & nemo ſibi moritur.

Turonenſis præſul Martinus jam animam acturus: Domine, inquit, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, fiat voluntas tua. Hinc Eccleſia viri virtutem ſuſpiciens: O virum ineffabilem, inquit, nec labore victum, nec morte vincendum.

vincendum, qui nec mori timuit, nec vivere recusavit? Sic decet: in utrumq; monendi sumus ac firmandi; & ne nimis amemus vitam, & ne nimis oderimus.

Q. Curtius: Fortium virorum est, inquit, magis mortem contemnere, quam odisse vitam. Sæpe tædio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignavi: at virtus nihil inexpertum omittit. Vltimum omnium mors est, ad quam non pigre ire, satis est. Curt. l. 5. hist.

Vtrumque; hoc, & *vivere* & *mori*, ex præscripto divinæ voluntatis amplectendum. Vivere nos vult Deus? vivamus, seu beate, seu misere, modo ad beatitudinem tendamus. Vult nos mori? moriamur animo promptissimo, & ut priscus scriptor monet, saltē non pigre eamus ad mortem, ut quæ nos evocet ad immortalem vitam.

Sed heu quam multi moriuntur non sine querela? quis non recusans, quis non gemens exit? Atqui hoc non est divinæ voluntati ex toto se permittere, non esse contentum concesso tempore. Nos oportet in promptu habere quæ in incertum diem data sunt, & appellatos sine querela reddere. Pessimi est debitoris creditori facere convitiū. Semper pauci dies erunt, si illos numeraveris. Cogita non esse summū bonum in tempore: quantumcunq; est, bo- Senec. lib. 5. de Benef. c. 17.

ni

ni consule. Vt prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: quoniam mora non fit beatior vita, sed longior. Quanto satius est, non aliorum annos computare, sed suos benigne æstimare, & in lucro ponere. Oportet te non de eo quod detractum est queri, sed de eo gratias agere quod donatum est. Quia ergo divinæ voluntati placet jam me mori, jam moriar, jam & lubens moriar.

V. Quinto demum, *Ad omnia omnino*, quæcunque vel in tempore, vel in æternitate possunt evenire, idque sine omni exceptiuncula paratissimum se Deo contribuat, divinæ voluntati devotus homo. Aquilæ pullus si probæ sit indolis, fixissimis oculis obtuetur solem: voluntas humana, si bona sit, divinam sic ardet, ut ultro se offerat ad omnia, nec excipiat quidquam. Quis hac in re generosior Paulo, qui divinam voluntatem sectabatur per strictos gladios, per micantes hastas, per volantia saxa, per Oceani fluctus, per varios turbines, per suavissimas tempestates, per avia deviaque; ad exequendam divinam voluntatem nihil huic viro viam obstruere poterat, non carcerum horror, non virgarum ter iteratum supplicium, non lapidum nimbus, non naufragiorũ metus, non periculorum multitudo,
non

non quotidiana moriendi neceſſitas : Paulus divino ſpiritu ardens, in ignes juſſeris, ibit. Siquidem: Optabam ego ipſe, inquit, anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis. Quid ais Paule , inquit Chryſoſtomus , nonne jam dixiſti : Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti ? Imo Chryſoſtome , quia Paulus unice amabat Chriſtum , avelli cupiebat à Chriſto , & à ſuaviſſimo Chriſti conſortio, ea tamen lege , ut plures amarent Chriſtum. Itaque optabat Paulus velut ex imperio cæci amoris, ſeparari non quidem à charitate Chriſti , ſed à beatitate & gloria cum Chriſto. En quam immotos oculos hæc Aquila in divinæ voluntatis ſole fixerit. Tanti eſt autem hæc tam fortis ad divinam voluntatem Conformatio , ut præ illa parum ſit vel mille Mundos ridere. Pleriſque ſanctorum martyrum non adeo difficile fuit ſuum ſanguinem , ut rem viliſſimam tyrannis propinare: inter tormenta ſolatiis divinis affluebant, hinc ſupplicia ipſamque mortem de facili ſpernebant. Craticulæ candenti, velut feſſus viator ſcamno, incumbit Laurentius; funeſtam crucem , velut thalamum regium ſalutat Andreas ; lapidum imbrem, velut roris guttulas admittit Stephanus. At vero qui ſub onere tot ærumnarum quotidie fatiſcit, & lentiſſime

tissime mori se sentit, nihilominus tamen in jus divinæ voluntatis concedit, & ad omnia se paratissimum offert, hic sane rem magnam præstat: Si tamen, ut dixi, *ad omnia* æque secundum Dei arbitrium promptus sit. Et ita fieri oportet. nam omnia & corporis, & animi, & quæ vocamus fortunæ bona à Deo accipimus, quid in his reddendis excipere possumus? In scholis quidem tristissimum illud. Nulla regula sine exceptione: hîc penitus explodendum. Divinæ voluntatis regula sine omni exceptione est. Quisquis secundum hanc cupit vivere, discat & se, & sua omnino omnia divinæ voluntati subjicere. Hujus rei illustrissimum nobis exemplum proponens Bernardus: Audi denique hominem, inquit, quem secundum cor suum invenerat *Deus*. Paratum, inquit, cor meum, *Deus*, paratũ cor meum: Paratum ad adversa, paratum ad prospera, paratum ad humilia, paratum ad sublimia; paratum ad universa quæ præceperis. Vis pastorem ovium facere? Vis constituere regem populorum? Paratum cor meum, *Deus*, paratum cor meum. *Si autem dixerit* 2. Reg. ca. 15. v. 26.
mihi, non places; præsto sum, faciat quod bonum est coram se. Digna religiosissimo principe demissio animi, & propriæ voluntatis abdicatio. Quid est enim? *Non places.* Si dixerit Deus: Nolo

Nolo te regem esse, nolo te vivere: *Præsto sum*, inquit David. Si jusserit Deus: Volo te iterum exulem, iterum esse fugitivum, & loco mali soceri pessimum habere filium, qui patris diadema & jugulum petat. Et tamen, *Præsto sum*, ait David. Quod si Deus imperet: Volo te rursum subire speluncas, & ferarum latibula; iterum vivere mendicato, & quotidie mortis adire discrimina. Nihilominus, *Præsto sum*, ait David. At si dicat Deus: Volo te solatii loco, in calamitate tua proscindi convitiis, etiam à tuis subditis; lapidibus insuper appeti, & diris omnibus devoveri. Nec istud quidem respuo, ait David, *Dominus faciat quod bonum est coram se.* O sanctissimi principis heroicam virtutem qua vel sola fieri potuit acceptissimus Deo, præsertim cum hæc lacrymans diceret, & veste lugubri indutus. Tanti faciebat, *placere Deo*, vir secundum cor Dei, ut eam gratiam libertate & liberis, & omnibus divitiis, vel ipso regno, vita etiam ipsa libentissime redempturus esset. Modo David divinæ voluntati possit obsecundare, ad illa omnia paratissimus dicebat: Paratum cor meum, Deus, Ps. 107
paratum cor meum. vers. 2.

CAPVT

CAPVT II.

In quod exitium pertrahat voluntas propria, si non patiatur se frangi.

Bern. serm. 3. de Resur. Dom.

MEllifluus doctor Bernardus: Propria voluntas, inquit, quantum in ipsa est, Deum perimit, omnino enim vellet Deum peccata sua aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult enim eum non esse Deum quæ vult eum aut impotentem aut injustum. Deinde ad quæstionem quæ infantiam sapiat, aut stultitiam, respondet. Cui rei explicandæ subserviat hic apologus.

I. Quondam fæx hominum, & furum, lavernionum, effractorum ampla societas libellos supplices porrexerunt judicibus, rogaruntque patibula & furcas auferrent, rem fœdam ante urbes, parcendum oculis & naribus viatorum transeuntium. His à judicibus responsum est, Si quidem antiquatum cupiant morem patibulandi, prius ipsi consuetudinem abrogent furandi, judices in mora non futuros, quin protinus cruces tollant & patibula, modo ipsi prius cessare jubeant furta. Hîc è furum albo audacior unus: Venerabiles domini, ait, nos furtorum auctores non sumus: quod ergo nos non invenimus, nec etiam abrogabimus.

bimus. Quibus judices reſponderunt: Neque nos, ô viri, patibula excogitavimus, ergo nec etiam abolebimus.

Humanæ gentis primi parentes in furto deprehenſi ſunt: hæc ſcelerum origo, hæc inhærentis peccati contagio, & hinc inferorum ſupplicia. Nos jam ſeri nepotes ex hac furum familia querimur gehennam conſtitutam, & ideo ſæpe libellos ſupplices Deo porrigimus, & rogamus: O Domine, tantum non deturbes nos ad Erebum, ô Domine ſi rogos Avernales tolleres, continuo nos metu liberares. Iure optimo reſpondet Deus: Auferte vos culpam, & ego extinguam gehennam, ceſſent noxæ, & ſopientur flammæ. Sed nos iterum obducimus: O Domine, nos primi ſcelerum inventores non ſumus, cur alienam & nativam labem luimus? hæc noxa eſt primigenia. At nobis Deus iterum: Nec ego, inquit, cauſſa ſum inferorum, ſed Superbia, ſed Inobedientia: Neque iſtud Orci principium fuit, torquere homines, ſed diabolus: inferorum ignis *paratus eſt diabolo & angelis ejus.* Matt. ca. 25. v. 41. Ne ergo conqueri poſſitis, vos alienis malis involvi, mitiſſimum ego decretum per ſervos meos pronuntiari curabo, cui nemo poterit obtrectare. Quod hoc obſecro decretum, quis pronuncia-

Q vit?

Bern. ferm. 3. de Refur. Dom.

vit? Bernardus è fidiſſimis Dei ſervis non infimus, tam paucis quàm claris verbis jam pridem proclamat, qua ratione gehenna facillime poſſit extingui. hæc proclamantis verba ſunt: *Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit.* Et hujus rei luculentam rationem ſic reddit: Quid enim odit aut punit Deus præter propriam voluntatem? In quem ignis ille deſæviet, niſi in propriam voluntatem? Etiam nunc cum frigus aut famem, aut aliquid tale patimur, quid læditur niſi propria voluntas? Quod ſi voluntarie ſuſtinemus, ipſa jam voluntas communis eſt (tam ſcilicet Dei hæc immittentis, quam hominis hæc ſuſtinentis.) Porro voluntas propria quo furore Dominum majeſtatis impugnet, audiant & timeant ſervi propriæ voluntatis. Primo namque ſeipſam ſubtrahit, & ſubducit ejus dominatui, cui tanquam auctori ſervire jure debuerat, dum efficitur ſua. Sed nunquid contenta erit hac injuria? Addit adhuc, & quod in ſe eſt, omnia quoque quæ Dei ſunt, tollit & diripit. Quem enim modum ſibi ponit humana cupiditas? Nonne qui per uſuram acquirit pecuniam modicam, ſimiliter mundum lucrari conaretur univerſum, ſi non deeſſet poſſibilitas, ſi ſuppeteret voluntati facultas? Dico fiducialiter, nemini qui

qui ſit in propria voluntate, poſſet univerſus mundus ſufficere. Sed utinam vel rebus iſtis eſſet contenta, nec in ipſum (horribile dictu) deſæviret auctorem. Hæc eſt crudelis beſtia, fera peſſima, rapaciſſima lupa, & leæna ſæviſſima. Hæc eſt immundiſſima lepra animi, propter quam in Iordane mergi oporteat, & imitari eum qui non venit facere voluntatem ſuam. Vnde & in paſſione: Non mea, inquit, voluntas ſed tua fiat. *Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit.* Non ergo puerilis, nec vana eſt quæſtio; An, & quomodo extingui poſſit gehenna? poteſt omnino. Non abſurdæ ſunt preces, rogare Deum, ut deſtruat Orcum. Paratus eſt Deus id facere; unicum iſtud in ſui operis mercedem poſtulat: *Ceſſet voluntas propria, & infernus non erit.* Sed quis omnes omnino homines eo adigat, ut ſuam quiſque voluntatem abdicet, eamque impendat divinæ? Tu, mi homo, ſi rem ſerio agas, tu tuam in te voluntatem expugna, & jam ſuſtuliſti ſedem illam cui alligandus, & in qua cruciandus fuiſſes apud inferos, perinde ac ſi Erebus deſtructus, & Erebi flammæ forent extinctæ. *Ceſſet voluntas propria, ceſſet; & infernus non erit.* Hoc idem & alii cum Bernardo clamant: Oculus, ait ille, janua

Augustin. vel quisquis est auctor hom. 31. ad frat. in eremo.

cordis est & nuncius, claude oculum & voluntas habendi non erit, cesset voluntas & ecce infernus clauditur.

II. Ah, quanti patiuntur multa graviaque, sed inviti, sed repugnantes, neque enim suam divinæ voluntati addicunt. Deus vult illos pati, hancque voluntatem suam apertissime exponit, cum ea, quæ patiuntur, immittit, non aliter certe quam si vox cælo laberetur: Volo vos pati. At nollent illi, & modo possent, onus quod ferunt, excussissent jam pridem. En voluntatem propriam cum divina minime consentientem.

Norunt parentes, quanti laboris sit educare liberos illos quorũ contumacia prima non est fracta, quoties in die clamandum: Sile, quiesce; hoc age, relinque hoc, omitte istud. Quandoque tam irrequieti eas domi turbas excitant, ut etiam mitissima mater graviter excandescens, virgas, aut baculum, aut quicquid ministrat ira, corripiat, & in hunc, illum, ac proximum quemq; filium fuste sæviat, quandoque solis vocibus tonans exclamet: Non estis mei liberi, non agnosco vos, nihil mei cerno in vobis, nec patris nec matris ingenium refertis; abite ad carnificem degeneres. Ita Deus agit nobiscum, veluti parentes cum inquietis ac contumacibus liberis. Quoties ebrioso aut luxurioso minatur? quoties

ties illi suam crapulam, huic luxuriam suam arcanis objurgationibus ob oculos ponit? quoties dehortatur & monet: En corpori noces & animo; arcam & valetudinem exhauris, gratiam meam & cælum amittis: scis equidem isthæc à me vetita; nosti voluntatem meam ab hac omni turpitudine quam plurimum abhorrere; nec ignoras quam extreme abominer & detester voluntatẽ meæ tam refractariam. Tandem mitissimus pater virgas rapit aut baculum, & improbitatem filii sic punit, ut puniri se sentiat. Vbi hoc sæpius factum, nec ad frugem se corrigit filius, aut è vitiis emergit, demum iratus pater: Super quo, inquit, percutiam vos ultra? Frustra percussi filios, disciplinam non receperunt. Spuria vitulamina non dabunt radices altas. Abite improbi, dimittam vos secundum desideria cordis vestri, ibitis in adinventionibus vestris. Gravissima hæc patris ira est formidabilior omni supplicio.

Isaiæ cap. 1. v. 5. & Hier. cap. 2. ve. 30. Sap. c. 4. v. 3. Ps. 80. v. 13.

Ita etiam cum homine superbo & arrogante agit Deus, eumque increpat: Nec mihi places, nec hominibus, quibus me spreto, plurimum placere cupis: ab iis quos arrogantiæ tuæ applausuros speraveras, rideris: de mea tibi voluntate pridem constabat: scis quod superborum neminem tolerare possim, nec An-

gelum quidem ne dum hominem; superbis me singulariter resistere quis nescit? superbiam tu tuam nihilominus perseveras. Sic Avarum Deus, sic & Iracundum; sic Invidum & obtrectatorem secretis impulsibus trahit ad meliora, suamque iis voluntatem varie ingerit sectandam. Vnumquemq; ducit Deus per viam ipsi convenientiorem. Regi Hebræo Sauli in os objectum: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad prædam es, & fecisti malum in oculis Domini? &c: Pro eo ergo quod abjecisti sermonẽDomini, abjecit te Domin⁹ ne sis Rex, quoniã quasi peccatũ ariolandi est, repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. Quisquis igitur divinæ volũtati etiamnũ repugnas, veni obsecro, veni, non ad aquilarum, sed ad corvorũ gymnasiũ te ducã, hic disce.

1. Reg. ca. 15. ve. 17. 19. & 23.

III. Cur, quæso, Deus Eliam Thesbiten à corvis velut à dapiferis cibos voluit accipere? Quid hoc rei? avium furacissimæ prandium & cœnam perferunt ad eremicolam obsequiis fidelissimis. Hoc ideo voluit Deus, ut te, mi homo, doceret, quàm etiam brutæ animantes, vel invita natura, voluntati suæ obsequerentur. Quid mirius, quam à corvo carnium appetentissimo, si-

mul & rapacissimo deferri carnes, quas in via centies ipse devorasset, ni Dei voluntas aliud fieri mandasset. Sed est qui hic objiciat: Facillimum est Deo, quascunque feras ad imperium faciendum cogere: non ideo parent, quia volunt, sed quia debent. Ita est, ut dicis, & vel ideo etiam par esset te voluntati divinæ obsequentissimum esse, quia te Deus imperiis non coactis sed voluntariis urget, liberam te servitutem vult servire, & sic quam plurimum promereri. Sed quæso te, à schola corvorum, in Antrum Æoli digrediamur, ubi etiam ventorum furor dicto audiens est: Imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna. Hinc populi admiratio: Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei? An non & rupes ad luctuosissimum expirantis Domini spectaculum ingemuerunt, inusitatis fissuris testatæ luctum? Solus homo in rupem obrigescit, & eam sæpe quam cœpit contumaciam pertendit. Pravum est cor hominis & inscrutabile, vere *inscrutabile*. Incipe, amabo, scrutari hanc voraginem, & abditissimas illic invenies cogitationes, quæ Deo reluctentur tacitis his susurris: Vis Domine, ut inimicos diligam? ut omnibus me submittam? ut voluptates meas ejurem? durum imperium, & in omnia

Matth. cap. 8. ve. 26. & 27.

Hier. ca. 19. vers. 9.

alia voluntas mea fertur. Quid igitur faciam? dissimulabo rem, & voluntati non nimium renitar, tuæ non nimium obsequar. O inscrutabile, & ô pravum cor hominis!

Narrat Trebellius Pollio, Marium Romæ tyrannum septimum fuisse. hic uno die factus est Imperator: altero imperavit: tertio interfectus est à gregario milite, qui dum sicam in pectus Marii adigeret, acerbissimum hoc addidit: Hic est gladius, quem ipse fecisti. Nam è cultrarii officina pervenit ad diadema. Ei, qui divinæ voluntati refractarium se gerit, jure sic insultatur: Hic est gladius quem ipse fecisti; tuo te gladio ipse jugulas, hoc est, *propria voluntate.* Quod vero voluntas tam prona est ad peccandum, inquit Cæsarius, caussa subest: habet enim diabolus duos satellites seipso nequiores, quibus illa impellitur, Carnem & Mundum: Caro concupiscit, Diabolus concupita incendit, Mundus incensa ne extinguantur, se objicit. A Carne multa oriuntur vitia, Mundus plurima offert oblectamenta, Diabolus innumerabilia adhibet vafra menta. Ita res in expedito est, uti olim Hieremiæ vati monstratum: Nonne vides quid isti faciunt in civitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem? Filii colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt

ſpergunt adipem, ut faciant placentas reginæ cæli, & libent diis alienis & me ad iracundiam provocent. Hîc naviter ſane res agitur, cum uterque parens & liberi mutuam ſibi operam locant. Et cui hæ placentæ pinſuntur? reginę cęli, ſive, lunę; ſol enim rex cæli. Voluntas humana lunæ ſimillima, continuis gaudet mutationibus: huic reginæ lagana finguntur & collyræ. Caro tanquam chara filia, ſchidia ſubminiſtrat, concupiſcentias: Superbiæ pater diabolus, focum excitat: Vanitas, velut mater, maſſam porrigit varie ſubactam; illecebras, ſermones, invitatiunculas, voluptates ſuggerit. hinc dulce fit popanum, hinc ſacrificium nobile inſtruitur, non Deo, ſed propriæ voluntati.

IV. Hanc humanæ voluntatis contumaciam Auguſtinus pſalmum centeſimum exponens, elegantiſſime proponit hunc in modum: Rectum dicitur cor hominis illius, qui omnia quæ vult Deus, & ipſe vult. Intendite. Orat aliquis ut neſcio quid non eveniat; orat, & non prohibetur, petit quantum poteſt, ſed contra voluntatem ipſius evenit aliquid, ſubjungat ſe voluntati Dei, non reſiſtat voluntati Magnæ, quia & ipſe Dominus ſic illud exponit. Oſtendens infirmitatem noſtram in ſe, quando paſſurus erat, ait: Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem

Aug. in pſ. 100 in v. 4. med. fere.

&c. Quid erat illa vox nisi sonus infirmitatis nostræ? Multi adhuc infirmi contristantur futura morte. Sed habeant rectum cor, vitent mortem quantum possunt: sed si non possunt, dicant quod ipse Dominus, non propter se, sed propter nos dixit. Quid enim dixit? Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste. Ecce habes voluntatem humanam expressam: vide jam rectum cor: Verum non quod ego volo, sed quod tu vis Pater. Si ergo cor rectum sequitur Deum, pravum cor resistit Deo. Aliquid illi contingat adversum, clamat: Deus, quid tibi feci? quid commisi? quid peccavi? Se justum vult videri, Deum injustum. Quid tam pravum? Pravum est; quia tortum est, & tortam regulam putat. Corrige te, & invenies rectum, à quo te depravasti. Ille juste, tu injuste: & ideo perversus es, quia hominem justum dicis, & Deum injustū. Quem hominem justum dicis? Teipsum. Quando enim dicis, quid tibi feci? justum te putas. Sed respondeat tibi Deus: Verum dicis, mihi nihil fecisti, omnia enim tibi fecisti. Si enim mihi aliquid fecisses, bonum fecisses. Quicquid enim bene fit, mihi fit, quia ex præcepto meo fit. Quicquid autem mali fit, tibi fit, non mihi fit, quia non facit malus aliquid nisi sibi, quia hoc non ego jubeo.
Idem

Idem sanctissimus præsul de eadem voluntatis contumacia eruditissime disserit in hæc verba: Ergo bonus Deus Israel. Sed quib⁹? Rectis corde? Qui voluntatē suam ad voluntatem Dei dirigunt, non voluntatem Dei ad voluntatem suam curvare conantur. Breve præceptū est, ut homo dirigat cor suum. Vis habere rectum cor? Tu fac quod vult Deus: noli Deum velle facere quod vis tu, &c. Hoc cogitant qui recto sunt corde, qui voluntatem Dei sequuntur, non voluntatē suam: sed qui sequi Deū volunt, faciunt illū præcedentem & se sequentes: non autem se præcedentes, & illum sequentem. Et in omnibus eum bonum inveniūt, sive emendantem, sive consolantem, sive exercentem, sive coronantem, sive purgantem, sive illuminantem, sicut Apostolus ait: Scimus, quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonū. Aug. in Ps. 124 prope finem.

En hi germanissimi aquilæ pulli sunt, qui fixis oculis intuentur solē, qui animum ad divinam voluntatem serio applicant. Secus illi qui tacite nunquam non altercantur cum Deo. Nunc eis cęli rigor, nunc pluvia tempestas displicet, nunc nimiū frigus, nunc nimios calores queruntur; modo Deus non satis tribuit necessitati, modo istum aut illum improbum sinit emergere, modo inimicos non punit prout illis videbantur puniendi:

niendi: semper caussantur, assidue obloquuntur, nihil facit Deus quod illi ex toto approbent. Hoc illud cor pravum, hæc propria voluntas, de qua etiam audiendus post Augustinum Bernardus.

Bern. serm. 71. in Cant. fine.

V. Grande malũ, inquit Bernardus, propria voluntas, qua fit ut bona tua tibi bona non sint. quia nihil omnino quod propria inquinatum sit voluntate, gustabit is qui pascitur inter lilia. Hæc autem omnia, similiaq; ac dissimilia mala, ex una radice pullulant propriæ voluntatis. hujus enim sanguisugæ duæ sunt, insatiabiles filiæ, clamantes, Affer, affer. Siquidem nec animus vanitate, nec voluptate corpus aliquando satiatur, ut scriptũ est, nõ satiatur oculus visu, nec auris impletur auditu. Fuge sanguisugam hanc, & omnia reliquisti. hæc enim omnia trahit ad se. Pone hanc, & jugum quam multiplex abjecisti. Voluntas propria, subvertens corda hominum, & rationis oculos claudens, inquietum malum, quod spiritui semper incubans, inexcogitabilia meditatur. Et, Vnde sunt scãdala, unde turbatio, nisi quod propriã sequimur voluntatem, & temere quod volumus in corde nostro definientes, si quo modo id prohiberi cõtingat aut impediri, continuo etiã in impatientiam, in murmurationem, in scandalum proni sumus, non attendentes quo-

Serm. in verba: Ecce nos reliquimus omnia &c. & serm. 2. de Resur. Dom.

Serm. quomodo voluntas nostra divina &c.

quoniam omnia cooperantur in bonum his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti, & qui nobis caſus videtur, ſermo quidam Dei eſt, ſuam nobis indicans voluntatem. Caveamus igitur à propria voluntate tanquam à vipera peſſima & nequiſſima, & quæ ſola deinceps damnare poſſit animas noſtras. Serm. de dupli. bapt.

Ioannes abbas jam jā moriturus, teſte Caſſiano, rogatus eſt ab iis qui morientis lectulum circumſteterant, breve monitum daret in hæreditatis vicem. Ille ingemiſcens: Nunquam feci meam voluntatem, inquit, neq; quemquam docui, quod prius non ipſe fecerim. Pauci jā tales, & è centenis millibus vix unus. Innumeri ſunt qui verius dicerent morituri: Quicquid potui, ad meū ſenſum feci, meæ me voluntati totum tradidi; multa docui, plurima præcepi, quæ ipſe non feci. Optimus ille ſenex Pimenius quærenti, qua ratione nos dæmones impugnarent, reſpondit: Dæmones nobiſcum non multū pugnāt, quia voluntates eorū facimus: ſed noſtræ nobis voluntates, dæmones facti ſunt, & tribulant nos. Quod Achilleus vir religioſiſſimus hoc apologo declarans: Arbores, inquit, in monte Libano collocutæ dixerunt: Quam grandes ſumus & proceræ, & tamen ferro non magno incidimur; & quod pejus eſt, à nobis ſumuntur arma

Caſſ. lib. 5. initit. ca. 28.

Pelag. libell. 10. n. 62. & Paſch. nu. 3. de impugn. dæm. & n. 4.

arma quibus impugnemur: ferrum ut vulneret nos, manubrium à nobis accipit. Talis arbor est homo, instinctus diaboli, ferrum; voluntas hominis, manubrium.

O quanto melior Iobus concionator in fimo, quam Adamus in paradiso? Ille: Sicut Domino placuit, ita factum est. Iste; Vocem tuam audivi, & abscondi me. Eleganter de Iobo Tertullianus: Immundam, inquit, ulceris sui redundantiũ magna æquanimitate distringebat, & erumpentes inde bestiolas, in eosdem specus & pastus foraminosæ carnis ludendo revocabat. Agnovit vir sanctissimus, hanc Dei esse voluntatem, se taliter exerceri, ideo si quis forte vermiculus fugam meditaretur, eum in corrosam carnem denuo cogebat, perinde si diceret: quid fugis? ad lacerandum me destinatus es: fac officium, & corpore meo pro macello utere. Nam ille idem omnino Dominus, qui mihi tot millia ovium, boum, camelorum liberalissime dedit, hic etiam morsicantes hos vermiculos benignissime in me immisit. Vtrumque ex eadem omnino manu est, ideo tam hoc quam illud æquo animo acceptandum.

Tertull. li. de Patientia ca. 14.

Non aliter Simeon Stylites ebullientibus è corpore suo vermibus dixit: Manducate quod vobis Dominus

nus dedit. Longe aliter vermiculosus aliquis & impatiens Herodes dixerit: Ite in malam maximam crucem execrandæ bestiolæ; pendulam patibuli turbam invadite; vestri juris sunt cadavera, quid vivos vellicatis, quid me etiamnum spirantem obsidetis? Hi propriæ voluntatis improbi latratus sunt, contra divinam voluntatem. Verissime Chrysostomus: Chryſ.
Vnde, inquit, in confesso fuerit, quod in c.7.
voluntas nostra malorum omnium Gen. hom.
caussa est. Nullus igitur accuset pul- 24. post
chritudinē, nullus inutilia verba hęc med. & hom.
dicat: Hanc perdidit forma, huic 32. cir-
pulchritudo caussa fuit interitus: per- ca med.
versa voluntas malorum omnium caussa est. Iam olim minatur Deus: Iſaiæ
Numerabo vos in gladio, & omnes ca. 65.
in cæde corruetis: pro eo quod vo- ve. 12.
cavi, & non respondistis; locutus sum, & non audistis; & faciebatis malum in oculis meis; *& quæ nolui elegistis.* Hæc illa malorum Lerna est, voluntas propria, *Quæ nolui elegistis.*

CAPVT III.

Voluntas propria qua ratione subjungenda sit divinæ, in rebus adversis omnibus.

NEc ullius Angeli, nec hominis voluntas esse potest bona, nisi consentiat cum divina: quãto autem magis illa cum hac consenserit, tanto

melior & perfectior erit; quo minus, hoc miserior & pejor. Vnica Dei voluntas amussis est, & regula, omnium omnino voluntatum cælo terraque, nec ulla unquam voluntas dici poterit recta, nisi ad hanc regulam directa sit.

I. Cum Iessæus psaltes frequentissime commendet *Rectos corde*, Augustinus disertissime & ad rem nostram appositissime hanc *Cordis Rectitudinem* exponens: Videtis, inquit, quanti disputant contra Deum, quã multis displiceant opera ejus. Cum enim facere voluerit contra voluntatem hominum, quia Dominus est, & novit quid faciat, nec tam attendit nostram voluntatem quam utilitatem: illi qui malunt suam potius voluntatem impleri quam Dei, volunt ad suam voluntatem flectere Deum, non suam corrigere ad Deum. *Rectos decet laudatio.* Qui sunt recti? Qui dirigunt cor secundum voluntatẽ Dei: & si eos perturbat humana fragilitas, divina consolatur æquitas. Quamvis autem corde mortali privatim aliquid velint, quod suæ interim caussæ vel negotio, vel præsenti necessitati conveniat, ubi intellexerint & cognoverint, aliud Deum velle, præponunt voluntatem melioris voluntati suæ, & voluntatem omnipotentis voluntati infirmi, & voluntatem Dei voluntati hominis. Quantum enim

In psa. 32. & 35. & 100. de quo priori capite.

enimDeus distat ab homine, tantum Dei voluntas à voluntate hominis. Aliquid proprium velle, difficile est ut non tibi contingat: sed statim cogita, qui sit supra te: illum supra, te infra illum: illum Creatorem, te creaturam: illum Dominum, te servum: illum omnipotentem, te infirmum: & corrigens te subjungensque voluntati ejus ac dicens: Verum non quod ego volo, sed quod tu vis Pater. Quomodo disjunctus es à Deo, qui jam hoc vis quod Deus? Eris ergo rectus, & te decet laudatio, quoniam rectos decet laudatio. Si autem curvus fueris, laudas Deum quando tibi bene est, blasphemas quando tibi male est &c: Et eris insulsus puer in domo patris, amans patrem si tibi blanditur, & odio habens quando te flagellat: quasi non & blandiens & flagellans hæreditatem paret: Vide autem quemadmodum deceat rectos laudatio. Audi vocem recti laudantis ex alio psalmo: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Omni tempore & semper, sive in prosperis sive in adversis. Nam si in prosperis & non in adversis, quomodo omni tempore? Quomodo semper? Et audivimus multas multorum tales voces, quando illis provenit aliqua felicitas, exultant, gaudent, cantant Deo, laudant Deum: non sunt improbandi.

Sed isti qui jam Deum laudare ex prosperitatis parte cœperunt, docendi sunt patrē agnoscere & flagellantem, nec murmurare adversus corrigentis manum, ne semper pravi remanentes exhæredari mereantur. *Rectos decet laudatio.* Quid est, recti? Vt nihil illis displiceat quod fecerit Deus, possint & in adversis Deum laudare & dicere: Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est; sit nomen Domini benedictum. Tales rectos decet laudatio, non primo laudaturos, postea vituperaturos. Discite gratias agere Deo, & in prosperitatibus & in tribulationibus: Discite habere in corde, quod habet omnis homo in lingua, *Quod vult Deus.* Ipsa lingua popularis, plerunque est doctrina salutaris. Quis non quotidie dicit? *Quod vult Deus hoc agat.*

Aug. in Ps. 32. post med.

II. Hæc Augustini luculenta dissertatio, mirifice cum dilucidat, tū confirmat hanc omnem de divina voluntate doctrinam, quæ vel ideo cōmendatissima sit omnibus, quod eā sanctissimi ac eruditissimi viri cupiverint à nemine non quam optime capi, præsertim cum in hoc omnis Christianæ vitæ versetur cardo. Sed hic nondum abire placet ab Augustino, illuminatissimo scriptore, cujus verba prorsus dignissima sunt quæ ad testimonium citentur fideli calamo.

Aug. in ps. 35. propius finem.

Hic

Hic idem Hipponensis sanctissimus præsul, qua ratione in adversis etiam à divina voluntate nec latum quidem unguem sit recedendum, in hæc omnino verba consignat: Quod sæpe diximus, illi sunt *Recticordes*, qui sequuntur in hac vita voluntatem Dei. voluntas Dei est aliquando ut sanus sis: aliquando ut ægrotes. Si, quando sanus es, dulcis est voluntas Dei; & quando ægrotas, amara est voluntas Dei: non recto corde es. Quare? Quia non vis voluntatem tuam dirigere ad voluntatem Dei, sed Dei vis curvare ad tuam. Illa recta est, sed tu es curvus. voluntas tua corrigenda est ad illam, non illa curvanda est ad tuam: & rectum habebis cor. Bene est in hoc sæculo? benedicatur Deus qui consolatur: laboratur in hoc sæculo? benedicatur Deus qui emendat & probat: & eris recto corde dicens, Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Et hoc non tantum Augustinus Hipponensis Episcopus, sed etiã David Israëlis Rex qua verbis qua exemplis insignissime docuit: Cum enim Absalonem filium rebellem fugeret, & sacerdotes Arcam fœderis eidem fugæ velut præsidium assumpsissent, Rex Arcam referri 2 Reg. ca. 15.
præcipiens: Si invenero, inquit, gratiam in oculis Domini, reducet me, v. 25. & 26.
& ostendet mihi eam, & tabernaculum

culum suum. Si autem dixerit mihi, Non places: præsto sum, faciat mihi quod bonum est coram se. En, quam rex iste potentissimus, in miserabili fuga, in extremis angustiis, sibi tamen præsens fuerit, & compos sui; quam ad Dei voluntatem attentis oculis respexerit: Redibimus, inquit, si Deo placuerit: sin aliter illi visum fuerit, *Quod vult Deus hoc agat.*

O Christiani, si hoc intelligentia & ratione, prout par est, comprehendere tam vellemus, quam facile possemus, vix amplius ulla difficultas foret in tolerandis adversis, nec nos ullum tam grande malum premeret, quin illud tranquille & perlibenter sustineremus. Christus ante mortem in Olivario horto ea de Patris & sua voluntate locutus est, quæ argumento sint, ad calamitates quascunque perferendas, nihil esse quod magis animet, quam unionẽ humanæ voluntatis cum divina. Et quam hoc in Christo ipso luculentum? ante preces pavidus, tristis, pallidus, tremit ac horret futuræ mortis imaginẽ: post preces, post tantam paternæ voluntati delatam reverentiã, velut resumptis viribus, Surgite, inquit, eamus, occursu voluntario salutaturi hostes, & initiũ facturi cruentæ tragœdiæ. De hoc etiã præclare Augustinus: Vnde, inquit, gerens hominem Christus, & regulã nobis proponens, docens

Aug. in psa. 32. conc. 1 de 1. parte ejus psalm.

docens nos vivere, & præstans nobis vivere, ostendit hominis quandam privatam voluntatem, in qua suam figuravit & nostram, quia caput nostrũ est, & ad eum sicut nostis, tanquam membra utique pertinemus: *Pater*, inquit, *si fieri potest, transeat à me calix iste.* Hæc humana voluntas erat, proprium aliquid & tanquam privatum volens. Sed quia recto corde voluit esse hominem, ut quicquid in illo aliquantum curvum esset, ad illũ dirigeret qui semper est rectus: *Verum non quod ego volo*, ait, *sed quod tu Pater &c.* Hîc ostendit quandam hominis propriam voluntatem, ostendit & correxit te. Ecce vide, inquit, te in me, quia potes aliquid proprium velle, ut aliud Deus velit.

III. Catharina Senensis de seipsa: Docuit me Christus, inquit, ut mihi intra meipsam secretum conclave struerem. Et quodnã conclave istud? Humanæ voluntatis cum divina Vnio. Domicilium istud primo ingressu videtur angustum, sed qui voluerit illi assuescere, demũ comperiet id cælo esse amplius, & castris omnibus vel munitissimis securius, huc rebus turbidis irruere vetitum; foris stabulantur; hoc enim tutissimum asylum ab omni calamitate: nec superi, nec inferi nocere illi queunt, qui voluntatẽ suã in omnibus cum divina congruentem retinet: huic unica lex est,

Quod vult Deus hoc agat. Eleganter Augustinus: Venit dolor meus, inquit, veniet & requies mea. Venit tribulatio mea, veniet & purgatio mea. Nunquid lucet aurum in fornace aurificis? in monili lucebit, in ornamento lucebit: patiatur tamen fornacem, ut purgatum à sordibus veniat ad lucem. Fornax ista, ibi palea, ibi aurum, ibi ignis, ad hanc flat aurifex. In fornace ardet palea, & purgatur aurum. Illa in cineres vertitur, à sordibus illud exuitur. Fornax Mundus, palea iniqui, aurum justi, ignis tribulatio, aurifex Deus. Quod vult ergo aurifex, facio; ubi me ponit aurifex, tolero. Iubeor ego tolerare, novit ille purgare. Ardeat licet palea ad incendendum me, & quasi consumendum me; illa in cinerem vertitur, ego sordibus careo. Quare? Quia Deo subjicietur anima mea.

Aug. in ps. 61. medio fere.

En, vera subjectio humanæ voluntatis erga divinam, omnis boni origo est. Rectissime dixit pius ille scriptor: Non est sacrificium majus aut Deo gratius, quam in omni tribulatione sese conformem facere divinæ voluntatis beneplacito.

Ludov. Gran. lib. 1 par. 2. ca. 22. Ducis peccator.

Magnus ille Abrahamus hac in re summe laudandus. Nam ut Orbi testatum fieret, Abrahamum omnia ex præscripto divinæ voluntatis facere, Deus voluntatē suā aliquoties quasi mutans, aliis atq; aliis & in speciem

con-

contrariis ac plane rigidis imperiis hominem fatigavit. At vero Abrahamus ad omnẽ divini arbitrii nutum obſequentiſſimus ſemper, hoc omni conatu ac ſtudio, hoc omnibus viribus egit ut ſe totum ſuaq; omnia uni atque unicæ Dei voluntati quàm liberaliſſime impenderet. Notant Hebræi Abrahamũ decies rigide tentatum, an id perpetuo vellet quod voluit Deus. Numeremus experimenta.

1. Iubetur ſolum vertere, & patriam ac cognatos exilio mutare. 2. Ab annonæ difficultate iterum expellitur peregrinator in Ægyptum. 3. In Ægypto apud Pharaonem regem, periculum vitæ, uxor pudicitiæ ſubit, & à marito abſtrahitur. 4. Ob continuas famulorum rixas à chariſſimo Lotho, quem ut filium habuit, divellitur. 5. Vt Lothum bello captum in libertatem aſſerat, contra quatuor reges domeſticum vernarum exercitum educit. 6. Agarem fidam famulam, & jam uxorem, impulſu Saræ domo cogitur exigere. 7. Iam ſeni & grandævo Circumciſio imperatur. 8. Abimelechus rex Geraræ rurſum ei uxorem adimit. 9. Agarem cum filio Iſmaële rurſum ædibus pellere jubetur. 10. Filium unigenam, amantiſſimum Iſaacũ, miraculo natum, in ſummam poſteritatis ſpem educatum, ſua manu trucidare imperatur. En acervum calamitatis!

præter tot alia non minus acerba, sed minus nota. Abraham tamen permansit Abraham, hoc est, sibi similis & constantissimus divinæ voluntatis cultor. Hic vir, hic est qui optime intellexit divinam voluntatem omnium miseriarum suarum maximum esse levamentum.

Hîc observandum, montem Moria in quo Isaacus victima Deo cadere debuisset, in proverbium abiisse: *Vnde usque hodie dicitur, In monte Dominus videbit.* Hic mons, *Dominus videbit*, afflictis omnibus conscendendus. Statuant secum omnes ærumnosi, & quibuscunque male est, Deum hæc omnia quæ ipsis eveniunt, prævidisse ab æterno, & una decrevisse, ut sic fierent in tempore quæ fiunt: atque hanc eandem Numinis providentiam sibi suisque rebus omnibus adfuturam.

Gen. ca.22. ve.14.

IV. Clades autem & calamitates universas à Deo immitti, hoc nobis exemplum monstret. Quemadmodum Deus illi provinciæ bellum, huic pestem; ita illi homini podagram, huic nephritidem, isti febrim immittit: hoc vero bellum, & illa pestis, & hæc podagra aut nephritis, aut febris ista, sunt à Deo divinaque voluntate immissa. Certissima est ista, & infallibilis notitia. At quomodo sese provincia illa, & ista, adversus bellum & pestilitatem, & qui homines isti

adverſus morbos ſe gerant? An poſſunt nolle, quod vult Deus? non poſſunt. An ergo nullus defenſioni locus eſt? ſi tamen illā admittat Deus. Ecqua ratione ſe geſſit Abram in monte Moria ſacrificaturus Iſaacū? Circumſpexit, & vidit hærentem in vepribus hircum, hic ſuccedanea ſubditus eſt hoſtia Iſaaco. Ita prorſus regnum bello afflictum, provincia peſtilentia infecta, homo podagra vexatus circumſpiciat quid liciti remedii ſit, eoque utatur avertendo bello, tollendæ peſti, mitigandæ podagræ. Si hoc idem velit Deus, & illud averti & iſtam tolli, & hanc mitigari, ſubmittet hircum, ſuppeditabit remedium ad illa omnia lenienda, aut in integrum reſtituenda: ſi nihil ſit remedii, aut ſucceſſum non habeat, clariſſimum eſt velle Deum, ut ſacrificetur Iſaacus, ut regnum illud bellis atteratur, provincia illa exhauriatur peſte, hic homo podagra torqueatur. Eadem prorſus eſt ratio & paupertatis, & ignominiæ, omniūque aliarum calamitatum & miſeriarum. Ergo, ubi Deus ſubſidium monſtrat, liberatur Iſaac; ſin, mactandus eſt. Ergo in his omnibus æqualiſſime ſemper voluntas humana ſe ſubdat divinæ. Hoc eſt armis aureis pugnare in omnem Caſum & Fortunam, Deum cogitare, Deo ſubjici, & in omni eventu, mentē hanc flectere

ad magnam illam Mundi mentem.

Sanctus Remigius Rhemensis pręsul, prævidit maximam annonæ caritatem in proximum annum; eam ob rem, magnam frumenti copiam collegit alendæ plebi. At ex his ipsis, quorum bono id facere instituit vir sanctus, homines potulenti & projectæ audaciæ fuerunt, qui inter pocula dicerent: Quid senex noster Iubilæus (erat jam ultra quinquaginta annos sacerdos) ecquid in animo habet, an novam urbem condere, quid sibi volunt tot acervi tritici? Annonã videtur velle comprimere. Venite, fingamus fabricam aliquam ad hunc senem, struamus sycophantiam. Facile erat malevolis & jam ante currentibus calcar addere. Itaque ædibus cum impetu provolant insani, & mox ad frumenti metas. hîc ardentem tædam subjiciens unus: Videamus, inquit, quam avide famelicus Vulcanus Cererem sit devoraturus. Audacissimum hoc facinus mox celeri nuntio ad Remigium Antistitem defertur: ille continuo equum ascendit, & omni festinatione properat ad incensos tritici manipulos. At ubi advenit, jam flammæ per omne frumentum præcipitarant, nulla vi amplius sopiẽdæ. Quid hîc faceret afflictissimus Præsul? num se mœrore cõficeret, & aut insane lamentaretur, aut diras omnes deprecaretur in au-

ctores?

ctores? Hoc fecit: equo descendit, & quia hiems erat, incendium qua proxime licuit, tanquam se calefacturus accessit, dixitque: Semper bonus est focus, præsertim seni. En integerrimi viri animum divinæ voluntati deditissimum, eaque de caussa in omni sorte tranquillissimũ: voluisset quidem, quantum in ipso, ortũ incendiũ reprimere, sed quia nec ratio nec modus erat coërcendę jam grassantis flammæ, totũ hoc divinæ voluntati permisit, & illud Iobi serena frõte repetiit: Dominus dedit, Dominus abstulit; sit nomen Domini benedictũ.

Ita prorsus, ita in aliis omnibus agendum: cum malum imminens quodcunque vel etiam præsens legitimis remediis inhibere non possumus, dicamus toto animo: *Fiat Voluntas Dei*: sacrificetur Isaac, si non submittatur hircus: immoletur filius, si sic imperet Deus. Pereat domus pereant bona, omnia pereant, modo fiat voluntas Dei.

V. Citharædus tamdiu trahit, intendit, aut remittit fides citharæ, dũ assonent: ita qui totum se dedere cupit in arbitratum Dei, tamdiu necesse est voluntatem suam exerceat, subigat, astringat, dum obsequatur; doceat etiam quam ipsi expediat ad omnem beatitudinem, si ad divinam voluntatem in omnibus sese conformet, uti beatissimus David: Ps. 61. vers. 2.
Nonne

Nonne Deo, inquit, ſubjecta erit anima mea? ab ipſo enim ſalutare meum. Dicti hujus litteratura hebræa hæc eſt: Attamen ad Deum ſilebit anima mea, quia ab ipſo ſalus mea. Aptiſſime noſtro inſtituto, hac enim mente fuit rex David: Quicquid mihi demum eveniat, feliciter an ſecus, divinæ tamen voluntati non contradico; Dei ſancita non turbo: & etſi omnia teterrime cadant, ego non obmurmuro; ad omnem Dei permiſſionem ſileo, divina diſpoſitione ſemper contentiſſimus: aſpera omnia leniri poſſunt placide ferendo.

Quiſquis ſapientiſſimum hunc regem imitatus fuerit (quod cuivis facillimum, modo velit) hic ſane adverſa omnia, & quaſcunque calamitates tranquillo & imperturbato animo ſuſtinebit; nunquam ei vel vocula excidet, qua crebras nimiũ, aut nimium graves ærumnas queratur: voluntas divina omnium illi ærumnarum allevamentum erit: nec unquam eſſe poterit tam coopertus miſeriis, quin cum religioſiſſimo illo viro exclamet: Pater ſancte, tu ſic ordinaſti, & ſic voluiſti: & hoc factum eſt, quod ipſe præcepiſti. Sine conſilio & providentia tua, & ſine cauſſa nihil fit in terra. Ecce Pater dilecte, in manibus tuis ſum ego, ſub virga correctionis tuæ me inclino: percute dorſum meum, & collum meum, ut incurvem

Thom. à Kẽp. lib. 3. ca. 50.

curvem *ad voluntatem tuam* tortuositatem meam, ut ambulem ad omnem nutum tuum, atque super omnia voluntatem beneplaciti tui semper inquiram.

Qui hanc institutionem non capiunt, perpetuo erunt miseri, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. Qui vero studium omne in Dei voluntate cognoscenda, & sequenda posuerint, non patienter tantum, sed hilariter, & cum gratiarum actione adversa omnia tolerabunt. Optime dixit insignis ille concionator: Omnem diem amissum credite, quo Dei amore propriam non fregistis voluntatem.

2 Tim. 3. v. 7.

Ioan. Taulerus ep. 8. mihi pag. 85 vixit anno 1350.

CAPVT IV.

Exemplum illustrissimum hominis recusantis divinæ voluntati suã subjungere.

VAtes Hebræus Ionas, nobile fuit paradigma hominis, qui multa tergiversatione cunctatur in deditionem divinę voluntatis concedere, eaque de caussa tamdiu tamque vario affligitur, dum suam voluntatem omnem subjiciat divinæ.

I. Audiamus quid voluntas divina præceperit Ionæ: *Surge, & vade in Niniven.* Hæc prima pars præcepti. Altera: *Et prædica in ea.* Surrexit quidem Ionas, & loco se movit, sed Niniven

Ion. cap. 1. vers. 2. & seq.

ven nō ivit. *Surrexit Ionas ut fugeret in Tharsis à facie Domini.* Duplex hîc inobedientia: in civitate, qua jubebatur non tantum non concionari, sed nec in eam ingredi. Sed mox adfuit ultor à tergo Deus: & ventis, & mari, & omnibus cæli injuriis pugnavit in obstinatam Ionæ voluntatem. *Dominus autem misit ventum magnum in mare: & facta est tempestas magna in mari, & navis periclitabatur conteri.* Necdum tamen animadvertit fugitivus iste in se has procellas ruere: *& Ionas descendit ad interiora navis, & dormiebat sopore gravi.* Nihil pejus, nihil periculosius mala securitate. Iamque magis ac magis inhorruit iratum mare, & nubes undiq; adductæ obruerunt tenebris diem. Discurrebant nautæ ad officia trepidantes, vela tempestati subducebāt, & quicquid navigio videbatur onerosū, jactabant in mare. Sed tempestate mādata fatorū peragente, consilium initū est explorandæ sortis, *Et cecidit sors super Ionam.* Hîc varia interrogatus Ionas, respondit: *Hebræus ego sum, & Dominū Deum cæli ego timeo.* Itane vero, mi Iona, Deū times? at cur Dei voluntati non pares? Plures ita loquuntur: Deum, ajunt, timemus; at interim Dei voluntatem negligunt. Hoc, ô boni, Deum timere non est, voluntati ejus obstrepere. Nec mare his Ionæ vocibus tranquillari se sinebat,
jamque

jamque magis exæstuans fervebat, & ingentes aquarum montes volvebat. Ita demum è navi Ionas in pelagus excutitur. Prius autem ipsemet culpam fassus: *Scio enim ego*, inquit, *quoniam propter me tempestas hæc grandis venit super nos.* Ita te veritas amet, mi Iona, quam hoc candide & vere dixisti! Omnem hanc cæli intemperiem, hunc ventorum conflictum, has pelagi furentis insolentias propria voluntas tua concitavit, unica omnium illorum caussa: Niniven ire jussus es, non Tharsis. Sed expectat te præceptor marinus, qui doceat idem *Velle* aut *Nolle* cum Deo. *Et tulerunt Ionam, & miserunt in mare. Et præparavit Dominus piscem grandem, ut deglutiret Ionam.* Hæc præmia sunt propriæ voluntatis; sic docendi sumus molle jugum divinæ voluntatis accipere. Audi quam sapere didicerit ictus piscator, & quam facilem se præbuerit divinis nutibus. Iam vivo ceti carcere conclusus Ionas, jam pæne ad inferos demersus, jam inter mortuos & vivos ambiguus hærens: *Cum angustiaretur*, inquit, *in me anima mea, Domini recordatus sum.* Tandem resipiscimus, & incipimus *Velle*, quod diu male noluimus. Iam ergo, Iona, vis ire Niniven? Volo ire. Ninivitis concionari? concionabor. Num etiam quæ in hoc belluæ cavo vovisti, vis reddere? Reddam.

Ionæ cap. 3. v. 1.

Et

Ionæ c. 3. v. 2. & 3. *Et dixit Dominus pisci, & evomuit Ionam in aridam.* Priora igitur jussa divinæ voluntatis redeunt: *Surge, & vade in Niniven civitatem magnam, &* Ionæ c. 3. v. 3. & 4. *prædica in ea prædicationem, quam ego loquor ad te. Et surrexit Ionas, & abiit in Niniven, juxta verbum Domini.* Iam Ionas propriam voluntatem excussit, jam idem omnino vult quod Deus, jã manibus pedibusque festinat, quo pridem jussus est proficisci, jã clamat & hortatur ad pœnitentiam, jã obtemperat, & morigeratur divinis jussibus. Vtinam constanter id faciat, & ad propriam non recurrat voluntatẽ.

II. Sed heu mobilitatem & inconstantiam voluntatis humanæ! quæ modo Dei fuit, iterum incipit esse sua. Ionæ cap. 4. ve. 1. *Et afflictus est Ionas afflictione magna, & iratus est.* Indicia hæc sunt pessima propriæ voluntatis, jam iterum luctantis cum divina. Qui suã voluntatem ad divinã accommodat, nunquam tantopere turbatur, nec unquam ærumnis sic deformatur, ut in iram prorumpat, & indignetur Deo. Quid obsecro, mi Iona, quid est quod voluntatem tuam divinæ jam conjunctissimam denuo in hanc discordiam agit? Novi diffidii caussam audite: *Nunquid non hoc est*, inquit, *verbum meũ, cum adhuc essem in terra mea? &c. scio enim quia tu Deus clemens, & misericors es, patiens & multæ miserationis, & ignoscens super malitia.* Hæc illa

illa in Deo & Iona voluntatum dissensio est: Voluit Deus parcere Ninivitis; voluisset Ionas puniri Ninivitas, & hoc ait præsagiisse sibi suum animum, se frustra minas sparsurum, non successura minis supplicia, Deū cito nimis placandum. Nihil ergo amplius videtur superesse, quā Deum rogare: *Domine, tolle quæso animam meam à me, quia melior est mihi mors quam vita.* Melior tibi est, Iona, sed forsan Deo non gratior. id autem propria voluntas non curat; hoc solum attendit quid sibi gratum & volupe sit: Deo id placeat, an non, juxta habet *Et egressus est Ionas de civitate, & sedit contra Orientem civitatis: & fecit sibimet umbraculum ibi: & sedebat subter illud in umbra, ut videret quid accideret civitati.* Necdum quiescit propria voluntas; urbem deserit, ut commodius spectet excidium urbis. Cur autem egreditur Ionas, cur civium animos non hortari pergit ad constantem pœnitentiam? quid opus est è textili hedera novum sibi domicilium struere? mille domus urbicę recepissent non ingratum pœnitentiæ pręconem. Sed aliter placuit propriæ voluntati, cui quandoque non tantum amplissimæ urbes, sed terrarum Orbis nimis angustus est. Putavit Ionas ad suum ex urbe egressum mox igneas cælo ruituras pluvias, mox urbem funditus evertendam.

dam. Ita enim Deus prophetam jusſerat minari: Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur. Hanc ob cauſſam in tuto Ionas ſe collocat, hîc conſidet ut videat, an Deus nullam ſuis ſit additurus vim minis: an omnem injuriam tam facile oblitteraturus, & parſurus ſceleratiſsimæ civitati. Spectaculum è cælo diu expectabat: ſed cum cælũ omne ferias agere, cum nulli volare ignes, nec ulla erumpere ſaxa, cum vindicta omnis dormire videretur; cũ hederacea etiam voluptas exareſcere, cũ ſol deſuper caput ferire, cũ æſtus ingens graviter vexare inciperet, hîc demum Ionas tantam Dei patientiã impatientiſsime ferens, & ſerio excandeſcens, *petivit animæ ſuæ ut moreretur, & dixit, Melius eſt mihi mori quam vivere.* Cumque ſuper hac ſua excandeſcentia interrogaretur, num eam cenſeret æquam? reſpondit audacter: *Bene iraſcor ego, uſque ad mortem.* Videte, obſecro, tam impotentis iræ cauſſam. Ideo Ionas tam multum fellis effundit, ideo pæne in languorem incidit

1.Mac. cap. 6. v. 1. præ triſtitia, *Quia non factum eſt ei ſicut cogitabat.* O Iona, quam credula eſt propria voluntas, maxime ſibi ſuiſque perſuaſionibus? Eccur tam indigne fers miſerationem & patientiam divinam? an neſcis, Dei proprium eſſe, miſereri & parcere? nunquid Deo induere vis impatientiam huma-

humanam? ut quamprimum læsus, mox feriat, injuriis affectus mox sua fulmina mittat? Hoc humanam sapit indolem, non divinam: nos tales sumus: vix tacti, pugnis & calcibus tangentem petimus; vix læsi, fervidissimis ictibus ferimus, ad rem nullam profecto promptiores quam ad vindictam: hîc currimus, hîc volamus cum ulciscendum est. Non talis est Psalm. 144. v. 8. & 9.
Deus, Miserator & misericors Dominus: patiens & multum misericors: Suavis Dominus universis, & 2 Reg. c. 14. v. 14.
miserationes ejus super omnia opera ejus. Nec vult Deus perire animam, sed retractat, cogitans ne penitus pereat qui abjectus est. Quid autem, mî Iona, tantopere luges hederaceum palatium tuum à verme destructum? neque tu vermem rodere, nec hederam crescere docuisti. Hanc tibi Dominus dedit, hanc & abstulit Dominus, cur Domino indignaris? Quod si tanti doloris caussa est, umbraculi hederacei demolitio, & urbis quæ regnum æquet, eversio non sit dolori? Iam ergo, mi optime Iona, voluntatem tuam ad divinam omni ex parte conforma. Hedera periit? velis periisse: Ninive servata est? servatam & tu velis. Nec est quod quidquam ultra doleas, nisi ob propriam voluntatem non protinus divinæ subjectam.

III. Videte, Christiani, quid sit sui

judicii suæque voluntatis esse, & in quantos errores hæc una res sanctissimos etiam viros pertrahat. Nihil agimus, quamdiu voluntatem propriam non penitus expugnamus. Hac stante, & adversante divinæ, nec dona Deo ulla, nec vota, nec preces, nec sacrificia grata sunt. Gratum Deo jejunium est, grata eleemosyna, gratum orandi studium, sed illud solum quod divinæ voluntati accommodatum. Novit quidem & propria voluntas stipem spargere, jejunia instituere, precationes inire, sed hæc omnia nimis quam exosa sunt Deo, si divinę voluntati conformia non sint. Ideo Deus (mirissimum dictu) & jejunia, & sacrificia ceteroqui gratissima prohibens: Nolite, inquit, jeju-
Is. c. 58 v. 3. & v. 4. nare sicut usque ad hanc diem. Quid ergo vitii habuit jejunium istud Hebrææ plebis? Propriam voluntatem nimium olebat: Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra: Ieiunium amo, sed propriam voluntatem odi, quæ corrumpit jejunium. Si quis homini cæpas aversanti, ferculum cetera pretiosissimum proponat, cæpis tamen infectum, nihil inibit gratiæ, nec lassum stomachum pervellet; nauseam movebit, non appetentiam ciborum: ita jejunium velut generosi saporis edulium est, ab
Tob. cap. 12 v. 8. Angelo etiam laudatum: Bona est oratio cum jejunio; at si huic edulio
cæpe

cæpe & allium propriæ voluntatis miſceantur, apage hoc faſtidium à cæleſti menſa. Chryſoſtomus: Qui peccat & jejunat, inquit, non ad gloriam Dei jejunat, nec ſe humiliat, ſed ſuæ ſubſtantiæ parcit. Omnia fœdat & perdit voluntas propria. Chryſ. in Matth.

Et hæc illa dejectorum ad inferos extrema miſeria eſt, tanta eos furere contumacia voluntatis, ut hæc in omnem æternitatem, divinæ voluntati nunquam ſit conſenſura: Nunquã volent damnati quod Deus, nec velle poterunt. Clare Auguſtinus: Voluntas enim eorum, inquit, talis erit, ut habeant in ſe ſemper malignitatis ſuæ ſupplicium, nunquam tamen percipere poſſint bonitatis affectum. quia ſicut illi, qui cum Chriſto regnabuut, nullas in ſe malæ voluntatis reliquias habebunt: ita illi qui erunt in ſupplicio ignis æterni, cum diabolo & angelis ejus deputati, ſicut nullam habebunt ulterius requiem, ſic & nullatenus bonam poterunt habere voluntatem. Ah, quid uſpiam eſſe poteſt formidabilius gehenna, ſi in illa vel unicum hoc ſupplicium ſit, à ſanctiſſima Dei voluntate in omnem æternitatem eſſe averſiſſimũ, nec cum ea unquam conciliari poſſe? Ergo, mi Deus, ut deſeram ego voluntatem meam, doce me facere voluntatem tuam. Aug. lib. de fide ad Petr. Pſ. 142. v. 10.

CAPVT V.

Quæ voluntatis propriæ contumaciam maxime confirment.

INter gravissima quæ Dominus Hierosolymorum urbi exprobrat, illud est: Hierusalem, Hierusalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, *Et noluisti?* Propriæ voluntatis obstinatio, scelerum omnium origo. Ego *Volui*, inquit Deus, tu *Noluisti*.

Matth. cap. 23 v. 37.

Abbas Pastor dicere solebat: Ferreus murus est propria voluntas, à Deo nos sejungens & separans: *Et Noluisti*; hinc illæ lacrimæ. Nec aliter Augustinus? Suspirabam, inquit, ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. *Velle* meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me. Voluntatem autem propriam mire roborant hæc tria.

Doroth serm. 5

Aug. lib. 8. confes. cap. 5.

1. Primum, *Consuetudo prava.* Augustinus hoc explicans: Quippe, ait, ex voluntate perversa, facta est libido: & dum servitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini nō resistitur, facta est necessitas. Quibus quasi ansulis quibusdam sibimet in-

Aug. li. eod. cap. 5 & 11.

nexis (unde catenam appellavi) tenebat me obſtrictum dura ſervitus. Voluntas autem nova quæ mihi eſſe cœperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus, nondum erat idonea ad ſuperandã priorem vetuſtate roboratam. Ita duæ voluntates meæ, una vetus, alia nova, illa carnalis, iſta ſpiritualis, confligebant inter ſe, atq; diſcordando diſsipabant animam meam; pluſque in me valebat deterius inolitum, quam melius inſolitũ.

Ita cum vitia abeunt in mores, non relinquitur amplius remediis locus. Nam hic omnium vitiorum genius eſt, ut niſi quantocyus domo ejiciantur, difficulter & raro, cum irroborarint, expelli poſſint. Vere Gregorius: Cum culpa, inquit, in uſum venerit; ei jam animus, etiamſi cupiat, debilius reſiſtit: quia quot vicibus pravæ frequentationis adſtringitur, quaſi tot vinculis ad mentem ligatur. Facile eſt teneros adhuc annos componere; inveteratos difficile. Væ ollæ cujus rubigo in ea eſt, & rubigo ejus non exivit ab ea. Nimirum aſperam & inſuavem virtutum viam facit vitiorum conſuetudo. Veriſſime Chryſoſtomus: Nihil, inquit, tam firmum eſt in rebus humanis quã veteris conſuetudinis tyrannis. Ideo Auguſtinus admonens: Peccator, inquit, de proximo reviviſcat; nõ eat in profundum ſepulturæ, non accipiat

Greg. lib. 4. mor. cap. 25 post med.

Ezech. c. 24. v. 6.

Hier. ep. 14. ad Celant.

Chryſ. hom. 7 in 1 ad Cor.

Aug. ſer. 14. de verb. Dom.

cipiat desuper consuetudinis molẽ.
Va'er. Max. lib. 7. cap. 2. fine. Plato juvenem alea ludentem acerbius reprehenderat. Iuvenis huic monitori asper: Quam parva, inquit, redarguis? Mox Plato: At non est parvum quid, ait, consuetudo. Certe Cretenses cum acerbissima execratione adversus eos, quos vehementer oderunt, uti volunt, ut mala consuetudine delectentur optant, modestoque voti genere, efficacissimum ultionis eventum reperiunt. Inutiliter enim aliquid concupiscere, & in eo perseveranter morari, exitio ea dulcedo vicina est.

II. Alterum, quod propriam voluntatem adeo corroborat, est, *Longanimitatis defectus*. Hæc nostra est in rebus plurimis præcipitantia, cum id quod valde volumus, ad destinatum tempus nõ impetramus, mox in impatientiam agimur, & quandoque in rabiem. Tales sumus, moræ impatientissimi. Quoties audias hominem longanimitatis expertem dicere: Iam volo, statim volo, non expecto, nolo differri, ni brevi hoc fiat, despondi animum. Ita rex Hebræus Saul non potuit unam quæ restabat alteramve horulã expectare Samuelem: ideo illi in os aperte objectũ, quod stultè egisset. Ita plerumque & nos cum Deo agimus, si non mox obtineamus quod impetratum volumus, cadimus animo, & in tristitiam ac querelas

1. Reg. cap. 13 v. 13.

solvimur.

ſolvimur. Noſtræ preces plerunque
ſunt quales erant ſaltatricis puellæ:
Volo ut ptotinus des mihi. Ita ſæpe ſpem Marc.
omnem & patientiam conſumimus, cap. 6. v. 25.
ut in impatientiam & deſperationē Baruch
proruamus. Animæquiores eſtote fi- cap. 4. v. 21.
lii, & proclamate ad Dominum. Rex & 27.
Ioachim triginta ſeptem annis atti-
nebatur carcere; poſt tantam tempo-
ris intercapedinem, ſibi & regno re-
ſtitutus, docuit quam longanimi pa-
tientia divinum auxilium ſit expe-
ctandum. Magnæ virtutis eſt, id quod
velis, non velle ſtatim fieri: Maxima- Vide in vitis
rum vitiū eſt longanimis patientia, PP.
quæ aridiſſimum etiam baculum tri- Roſvveid.
ennio rigatum, in frondes & flores lib. 4.
poteſt educere. Hinc illa Siracidis mihi p. 542.
monita: Suſtine ſuſtentationes Dei; Eccli.
conjungere Deo, & ſuſtine. Omne cap. 2.
quod tibi applicitum fuerit, accipe: & v. 3. & ſeq.
in dolore ſuſtine, & in humilitate tua
patientiam habe. Reſpicite filii na-
tiones hominum, & ſcitote, quia
nullus ſperavit in Domino, & confu-
ſus eſt. Væ his qui perdiderunt ſuſti-
nentiam. Qui timent Dominum, cu-
ſtodiunt mandata illius, & patien-
tiam habebunt uſque ad inſpectio-
nem illius. At propria voluntas in
contrarium ſemper nititur, & quod
appetit, imperioſiſſime ſic exigit: Pro-
tinus da, continuo fiat, mox annue,
confeſtim exhibe, ne mora ſit, cun-
ctatione omni abjecta. Ideo monen-

Ruth. cap. 3. v. 18. di ſumus aſſidue: Expecta filia, donec videamus, quem res exitum habeat. Abac. cap. 2. v. 3. Si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit.

Chriſtum in cruce varie urgebant hoſtes, ne vellet videre finem ſuorum cruciatuum; Si filius Dei es, ajunt, deſcende de cruce. Matth. cap. 27 v. 40. Pulchre his reſpondet Chryſoſtomus: Ideo de cruce non deſcenderat, quia filius Dei erat. Expectabat Chriſti longanimitas, dum dicere liceret, *Conſummatum eſt*. Quod autem in capite cernimus factum, hoc & membris imitandum: Voluntas patris ad ſupremum uſque halitum exſequenda. Bloſ. in Appē. cap. 1. medio. Qua de re præclariſſime Ludovicus Bloſius, quem ſic placet recitare, ut verbum è verbo exprimamus: Felix igitur ille eſt, inquit, qui anguſtiis & pœnis afflictus non aliquid inquirit quo illas evadat, ſed ad finem & ultimum uſque punctum eas ſuſtinet: nolens de cruce deſcēdere, niſi Deus illum ſolvat ac deponat. Felix plane qui ſe in abyſſum divini beneplaciti ita demergit, & terribilib⁹ occultiſq; Dei judiciis ita ſe reſignat, ut in hujuſmodi doloribus ac preſſuris, non tantum una hebdomada, aut uno menſe, ſed uſque ad extremi judicii diem, vel etiam perenniter conſiſtere paratus ſit, non recuſans ipſius quoque inferni tormenta (ſi Deus ita vellet) ſubire. Quæ quidem reſi-

gnatio

gnatio omnem aliam reſignationem longe vincit. Vel mille mundos relinquere, in hujus reſignationis comparatione, nihil eſt.

Quàm vero hîc propria voluntas obluctetur, ſic explicat: Irreſignatus quiſque, dum in hunc modum duris ſcopis à Domino atteritur, omnia ſe perdidiſſe arbitratur: unde & in gravem triſtitiam, horribilemque deſperationem prolapſus dicit: Iam de me actum eſt, perii Ceterum qui ſolida tranquillitate intra ſe frui cupit, ad hoc eniti debet, ut reſignato liberoque animo, & Deo, & ſeipſo, & creaturis omnibus carere poſſit, veram pacem intus interim retinens. Vndecunque accidant preſſuræ, de manu Domini ſuſcipiendæ ſunt, cujus permiſſu eveniunt. Ergo, ut propriam domes voluntatem, eſto longanimis, & expecta Dominum, etiamſi moram fecerit, quia veniens veniet & non tardabit. Bloſ. Ibid.

III. Tertium denique quo propria voluntas ſupra modum invaleſcit, eſt, *Mutabilitas perpetua*. Parum eſt cum Luna circumagi, & aliam atque aliam formam induere: in dies, in horas mutamur; mane aliud, & aliud placet veſperi, hodie volumus, cras nolumus: nunquam iidem, nec ſimiles quidem nobis, adeo in diverſũ aberramus; quotidie conſilium permutamus & votum: ut

nubes

nubes à quovis vento huc illuc impellimur. Et hoc voluntati propriæ solennissimum est, ut cum firmissimæ illi columnæ voluntati divinæ nolit alligari, seipsam rebus caducis ac vanis indulgeat, quibuscum non possit non creberrime mutari. Hac tanta propriæ voluntatis instabilitate, cupimus quidem quotidianis tædiis occurrere, verum hac ipsa ratione sæpe nobis tædium è tædio creamus, dum illud tam sollicite studemus vitare. Ita Sisyphi saxum volvimus, & dolium Danaidum implemus, dum idem & volumus & nolumus, eadem sæpe hora. Voluntas nostra, & quod inde pendet, omnis sanctitas nostra, non est turris inexpugnabilis in montis jugo, aut edita rupe collocata, sed domus lutea, quæ ad omnem incursum cedit & collabitur. Probus es ; sit ita hoc illudve præclare incipis, hîc aut illic rem optime agis; neque hoc negem, sed hoc quamdiu & quam constanter? Ah, quam facile ad omnem auræ sibilum mutamur, & sæpe turpiter dejicimur! ut folium arboris, à vento non magno rapimur, & ventilamus nos in omnem ventum, & imus in omnem viam. Multiformes plane sumus, & nobis ipsi dispares, nec unum agimus hominem, sed plures. Quod in Sacris de Iobo scribitur, *Fuit vir unus*: id ita Hieronymus interpretatur:

Eccli. cap. 5. v. 11.

tur: Non per diverſa mobilis, & inſtabilis ferebatur, ſed firmus atque inconcuſſus perſiſtens, erat vir unus. Nos plerunque non unum virum agimus, & ſæpe nec quidem viri ſumus, tam debiles in virtutis actibus, quam inconſtantes. Hæc propriæ voluntatis illuſtria ſunt facinora. Sed de hoc humanæ voluntatis Euripo explicatius alibi.

In Triſmegiſto lib. 1. cap. 8. de humanæ voluntatis inconſtantia

Itaque libera voluntas nos facit noſtros, mala diaboli, bona Dei. Qui enim, inquit Bernardus, voluerunt eſſe ſui, utique ſicut Dii ſcientes bonum & malum, facti ſunt non tantum jam ſui, ſed & diaboli. Sane diabolo nos noſtra mancipat voluntas, non ipſius poteſtas. Noſtra autē voluntas perfecta non erit, quouſque ſuo creatori perfecte ſubjecta ſit. Profecto expedit nobis magis omnino non eſſe, inquit, quā noſtros permanere. Auguſtinus de aquilis: Dicuntur pulli aquilarū, inquit, ſic probari, patris ſcilicet ungue ſuſpendi, & radiis ſolis opponi: qui firme ſolem contemplatus fuerit, filius agnoſcitur, ſi acie palpitaverit, ab ungue dimittitur. Nos viles homunculi magis ſub arbitrio Dei ſumus, quam ſub patris ungue aquilæ pullus; à Deo magis pendemus quam radius à ſole, calor ab igne; plus Deo in nos poteſtatis eſt, quam in lutum figulo, & tamen hunc ſolem noſtrum, divi-

Bern. de grat. & l. arb.

nam

nam voluntatē liberrime aversamur. Iubemur inimico ignoscere? Nolumus. Effrenem libidinem coërcere? æque nolumus. Impotentem iram domare? Nec hoc volumus. Illo aut isto familiari vitio abstinere? pigerrime volumus, hoc est, modeste nolumus. O pullos non aquilarum, sed noctuarum, qui non solem divinæ voluntatis, sed tenebras propriæ sectantur. Hinc autem omne malum, & omnis pœna. Narrāte Ludovico Blosio, Christus sanctæ cuidam virgini familiarem se præbens: Volo te nosse, inquit, quod omnes pœnæ quibus homines in mundo affliguntur, in voluntate consistunt: quia si voluntas esset ordinata, & concors cum voluntate mea, careret quodammodo pœna. Quamvis enim is qui hac sancta ordinataque voluntate præditus est, sentiat laborem ac dolorem, quicquid tamen amore mei sponte patitur, quasi sine pœna portat. Libētissime enim illud sustinet, considerans & sciens meam esse voluntatem, atque permissionem, ut patiatur. Mens ejus in quovis dolore corporali libera est, cum voluntas ipsius in omnibus sit conformis, & unita voluntati meæ. Igitur ablata voluntate propria spiritus hominis tranquillus est, & pace gaudet.

Blos. Men. spirit. cap. 10 fine.

CAPUT VI.

Nihil voluntatis propriæ retinendum esse, tam in omnibus rebus arduis ac difficilibus, quam in ipsa morte.

HIc Rhodus, hic saltus. In rebus subinde minutulis non ita difficulter voluntatem nostram divinæ attemperamus; at in iis quæ momenti sunt gravioris, in jactura opum, honoris, vitæ, hîc tergiversationes, & excusationes, hîc moræ & tricæ, hic multa refractariæ voluntatis contumacia, hîc nostrum nobis & *Velle* & *Nolle* stat contra Dei & *Velle* & *Nolle*. Sed quid miseri luctamur frustra? stat voluntas divina, stabitque æternum velut immobilis rupes; non illam ad nos trahemus, sed ad se nos illa. Rideamus, si is qui cimbam ad rupem alligavit, funem identidem trahat, & rupem ad se accedere censeat, cum ipse ad illam propius ac propius accedat: Et non major nostra stultitia est, qui ad rupem illam divinæ voluntatis nexi, trahendo & reluctando volumus eam nobis obsequi, non nos ipsi?

I. Sunt qui & se & alios divinā legem doceant, & hi quidem intelligentiam suā Deo consecrant; at ubi est voluntas

tas rerum omnium pretiosissima? Hanc sibi servant, partitione facta cũ
2. Machab. cap. 1. v. 3. Deo haud æqua. Optime olim alteri alteris sic precabantur: Benefaciat vobis Deus, &, Det vobis cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem corde magno, & animo volenti. Hi corde prorsus exiguo, & animo minime volente Deum colunt, qui in re quapiam facili voluntati suæ cedunt, at ubi vel bonorum alea jacitur, vel honoris punctum, aut vitæ cardo vertitur, hic jus propriæ voluntatis tenacissime retinent,
Liv. lib. 3. bell. Pun. hîc sui sunt. O non Volones, quales olim sponte sua militiæ nomen dederunt, pro dominis pugnaturos se polliciti: Ea de caussa in civitatem recepti, & liberi esse jussi sunt. Quod si contumaces illæ & divinæ voluntati tam refractarii ultro se dederent, suamq; voluntatem sponte submitterent supremæ illi, certe jus cæli obtinerent, futuri liberi in omnem æternitatem. Inter Volones istos præ-
Psa. 55 v. 13. signis plane, Hebræus rex David: In me, inquit, sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi. Sub cælo nihil tam liberum atq; hominis voluntas: omnia alia admirabili subjectione conditori obtemperant. In solo homine ea est libertas, qua vult quodcunque libet, etiamsi hoc cælo, inferis, Deo repugnet. Nihil tam in nostra est potestate quam voluntas.
Inte-

Integrum eſt homini, quotieſcunq; libuerit, dicere *non*, & abnuere, vel ipſo etiam Deo annuente. Et hæc ſcelerum omnium Lerna eſt, Deo dicente: Volo hoc fieri; hominem tamen obloqui audere: Nolo hoc facere; aut dicente Deo: Hoc fieri nolo; hominem tamen dicere: Hoc volo facere. Et quoties Deus, Hæc eſt, inquit, mea voluntas; nihilominus homo: At hæc, inquit, mea non eſt. Ob hoc Deus graviſſime queſtus: A ſæculo, inquit, confregiſti jugum meum; rupiſti vincula mea, & dixiſti: Non ſerviam. Hæc ipſiſſima eſt radix omnium delictorum: non ſit hoc impium *Volo*, non erit utique delictum. Enimvero medicina ea optima eſt, quæ ſic morbum curat, ut & morbi radicem evellat. Proprium peccati pharmacum, Pœnitentia, quæ tunc demum vera eſt, ſi rebellionem hanc comprimat, & humanam voluntatem divinæ penitus ſubjiciat. Primus autem voluntatis actus eſt *amare*, uti eſt aurium audire, cernere oculorum: qui vero quippiam amat ſerio, ei cor ſuum voluntatemque cum voluptate impendit; non eum labor, non dolor, non terrifici quidquam inde avocat. Ita voluntas quæ ſe Deo vere trāſcribit, omnia præ Deo nihil facit, tam aſpera quam jucunda, & ſuavia prompte amplectitur, prout ſcierit ſupremæ id voluntati

Hier. cap. 2. v. 20.

probari. Hujus sibi mentis conscius rex David: In me, inquit, sunt Deus vota tua. Non reperio quas tibi gratias agam, mi Domine, quod hanc in me felicitatem ac promptitudinem, erga tuam voluntatem experiar; promissiones tibi à me factæ, in intimis apud me præcordiis asservantur, ne excidant. Tale sit voluntas Christiani hominis promptuarium, unde facile depromi possit, quicquid est ad domini gustum. Penarium vere opulentũ, omni genere quà esculentorum, quà poculentorum instruitur: Si dominus velit oleum, aut mel, aut aromata, vel vinum sive Chium, seu Thasium, sive Creticum; adferuntur & oleum, & mel, & aromata, & vinum non cibarium & ignobile, sed quale jussit adferri: si dominus cupiat perdicem, aut altilem gallinam, illico perdix aut gallina promitur: si panem niveum petat & primarium, mox adest hic panis: si aliud quid postulet, confestim advolat postulatum. Talis sit voluntas nostra, & olearia, & mellaria, & vinaria, & omnigeni penoris cella, ut quicquid dominico palato placuerit, inde promatur: ita quidem, ut si Deus animum cupiat ad paupertatem, ad morbum, ad ignominiam, ad mortem paratum, hunc ipsum inveniat paratissimũ, de quo Deus ipse dixerit: In te, ô homo, sunt vota mea.

Talis

Talis certe rex David, vir ſecundum cor Dei. Non in rebus ſolum minutioribus, ſed in maximis æque ac minimis, cum jactaretur, cum per ardua ſurſum & deorſum iret, à divino ſemper nutu pendebat. Act. cap. 13 v. 22.

II. Anno quingenteſimo viceſimo tertio, in Concilio Vzeçenſi epiſcopus fuit, cujus nomen, Quod vult Deus. Fuit & alius ejuſdem nominis Carthaginienſis Pontifex, vir ſanctiſſimus, qui unà cum Clero à Genſerico rege Ariano, fractis navibus abſque remigiis & velis, præter omnem ſpem Neapolim appulit, ibique exul ſancte finiit. Omnium hoc Chriſtianorum & nomen ſit, & ſtudium unicum, Quod vult Deus. At maligni hominis eſt, tunc ſolũ dicere: Quod vult Deus, cum nec operoſa, nec ardua jubentur. Ille fert omne punctum, qui, cum paupertas urget, cum morbus exercet, cum ignominia premit, cum mors vocat, nihilominus mente liberrima pronuntiat: Quod vult Deus: ſi opes, ſi valetudinem, ſi famam, ſi & vitam velit eripi, Quod vult Deus; hoc fiat. Nec diſputat, cur jam, cur hoc loco, cur hoc morbi genere ſibi moriendum ſit, ſed paratiſſimus ad omnia, hoc unum aſſidue ingeminat: Quod vult Deus. Præclariſſime dixit Seneca: Quid tibi opus eſt ut ſis bonus? *Velle.* Quid autem melius potes velle,

De quo Baron. tom. 7. Anno 523. n. 15. Martyrol. Baronii die 26. Octobr.

Seneca epiſt. 80. init.

le, quam quod vult Deus? Hîc ego te, qui aliter sentis, & divinæ voluntati obniteris, compello Annæi verbis: Tamen tu indignaris aliquid, aut quereris: & non intelligis, nihil esse in istis mali nisi hoc unum quod indignaris, & quereris: Non feram me, quo die aliquid ferre non potero. Male valeo? familia decubuit? fœnus offendit? domus crepuit? damna, vulnera, labores, metus incurrerunt? Solet fieri, hoc parum est: debuit fieri. Decernuntur ista, non accidunt. Si quid credis mihi, intimos affectus tibi cum maxime detego, in omnibus quæ adversa videntur & dura, sic formatus sum. Non pareo Deo, sed assentior: ex animo illum, non quia necesse est, sequor, (*erubesce, Christiane, ah erubesce.*) Nihil unquam mihi incidet, quod tristis excipiam, quod malo vultu: nullum tributum invitus conferam. Omnia autem ad quæ gemimus, quæ expavescimus, tributa vitæ sunt. Horum nec speraveris immunitatem, nec petieris. Ad hanc legem animus noster aptandus est, hanc sequatur: huic pareat: & quæcunque fiunt, debuisse fieri putet: nec velit objurgare naturam. Optimum est pati, quod emendare non possis: & Deum, quo auctore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari. Malus miles est, qui Imperatorem gemens sequitur.

Idem epist. 96.

Quare

Quare impigri atq; alacres excipiam' imperia, nec deseramus hunc operis pulcherrimi cursum, cui quicquid patimur, intextum est. Sic vivamus, sic loquamur. paratos nos inveniat atque impigros Fatum, seu voluntas Dei. Hic est magnus animus, qui se Deo tradidit: at contra ille pusillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine Mundi male existimat, & emendare mavult Deum, quàm se. Carpit divina & providentiam; alia illa esse vellet magis quàm se alium. Ingrati sæpe divinorum interpretes sumus. Inde est quod nec vivere volumus, nec mori: vitæ nos odium tenet, timor mortis. Nutat omne consilium nostrum, nec implere nos ulla felicitas potest.

III. Quanti vero momenti sit in morbo lethali, nostræ voluntatis ad divinam conformatio, insignissime docet Ludovicus Blosius, hunc in modum: Moriturus quisque meritis Salvatoris nostri Iesu Christi, magis quam suis innitetur. In illius bonitate & in precibus beatæ Mariæ Virginis ac Sanctorum electorumque Dei satis confidet. Christi amarissimam passionem mortemque sibi proponet, & ineffabilem illam charitatem, quæ eum tam indigna sustinere coegit, memoria repetet, atq; in patentia vulnera, & in profundissimũ pelagus immensæ misericordiæ ejus, sese cum

Optimum in morte exercitiũ Resignatio sui. Blos. Cõsol. pusillã. mihi p. 328. & seq.

cũ universis peccatis atq; negligentiis suis demittet, immergetq;. Ad summã Dei gloriã seipsũ, velut hostiam vivam offeret ipsi Domino, ad perferendũ pro acceptissima ejus voluntate patienter, ex vero amore, omnẽ languoris acerbitatem, ipsam etiam mortem, & quicquid sibi Dominus in tempore, & in æternitate immittere voluerit. Hoc si revera facere potuerit: si, inquam, sese ex pura dilectione cum perfecta sui resignatione, ad omnem pœnam pro honore divinæ justitiæ tolerandam animo spontaneo obtulerit, ipse neque infernum, neque purgatorium subibit, etiam si solus omnia totius Mundi peccata commisisset. Nullum igitur exercitium in extremis utilius esse potest, quam ut quis seipsum ex integro divinæ voluntati resignet: humiliter, amorose, pleneque confidens in immensa Dei misericordia ac bonitate. Fieri enim nequit, quin is qui in hujusmodi vera perfectaque resignatione cum sancta erga Deum fiducia ex hac luce exit, confestim ad regna cælestia evolet. Nam sicut nihil omnino pœnæ, nihil ignis purgatorii in Deum cadere potest, ita nec in hominẽ, qui eo modo per voluntatis conformitatem, amoremque Deo unitus est. Hoc animo justus ille Latro moriebatur in cruce, qui non salutem corporis à Domino postula-

ſtulavit, nec oravit ut à pœnis purgatoriis ſervaretur, ſed libenter pro peccatis ſuis, proque Dei gloria moriens, ſe totum in divinam reſignavit voluntatem, ſe totum Chriſto obtulit, ut ille ſecum ageret quicquid vellet. Nihil niſi miſericordiam & gratiam petiit dicens: Memento mei Domine, cum veneris in regnum tuum. Quod ſi morte imminente infirmitas naturæ mœret, aut trepidat; hujuſmodi mœſtitia & formido in Deum per reſignationem projicienda, ac certa ſpes erga eũ concipienda eſt. Mors Chriſti mortẽ tuã ſoletur. Ille præceſſit, præceſſerũt & innumeri electi ejus: non igitur pigeat te ſequi. Corpus quod modo deponis, vile quoddam veſtimentum eſt. Quid ad te ſi computreſcat, & ad tempus in terra occultetur? Poſtea ipſum idem corpus tuum reſurget, jamque immortale, incorruptibile, glorioſum ac fulgidum erit. Penſandum quoque eſt, quam reſignati ac voluntarii fuerint ad moriendum antiqui juſti, Abraham, Iſaac, Iacob, Moſes, David, & ceteri conſimiles, cum nondum janua regni cæleſtis eſſet aperta. Vnde in fine Deuteronomii legimus, Dominũ dixiſſe ad Moſen: Aſcende in montem iſtũ, &c. & vide terram Chanaan quam ego tradam filiis Iſrael obtinendam, & morere in monte. Ecce quã reſignato

animo, juxta Dei beneplacitum, mortem excepit Moses amicus Altissimi. Non transivit quidem ad terram illam visibilem, sed in invisibilem & meliorem receptus est, videlicet in secretum sinum pacis, & limbum, in quo justorum animæ tunc magna tranquillitate requiescebant. Iam vero justis aditus patriæ cælestis, per Christum Dominum reseratus est.

Ergo, mi optime Christiane, cum vicinam sentis mortem, imo etiam antequam sentias, voluntatem tuam quam perfectissime junge cum divina, illique te totum committe: nec aliud cogites vel loquaris, quam hoc ipsum; *Quando Domino visum.*

IV. Sed istud *quando* plerosque omnes homines ægre habet. Moriendum sibi sciunt, & mori volunt, sed nondum: cupiunt naturæ solvere quod debent, sed nondum: desiderant cælo recipi, sed nondum. Adeo miselli insanimus, ut cupiamus desinere esse miseri, sed nondum; ut felices & beati esse velimus, sed nondum. Quid, homuncule, tam altum tibi patibulum ædificas, ut multos gradus habeas, per quos ad mortem te ire diutius scias? quid vitæ tuæ tot optas annos, quibus funus tuum prospicias, cogitationum lento tormento? Eundum est, seu hodierna, seu crastina. At scio, quid multos decipiat: cum Mors pulsat, ante-

ante tempus adesse putant importunum exactorem. Stulti; tunc tempus est, *quando* Domino Mortis visum est. Quid tergiversaris, quid immaturam ætatem objicis, quid moram poscis? ad mortem maturus pridem fuisti. Sed nec concessa mora paratiorem te faciet, aut promptiorem; nam & post hanc morari voles, minus forsan paratus, quo plus moratus. Induciæ non paucos deteriores fecerunt. Mala ad mortem præparatio est, mori nolle. Facti dimidium habet, qui tunc vult, quando vult ille, qui nihil mali potest velle. Ergo tergiversationem tolle, & dic animo: *quando* & *quomodo* Domino visum, sic fiat. Vide Horologium Angeli Tutelaris. hora Diei IX.

Ad hoc ipsum luculentissimam facem prælucet Romanus Sapiens, &: Sive alios, inquit, observare volueris, sive teipsum, favore seposito; & senties hoc, & confiteberis, nil ex his optabilibus & charis utile esse, nisi te contra levitatem casus, rerumq; casum sequentium instruxeris: nisi illud frequenter, & sine querela, inter singula damna dixeris: *Deo aliter visum est*. Ita dices: Antehac quidem diutius me victurum arbitrabar, at, *Deo aliter visum est*, & bene sic visum est. Ita propria voluntate in divinam transmutata, omnia tibi reddentur facilia. Nam uti malus omnia in malum vertit, Senec. ep. 98.

tit, etiam quæ ſpecie optimi veniunt: ita rectus atque integer corrigit prava vitæ, & dura atque aſpera, ferendi ſcientia mollit; idemque & ſecunda grate excipit modeſteque, & adverſa conſtanter atque fortiter. Hic idem voluntati divinæ tam addictus, nunquã malis eventibus maledicit, nunquam accidentia triſtis excipit, civem eſſe ſe univerſi & militem credens, labores velut imperatos ſubit. Quicquid incidit, non tanquam malum aſpernatur, & in ſe caſu delatum, ſed quaſi delegatum ſibi. Hoc qualecunque eſt, inquit, meum eſt. aſperum eſt, durum eſt: in ipſo navemus operam, nec de Dei providentia queramur. Si Diis, inquit Epictetus, ita viſum fuerit, ita fiat.

Epict. enchir. cap. 75 ſeu ult.

V. Et hæc ſciverint idololatræ, Chriſtiani aut neſciant, aut quæ ſciunt non faciant; videant meliora probentque, ſequantur deteriora? Nihil tam acerbum eſt, in quo æquus animus ſolatium non inveniat. At vero ſolatium nec uberius nec certius erit quam Dei voluntas; ad hanc in omnibus adverſis aſſidue ſuſpiciendum.

Iobus in perferendis ærumnis dexterrimus, plus Deo placuit, Chryſoſtomo teſte, pluſq; ſibi promeruit pauculis ſolum verbis, quam omnibus ſuis etiam largiſſimis eleemoſynis. Cum enim Iobus undique

afflictus

afflictus diceret: Sicut Domino placuit, ita factum est; Sit nomen Domini benedictum: divinæ voluntati magis se probavit, quam cum stipem liberalissimam erogavit. Nam, quod à sancto Bonaventura discimus: Perfectius est adversa tolerare patienter, quam bonis operibus insudare. Quoniam Deus bonorum nostrorum non eget. Bonav. de gr. virt. cap. 24 Psa. 15 vers. 2.

Quisquis igitur divinam voluntatem sincere quærit, sanusne sit an æger, perinde habet, quandoquidem Dei voluntas, omne nostrum bonum est. In morbo autem sic Medico & medicinis fidendum, ut interim fiducia omnis in Dei providentia & voluntate collocetur. Quod cum rex Asa non fecerit, merito reprehensus est: Nec enim in infirmitate sua quæsivit Dominum, sed magis medicorũ arte confisus est. Melius Ezechias qui morbi sui curationem non ficubus, nec eas imponẽti, sed Deo adscripsit. Quod si pharmaca nil proficiant, aut Medicus vim morbi non perspiciat, aut aliunde committatur error, nec emendetur valetudo, non continuo huic illive culpa impingenda, sed omnia divinę providentiæ ac voluntati attribuenda, nec aliud cogitandum, quam, Deus non vult ut saner, aut vult ut saner tardius. Sur. tom. 7. p. alt. vit. c. 1

Lydvvina, Virgo sãctissima, omnigenis doloribus exercitata, miserabile mihi p. 288. specta-

ſpectaculum, & velut conducta domus omnium fere morborum, adeo tamen defixit in Domino voluntatem ſuam, ut nihil neque cogitare, neque dicere, neque facere præmeditate liberet, quod putaret diſplicere Deo. Fertur cum patientiſſimo
Iob cap. 6. v. 10.] Iobo ſæpius dixiſſe: Hoc mihi Domine acceptiſſimum erit, ut affligens me dolore non parcas, cum tuæ voluntatis executio, ſit mihi ſumma conſolatio. Difficultatibus & calamitatibus omnibus efficaciſſimum remedium fecit, qui ſemper divinæ ſe voluntati ſubmiſit.

Imaginis ſequentis brevis explicatio.

PATIENTER & CONSTANTER *adverſa tolerare; Deo in omnibus quam generoſisſime fidere, hoc demum Chriſtiana nobilitas eſt. Qua in re plurimum adjumenti ferunt omnes ſancti Angeli, quorum & orationibus & exemplis accendimur, ad pleniſsimam cum divina voluntate conſenſionem. Hoc & Moſes nos docet, vir mitiſsimus, & ſupra quam dici poteſt injuriarum tolerans. Ad hoc & ipſa Dei voluntas cor humanum provocat:* SVRGE, PROPERA, *prius ad obſequium, deinde ad amplexum. Hominis eſt quam promptiſsime reſpondere:* ECCE ADSVM, *paratus ad utrumque; ad omnia & agenda, & ſuſtinenda paratiſsimus,* ECCE *adſum. Hoc denique beatiſsimum eſt Divinæ ac humanæ voluntatis connubium, hoc cælum eſt extra cælum, nec ulla certior aut ſecurior ad paradiſum ſemita. Cetera, mi Lector, quæ ad imagines explicandas ſunt, capitis ultimi principio invenies.*

ADIVMENTA.
Surge propera
Ecce adsum
Patienter.
Constanter.
Dominus nobiscum est; nolite metuere.
Num. 14. V. 9

LIBER QVINTVS DE HVMANÆ VOLVNTATIS ad divinam conformandæ. ADIVMENTIS.

CAPVT I.

Conformationem humanæ voluntatis ad divinam consistere non posse sine magna in Deum Fiducia.

OBlatio sui in divinum arbitrium nunquam erit integra, nisi Deo in omnibus plurimũ fidamus: Quomodo enim alteri de rebus omnibus assentiar, cui non fido? & quomodo fidam illi, quem non credo res meas fideliter, aut sollicite curaturum? Ideo de fiducia in Deo collocanda nunc agendum.

I. Porro cupienti scire quid divinæ paginæ de hac virtute sentiant, nostri ævi scriptor respondet: In scripturis sanctis vix ullum invenitur caput, in quo Deus opem, gratiam & providentiam omnibus illis non promittat, qui in illo confidunt. Beatissimus rex David, hujus Fiduciæ magister excellentissimus, hanc unam pleno ore ingerit, in psalmis pene

Ludov Granat. lib. 7. Memorial. cap. 9.

ne

ne omnibus. Et quam illa confiden-
tis animi ſunt? Quoniam tu Domi-
ne ſingulariter in ſpe conſtituiſti me.
Dominus firmamentum meum, & Pſa. 4.
refugium meum, & liberator meus: v. 10. Pſ. 17.
Deus meus, adjutor meus; & ſpera- verſ. 3.
bo in eum: Protector meus, & cor- Pſ. 26. verſ. 1.
nu ſalutis meæ, & ſuſceptor meus: 2. 3.
Dominus illuminatio mea, & ſalus
mea, quem timebo? Dominus pro-
tector vitæ meæ, à quo trepidabo? Si
conſiſtant adverſum me caſtra, non
timebit cor meum, ſi exurgat adver-
ſum me prælium, in hoc ego ſpera-
bo. Qui habitat in adjutorio Dei al-
tiſſimi, in protectione Dei cæli com-
morabitur. Qui confidunt in Domi- Pſ. 90.
no &c. non commovebitur in æter- verſ. 1.
num. In te, Domine, ſperavi, non Pſ. 124. verſ. 1.
confundar in æternum. Erat huic Pſ. 30.
regi cor ampliſſimum, & pleniſſi- verſ. 1.
mum ingenti Dei Fiducia. Nimirum
hos ructabat, quos biberat divinos
fontes.

Eandem in Deum Fiduciam ſa-
pientiſſimi ac ſanctiſſimi viri pluri-
mum ſemper commendarunt. Illud
ſapientiæ miraculum Salomon: Ha- Prov.
be, inquit, fiduciam in Domino, ex c. 3. v. 5
toto corde tuo. Non qualemcunque
fiduciam exigit, ſed quæ prodeat *ex* 1. Pet.
toto corde. Nam & Apoſtolorũ Prin- cap. 5.
ceps: Omnem, inquit, ſollicitudinem verſ. 7.
veſtrã projicientes in eum, quoniam Pſ. 54. v. 23.
ipſi eſt cura de vobis. Et Pſaltes: Ia-

cta, inquit, super Dominum curam
Provi. cap. 3. v. 6. tuã, & ipse te enutriet. Sed & Salomõ
iterum monens: In omnib⁹ viis tuis,
Ps. 117 vers. 8. inquit, cogita illum, & ipse diriget
gressus tuos. Bonum est confidere in
Domino, quã confidere in homine.
Benedictus vir, qui cõfidit in Domi-
Hier. ca. 17. vers. 7. & 8. no, & erit Dominus fiducia ejus. Et
erit quasi lignum quod transplanta-
tur super aquas, quod ad humorem
mittit radices suas, & non timebit
cum venerit æstus, & erit folium ejus
viride, & in tempore siccitatis non e-
rit sollicitum, nec aliquando desinet
1. Machab. cap. 2. ve. 61. facere fructum. Cogitate per genera-
tionem & generationem, quia om-
nes qui sperant in eo, non infirman-
Psa. 2. ve. 13. tur. Beati omnes qui confidũt in eo.
Eccl. ca. 11. v. 22. Hæc enim fiducia Deum obligat, ut
tibi in se confidẽti benefaciat. Ergo,
Confide in Deo, & mane in loco tuo;
sorte tua contẽtus, status tui medio-
critatem amplectere, neq; ultra men-
suram regulæ, qua mensus est tibi
2. Cor. ca. 10. ve. 13. Deus, teipsum extende: Memento,
non in solo pane vivere hominem,
1. Reg. ca. 14. vers. 6. posse Deum etiã è lapidibus suscitare
filios Abrahę, nec esse difficile Domi-
no salvare vel in multis, vel in paucis.
Sunt 60000. Philippei. II. Hebræus rex Amasias militem
scripserat centum talentis argenti,
2. Par. ca. 25. vers. 7. quibus centum millia hominum ad
signa evocavit. Quo facto, venit ho-
mo Dei ad illum (ita Regum fasti
narrant) dixitque: O Rex, ne egre-
diatur

diatur tecum exercitus Iſraël, non eſt Dominus cum Iſraël, & cunctis filiis Ephraim. Quod ſi putas in robore exercitus bella conſiſtere, ſuperari te faciet Deus hoſtibus: Dei quippe eſt & adjuvare, & in fugam convertere. Dixitq; Amaſias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſraël? Et reſpondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare poſſit multo his plura. Paruit Amaſias Deo nixus, & viginti millia hoſtium occidit. Tanti eſt, Deo fidere, & non humanis viribus.

Thomas Morus notæ ſanctitatis ac eruditionis vir, ad filiæ Margaretæ objectiones hiſce omnino verbis in carcere reſpondens: Nihil, inquit, contingere poteſt, quod Deus non velit. Quicquid autem ille vult, utcunque nobis malum videatur, eſt tamen re vera optimum. De Dei bonitate diffidere, mea Margareta, nolo, utcunque me debilem ac fragilem præſentiam. Imo ſi in eo me terrore & conſternatione cernerem, ut jam jam lapſurus viderer meminero tamē divum Petrum unico venti flatu ex modica fide ſubmergi cœpiſſe; faciamque quod ille fecit, Chriſtum compellabo: Domine ſalvum me fac. Spero enim quod extendens manum ſuam apprehēdet me, nec ſubmergi patietur. Quod ſi ve-

Thom. Stapler de tribus Thomis, mihi p. 297. & ſeq.

ro Petri partes adhuc ulterius me agere, planeque præcipitem cadere, jurare & abjurare permitteret, spero nihilominus fore, ut oculo misericordiæ pleno me respiciat, & erigat, ut de novo veritatem confitear, conscientiam exonerem, pœnam & pudorem prioris abnegationis fortiter perferam. Denique illud compertissimum habeo, quod absque mea culpa Deus me non deseret. Christiane & sapienter. Interest enim rebus omnibus divina Providentia, & scimus ab ea innumeros ne laberentur detentos, nullos ut laberentur
Ps. 36. v. 24. impulsos. Imo, si hic talis ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. Quomodo autem is lædatur, qui in pulvinar cadit tam molle? Ante omnia fidendum Deo.

III. Ecquid deniq; Christus tam varie inculcat & urget, atque hanc unam in Deum Fiduciam? Quàm varie divinus hic Magister argumentatur ab aviculis, à flosculis, à capillis, ab ipsis etiam idololatris, persuadendæ huic fiduciæ? Ita corvos, lilia, passerculos oculis subjiciens: Considerate, inquit, corvos, quia non seminant, neque metunt, quibus non est cellarium neque horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitando potest adji-

cere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? Considerate lilia, quomodo crescunt: non laborant, neque nent; dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. Si autem fœnum quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur Deus sic vestit; quanto magis vos pusillæ fidei? Pater vester scit, quia his indigetis. Et quot experimentis discipulos suos inspexit, ut eos doceret Deo ex toto fidere? Ita quinque millia hominum epulo excepturus in vasta solitudine, Philippum interrogat, unde panes emendi sint. *Hoc autem dicebat tentans eum.* Sic & quatuor millia hominum cibo refecturus, discipulos in eam rem consultores adhibens: Quot, inquit, panes habetis? At illi non magnæ fiduciæ: Vnde istos quis poterit, ajunt, hic saturare panibus in solitudine? O viri, Deus poterit, qui nos sibi in rebus omnibus vult fidere quàm integerrime. Providentia divina falli non potest; fallere non vult: stabit Deus promissionibus suis. Docemur hoc omnium ætatum exemplis. Erigat proinde se homo in spem magnam, & audeat se suaque omnia in Dei sinum profundere fiducia quàm erectissima.

Luc. ca. 12. ve. 24. & seq.

Ioan. cap. 6. vers. 6.

Marci cap. 8. vers. 4.

IV. Tostatus, præsul Abulensis, illud

Tostat. in l. 2. Reg. cap. 7. vr. 19. quæst. 31.

illud eruditionis miraculum, super Regum fastis differens: Ita est, inquit, lex Adam, quam debet homo tenere cum Deo, scilicet quod homo humiliet se corã Deo, colat & Deum quantum p●tuerit, & Deus erit sollicitus pro eo. Etenim ad quem clamamus? Pater noster qui es in cælo. Vtiq; opulentus hic Pater omnibus abunde providebit. Quod si parva animalia, inquit Hieronymus, absque Deo auctore non decedunt, & in omnibus est providentia, & quæ in his peritura sunt, sine voluntate Dei non pereunt; vos qui æterni estis, non debetis timere quod absq; Dei vivatis providentia. Cur ergo illi non quam integerrime fidamus, & animos induamus tanto patre dignos? Nec in mediis quidem flammis desperandum. Res angustæ domi sunt? Dominum habemus divitem, qui nunquam passus est suos extingui fame. Inimica insurgunt agmina, sive terris nata, sive inferis excitata? Ducem habemus potentiorem, qui uno flatu regnorum disperdet exercitus. Maledicæ premunt linguæ, & falsis onerant criminationibus? Deum intueamur judicem vindicemque, & humana non metuemus. Neq; enim se vinci ab homine patietur Deus, aut munificentiam suam ab humana fiducia superari. Audet quis fidere? majora do-

Hiero. apud S. Thom. in catena in ca. 10. Matt.

Scribanii Superior li. 3. c. 27.

nare audebit Deus. Audet ſperare magna? vincet humanā ſpem Deus, & è locuplete cęlorum theſauro, longe majoribus beabit, ita ut ad pellendam egeſtatem humanam, ſatis ſit ſpem ſuam poſuiſſe in Deo, ac de illius liberalitate magna ſperaſſe. Quo enim ſpes major eſt, majora ſunt dona cæleſtia, ut non tantum æquari, ſed innumeris modis vinci à divina benignitate humanam ſpem fiduciamque videamus. Nobiliſſima eſt hæc concertatio, ingens hominis in Deum fiducia, cum immenſa Dei liberalitate compoſita; quaſi æmula utrimque fiduciæ & munificentiæ largitione, tanquam ſi vinci nollet homo, cum tamen vinci non poſſit Deus.

V. Hic Hipponenſem Antiſtitem Auguſtinum luculentiſſime ratiocinantem audite: Fecit Deus, inquit, cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt. Si ergo omnia quæ in eis ſunt, & te; parum dico, te, paſſerem, locuſtam, vermiculum, nihil horum non ille fecit, & cura eſt illi de omnibus. Nolite ergo dicere: Non pertineo ad Deum. Pertinet ad Deum anima tua, pertinet ad Deum corpus tuum; quia Deus fecit & corpus tuum. Dicis forte: Non numerat me Deus in magna multitudine. Te non numeret, qui etiam capillos

Aug. tom. 8. in Pſ. 145. medio fere.

capillos tui capitis omnes habet numeratos? Sed, ais, ſubinde iis miſeriis involvimur, adeo ſolatiis omnibus & auxiliis deſtituimur, ut mirum non ſit, quandoque fiduciam nonnihil vacillare. Hîc etiam Auguſtinus pro me reſpondebit. Et obſecro vos omnes qui hæc legitis, aut legi auditis, ſanctiſſimi viri reſponſum altiſſimo pectore reponite: Quicquid ergo, inquit Auguſtinus hic accidit contra voluntatem noſtram: noveris non accidere niſi de voluntate Dei, de providentia ipſius, de ordine ipſius, de nutu ipſius, de legibus: ipſius & ſi nos non intelligimus quid quare fiat, demus hoc ipſius providentiæ, quia non fit ſine cauſſa. Hoc ipſum, idem beatiſſimus Pater, divinus ſcriptor confirmans: Nos, inquit, divina providentia admonet, non res inſipienter vituperare, ſed utilitatem rerum diligenter inquirere, & ubi noſtrum ingenium vel infirmitas deficit, ita credere occultam, ſicut erant quædam quæ vix potuimus invenire, quia & ipſa utilitatis occultatio, aut humilitatis exercitatio eſt, aut elationis attritio. Et ut res pateat ab exemplis: Quis, inquit, diſpoſuit membra pulicis & culicis, ut habeant ordinem ſuum, habeant vitam ſuam, habeant motum ſuum? Vnam beſtiolam brevem minutiſſimam conſidera quam vo-
lucris.

Aug. in Pſ. 148. poſt med.

Aug. l. 11. de civit. Dei c. 22. poſt init.

Aug. in Pſ. 148. poſt med.

lueris. Si consideres ordinem membrorum ipsius, & animationem vitæ qua movetur, pro se fugit mortem, amat vitam, appetit voluptates, devitat molestias, exerit sensus diversos, viget in motu congruo sibi. Quis dedit aculeum culici quo sanguinem sugat? quam tenuis fistula est qua sorbet? quis disposuit ista, quis fecit ista? Expavescis in minimis, lauda Magnum. Ita judicem Deum time, muneratorem spera, nec alium; ita humanis omnibus celsior in solo Deo fiduciam pone, certus nec fallere ipsum posse, nec velle. Nullus speravit in Domino, & confusus est. Beati omnes qui confidunt in eo.

Eccl. cap. 2. v. 11. Psa. 2. v. 13.

CAPVT II.

In quo fiducia in Deum consistat.

MIseri nos, quàm tenuem de Deo notitiã habemus! vix per rimulam aliquid divini luminis haurimus. Hoc scimus Deum esse Summum Bonum, & quidem tam immense summum, ut nil penitus vel petere liceat, vel optare, quod ab hoc tanto Bono non possimus impetrare; certe suo tempore consecuturi omnia, modo tantisper non cadamus animo, sed maxima in Deum fiducia erecti, sciamus præstolari cum silentio salutare Dei. Gemma gratis-

Thren. cap. 3. ve. 25. & 26.

Prov. ca. 17. verf. 8. ſima, expectatio præſtolantis, quocunque ſe vertit, prudenter intelligit. Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum. In quo autem hæc fiducia in Deum præcipue conſiſtat, nunc porro videbimus.

I. Spem quidem hoc ſuperat Fiducia, quod Fiducia non qualiſcunque ſpes ſit, ſed robuſtiſſima & perfecta. Senec. ep. 16. Clare id diſcriminis notans Seneca: De te, inquit, ſpem habeo, nondum fiduciam. Hæc in Deum fiducia omnes hominis actiones cōplectatur neceſſe eſt, nam in omnibus omnino rebus, maximis, minimis, & omnibus vitæ momentis, Deo quam ſinceriſſime fidendum eſt, eum ſuis nunquam defuturum.

2. Reg. cap. 1. ve. 18. & 22. Rex David gymnaſium inſtituit palæſtricum, & præcepit ut docerent filios Iuda arcum, ſicut ſcriptum eſt in libro juſtorum. Hanc inſtitutionem Ionathas regius juvenis prævertit docilitate, tam enim certus erat dirigendo arcu, ut hoc laudis ferret ab amantiſſimo ſui Davide: *Sagitta Ionathæ nunquam rediit retrorſum*, neque enim leniter ferire, aut ſuperficiem radere, ſed ipſa penetrare arma hoſtium ſolebant tela Ionathæ. Fiducia in Deum talis eſt arcus, cor Dei & tangit, & penetrat jaculis ſuis nunquam aberrantibus. Ex omnibus autem Iſraëlis & Iudæ regibus

(erant

(erant triginta novẽ universe) quotnam illorum hoc arcu poterant uti? Tres aut quatuor è toto numero; David, Ezechias, & Iosias, quibus & Iosaphat accenseri posset, modo impia sacrificia in montibus abolevisset. Horum certe regum cor cum Deo perfectum erat, & maxima in Deum fiducia semper plenissimum.

Cum ingens Moabitarum & Ammonitarum exercitus regi Iosaphato immineret, & ille viribus nequaquã par esset hosti, ingenti fiducia *totum se contulit ad rogandum Dominum.* jamque prolixius precatus, præclarissimam hanc clausulam adjecit: Cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Hic Iahaziel divino afflatu æstuans, proclamat è turbâ: Attendite omnis Iuda, & qui habitatis Hierusalem, & tu rex Iosaphat: Hæc dicit Dominus vobis, Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem, non enim est vestra pugna, sed Dei. Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo *confidenter* state, & videbitis auxilium Domini super vos. His vocibus mire animatus rex Iosaphat, exercitum duxit in hostẽ, ne vero suus miles ad tãtę multitudinis occursũ trepidaret, instar strenuissimi ducis omniũ animos oratione pręmuniẽs: Audite me viri Iuda, inquit; credite in Domino

2. Par. ca. 20. vers. 3. 12. & 20.

Deo

Deo vestro, & securi eritis. Et mox, contra quam fieri solet in prælio, statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis suis, & antecederēt, ac voce consona dicerent, Confitemini Domino, quoniam in æternum misericordia ejus. En regem cum milite in aciem, velut Episcopum cum suis sacerdotibus ad templum prodeuntem. Res plane insolens, & ridicula in bellis, imbellē cantantium turmam in fronte agminis collocare. Sed adfuit Deus Iosaphato, tanta Dei fiducia pugnaturo. Cumque cœpissent non milites tela jacere, sed cantores sacra carmina canere, hostes in seipsos versi, mutuis sese vulneribus conciderunt. Porro Iosaphati exercitus cum progrederetur, omnem campum cadaveribus stratum reperit, nec supererat cui necem liceret effugere. In tanta vero cadaverū strage, spolia inventa sunt tam opima & copiosa, ut asportandis iis nec triduum quidem suffecerit. En, quid possit sincera in Deum fiducia, rerum omnium potens, inexpugnabilis.

II. Et quamvis in actionibus plane omnibus, ut dixi, fiducia in Deum sit necessaria, maxime tamen cum aut preces fundendæ, aut res adversæ sunt perferendæ. Istud sequenti capire, illud nunc examinabimus.

Et de precibus quidem differens

Bernar-

Bernardus ait multorum orationem aut esse timidam, aut tepidam, aut temerariam. Timida quidem oratio, inquit, cælum non penetrat, quia restringit animum timor immoderatus, ut oratio non dicam non ascendere, sed nec procedere queat. Tepida vero in ascensu languescit & deficit, eo quod non habeat vigorem. Nam temeraria ascendit, sed resilit: resistitur enim ei; nec tantum non obtinet gratiam, sed & meretur offensam. Quæ vero fidelis & humilis, & fervens oratio fuerit, cælum sine dubio penetrabit: unde certum est quod vacua redire non poterit. Ante omnia oratio necesse est, fidelis sit. Quam multi antequam incipiant orare, incipiunt desperare: *Non me audiet Deus, non impetrabo quod petam, frustra clamabo.* O Legatum miserum! vix domo prodit, & corruit, fiduciæ defectu. Quomodo autem fiducia in precibus erga Deum sit erigenda, Christus nos instruens: Iudex erat in civitate, inquit, qui Deum non timebat & hominem non reverebatur. Sed & vidua in eadem civitate, quæ assiduis precibus vindicari cupiebat ab adversario. At judex longissimam moram interponebat, improbus cunctator. Demum importunitate viduæ tam constante victus controversiam dijudicavit. En robustam prorsus & contumacem

Bern. in quadrag. serm. 4. de orat. & jejunio fine.

Luc. ca. 18. vers. 2.

spem

ſpem, quæ viduæ illi aſſidue hoc inſtillabat: *Hodie tibi jus dicetur*; ubi ſpes hodierna decollaſſet, craſtina monebat: *Cras fiet, aut perendie, hac hebdomade, hoc menſe, hoc certe anno ſententia dicetur.* Vicit demum perſeverans fiducia, quam Chriſtus in argumentum trahit, hoc modo: Si tantarum eſt virium oratio apud improbiſſimum quemque, quantarum erit apud ipſam Miſericordiã? Mens noſtra, velut vidua, adverſarios numerat quam plurimos. Quid ergo moratur, quin æquiſſimum judicem appellet, & omnem illi cauſſam ſuam integerrima fiducia deleget?
Ibid. verſ. 7. Deus non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die & nocte, & patientiam habebit in il-
Pſ. 36. verſ. 5. lis? Sanctiſſimus Rex David hoc unice commendans: Revela, inquit, Domino viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet. Quid trepidas? quid diffidis pavidiſſime mortalium? Aliquis te maledictis figit, aut injuriis afficit? Deo id querere, *& ipſe faciet.* Tua tibi caro iniqua eſt? Deo ſupplica, *& ipſe faciet.* Varios tibi arietes cacodæmon admovet? Deum in auxilium invoca, *& ipſe faciet.* Quicquid agas, *ſpera in Deo & ipſe faciet.*

III. Et ô exiguæ fidei homo, nunquid oblitus es, quid in hanc rem Chriſtus commemoret? Si quis amicorum ad amicum venerit intempe-
ſtæ

ſtæ noctis medio, & hoſpiti ſuo tres panes petierit: at ille jam ſomno ſepultus varie cœperit tergiverſari, & demum aperte negare poſtulata, non poſſum ſurgere, & dare tibi. Si vero alter, & fores pulſando, & panes poſtulando perſeverarit, iſte demum non familiaritate, ſed importunitate compulſus, dabit illi quotquot petiverit panes. Et ego dico vobis, inquit Chriſtus, Petite & dabitur vobis: quærite & invenietis: pulſate & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur. Nil gratius Deo, quam ut ſe tanta fiducia, quanta amicus amicum, appellemus. Neque vero ullus hominum intempeſtive unquam Deum appellabit. Videte mendicum pro numulo ſimplo, aut panis fruſtillo, patientiſſime vel ante ædes expectantem, aut poſt tranſvolantes quadrigas currentem. Luc. c. 11. v. 5. & ſeq.

Blandaque devexæ jactantẽ baſia rhedæ. Iuven. ſat. 4. v. 118.

Quid par eſt nos facere, cum liberalitatẽ ditiſſimi regis obſecramus, an non patientiſſima fiducia hîc opus? Ille Apoſtolorum chariſſimus, Ioannes: Et hæc eſt, inquit, fiducia quã habemus ad Deum; quia quodcunq; petierimus ſecundum voluntatẽ ejus, audit nos. Et ſcimus quia audit nos, quidquid petierimus. Quis parens filiolo pro pane ſilicem, pro piſce ſerpentem, pro ovo 1. Ioã. cap. 5. v. 14.

porrigit

Luc. ca. 11. ve. 13. porrigit scorpionem? Si ergo vos, inquit Christus, cum sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quãto magis Pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se? Hoc tamen sæpissime fit, ut nos ipsi nobis non panem sed lapidem, non piscem sed anguem imperitissime rogemus.
Rom. cap. 8. v. 26. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: & cum Deus nostram nobis negat perniciem, indignamur optimo parenti, & nostras preces non admitti murmuramus frementes. O fatui! At non parentes sæpius pomum aut pirum negant filiolo, cui aliquot millium florenorum hæreditas minime negabitur? Tarsensis Paulus carnis stimulum deprecatus, rem se petere putabat æquissimam, at precibus Deus non annuit. Hoc quotiescunque fit, liquere nobis debet, aut è re nostra non esse, petita concedi, aut ea recte differri, tempore longe opportuniore concedenda, & ut interim Deum fiducia constan-
Isid. in sentēt. tiore propitiemus. Creberrime non exaudit Deus ad voluntatē, sed exaudit ad salutem, inquit Isidorus. Nescire non potest æterna providentia, quid nobis potissimũ conducat; nec potest æterna benignitas non velle concedere, quod nobis cognoverit expedire. Ipse autem optime novit tempus quo cuique debeat succurrere. Ideo nil unquam à Deo peten-

dum,

dum, sine maxima voluntatis subjectione, seu resignatione, *Quia quodcunque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos.* Idcirco in omnibus omnino precibus illud Domini pro clausula usurpandum: Verumtamen non mea, ô Deus, sed tua voluntas fiat. Quod si obstinate quippiam à Deo extorquere contendamus, verendum, ne quod ut optimus pater negavit, ut rigidus judex permittat in nostrum malum, & oratio fiat in peccatum. Hoc nobis longe sit certissimum, nullas preces cum debita voluntatis resignatione oblatas, esse irritas, nullas omnino, nullas: aut enim quod petitur, aut melius quid impetrabitur. Et hoc est quod precantis fiduciam mirifice accendat, *Quia quodcunque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos.* Psal. 108. ver. 7.

CAPVT III.

Qua ratione in adversis firmanda, & erigenda sit ad Deum Fiducia.

GVbernatorem in tempestate, in acie militem, in arena pugilem intelligas. Nemo sciet quid possis, ne tu quidem ipse, ni variis ærumnis exercearis. Opus est ad notitiam sui, experimento. Quid quisque posset, nisi tentando non didicit. Itaque quidam ultro se cessantibus malis obtu- Senec. lib. de provid. cap. 4.

lerunt, & virtuti in obſcurum ituræ occaſionem, per quam eniteſcerent, quæſierunt. Gaudēt,inquam magni viri aliquando rebus adverſis,non aliter quam fortes milites bellis. Avida eſt periculi virtus, & quo tendat, non quid paſſura ſit cogitat: quoniā & quod paſſura eſt, gloriæ pars eſt. His Deus conſulit, quos eſſe quam honeſtiſſimos cupit, quoties illis materiam præbet aliquid animoſe fortiterque faciendi: ad quam rem opus eſt aliqua rerum difficultate. Vnde poſſum ſcire quantum in fiducia erga Deum profeceris, ſi cuncta ſuccedant ad votum? Vnde poſſum ſcire, quantum adverſus paupertatē tibi animi ſit,ſi divitiis diffluis? Vnde poſſum ſcire, quantum adverſus ignominiam & infamiam odiumque populare conſtantiæ habeas, ſi inter plauſus ſeneſcis,ſi vitam ſine adverſario tranſis? Sane ad notitiam ſui opus eſt experimento. Non eſt artis inter proſpera dicere: Dominus firmamentum meum &c. Si tunc primum dicat mendiculus: *Iam bene ſpero,hac hebdomade non moriar fame,* cum turgentem habet panibus ſaccum, nullius ſpei hominem ſe prodit. Spes quæ videtur, non eſt ſpes,nam quod videt quis, quid ſperat? Si autem, quod non videmus, ſperamus, per patientiam expectamus. Ergo tunc maxime fiducia noſtra eniteſcit,cum

Rom. cap. 8. ve. 26.

fluum

fluens sanguis vulnera ostendit, cum fluctus naviculam insiliunt, cum adversis cingimur, hic locus, hic tempus fiduciæ. Qua vero ratione inter adversa potissimum sit exercenda fiducia, jam dicemus.

I. Duo hic in fundamentum ponenda. Primum: Hoc probe sciamus, miseriarum & calamitatum ubique & in omni vitæ genere plurimum esse, neque vero aliter hanc vitam constare. Christus prædixit: In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum. Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur. Ioan. ca. 16. ve. 33. 2 Tim. cap. 3. ve. 12.

Alterum: Sciamus & hoc, quod Paulus asseverat: Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.

Iacto duplici hoc fundamento, primus venit Cyprianus, qui fiduciam doceat in adversis hoc modo: Delinquit in te famulus tuus, colaphos aut fustes meritus. Tu hominē leni brachio vix tangis, cum ille mox furere, servitium renuntiare, ab ædibus excurrere, & adversario tuo nescio quantas injurias queri: Si ego huic tali homini patrocinari velim, an molles apud te aditus reperiā? Sane hic famulus non una re gravissime offendit: Castigari meruit, & quidem Cypr. ora. 3. contra Iudeos

severius, at ille correctori contumax profugit domo, quod capitalis noxa; quod si amicos quæsiisset deprecatores, videri potuisset furere cum ratione; at vero profugere ad hostes, & apud illos innumeras in dominum querelas evomere, hoc demum facinus est nimis capitale.

Agnosce, mi Christiane, sub hoc servi schemate teipsum. Si tu à Deo puniaris, & quidem longe remissius (quod Dei proprium est) quam sis meritus, cur detrectas pœnam persolvere, cur improbas has voces spargis? Ergo audebo aliquid Gyaris & carcere dignum, ergo me vino obruam, ut ærumnas oblivione sepeliam: cur meus ipse sim carnifex? cur non subinde genio indulgeam, tot malis à Deo pressus? Hoc est, mi homo, ad hostes profugere, quin tu potius Dei amicos adis, & ab illorum patrocinio veniam speras? Fide Deo, & de integro incipe bonum te famulum præbere. Vbi fiducia in Deum, ibi voluntas conjuncta Deo. Turpissimum est, cum Dominus tam bonus punire vult servum tam malum, hic tamen dicere audet: Nolo puniri, pœnam non merui, aut certe non merui tam gravem. Apage has voces: Confide in Deo, & mane in loco tuo. Hieronymus ad hanc fiduciam extimulans: Multæ sunt, inquit, præstigiæ & innumerabiles laquei:

Hier. ad Fabiolā de 42. mans.

laquei: at nos dicamus, Si ambula-vero in medio umbræ mortis, non timebo, quia tu mecum es: si consistant adversum me castra (omnium ex Orco diabolorum) non timebit cor meum, si exurgat adversum me prælium (omnium in Orbe impiorum hominum) in hoc ego sperabo. Quod si dæmonum multitudo te turbaverit, & ad singula vitiorum cœperis æstuare, & dixerit tibi cogitatio tua; Quid faciemus? respondebit tibi Elisæus: Noli timere, quia plures nobiscum sunt. Præclare Ambrosius: Ibi plus est, inquit, auxilii, ubi plus est periculi, quia Deus adjutor est in opportunitatibus, in tribulatione. Deus est qui petram mutavit in cellam, & mellariam, & oleariam, ut Israelis populus sugeret mel de petra oleumque de saxo durissimo; tot centena millia hominum fonte limpidissimo illic refecit, ubi nec passerculus reperisset, quod ipsius siti fuisset satis. Deus alatos habet famulos tamque celeres, ut etiam ventos prævertant, has suis mittit suppetias. Quin ergo fiduciam habemus in Domino, ex toto corde nostro, Dominus nobiscum est. At nobis nihilominus sæpe animus esset quærere, quod ex Angelo quæsivit Gedeon: Obsecro, mi Domine, si Dominus nobiscũ est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? ubi sunt mira-

Ambr. lib. de Iosep. cap. 5.

Deut. 32. ve. 13.

bilia ejus? De Dei in nos providentia mira narrantur, jubemur Deo rebus in omnibus fidere, interim variis calamitatum fluctibus huc illuc misere raptamur: si Dominus nobiscum est, quomodo tot conflictamur incommodis, tot oneramur malis? Ad quæstionem hanc apte responderit Bernardus.

Bern. ep. 32. II. Bernardus, inquam, abbatem sancti Nicasii ob Drogonis è cœnobio discessum solaturus, Non ergo, ait, hæc te tam horrenda demergat tempestas aquæ &c. sollicite studeat humilis prudentia tua non vinci à malo, sed vincere in bono malum. Vinces autem, spem tuam in Deo fortiter figendo, & rei finē longanimiter expectando. Bonum est tibi humiliari sub potenti manu Dei, & nequaquam velle resistere supernæ dispositioni. Diabolus sane fremat licet & Luc. cap. 8. ve. 33. sæviat, nemini nocet injussu divino; nam nec porcos quidem audet tangere, nisi annuente Christo. Quomodo igitur invadet te, tanget te, exagitabit te, si Christus non annuat. Quid ergo timemus Cerberum catena vinctum, nec ulli periculosum, nisi propius accedenti?

Sed audio non neminem dicentē: Nonnunquam mihi ad inferos dejectus videor, ita varie crucior. Sed nū ideo, mi Christiane, fiducia excidas? Ne crede te solum talia sentire: Ad

hos inferos deveniunt plures, ſed inde ſalvi remeant. Vir integerrimæ vitæ Tobias, his etiam inferis merſus: Quoniam, inquit, tu flagellas & ſalvas: deducis ad inferos, & reducis: & non eſt qui effugiat manum tuam. Tob. ca. 13. ve. 2.

Vt Apoſtoli de ſeipſis ſuaque fiducia experimentum caperent, in navim eos ſecum deduxit Chriſtus, deditque licentiam ventis concitandi mare turbidum. Inter has procellas diſcipuli, jam pæne medio mari natare ſe rati, & quod deterrimum videbatur: *ipſe vero dormiebat.* exclamant igitur: Domine, ſalva nos, perimus. Hic Chriſtus: Quid timidi eſtis modicæ fidei? Quid tanto percellimini timore? Vbi veſtra in me fiducia? Quid refert, ſi dormiat homo, modo pro vobis vigilet Deus, qui nunquam dormitat. Matt. cap. 8. v. 24.

Hinc certe liquet, Fiduciam in Deũ nuſquam eniteſcere magis, quam in mediis periculis, aut cũ omnia ſunt turbatiſſima. Inter quos turbines Iobus, & inter quas ruinas, ipſe tamen erectiſſimus, ſtabat? Hoſtes omne pecus abegerunt, quicquid ſupererat hoſti, abſumpſit ignis cælo delapſus, omnes liberos unica ruina ſepelivit: ipſe Iobus non ulceroſus, ſed jam unum pæne ulcus, cognatorum & conjugis etiam lingua miſere laceratus, omnia perdidit, præterquam generoſiſſimam in Deum fiduciam. Iobus c. 13. v. 15.

ciam. Siquidem jam ad fimetum ablegatus, inter ebullientes undique vermiculos, defluentem saniem non linteolo, sed testula excipiens, nihilominus velut triumphans athleta vociferatur: Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo: & ipse erit salvator meus. Luctuosissimam hanc tempestatem grande serenum, & tranquillitas excepit lætissima. O quoties

Ovid. lib. 7. Metamorph. *Flebile principium melior fortuna secuta est?*

Si quem igitur calamitas feriat, fiduciam ille in Deum augeat. Quid enim, obsecro, mi homo, agis, cum te subitus imber opprimit? in urbe tectum, credo, subis; deprehensus in campo patulam circumspicis arborem, qua nimbum defendas. En tibi tectum, en arborem, en asylum securissimum, fiduciam in Deum: nec unquam tam opportunum esse potest in solitudine hospitium, in imbre tectum, in frigore ignis aut balneum, atque tibi erit in omnibus adversis fiducia in Vniversi Dominum: quæcumque demum in te ruant procellæ, tutissimus stabis sub hoc imbricato tecto. Fide Deo, & uti nautæ omnia ad navigandum comparant, ventum à Deo præstolantur, ita tu officio tuo non desis, cetera curabit Deus: tu propositiones pone, conclusionem Deo relinque; fac

ante-

antecedens, consequentiam faciet Deus. Si videris quod corrigi non potest, tolera, & cum patrefamilias messem expecta; Fide Deo.

III. At dicas: Grandius hoc malum est quam putetur; non à malis solum, sed & ab iis qui probi censentur, exagitari; hoc urit & vexat. Nil novi hoc est, mi homo, jam Apostolorum ævo commune hoc & pervagatum vitium erat, fictum pictumque jus producere, fraudi mantelum Iustitiæ aptare; nec inusitatum quid, ab amicis, à cognatis, ab iis injurias accipere, quibus plurimum benefeceris;

----non hospes ab hospite tutus, Ovid. lib. 1. metamorph. init.
Non socer à genero, fratrum quoque gratia rara est:
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.

Hoc jam amplius est: beneficia in scelus vertuntur; & sanguini eorum non parcitur, pro quibus sanguis fundendus est. Davidem regem non tantum Achitophel, qui ei à consiliis fuit, neque tantum Saul socer, sed & Absalon filius extreme persecutus est. Et Christus à quibus occisus est? non tantum ab impiis idololatris, sed & à charissimo populo. His plagatus sum in domo eorum Zach. c. 13. v. 6.
qui diligebant me. Imo vero quid à suismet discipulis injuriarum non accepit Christus? Iscariotes, cui pau- Matt. c. 10. v. 36.
cis ante horis, & pedes lavit, & cor-

pus suum in edulium dedit, suum Dominum ingratissimus quæstor vendidit, amantissimus Petrus hunc ipsum negavit, deseruerunt ceteri, quid miramur? Inimici hominis domestici ejus. Sed qui Deo fidit, hæc omnia facili negotio vincit. Sed quęras, quomodo hæc fiducia ad Deum in adversis erigenda? En tibi sex documenta compendio.

Mich. ca. 7. v. 6.

Primum. Cum tibi male est, quam primum & eo statim momento ad Deum te verte, & illi querere quicquid dolet. Hic plerique omnes graviter erramus, cum nos urgent adversa, complurium aures querelis innumeris opplemus, omnium postremus Deus cujus opem imploramus; ordine prorsus præpostero. Longe aliter rex David: Levavi, inquit, oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi: auxilium meum à Domino. Qui hoc non facit principio cujusque mali, ab irâ, dolore, injuria sic occupatur, ut sui fiat impos. Quamprimum ergo commotum te sentis, dic: Domine, quid me vis facere? & respondebit tibi divinæ voluntatis interpres: Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Malignas cogitationes, quantum potes, coërce, & hoc assiduè cogita: Domine quid me vis facere?

Ps. 120 v. 1. & 2.

Ps. 26. v. 14.

Alterum. Tace, & saltem os ac lin-

guam

guam contine, si minus potes animum. A rege sapientissimo hoc consilium accipe: Dixi, ait, custodiam vias meas ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me: Obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis. Ergo tace, nam si inter ærumnas aut injurias frenum permiseris linguæ, certo scias in præceps te trahendum; vix incipies loqui, & offendes. Ergo tace præsertim de tuis adversariis. Non potes de iis loqui bene? saltem ne loquaris male. Tua te conscientia soletur, & æquissimus judex Deus, cujus oculos nec adversarii tui, nec eorum machinationes exire possunt. Deo fide & sile.

Ps. 38. v. 1. 2. 3.

Tertium. Vbi ad Deum te verteris, & tacere cœperis, tunc totus in divinæ voluntatis jus concede; divinæ voluntati te totum quam arctissime adstringe, & devove. Sed & gratias Deo age, quod dignum te judicet, qui patiaris innocens, aut si nocens, patientia tamen repares innocentiam. In hoc divinæ voluntatis amplexu, homo Deum velut brachiis stringat, dicatque quod Iacob cum Angelo luctatus: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.

Gen. c. 32. v. 26.

Si navi periclitante in aquis, duo aliqui terrore vicini periculi ita sese complectantur, ut alter alterum brachiis

chiis implicet, necessarium prorsus est ut una pereant, si pereat navis; quo enim periculum est majus, eo arctior inter hos duos fit nexus: Sic omnino voluntas divina & unà Deus amplexandus est, ut insolubili nexu Deo inhæreat homo, dicatque: Non dimittam te, ô mi Deus, sub ipsas mecum aquas te traham, unà mergendi sumus, in ipsis te fluctibus circumplectar, tanto plus confisus tibi, quanto minus mihi.

Quartum. Vbi tempestas nonnihil mitigarit, ad preces te compone. Matrem Domini, sanctosque Angelos ad caussæ tuæ patrocinium invita, iisque omne negotium tuum commenda; nec id semel iterumque fecisse satis est: compluribus diebus, annis & lustris, si res illud exigat, idem factita, nec cessa dum pugnum, quem tibi Deus, velut vir robustissimus, compressis digitis clausum ostendit, fiducia grandi & obsecratione constanti explices. Rex Ezechias, cum impias Sennacheribi litteras ac-
4 Reg. c.19. v.14. cepisset, *Ascendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino, & oravit.* Illud autem pectore & ore assidue
Ibidē. versabat Ezechias: *In Domino Deo nostro habemus fiduciam.* Expande & tu, quisquis affligeris, tuas etiam litteras coram Deo, & quicquid querelarum habes, apud hunc æquissimum judicem, & benignissimum patrem

depone

depone. Si vero quod petis, non impetres, arcanissima Dei judicia & certissimam ab æterno providentiam suspice, eique te totum permitte. Fecisti quod in te erat, cetera curabit bonus Deus.

Quintum. Vtere consilio prudentis ac probi viri, Siracides monens: Fili, ait, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis. Summopere etiam cave ne tuos affectus tuumq; impetum sequaris. Perdidisti mansuetudinem, perdidisti patientiam omnem, si consiliarios admittis Affectum & Impetum, consiliarios sane pessimos. Deus hanc telam, quam miraris, orsus est, & ipse omnium optime novit, qua ratione illa sit pertexenda. Quod si tu importune intervenias, illudque ingemines: Eccli. ca. 32. ve. 2.

Hoc volo, sic jubeo, sit pro ratione volũtas. Iuven. Sat. 6. v. 222.

Suavissimam Dei dispositionem, quantum in te, turbabis, & ideo eventus malos nemini, præterquam tibi adscribes. Omne nobis malum ex eo est, quod Baruch ingemiscens: Non credidimus, inquit, diffidentes in eum. & non fuimus subjectibiles illi, & non audivimus vocem Domini Dei nostri, ut ambularemus in mandatis ejus. Idcirco habe fiduciam in Deo, tanto enim eris ab omni hoste securior, quanto fiducia tua in Deum fuerit robustior. Bar. c. 1. v. 17 & 18.

Sextum. Quod si adhibita omni dili-

diligentia nihil ſuccedat è voto, ne indignationem in Deum, nec in ullam rem creatam convertas; hoc potius cogitato, ſcire Deum ad unguem omnia, quæ paſſus aut paſſurus es, eumque velle, hæc eſſe conſtantiæ tuæ experimenta. Ea de cauſſa, quicquid Deo, hoc omne & tibi quoque placeat. Nam vere, Beati ſumus Iſraël, quia quæ Deo placent, manifeſta ſunt nobis.

Bar. cap. 4. ve. 4.

Nemo dicat: Vt video, fruſtra laboro; Petivi quippiam à Deo, magna in Deum fiducia, magna in divinã voluntatem reſignatione, ſed nihil impetro. Quid enim novit Deus? & quaſi per caligineẽ judicat, nubes latibulum ejus, nec noſtra conſiderat, & circa cardines cæli perambulat. Impiorum hæc cantilena eſt. Nullo modo fruſtra fit, quicquid bene fit. Num Deus unam ſolummodo arcam ærariam habet, ita ut qui ex ea nil doni accipit, nil ſperet ex alia? Fatui ingenii ſervus eſt, qui cum Dominum ſuum habet debitorem, monetam aliam quam ſeſtertios recuſat admittere. Quid ſi Dominus moneta aurea, quid ſi frumento ſelectiſſimo nomen velit expedire, num ſervus obſtinate clamet: ſeſtertios volo, ſeſtertios? Ita qui non impetrat à Deo quod rogat, certiſſimus ſciat, non fruſtra ſe rogaſſe, impetraturum certo alia, & meliora.

Iob. c. 22. v. 13. 14. 15.

V. Quod

V. Quod si Deus ferire non cesset filios, eosque aliis atque aliis calamitatibus exerceat, facit is quod optimus quisque pater materve faciunt. Parentes, cùm liberos virgis castigant, subinde post unam alteramve plagulam quærere solent: Vis culpam non repetere? si cæsus taceat, pergit pater cædere: si contumax puer necdum respondeat, verberare pater perseverat, identidem quærens: Eho, vis culpam non repetere? idq; urget tamdiu, dum dicat filius: Volo culpam non repetere. Tum demum parens: Abi jam, inquit, & cave culpā hanc repetas. Ita & Deus punire nos solet, & quærere: Vis meæ voluntati te plene subjicere, in omnibus mihi fidere? Quia vero aut pervicaciter tacemus, aut non serio respondemus divinę voluntati obsecuturos, ideo Deus sæpe verbera continuat, nec aliud expectat, quam ut animo dicamus: Volo, mi pater, volo voluntati tuę parere per omnia, quid me vis facere?

Eleganter Bernardus in hæc verba: *Domine quid me vis facere?* O verbum breve, sed plenum, sed vivum, sed efficax, sed dignum omni acceptione. Quam pauci inveniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui suam ita abjecerint voluntatem, ut ne ipsum quidem cor proprium habeant, ut non quid ipsi, sed quid

Ber. ferm. 1 de cōver. S. Pauli post med.

quid Dominus velit, omni hora requirant, dicentes sine intermissione: *Domine quid me vis facere?* Heu plures habemus Euangelici illius cæci, quã novi Apostoli imitatores. Quid vis (ait Dominus ad cæcum illum) ut faciam tibi? Quanta miseratio tua, Domine, quanta dignatio tua? Siccine Dominus quærit, ut servi faciat voluntatem? Vere cæcus ille quia non consideravit, non expavit, non exclamavit: Absit hoc Domine, tu magis dic, quid me facere velis. Sic enim decet, sic omnino dignum est, non meam à te, sed à me tuam quæri & fieri voluntatem. Sic profecto, sic multorum usque hodie pusillanimitas & perversitas exigit, ut ab eis quæri oporteat: Quid vis ut faciam tibi? non ipsi quærunt: Domine quid me vis facere?

Hæc porro, de qua loquimur, Fiducia in Deum, diu non stabit, nisi eã Patientia firmet ac Perseverantia. In templo Salomonis duæ erant columnæ, quarum illa Iachim, hæc Booz dicta. His columnis duabus Patientia & Perseverantia optime conferuntur; his pilis fulcienda est Fiducia. Nimiam tristitiam reprimit Patientia: Perseverantiæ non nimis longum est, quicquid tempore clauditur. His basibus attollens sese in Deum Fiducia, sicut mons Sion non commovebitur in æternum.

Psal. 124. vers. 1.

CA-

CAPUT IV.

Quanta in Deum fiducia omnes Sancti fuerint.

CHristiani sanguinis vera nobilitas est, Deo in rebus arduis fidere, & illo solo niti. Hic animus nobilis & generosus, hic magnus & excelsus est, qui Deo tunc maxime fidit, cum maximam capit calamitatem. E stirpe hac nobilissima complures sanctissimi viri prodierunt.

I. Tacebo Abrahamũ, qui Deo fretus, *contra spem in spem credidit, qui in repromissione Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo; plenissime sciens, quia quæcunque promisit, potens est & facere:* qui filium unigenam divinæ voluntati mactare non recusavit, qui cũ trecentis octodecim vernis quatuor reges aggressus vicit, summa in Deum fiducia. Tacebo & Iosephum Ægypti proregẽ, qui toties ad extremas devolutus angustias, animo tamen nõ cecidit, erat enim cor ejus fiduciã habens in Domino. Moses Deo nixus quę prodigia non patravit? universos Ægypti exercitus uno maris sepulchro clausit. In Amalecitano bello pro omni curuli tormento virgã habuit, sic enim Imperatorẽ affatus: Elige viros, inquit, & pugna contra Amalec; cras ego

Rom. cap. 4. v. 18.

Exod. ca. 17. ve. 9.

stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea. Obstupescendum! Moses, stans velut spectator otiosus, totos prosternit exercitus. Mosis Panoplia fuit Dei virga, & in Deum fiducia. At vero Iosue dux belli, incredibili prorsus fiducia pollens ausus est imperare soli, ac dicere: Sol contra Gabaon ne movearis. Stetit itaque sol in medio cæli, & non festinavit occumbere spatio unius diei. Non fuit antea & postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis, & pugnante pro Israël. Ita brevi totius Palæstinæ reges expugnati. Quid hoc aliud, quam eos omnes, qui in alios habent imperium, monere, ut fiduciam locent in solo Deo, qui animos hominum versat, jubetq; summa, ima, medio cursu sistere? Quid de Calebo memorem? qui tantæ fuit in Deum fiduciæ, ut tot centenis hominum millibus varie tumultuantibus, unus ille, animose obsistens proclamarit: Nolite rebelles esse contra Dominum; neque timeatis populum terræ hujus, quia sicut panem, ita eos possumus devorare; recessit ab eis omne præsidium: Dominus nobiscum est, nolite metuere. Et quantæ in Deum fiduciæ fuit Gedeon, ad trituram potius quam ad militiam educatus, qui cum trecentis viris tot hostium millia & invadere est ausus, & vincere.

[Margin: Iosue cap. 10 ve. 12. 13, 14.]
[Margin: Num. cap. 14 vers. 9.]
[Margin: Iudic. cap. 7. ve. 20.]

Porro

Porro rex Ezechias ingenti plenus fiducia non tantum quindecim annos vitæ suæ auctarium impetravit, sed & in hujus rei testimonium, Solis umbram per decem lineas revocavit. Sicut autem Iosue solem stitit, ita Ezechias solem retroëgit itinere prorsus immenso. Nimirum animus Deo fidens, Deum impellit, ut Orbem turbet, & naturas mutet. Sed num hoc tam grande prodigium est decem lineis reduci solem? rem paucis aperiam. Si Ptolemæo credimus, sol in æquinoctio una hora percurrit 365223. hoc est, trecenta sexaginta quinque millia, ducenta viginti tria milliaria Belgica, sive leucas, quarum singulæ horam unam exigunt. Sol ergo cum decem lineis, seu, quod idem, decem horis recessit, tres milliones, sive, tricies sexies centena millia, quinquaginta duo millia, ducenta triginta milliaria confecit currendo. Miraculum inauditum! idem tamen tam facile fuit, ac si sol retraheretur funiculo. Et hoc Ezechiæ potuit fiducia, quæ Sennacheribo Hierosolymis imminente, prius cilicium quam loricam suasit induendũ, quo armatus Ezechias primus ipse templum adiit, & populum ad preces & fiduciam concipiendam hortatus: Viriliter agite, inquit, & cõfortamini: nolite timere, nec paveatis regem Assyriorum, & universam multi-

2 Par. cap. 32. vers. 7 & 8.

multitudinem &c. Cum illo enim eſt brachium carneum: nobiſcum Dominus Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter, pugnatque pro nobis. En pleniſſimam fiduciæ adhortationem! Quî vero factum quod miſer Sedecias nil ſimile patrarit, cum tamen ei copioſior quam Ezechiæ miles fuerit? Hoc ipſum hunc regem perdidit; ſuis viribus plus æquo tribuit
Iſai. & periit, confidens ſuper baculum a-
ca. 36. rundineum confractum, cui ſi inni-
ve. 6. xus fuerit homo, intrabit in manum ejus, & perforabit eam.

II. En hoc etiam eſt quod optimum illum regẽ Aſam perdidit. Triginta ſex annis præclariſſime ſe geſſit Rex Aſa, ob id Deo chariſſimus, demum collectam gratiam effudit omnem, ob unam hanc noxam, quod humanis viribus fuiſſet confiſus. Quamvis hoc Aſæ factum, ſi ad humanæ rationis amuſſim examinetur, videri poſſit minime damnandum. Quid enim hoc mali? Regi Syriæ Benadado ſubmiſit aurum, & ejus rei
2 Par. rationem addens: Fœdus inter me &
ca. 16. te eſt, ajebat, pater quoque meus &
ve. 3. pater tuus habuere concordiam: quamobrem miſi tibi argentum & aurum, ut rupto fœdere quod habes cum Baaſa rege Iſraël, facias eum à me recedere. Quid hîc obſecro ini-
Ibid. qui? Nihilominus Hanani propheta
verſ. 9. libere objurgans Aſam: Quia habuiſti,

buisti, ait, fiduciam in rege Syriæ, & non in Domino Deo tuo, idcirco evasit Syriæ regis exercitus de manu tua. Oculi enim Domini contemplantur universam terram, & præbent fortitudinem his qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti, & propter hoc ex præsenti tẽpore, adversum te bella consurgent.

Idcirco Iobus: *Si vidi Solem*, inquit, cum fulgeret, & Lunam incedentem clare, & lætatum est cor meum in abscondito, & osculatus sum manum meam ore meo. Bona, inquit Gregorius, quæ fecit sic narrat, ut ea Deo adscribat. Non solebat Iobus industriæ suæ gratulari, nec manus suas dissuaviari, neque enim in se suaque dominatione, sed in Deo fiduciam omnem collocabat. Ita Carolus V. Imperator Augustus vere Pius, vere Felix dicere solebat: Veni, Vidi, sed Vicit Deus. Iob. ca. 31. ve. 26. & 27.

Regem Hebronis David ad tantum sanctitatis fastigium evexit summa in Deum Fiducia; hac ille virtute pollebat, si ullus mortalium. Inspice psalmos, & mecum senties. Quam ille assidue, & ore & pectore versabat hæc talia: Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Quoniam in te eripiar à tentatione. Præsertim Ps. 17. & 25.

Ionas in ceti cavo delitescens, jamque ultimæ lineæ admotus, nihilo-

minus tamen velut in tutissima navi preces concipere, nec unquam aut usquam melius fiduciæ virtutem exercere potuit: *Et oravit Ionas ad Dominum Deum suum.* Precibus & votis ubique locus est. Quid ergo precatus? *Circumdederunt me aquæ usque ad animam*, inquit, *abyssus vallavit me; pelagus operuit caput meum: Veruntamen rursus videbo templum sanctum tuum.* En fiduciam ingentem! ita Daniel inter impastos leones, ita tres Hebræi juvenes in Babyloniis flammis plenas fiduciæ preces Deo allegarunt.

Ion. c. 2. v. 2. & 6.

Tobias in hoc genere admirandus; facultates, & patriam, & oculorum usum perdidit, egenus, & exul, & cecus, fiduciam tamen retinuit tenacissime. Et licet tam cognati, quam uxor, & parentes ipsum irriderent, dicerentque: Vbi est spes tua pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas? manifeste vana facta est spes tua, ipse tamen eos increpans: Nolite ita loqui, ajebat, quoniam filii Sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquam mutant ab eo. Hæc ei fiducia, & facultates, & patriam, & oculorum usum restituit, & præmium insuper contulit æternum.

Tob. cap. 2. v. 18.

Et quantus hac virtute Tarsensis Paulus, qui sæpius seipsum quasi funerans, nihilominus: Scio, inquit, cui

credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem. Hac armatus fiducia nullum aut laborem, aut periculum horrebat; per ſaxa, per gladios, per tela, per ignes ruebat, ope divina nixus, & in Deo ſuo ſæpius ferreos etiam muros tranſgrediebatur.

2 Tim. cap. 1. ve. 12.

III. Inter feminas hac virtute admirabiliter excelluit Iuditha, facinus auſa inauditum. Cum enim conſilium cepiſſet trucidandi Holofernis, precibus ardentiſſimis ſuam in Deum fiduciam accendens: Subveni, ajebat, quæſo te Domine Deus meus mihi viduæ. Tu enim feciſti priora, & illa poſt illa cogitaſti, & hoc factum eſt quod ipſe voluiſti. Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua judicia in tua providentia poſuiſti. Nō in multitudine eſt virtus tua, Domine, neq; in equorum viribus voluntas tua eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi, ſed humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. Deus cælorum &c: exaudi me miſeram deprecantem, & de tua miſericordia præſumentem. Ex eadem obſtupeſcenda fiducia illud Holoferni reſpondit: Vivit anima tua, domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea, hæc quæ cogitavi. Cumq; jam ante lectum temulenti Holofernis ſtaret, lacrimas preceſque

Non quod in Dei cogitatione, quæ unicū Æternitatis Nunc metitur, ſit prius & poſterius, ſed quod res aliis aliæ ſint poſteriores.

Iudith cap. 9. diverſis verſ. c. 12. v. 4. & c. 13. ve. 7. & 17.

cesque silentio fundens: Confirma me, inquit, Domine Deus, ut hoc quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam. Perfecit felicissime. Iamque Bethuliæ portis recepta, in primas has voces erumpens: Laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se.

Huic jure accensetur Susanna, nobilissimum & Pudicitiæ, & Fiduciæ specimen. Hæc cum ad capitis supplicium, & saxatiles nimbos jam duce-
Dan. ca. 13. ve. 35. retur, flens suspexit ad cælum, *erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino.* Nec frustra: omnium calculo, Daniele judice, omni crimine liberata est.

Hac non inferior Esther, rem magnam aggressa, per hanc itidem in Deum fiduciam. Lex erat in Assueri aula, ut si quis ad regem ingrederetur non vocatus, morte id lueret, nisi rex virgam auream protendisset, in signum clementiæ. Cum vero Estherem hinc Mardochæus assiduis precibus urgeret, ut regem adiret, illinc obstaret lex & terreret, hoc demum iniit consilii: Iudæi omnes jussi sunt triduum totum inter preces & jejunia exigere: quod idem & Esther fecit cum suis virginibus. Triduo sic exacto, Regina fiduciam in Deum amplissimam concipiens, ingressa est ad regem pro sua gente deprecatura. Ex voto cesserunt omnia.

Si

Si novæ legis ſanctiſſimos quoque viros feminaſque conſiderem, mira in Deum fiducia claruiſſe omnes reperio. Ex tot millibus unicum produxiſſe teſtem ſatis fuerit. Anno Christiano milleſimo ſexageſimo tertio, teſtibus Bertholdo abbate Vrſpergenſi, & Deſiderio abbate Caſſinenſi, litteris item civium Florentinorum ad Alexandrum Pontificem datis, Florentię grave ortum eſt diſſidium inter populum, & urbis Antiſtitem Simoniæ accuſatum. Plebs omnia ſui Præſulis ſacra execrabatur. hinc ſine ſacramentis obibant plurimi; Petrus Damianus diſſidentes partes componere nitebatur, ſed fruſtra. Demum pro illius ævi more judicium commiſſum eſt igni, hoc modo: Petrus monachus Ioannis Gualberti diſcipulus, vir modeſtiſſimus, & miræ in Deum fiduciæ, ipſis Cineralibus peracta re divina, lineam ſacerdotis veſtem indutus, manu crucē præferens, nudis pedibus luculentū ignem per certa ſpatia extenſum ingreſſurus, ſic cœpit precari: Domine Ieſu, miſericordiam tuam imploro, ut ſi Petrus Florentinus epiſcopus pecunia ſedem occupavit, tu mea ſalus in hoc tremendo judicio, ad me adjuvandum feſtines, meq; illæſum veſtigiis non aduſtis conſerves, ſicut olim tres juvenes in fornace Babylonica ſervaſti. Dixit, & ignem illæ-

Baronius to. 11. anno 1063.

ſus tranſiit; jamque egreſſurus, ſtrophiolum tranſeunti ſibi excidiſſe advertens, animoſe rediit, & illud ſuſtulit. Hinc *Petrus Igneus* eſt dictus. Hic vir quamvis è nobiliſſima ſtirpe Aldobrandinorum oriundus, tam ſubmiſſi tamen & Deo fidentis animi fuit, ut præſidis ſui Gualberti juſſu pecoris cuſtodem agere non recuſarit. Sed quia virtus ab infimis ſolet eminere, à pecore Petrus, & à pedo ad tiaram evocatus, Præpoſitum egit, pòſt Abbatem; inde Epiſcopus, ab hoc Cardinalis lectus eſt.

IV. Vniverſe de viris fæminiſque omnibus vitæ ſanctimonia præcellentibus affirmari pòteſt: *Cor eorum erat fiduciam habens in Domino*. Singulare id fuit Catharinæ Senenſi. Hæc, licet verborum ceteroqui parciſſima, cum de fiducia in Deum ſermonem miſcere cœpit, nullum pæne dicendi finem reperire, aut ſi alios de hac virtute diſſerentes audiiſſet, nunquam ſatiari potuit audiendo: perdius & pernox ſtetiſſet ad hos tales de fiducia ſermones attentiſſima. Iure merito; nullus ſperavit in Domino & confuſus eſt. (Eccl. cap. 2. ve. 11.)

Bernardus cum gravi morbo afflictus, extremum jam pæne ſpiritum traheret, viſus eſt ad Dei tribunal ſtare. Adfuit autem & Satan ex adverſo, & virum improbis accuſationibus incurſavit. Vbi ſua omnia executus (Sur. in vita S. Bern.)

cutus

cutus fuit accusator, & jam Bernardo pro se dicendum esset, sic cœpit perorare fiducia ingenti: Fateor, nec mihi nec meis actionibus deberi cælum; tanto præmio indignissimus sum. At vero duplici jure Dominus meus id obtinuit, & Patris hæreditate, & Crucis perpessione; altero ipse contentus, alterum mihi donat. Ab hoc dono me quoque illius regni hæredem fore confido. Pudefacto ad hanc vocem adversario, & conventu soluto, Bernardus ad se rediit.

Hugo, Lincolniensis Præsul, vir integerrimus, nocte quadam gravibus curis infestatus, cum eas excutere non posset, turbari animo cœpit. At primo mane ad se rediens, & altum ingemiscens: *Heu*, inquiebat, *graviter deliqui, quod non, uti hominem Christianum decet, omnem curam super Dominum, juxta prophetæ monita, jactaverim.* Sur. in vita S. Hugonis.

Nec illud silentio involvendum. Dux Saxoniæ Fridericus II. cognomento Placidus, Anno Christiano millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto obiit: Hic princeps aliquot ante obitum annis, Friderico è Comitum stirpe Antistiti Magdeburgico litem, & ab ea bellum cœpit movere. Quod ut prudētius gereret, & cuncta cederent felicius, exploratorem misit, qui de apparatu bellico G. Fabr. hist. de Electoribus Saxoniæ.

lico &consiliis adversæ partis cognosceret. Factum: exploratis omnibus renuntiatum est, nil opportunum bello parari, sed nec militem scribi: Antistitem præterea dixisse, caussam se commissurum Deo, qui pro servo suo arma sumeret. Hoc ut Elector audivit: Alius, inquit, insaniat, & bellum inferat ei, qui confidit caussa superiorem se futurum Deo defensore. Laudandus Præsul, qui Dei patrocinio fisus est: laudandus Princeps qui positis armis Deum veritus est adversarium.

V. Elcearius Comes, notæ sanctitatis vir, ea inDeum fiducia pollebat, ut periculis omnibus iret excelsior, quod vel inde potest liquere. Mari se commiserat Elcearius, Neapoli cum familia tota Provinciam repetiturus. Dum vela facit, infremit mare, ventis commotum. Franguntur arbores, rumpuntur funes, excutiuntur gubernacula, deseruntur remi, clamoribus incompositis atque ululatibus omnia complentur, oculis mors præsentissima obversabatur, qui in navi erant, spirare tantum, sperare nihil amplius: certe vultu omnes jam umbræ ac manes erant, nec jam aliud deesse videbatur, quam navim sepeliri aquis. Solus Elcearius posita formidine constabat sibi, eadem illi serenitas, idem oris color, eadem mentis malacia. Nam dum alii cum

iratis

iratis fluctibus luctabantur, ille suaviter cum Deo agebat, & cælum fatigabat precibus. Interim venti posuere, maris ira detumuit, paullatim vox & sensus metu exanimatis rediit. Tandem subducta in portum navi, nonnullos è suis graviter incusavit Elcearius, quod clamoribus & lacrimis satis ostendissent, perexigua sese fiducia in Deo niti, nimiumque à morte abhorrere. Seorsum autem Dalphina conjux interrogabat Elcearium, an ipse solus in tam præsenti periculo desiisset esse homo, & mortem tam vicinam non timuisset? Cui ille: Totum me, inquit, divinæ voluntati tradidi, paratus, si salvis omnibus, solus haurirer fluctibus: Hoc est, quod Hebræus Sapiens monuit: Habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo. Porro qui hac fiducia sunt vacui, humana tantum circumspiciunt, omniaque humanis viribus metiuntur. Et fere contingit ut hos in manu consilii sui destituat Deus, hinc illi frustra irritoque conatu magna expectant, & in misera spe languentem trahunt animam, & plerunque infelici eventu humanas has cogitationes claudunt. Contra vero nostra in Deum fiducia, divinæ beneficentiæ potentissima est conciliatrix. Gaudet Deus beneficiis dandis, & munificentiæ suæ dona spargit in eos præcipue qui in magnam exur-

Prov. cap. 3. vers. 5.

Scribanius in Sup. Relig. lib. 1. ca. 27.

exurgunt fiduciam. Quod si Deus munificam suam manum contrahat contineatque, nec liberalitatis suæ nubem explicet, aut non nisi per lentissima stillicidia depluat, tacitus secum cogitet homo, quis cælestem illam nubem, pendulam semper pronamque paratamque in imbres, siccaverit stiteritq; : se inquam, cogitet, delicta sua, teporem, languoremque suum, maxime vero suam in Deum diffidentiam accuset, in novã exurgat fiduciam, & pro stillicidiis nimbos speret. Impedimentis enim sublatis nunquam non pluent illæ nubes: nec jam speratos imbres, sed toto cælo flumina mariaque jaculabuntur, ut anhelum validumque fiducia pectus munificentiæ suæ sepeliant aquis Non enim sponsionibus quam factis locupletior est Deus. Etiam montes promisit transferendos, mortuos ad vitam revocandos. Audeat proinde sperare homo, majora, qui potest, largietur Deus.

Hieremias cap. 17 vers. 7. Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus. Nullus speravit in Domino, & confusus est.

CAPVT V.

Quantis præmiis Deus humanam in se fiduciam remuneretur.

MVltis equidem opitulatur galea in capite, lorica in pectore, anchora in æquore: multi nihilominus galea operti perimuntur, lorica trajiciuntur, anchora instructi merguntur: At vero qui confidunt in Domino, sicut mons Sion, non commovebuntur in æternum. Nam uti Sionis rupem nulli turbinum incursus, nulli fluctuum assultus loco moverint, non tantum quia mons est, sed quia mons Deo sacer est, ita hominem illum nullus ærumnarum impetus subverterit, qui vere confidit in Domino, cupitque divinæ voluntati in omnibus parere. Psalm. 124. vers. 1.

Hæc in Deum fiducia, est galea nullis rumpenda vulneribus, est lorica nulli penetrabilis telo, est anchora nulli obnoxia naufragio. Hanc, sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam. Hebr. cap. 6. v. 19.

I. Observavit Orbis Ecclesiastes Paulus, quorundam è suis fiduciam vacillare, tanquam si spe vana lactarentur: hos nimium pusillanimes instruendos ratus: Teneamus, inquit, spei nostræ indeclinabilẽ confessionẽ. Nolite itaque amittere confidentiam, Ib. ca. 10. v. 35. &c.

tiam, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. Adhuc enim modicum aliquantulumque, qui venturus est, veniet & non tardabit. Ergo, nolite amittere confidentiam, quæ magnam habet remunerationem.

Et prima quidem hujus remuneratio ista est: Fiducia hæc neminem fallit aut pudore afficit. Spes non cõfundit. Fallax illa rerum humanarum fiducia millies decipit, nec tamen cautiores efficit deceptos. Pulchre Plato: Spes mortalium, inquit, somnia vigilantium, aut potius desiderantium. Anno Christiano millesimo octogesimo quarto, Odo antistes Guilielmi Angliæ regis frater, sortilegorum vaticiniis inductus, proximum à Gregorio VII. Pontificem se futurum credidit, & ut viam sibi muniret ad hoc soliũ per argenteos gradus, pecuniam per nefas undecunque contraxit, jamque Romanis arcibus spe imminens, à fratre Guilielmo in carcerem conjectus est, ubi totum exegit triennium: hoc scilicet solium huic spei debebatur. Nec unquam Odo Romanam tiaram suo capite recepit. Ita multis aliis spes sua dedecori est & damno. Spes impii tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur: & tanquam spuma gracilis,

Rom. cap. 5. v. 6.

Sap. c. 5. v. 15.

quæ

quæ à procella dispergitur: & tanquam fumus, qui à vento diffusus est: & tanquam memoria hospitis unius diei prætereuntis. Spes ac fiducia in Deum nulli mortalium probro est: Spes non confundit. Scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est; quis enim permansit in mandatis ejus, & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum? In hanc fiduciam regius psaltes sese attollens: In te, Domine speravi, ait, non confundar in æternum. Scite Augustinus: Quis est, inquit, qui confunditur? qui dicit, ego quod sperabam non inveni. non immerito. Sperabas enim de te, aut sperabas de homine amico, maledictus autem qui spem suam ponit in homine. Confunderis, quia fefellit te spes posita in mendacio, omnis enim homo mendax. Si autem ponas spem tuam in Deo tuo, non confunderis, quia ille in quo spem posuisti, falli non potest. Spes non confundit.

Eccli. cap. 2. v. 11. & 12.

Psa. 30 vers. 1.

Aug. to. 8. in psa. 36 conc. 2 aute med.

Hîc tu mihi obsecro, fiduciam Mosis, quam ea pudefacta nō sit expende. Cum Hebræi ex Ægypto digressi, in arctum omnes conclusi essent, (jā enim à tergo hærebat hostis Pharao, in oculis montes & mare fugam omnem negabant) Moses in has preces effusus dicitur: Domine, tuum est hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic potest te jubente ape-

Ioseph l. 2. Ant. Iudaic. cap. 7.

riri, aut in planitiem solvi, potest & mare in terram verti: possumus & nos per aerem sublimes effugere, si nos ita servari, tibi placeat. Hæc precatus, mare virga percussit, quo ictu repente scissū transituris expeditissimum iter monstravit. Spes non confundit. Primum igitur fiduciæ munus est, *Non fallere.*

II. Altera ejusdem Fiduciæ remuneratio est, Maxima vitæ tranquillitas. Qui Deo serio fidit, officia sua, quamvis latissime pateant, sine tumultu obit, etiam inter adversa lætus. Lætentur omnes qui sperant in te, Domine. Spe enim salvi facti sumus. Beati omnes qui confidunt in eo. Augustinus pro more suo, pulcherrime, in verba psalmi: Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Quasi perverse, inquit, videtur dicere non intelligentibus, debuit enim dicere fructum laborum tuorum manducabis. Multi enim manducant fructum laborum suorum: laborant in vinea, ipsum laborem non manducant, sed quod de labore ipsorū nascitur, &c. Quid sibi vult labores fructuum tuorum manducabis? Modo labores habemus, fructus postea erit. Sed quia & ipsi labores non sunt sine gaudio propter spem, de qua paullo ante diximus: Spe gaudentes, in tribulatione patientes: modo nos ipsi labores

Psal. 5. v. 12. Rom. cap. 8. v. 24. Psalm. 127. vers. 2. Aug. to. 8. in psa. 27. circa med.

res nostri jucundant, & lætos nos faciunt de spe. si ergo labor noster potuit manducari, & potuit jucundare, manducatus fructus laboris ipsius qualis erit?

Germanorum vetus verbum est, parietibus etiam inscribi solitum: Quisquis omnia Deo commiserit, & hîc tranquillus, & illic beatus erit. Vere sic est, Deo semper omnia committere, in hac vita tranquillitatem, in altera beatitudinem obtinet. Sed Deo sic committenda sunt omnia; è manu Dei æque omnia sic accipienda sunt, ut hæc regula exceptionem non admittat. * Clarissime pius ille scriptor: Et nota, inquit, hanc regulam, Omnia è manu Dei acceptandi, tam esse universalē, ut ab ea nulla prorsus admittenda sit exceptio: adeo ut non tantum cruces, afflictionesque extrinsecæ mundi & proximi, à Deo acceptari debeant, verum etiam intrinsecæ, quæ ex imperfectionibus nostris enascuntur: nam omnia cooperantur in bonum diligentibus Deum.

Gott alle ding ergeben/ gibt hie die zeitlich rhue Und dort das ewig leben.

* Benedictus Anglus in Reg. Perfect. fine libri mihi p. 278.

III. Tertia Remuneratio, Robur in adversis, & animus calamitate insuperabilis. † Iustus quasi fundamentum sempiternum, justus in æternum non commovebitur. * Animosissimus rex David: In Domino sperans, inquit, non infirmabor. Optime Theodoretus: Gubernato-

† Prov. cap. 10. v. 25. & 30.

* Psal. 25. v. 1.

rem, inquit, habeas Deum & aurigam, & res tua ab illa providentia pendeant, nam hoc modo inconcussus manebis & immutabilis. Tales se gesserunt tot centena millia sanctissimorum martyrum. Res nova & rara, pendere in equuleo, & aduri latera, ridere tamen & jocari. Multitudinis concursum fieri, cum missilia sparguntur, cũ donativa aut cõgiaria, cum viscerationes dantur, nil novi est; at vero cum capita decutiuntur, cum sartagines, cum rotæ & cruces proferuntur, cum omnis generis supplicia inferuntur, esse tamen qui accurrant & certent quis prior moriatur, hoc novum, hoc inauditum, hoc tamen, inquit Eusebius, meis oculis vidi: innumeros in Ægypto non ligatos duci extra mœnia in cãpum: hic alter alterum prævenire contendens porrigebat cervices. Carnifices defecerunt & gladii: fessi sedebant, alii succedebant; mutabantur gladii, dies non sufficiebat: nullus ex eis nec parvulus morte terrebatur. En heroas ac heroidas invincibiles: non commovebantur, sicut mons Sion. Huc apposite Chrysostomus: Montem dixit, spem in Deum immutabilem, inquit, firmam & constantem, invincibilem & inexpugnabilem. Quemadmodum enim si quis innumerabiles adhibeat machinas, montem nec convellere nec labefa-

Chryſ. in pſa. 124. initio. & paulo post init.

ctare

ctare poterit: ita etiam qui eum aggreditur, qui ſpem in Deum collocavit, revertetur domum vacuis manibus. Sed cur non dixit abſolute: *Sicut mons*, ſed montis Sion meminit? Docens, nos non debere animum dejicere in calamitatibus, nec ab eis peſſundari, ſed à ſpe in Deum pendentes, omnia ferre fortiter, & bella, & pugnas, & tumultus. Quemadmodum enim hic mons, qui fuerat quandoq; deſertus, & nudatus habitatoribus, ad priorem redierat proſperitatem, veteri ſtatu recepto, cum incolæ rediiſſent, miracula rurſus oſtenderentur; ita etiam vir fortis & generoſus, licet ab innumerabilibus invadatur calamitatibus, minime evertitur.

Qui ſperant in Domino, mutabunt fortitudinem (humanam in divinam) aſſument pennas ſicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient. Beati omnes qui confidunt in eo. Ergo viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in Domino.

Iſa. c. 40. v. 31. Pſa. 30. v. 25.

IV. Quarta remuneratio: Immunitas à plurimis vitiis. Et non delinquent omnes qui ſperant in eo. Bernardo teſte, Perfecta converſio eſt ad hoc bonũ, ut nil libeat niſi quod deceat vel liceat. Et tunc demum perfecta erit voluntas cũ plene fuerit

Pſa. 33 v. 23. Bern. tract. de grat. & lib arb ante med.

rit bona, & bene plena. Hanc autem bene plenam, & plene bonam voluntatem habere censendus est is, qui non suam amplius, sed jam pro sua divinam amplectitur voluntatem, eique se totū devotissima subjectione transcribit. Et hic est qui Deo in omnibus fidit. Quisquis autem felicissimam hanc artem callet, ac reipsa tam providentiæ divinæ, quam voluntati perfecte se tradit, graves vitiorum insultus non metuit. Vera in Deum fiducia, non tantum inquieti pectoris agitationem, sed & huic contrarium torporem mentis ac senium tollit. Diserte hoc ipsum confirmans Bernardus: Ita, inquit, animus si non præsumat de se, sed si confortetur à Deo, poterit utique dominari sui, ut non dominetur ei omnis injustitia. Ita, inquam, Deo innixum nulla vis, nulla fraus, nulla jam illecebra poterit vel stantem dejicere dominantem. Alioquin frustra nititur, si non innititur. Disce ergo Deo fidere, etiamsi omnia tibi adversa sint; disce contra spem in
Isai. cap. 53 v. 10. spem credere, & voluntas Domini in manu tua dirigetur.

V. Quinta remuneratio: Per veram in Deum Fiduciam velut Omnipotentes efficimur. Libere proclamat Paulus: Omnia possum in eo
Phil. cap. 4. v. 13. qui me confortat. Et quamvis cuique nostrûm hic objici possit: Tu longe

longe ſequere, & Pauli veſtigia adora. Nihilominus tamen quis illorum qui Deo fidunt, non animoſe dicat? Pone me juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me. Si Deus pro nobis, quis contra nos? Sed quid opus teſtimonijs? Chriſtus diſertiſſime: Si potes credere, inquit, omnia poſſibilia ſunt credenti. In quæ Domini verba egregie Bernardus: Quidni, inquit, omnia poſſibilia ſint innitenti ſuper eum, qui omnia poteſt? Nil omnipotentiam Dei clariorem reddit, quam quod omnipotentes facit omnes, qui in ſe ſperant. An non omnipotens, cui omnia poſſibilia ſunt?

Iob cap. 17 v. 3. Rom. cap. 8. v. 31. Marc. cap. 9. v. 23. Bern. ſerm. 85. in Cant.

Qua in re neſcio an unquam præclarius quid dictum ſcriptumve ſit, quam quod idem Bernardus præclariſſime dixit ſcripſitque in hæc verba: Dulciſſima liberalitas, inquit, in ſe ſperantibus non deeſt. Hoc enim totum hominis meritum, ſi totam ſpem ſuam ponat in eo, qui totum hominem ſalvum fecit. In te ſperaverunt Patres noſtri, ſperaverunt & liberaſti eos: ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt: in te ſperaverunt, & non ſunt confuſi. Sperate in eo omnis congregatio populi: quemcunque enim locum calcaverit pes veſter, veſter erit. Pes veſter, utique ſpes veſtra eſt, & quantumcunque illa proceſſerit, obtinebit, ſi tamen in

Bern. in pſa. Qui habitat ſerm. 15. poſt med.

Deum tota figatur, ut firma ſit, & non titubet.

Cum Apoſtoli ſecreto Dominum interrogaſſent, cur non & ipſi lunaticum adoleſcentem illum malo genio inſeſſū potuerint liberare? Chriſtus cauſſam omnem diffidentiæ adſcribens: Propter incredulitatem, inquit, veſtram: Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, trāſi hinc illuc: & tranſibit, & nihil impoſſibile erit vobis. Hîc non Chriſtiana ſolummodo fides commendatur, ſed & illa fiducia, quæ divina ſe Omnipotentia ſic induit, ut ardua quęvis aggrediatur, & admiranda patret. Quamvis Chriſtus non dixerit: *Edite miracula*, ſed *Habete fidem Dei*: querelas contra Dei diſpoſitionem omittite, puſillanimitatem ad ardua trepidantem vincite, omnem à vobis diffidentiam expellite: ſi non poſſitis calcare baſiliſcos & dracones, ſuperbiam calcate; ſi non voce incendia domare, libidinum veſtrarum flammas extinguite; ſi non leones frenare, pardos & tigrides cicurare, iras reprimite; ſi non mortuos ad vitam revocare, Invidiam veſtro malo vivaciſſimam jugulate; ſi non aridas arbores ad virorem reducere, vacuam liberalitate manum, fœcundiore ſtipe inſtruite. Hoc eſt quod exigit Chriſtus: Habete fidem Dei. Qui hanc

Matth. cap. 17 v. 20.

hanc habet, ex omnibus malis aliquid boni elicit, ex omni plumbo argenti quippiam & auri colligit, quod artificii divini est: Nam, uti Boëthius, sola est divina vis, cui mala quoque bona sunt, cum eis competenter utendo, alicujus boni elicit effectum. Sed de hoc alibi uberius. Boeth. lib. 4. de consol. ph. pros. 6. fine.

CAPVT VI.

Fiduciam in Deum sine cognitione divinæ Providentiæ vacillare.

IN mœstissima illa profectione Abrahami in montem Moria, ubi jugulandus erat filius, cum tertia jam dies dilucesceret, & mons in oculis esset, Isaacus qui ligna humeris subvehebat, patrem gladio armatum interrogans: Pater mi, inquit, ecce ignis & ligna, ubi est victima holocausti? Dixit autem Abraham: Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi. Pergebant ergo pariter. Vtinam & nos, tunc maxime, cum aqua nobis hæret, cum exitum nullum reperimus, hoc unum assidue volveremus animo: *Deus providebit, fili mi, Deus providebit*. Exemplo demonstratur id quod dicimus: Multorum liberorum parens animam agit, hoc unum anxie sollicitus, quid suis liberis sit futurum: frustra vir bonus se cruciat: Deus providebit. Alius cor- Gen. cap 22 v. 7. & 8.

pore quidem ſanus, ſed æger animo ſecum diſquirit ipſe: *Vt ſeſe res meæ habebunt, cum hoc auxilium, aut auxiliator iſte deerit?* vana plerunque ſollicitudo: Deus providebit. Alius auri dives & avorum, non item virtutum: *Quid ſi*, ait ipſe ſibi, *præter ſententiam & ſpem hoc mihi eveniat?* Homo pusilli animi! Deus providebit. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem. Ita quondam Romanorum Imperator Maximilianus II. ſicubi res adverſæ animum ejus ſollicitarent, conceptum à ſe ſymbolum proferebat: *Dominus providebit.* Ita prorſus, ita ad Deum mentis acies convertenda, qui non patietur in fraudem impelli fidentem in ſe.

Sapiẽ. cap. 3. v. 9.

Germ. alles gutt/ in gottes hut.

Abrahamus, quem dixi, illud Dei mandatum divinis promiſſis, ut videbatur, recta contrarium, quam inexplicabili fiducia exequi eſt aggreſſus? Dici non poteſt, quot fiduciæ actus exercuerit illo triduo, quo in montem à Deo nominatum profectus eſt, illud ſecum aſſidue repetendo: Deus providebit. Vere providit, modo prorſus admirando. Nam pater, inquit Chryſoſtomus, ſacrificavit, filius ſeipſum obtulit, Deus utrumque acceptavit, & victima tamen manſit victimæ. Sic Abraham confiſus Deo, pervenit uſque ad mõtem, uſque ad aram, ad ipſum uſque gla-

gladium, ad ipsum usque filii jugulum, quod jam jam erat secandum. Nimirum altissime combibit animo vir sanctus, illud usquequaque certissimum: *Deus Providebit*. Divinum hoc pronuntiatum quisquis vult capere, quotidiano id usu discet optime, tamque in se quam in aliis miræ deprehendet divinæ providentiæ vestigia. Et quæso, vitam nostram priorem compendio relegamus: per quot ambages & anfractus divina nos duxit providentia, quot quantisque periculis nos suaviter subtraxit? Quivis nostrum jure dixerit: Misit de cælo & assumpsit me, & extraxit me de aquis multis. Prævenit me in die afflictionis meæ, & factus est Dominus firmamentum meum: liberavit me, quia complacuit ei. Et quanta vitæ, quanta corporis animique discrimina non adii? sed evasi: Deus providebit, Fidamus Deo. Hanc autem confidentiam in Deum non assequetur, nisi qui & Providentiam Dei probe cognoverit. An sit Providentia, fugimus quærere, nam recte Clemens Alexandrinus: Sunt, inquit, quæstiones quædam dignæ quæ puniantur: cujusmodi est quærere probationes, An sit Providentia, cum sit manifesta divina Providentia ex adspectu omnium quæ videntur effectorum, quæ arte & sapientia con-

2. Reg. cap. 22 v. 17. & 19.

Clem. Alex. lib. 5. Strom. sub init.

constant. Est ergo Providentia.

I. Sed quid est providentia? Est ipsa, inquit Boëthius *, divina ratio in summo principe constituta, quæ cuncta disponit. Optime de hac re Damascenus †: Providentia, inquit, est voluntas Dei, per quam res omnes apte congrueque gubernantur. Rem sic capiemus: Vidit Deus ab æterno qua ratione quævis res creata suum finem posset assequi; simul etiam omnia impedimenta vidit, quæ in assequendo fine occursura essent. Deinde hic idem optimus Deus, sanctissima sua voluntate, ea delegit subministranda auxilia, per quæ omnes homines ad suum finem quam optime ducerentur. Hæc vero statim ab Orbis ortu proposuit, & in opus deduxit per immensam suam potentiam. Ita divina Providentia, ut Dorotheus loquitur, fons est bonorum omnium. Hanc omnes philosophorum turbæ agnoverunt. Hinc illa: Deum sequere; Cum Diis pugnare noli; Id superis curæ; Viderit Iupiter; Hoc in genibus Iovis situm, aliaque talia priscis usitata. Et hanc suam providentiam Deus mox ab initio, ipsis etiam oculis ingessit per Orbis Diluvium, per Sodomæum incendium, per Calamitates Ægyptias, per Alimoniam è nubibus submissam tot centenis millibus Hebræorum:

quibus

Hanc illustrissimis argumētis & testimoniis demonstrat in Theol. Natur. Theophilus Raynaudus dist. 8. quæ. 3. mihi p. 893.

* Boëth. l. 4. de consol. philos. prosa 6. paullo à princ.

† Dam. lib. 2. de Fide Orthodoxa. cap 29

Quamvis autem Providentia Dei cōsistat in actu intellectus divini, illum tamen comitatur actus voluntatis.

quibus insuper inspectantibus leges condidit, præsentiam suam monstravit, viæ ducem statuit columnam lucidam & igneam, emisit effusissimos volucrum nimbos, victorias dedit admirandas. Habet Deus providentiam omnium omnino rerum creatarum. Res certissima est. Clamat Sapientia: Pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. Sap. cap. 6. v. 8.

Vt autem nos Providentiæ divinæ notitiam altissima mēte defigamus, hoc in fundamentum ponimus: Nihil uspiam Orbe toto fieri fortuito, & casu. Si res ad nostram duntaxat seu providentiam, seu scientiam examinemus, plurima casu quodam & forte fortuna fieri putabimus, si ad divinam Intelligentiam, nihil fit casu. Divina namque intelligentia infinita est, extenditque se sine ullo labore ad omne quod intelligi potest. Deus puncto temporis, uno eodemque, sic dicam, ictu oculi sinus omnes & abyssos cæli, terræ, maris, inferorum penetrat ac pervidet. Rectissime Iobus: Nihil, inquit, in terra sine caussa fit. Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuit Deus ab æterno. Ita in rebus omnibus divinæ gubernationis admirabilissima elucet providentia, quæ non præest solum rebus omnibus, sed interest, imo inest. Nos cæculi plurima puta- Iob c. 5 v. 6. Sap. 11 v. 21.

mus

mus casu fieri, quæ tamen omnia ab æterno Dei consilio & providentia proveniunt.

Aug. in psa. 9. post. med. II. Sapientissime Augustinus: Et sic omnia, inquit, ad divinæ providentiæ regimen referantur, quæ stulti quasi casu, & temere, & nulla divina administratione fieri putant. Exemplo res patefiet. Herus è domesticis duos, herilis consilii ignaros, diversis viis mittit ad eundem omnino locum. Hic alterum alteri occurrere casus est, non domino, sed servis: Ita thesaurum reperiri à paupere fossore, casus est quidem illi pauperculo, sed non Deo, qui opes illic ideo recondi voluit, ut eas hic ipse mercenarius eo loci fossurus reperiret & ditesceret, non casu, sed paterna Dei providentia. Deo nil penitus fortuitum est. Idcirco.

——nemo temeraria credat
Fortuitove geri mundana negotia casu.
Omnia lege meant, quam rerum Conditor illis,
Sanxit ab æterno.——

Plin. lib. 35. cap. 10 post med. Canem pinxerat Apelles, cumque in reliqua omni parte sibi ipse satisfecisset, exprimere in eo spumam anhelantis se posse non judicabat: displicebat autem ars ipsa, nec alia inveniri poterat, & videbatur spuma illa pingi, non ex ore nasci, sicque longius à veritate discedere: Absterserat sæpius, mutaveratque penicil-

lum

lum anxio animi cruciatu, & nullo modo ſibi approbans, cum in pictura verum eſſe non veriſimile vellet. Poſtremo iratus arti, ſpongiam illam impegit inviſo loco tabulæ, & illa repoſuit ablatos colores qualiter cura optaverat. Hoc exemplo ſimilis & Nealcem ſucceſſus in ſpuma equi ſimiliter impacta ſpongia ſecutus dicitur. Nos hæc talia meriſſimos caſus interpretamur, & totum fortunæ tribuimus, quæ in pictura fecerit naturam. Erramus ſplendide; nam quod fortunam dicimus, altiſſima Dei ſapientia & providentia eſt. Qui fortunæ aliquid tribuunt, Dei providentiam ſepeliunt. Nō caſu fiebat, quod maxime caſu factum videbatur, ut cadaver, metu latronum abjiceretur in ſepulchrum Eliſæi, cujus oſſa cum attigiſſet homo ille ſepeliendus revixit. Non caſu Moſes in viminea fiſcella expoſitus, à filia Pharaonis inventus, & adoptatus eſt. Nec caſu rex Achab inter cervicem & ſcapulas læſus eſt: Accidit autem ut unus è populo ſagittam in incertũ jaceret. Certiſſima Dei manu ferebatur hoc telum, ſicut & illud in Iulianum Apoſtatam: ſolum jacienti res erat incerta. Non caſu aut fortuito hirundines Tobiæ domum involabant, & virum optimum viſu privabant. Hanc tentationem ideo permiſit Dominus evenire illi, ut poſteris daretur

4. Reg. cap. 13 v. 21.

Exod. c. 2. v. 3 & 9.

2. Par. cap. 18 v. 33.

Tob. cap. 2. v. 12. & c. 12 v. 13. Luc. c. 2. v. 1. Ioan. cap. 4. v. 5.

retur exemplum patientiæ. Diserte Angelus: Quia acceptus eras Deo, inquit, necesse fuit ut tentatio probaret te. Nihil fit casu. Ita minime casu factum, quod Christo nasciturо universus Orbis ab Augusto describeretur. Ad fontem Sichar non casu consedit Christus cum Samaritide collocuturus. Hæc omnia in tabulis divinæ Providentiæ annotata sunt, ab omni ævo.

III. Cum Cyprianus & Iustina velut capitis rei ducerentur, Theoctistus equo vehens, hoc solum dixit: Cum his hominibus inique agitur. Mox à Felicio assessore jussus est equo dejici, & cum iisdem duci ad supplicium. Iudicia tua, Domine, abyssus multa! subitus hic casus videri potuit; Dei providentia fuit.

Cum sanctus Ignatius Lojola è pedis vulnere jaceret æger, fallendo tempori librum petiit, qui equestria, & hoc genus profana ludicra commentis fucaret. At casu factum (ita nos loquimur) ut ea fabularum mendacia domi nusquam essent; sed eorum vicem duo longe melioris argumenti codices ægro ferrentur: Altero Vita resque à Christo Domino gestæ, altero ab Cælitibus reliquis facta facinora perscribebantur. Hi libri salutis principium fuere Ignatio, aliisque post Ignatium innumeris. At hos libros non Casus aut Fortuna,

sed

ſed æterna Dei Providentia benigniſſime, huic loco, huic & lectori deſtinavit.

Paphnutius interrogatus, quid cauſſæ foret, quod illi proficerent, deficerent iſti, ſub eodem magiſterio; hi caderent, illi ſtarent? Reſpondit: Quæcunque fiunt, aut ad Dei beneplacitũ, aut ex permiſſione Dei fieri: & omnia quidem quæ cum virtute conjuncta eſſent, ſecundum Dei beneplacitum; cetera vero quæ cum vitiis haberent affinitatem, damna & injurias in Orbem inveherent, Dei permiſſu fieri. Cur autem Deus tanta tamque frequentia mala permittit? Hic jubet Plato quieſcere: judicia Dei abyſſus multa. Hoc optime cepit, qui dixit: Sine conſilio & providentia tua, & ſine cauſſa nihil fit in terra. Didici etiam ex hoc inſcrutabile judicium tuum expaveſcere, qui affligis juſtum cum impio, ſed non ſine æquitate & juſtitia. Præclariſſime Auguſtinus: Surgunt procellæ ſtagni hujus, inquit, vides malos florere, bonos laborare; tentatio eſt, fluctus eſt, & dicit anima tua: O Deus, Deus hæccine eſt juſtitia tua, ut mali floreant, & boni laborent? & Deus tibi reſpondet: Hæccine eſt fides tua? Hæccine tibi promiſi, aut ad hoc Chriſtianus factus es, ut in ſæculo floreres?

Thom. d. Kēp. lib. 3 ca. 50. nu. 4.
Aug. in Pſ. 25.

Componamus ergo animos, & in

Providentia Dei acquiescamus, quãvis impios dominari, pios opprimi, religionem everti, justitiam extingui videamus: nihil enim horum fieret, nisi Deus id singulariter permitteret: non permitteret autem nisi justissimæ rationes ei suppeterent, atque adeo nisi melius esset, sic permittere quam impedire. At inde gravia incommoda, & ingens animorum jactura sequitur. Dolendum hoc quidem, sed moderate, quia justissimis de caussis sic placuit Deo, qui è magnis malis bona majora, velut gladium è vagina novit educere. Nec refert hoc arcanum Dei regimẽ non ita jam apparere: supremo dierum tanquam in speculo cernetur totus humani generis decursus, & omnis Providentiæ divinæ ratio, qua Deus & in singulis regnis, opidis, familiis, & cum singulis hominibus est usus, ut pateat quam benignus fuerit Deus in delinquentes, & quàm quisq; illorum plus minusve sit inexcusabilis, quàm denique hæc gubernandi forma, qua usus est Deus, fuerit & naturis rerum, & patefaciendæ ipsius gloriæ accommodata. Hoc jam sciamus, è malis omnibus Deum boni aliquid elicere. Quid tristius gentis humanæ lapsu? eam tamen Deus sic iterum erexit, ut præstare videatur sic lapsum esse, quàm semper stetisse. Mors Christi, summum in Or-
be

be flagitium, eadem tamen fuit, & Orbis salus.

IV. Pachomium quondam adiit Theodorus vehementi capitis dolore vexatus, petiitque hanc à suo capite intemperiem precib' averteret. Cui Pachomius: Putasne, inquit, hũc capitis cruciatum, aut simile quid, sine Dei permissione & volũtate contingere? Sustine, & cum voluerit Deus, medebitur: bona est à cibis abstinentia, bona in egenos beneficentia, plus tamen lucratur æger, cum patiens & longanimis nutum divinum attendit. Hinc intelligere licet quam is minime tranquillo futurus sit animo, qui in divina Providentia non quàm optime fuerit fundatus. Sed nec ille diu miser esse poterit, qui hoc divinę Providentię arcanum fide viva penetrarit. Multæ quidem tribulationes justorum, at de omnibus his liberabit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorum, unum ex his non conteretur. Tot in humano corpore ossicula sunt & ossa, ut hominem dixeris Ossuariam. Ossium quędam clavorum vice sunt, ut dentes; alia sunt ut pyxides, ubi medulla, præsertim in coxis & tibiis; aliqua quasi consuta sunt ut cranium, alia aliis infixa sunt, sicut januæ uncus cardini. Galenus medicorum Princeps, in humano corpore ossa ducenta numerat. Viringus inter

Ps. 33. ve. 20. & 21.

Galen. lib. de format. fætus.

medicos celebris, ducenta viginti quatuor aſſignat. Horum quodlibet, uti Galenus docet, quadraginta fines ſeu ſcopos, in uſum corporis habet, adeo artificioſe inter ſe omnia collocata ſunt. Ergo ut oſſa ſolum humani corporis in ordinem reponantur, pluſquam octies mille ſcoporum ſeu finium obſervandi. Vnicum ex his non conteretur, Deo non annuente; Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum. Neq; vero Deus ut architectus eſt, qui cum ſtruxit domum, deſerit: Deus operi ſuo momentis omnibus non adeſt tantum, ſed aſſidue in eo habitat.

Seraphinus Firmanus vir eruditus & ſanctus, ſecretum notatu digniſſimum exponens; Sanctorum vita, inquit, per ſingula rerum ac temporum momenta à Deo ſic temperatur ac regitur, ut omnia in eorũ cedant
Rom. cap. 8. ve. 28. bonum. Quid ni omnia? Nam, ſcimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonũ. Ita Deus ſuos ſingulariſſima tuetur providentia; adjecit illis oculum qui non ſopietur. Hinc amabiliſſimum illud inter Deum ſanctoſq; homines certamẽ: Illis nil ſuavius, quam id ſemper velle facere, quod Deo placeat: Nec cedit his Deus, facitq; ſemper, quod ſuos ſcit velle. Ludovicus Carbo vir ævo noſtro inter Venetos magnus, rationibus docet, virum juſtum

tam esse gratiosum apud cæli Regem, ut quicquid rogat, impetret. Ioannes Apostolus hoc ipsum planissime affirmans: Fiduciam, inquit, habemus ad Deum, & quicquid petierimus accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo, facimus. Et eadem ista tertium repetit, ne ullus sit locus diffidentiæ. 1. Ioā. cap. 3. v. 22.

Dictaverat Deus Ezechieli vati panem immundum ex hordeo, faba, lente, milio pinsendum, & humano fimeto contegendum. Horrorem ostendit Vates, mox sententiam mutavit Deus. Iacob luctator: Non dimittam te, inquit, nisi benedixeris mihi. Factum. Thomas Aquinas in morbo peregrinos pisces esuriit, mox eos miraculo accepit. Res liquet; Deus voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & salvos faciet eos. Sed & arcanissima quæq; suis detegens Deus: Num, inquit, celare potero Abraham quod gesturus sum? Nec aliter Christus: Vos autem dixi amicos, inquit, quia omnia quæcunque audivi à patre meo, nota feci vobis. Ezech. cap. 4. Gen. ca. 32. v. 26. Ps. 144 ve. 19. Gen. ca. 18 ve. 17. Ioan. ca. 15. ve. 15.

V. Ludimagister, qui puerulos litteras formare docet, quandoq; manum unius ducit, alterius nullam habet curam. Quid caussæ est? Ille puerulus bonę indolis est, ingenuus, docilis, morigerus: iste importunus,

inobsequens, intractabilis, asinus ad lyram. Ita Deus voluntatem timentium se facit, sicque illos custodit ac regit per singula rerum ac temporum momenta, ut omnia in eorum bonum cedant; immorigeris
Esa.c.1. istis & rebellibus dicitur: Cum mul-
ve. 15. tiplicaveritis orationem, non exaudiam. Quid ita, ajunt, cur nos non
Ps. 33. æque custodit ac regit Dominus, sic-
v. 18. ut illos, & illos, & istos? Vos ipsi in
& 17. culpa estis: Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum. Vultus autem Domini (vultus indignatione plenus) super malos, ut perdat de terra memoriam eorum. Morigeris illis à Deo promissum:
Esai. Cum transieris per aquas tecum e-
ca. 43. ro, & flumina non operient te, cum
v. 2. & ambulaveris in igne, non combure-
ca. 58. vers. 9. ris; clamabis, & dicet: Ecce adsum.
Zach. Et ego ero ei, ait Dominus, murus
cap. 2. vers. 5. ignis in circuitu, & in gloria ero in medio ejus. Hominis ad Dei Voluntatem se formantis animum, Deus velut solium suum occupat, in eoque tanquam rex residet. Adsint jam qui hunc hominem velint lædere, Deo licentiam non concedente. Insignissime dixit Ambrosius: Dominus dormit tepidis: vigilat perfectis. Non quod illorum obliviscatur quos monet, reprehendit, excitat, castigat; sed quod suam in suos providentiam singularibus modis & ar-

gumentis plurimis demonſtret. Ia- Gen. ca. 33. verſ. 5.
cob interrogatus à fratre de comitatu: Parvuli ſunt, reſpondit, quos donavit mihi Deus ſervo tuo. Ita placide illum docuit (ait Chryſoſtomus) quanta erga ſe Dei fuerit providentia. A Deo probi curantur ut amici, ut filii, improbi ut mancipia & ſervi. Et quamvis Deus pæne invitus naturæ turbet ordinem, eum tamen millies iterumque millies in amicorum ſuorum gratiam invertit. Hinc res geſtæ Divorum tot prodigiis & miraculis admirandæ.

Hæc admirabilis Dei Providentia inſtar ſcalæ eſt, quam Iacob ſub dio pernoctans vidit à terra in cęlum uſque pertingentem. Omnia cæli terræq; negotia providentiſſimus Deus jam ab æterno habuit in expedito. Attingit enim à fine uſque ad finem Sap. c. 8. ve. 1. & c. 14. verſ. 3.
fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. Nam, Tua, Pater, providentia ab initio cuncta gubernat. Non enim eſt alius Deus quam tu, cui cura eſt de omnibus, ut oſtendas quoniam non injuſte judicas judicium. Ea hujus providentiæ vis eſt, ut re nulla impediri, falli, tardari aut flecti poſſit: ea vero ſuavitas, ut nil agat contra cujuſque naturam, fortiſſime ac ſuaviſſime omnia & prævidendo & diſponendo.

Simile quid ſomniarunt veteres,

 catenam

Homerus Iliad. θ. catenam auream fabulati, quæ cælo demitteretur in terram, & ubi omnia comprehendisset, in cælum denuo attraheretur.

I. Lip. L. 1. Const. ca. 13. Est igitur in Deo, fuit, eritq; pervigil illa & perpes cura, qua res omnes inspicit, adit, cognoscit: & cognitas immota quadam & ignota nobis serie dirigit ac gubernat. Id autem est quod Providentiam hîc vocamus, de qua sæpe non dubitamus, sed querimur, ut pueri severiorem patris disciplinam exosi. Mittamus aliquando has querelas, & si sapimus, sequamur ab alto attrahentem illam vim, & æquum censeamus, ut homini placeat, quicquid placuit Deo.

Quare ad infinitam Dei Providentiam quotidie confugiamus. Cum enim Orbem tot ac tantis sceleribus oppletum aspexerimus, illud unà veniet cogitandum: Quoniam prospicit quod veniet dies ejus. (Ps. 36. ve. 13.) Si ex Orbe reducamus oculos domum, & nos ipsos intueamur, providentiam circa nos tam pervigilem, tam plenam amoris observabimus, ut nec unicus quidem capillus capite defluat, id ignorante aut vetante divina providentia. Hinc Augustinus excelso animo: (Aug. serm. 4. de mart.) Quid mihi deerit, inquit, si membra mea dilaceret inimicus, quando capillos meos dinumerat Deus?

CAPVT

CAPUT VII.

Quanta Dei Providentia sit circa vitæ necessaria.

OMnia quidem in manu Dei sunt, non male tamen quispiam dixit, tres claves Deum penes se habere, quas nemini committat: unam quidem clavem ad promendas pluvias, ventos, nives & alios ejuscemodi partus aëris; clavem alteram ad reseranda sepulchra, & revocandos in vitam mortuos; tertiam ad penu & omne genus alimoniæ. Quod si Deus has promptuarias cellas occludat, quis aperiet? Ergo Deus rerum omnium promus condus: ab ipso impetrandum, quicquid ducendæ vitæ necessarium est.

I. Marcus Anachoreta dicere solebat: Qui Deo non fidit in his caducis, quanto minus fidet in aliis æternitatem spectantibus. Et primum argumentum quo Christus in nostram diffidentiam usus, hoc est: Nonne anima plus est, quam esca, & corpus plus quam vestimentum? Hic validissimis argumentis eximit animo sollicitudinem illam pessimam circa vestitum & victum, docetque in alma Dei providentia unice confidendum. Si enim Deus tam providens & liberalis est in iis, quæ videntur

Matt. cap. 6. ve. 25.

videntur operosiora, cur Deum oblivionis arguimus aut incuriæ in ceteris minus operosis? Si corpus dedit, cur vestem neget? qui donat equum, cur subtrahat frenum? Nonne vita pretiosior est quam id quo alitur vita, & corpus præstantius quã id quo tegitur corpus? utique. Qui ergo nihil sollicitis, imo nec quidem existentibus nobis in rerũ natura, vitam corpusq; dedit, dabit procul dubio & ea quibus vita & corpus sunt sustentanda, præsertim cum ipse voluerit vitam corpusque his indigere. Si ergo majora dedit ultro, declaravit se minora etiam & posse, & velle dare. Dabit autem non quidẽ otiosis nobis, quos non ad otium creavit, sed vacuis sollicitudine, hanc enim Deus in se vult rejici. Pulchre Iobus de corvorum coco interrogans: Quis, inquit, præparat corvo escam suam, quando pulli ejus clamant vagantes, eo quod non habeant cibos. Hoc ipsum ab avibus sumptum argumẽtum ingerens & Christus: Respicite, inquit, volatilia cæli, quoniam non serunt, neq; metunt, neque congregant in horrea, & pater vester cælestis pascit illa: Nonne vos magis pluris estis illis? Hoc ipsum sæpius inculcans hic è cælo magister: Nonne, inquit, duo passeres asse veneunt, & unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro? Vestri autem &
capilli

Iob. ca. 39. vers. 3.

Matth. ca. 10. ve. 29. & Luc. ca. 12. vers. 7.

capilli capitis omnes numerati ſunt. Nolite ergo timere; multis paſſeribus meliores eſtis vos.

Alterum argumẽtum ſumit à brutis animantibus, quæ citra omnem ſollicitudinem paſcuntur, ut vel in illis diſcamus amplitudinem divinæ providentiæ, in quam recumbamus. Hanc enim ut apertiſſimam faciat, non adducit paſtum in deſerto Iſraëlem annis quadraginta: non laudat Eliam à corvis nutritum, ſed brutas animantes objicit, idq; non leones, urſos, elephantes, aut alia id genus grandia animalia, quæ & ipſa divinitus paſcuntur, ſed animalium minima, aviculas, quæ cum cantui fere vacent, & veluti obiter ſumant cibum, maxime à ſollicitudine liberæ videntur. Et homo qui pluris eſt innumeris aviculis, Deumque non Dominum tantum, ſed & Patrem agnoſcit, ſic angatur animo?

Poſt demonſtratam Dei providentiam in aviculas & capillos, quam circa floſculos gerat oſtendens: Conſiderate, inquit, lilia agri, quomodo creſcunt: non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniã nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum eſt iſtis. Si autem fœnum agri quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit, quanto magis vos minimæ fidei? Videte igitur quam non ſolliciti ſint agreſtes

Matth. cap. 6. ve. 28.

agrestes flosculi, de suo, quo triumphant vestitu, nam omnem decorem suum uni Deo referunt acceptū, aperte professi se nihil debere humanæ curæ. Rerum naturam, quæ à Dei providentia est, hominum industria & cura imitari potest, assequi non potest. Adeo ut magnificētissimi Regis Salomonis exquisitus, atque ad miraculum usq; ornatus ac pretiosus cultus, floris contemptissimi elegantiam neutiquam exæquet. Vos jam ipsi judicate, si Deus vilissimas herbas brevi demetendas & in furnum rapiendas tam pulchre amicit, quanto magis vos, immortalitati à se conditos, vestiet, curabitq; necessaria, non tegendo tantum corpori, sed si opus sit, etiam ornando. His & tertium quoq; argumentum adnectit
Matth. cap. 6. ve. 28. Christus, & : Quis autem vestrûm cogitans, inquit, potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Imo minuet potius sollicitudine: nihil
Luc. ca. cit. hîc ullius industria profecerit. Si ergo, inquit Lucas, neque quod minimum est potestis, quid de ceteris solliciti estis? si rem tantillam vel maxima sollicitudo non promovet, ut scilicet corporis statura nonnihil augeat, quomodo corpus in vita servare poterit quantavis annonę opumq; congesta copia, nisi adspiret Dei providentia? Inanis & irritus est omnis labor vester, nisi Deus illum prospe-

ret. Huic ergo alendi corporis curam permittite, cui & augendi, quia hoc quam decentissime ac suavissime, vestris curis nil opitulantibus faciet. Aperit ille manum & implet omne animal benedictione. Ps. 144 ve. 16.

II. Cum ergo Deus, quæ ad vitam necessaria, provideat omnibus (Nam, æqualiter cura est illi de omnibus) qui fit tantam ubique multitudinem esse hominum egentissimorum? videtur Deus res humanas suo fluxui permittere. Mira, mi homo, circa paupertatem hominum Dei providentia est. Vere Chrysostomus: Non tantum pauperes divitibus, inquit, sed hi illis indigent, & magis. Et fingamus duas urbes, quarum illam soli divites, hanc pauperes soli habitent, nullum poterit inter has esse commercium; in illa nulli erunt opifices, non operę mercenariæ, nullus illic sartor, pistor, sutor, nullus faber, institor, agricola; has artes opulenti non factitant, nulli hîc servi, ancillæ nullæ: qualis igitur hæc urbs, si aliena ope destituatur? In altera sat erunt eorum qui calceos suant, qui vestes conficiant, qui agros colant, qui sibi denique re modica sufficiant. Si omnibus itaque abunde suppeterent ea quæ vitæ sustentandę sunt, quid demum sequeretur? Interitus omnium opificiorum, operarum fabrilium, artificiorum. Substructiones,

Sap. c. 6. v. 8.

Chrys. tom. 5. orat. de divit. & paup.

Pauperes vocamus, qui victum manu aut laboriosa industria parant

ſtructiones, navigationes, aucupia, piſcationes, mercaturę peſſum irent: & qui domini forent, ſi nulli eſſent qui ſervos ſe profiterentur? Ita paupertas conſervat humanam gentem & ornat: paupertas induſtrios facit & laborioſos: paupertas ſuſcitat artes. Exulet paupertas penitus ab Orbe, ſimul boni mores, & Virtutes pæne omnes exulabunt. Edere, bibere, ludere, helluari, græcari & pergræcari, primarium erit negotium: Luxum comitabitur luxuria, divitias vitia. Vbi rerum omnium abundantia eſt, ibi plerunque etiam vitiorum. Teſtantur hoc uberes anni, quibus plenæ potatorum cauponæ in omne genus turpitudinis & inſaniæ deſpumant. Teſtatur hoc diluvium cujus principia fuerunt luxus & otium, hinc præmortui pudoris & plena libidinibus vita omnium. En, quanta Dei providentia, quæ à laſcivia ad laborem trahit homines paupertate; labor optimos incitat. Quicquid uſpiam pulchri cernimus, ab iis elaboratum eſt, qui pecunia non abundarunt, ideo labores ſuos vendere coacti ſunt.

Prov. ca. 10, verſ. 3. In ipſa porro paupertate quanta Deus providentia ſuccurrit! Non affliget Dominus animam juſti. Beatus Franciſcus coram Aſſiſinate Præſule vili dũtaxat linteo tectus: Nunc, inquit, liberrime dixero: Pater noſter

ster qui es in cælis : Idem suis in viaticum dare solitus est illud Psaltæ: Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet. Romano autem Pontifici de alimentis sciscitanti respondit : Matrem quidem habemus pauperem, Religionem , sed patrem ditissimum. Ita prorsus est : hic pater tanta suos cura & providentia complectitur , ut cum humana desunt auxilia, subministret divina. Vt annonam præstaret Eliæ, suam nobis providentiam ingessit : primo quidem , prophetæ dapiferos jussit esse corvos. *Corvi quoque deferebant ei panem & carnes mane , similiter panem & carnes vesperi.* En , aves rapacissimæ quæ alioqui commissum sibi commeatum consumpsissent in via , nisi obstitisset divina providentia , jam etiam à dapibus sunt, & ad cyathos stant. Deinde hunc ipsum Eliã Deus per pauperculam viduam pavit , cujus omnes facultates erant pugillus farinæ , & parum olei quo ungeretur , non quo vesceretur , & tamen quot farinæ modii , quot libræ olei in pauperrimo hoc peno relatebant? Tertio cum Elias egestatem suam securo somno solaretur, adfuit alius è cælo dapifer, Angelus, panem & fontem adferens , uti Habacuc Danieli messorum tulit delicias. Eandem hanc singularẽ benevolentiam Deus sexcentis aliis suorum amicorum exhibuit,

Ps. 54. ve. 23.

3. Reg. ca. 17. vers. 6.

exhibuit, farinam, panes, oleum, vinum, occulta vi augendo, aut cum hæc penitus deessent, insperata gratia submittendo. Et quamvis hæc talia nos ipsi nonnunquã experiamur, nihilominus ingens ubiq; diffidentia est trepidantium, ne desint vitæ necessaria: cum Iudæis etiamnum
Ps. 77. ve. 19. & 20. vociferamur: Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? Nunquid & panem poterit dare? Ad hoc
Ioan. cap. 6. vers. 9. Philippi vox auditur: Sed quid hæc sunt inter tantos? tot hominum fa-
Matth. cap. 6. v. 22. mi non sufficient ista. O vere minimæ fidei homines! Scit pater vester quia his omnibus indigetis. Nunquid Dei liberalitas nunc quam olim contractior?

III. Paulo inter anachoretas primo annis sexaginta dimidiũ panem detulit corvus, integrũ præsente Antonio. Ioannes eremicola quatuordecim annis à nullo mortaliũ visus, cervæ lacte pastus est. Beatus Rochus aliquanto tempore, panem quotidie accepit à cane, quemadmodum Elias à corvo. Non unus eremicolarum illorum è palmis & cibum & vestem impetravit; una illis arbor & sartor
Zacha. Lippelo 13. Decẽb. fuit & pistor. Anno Christiano sexcentesimo quinquagesimo tertio Iudocus Britonũ Regis Rethaëli filius, spreto solio in sacerdotium venit, solitarium vitæ genus amplexus, in Brahic loco rivulis cincto cœnobium
&

& templum condidit. Hic in egenos tam pie effusus fuit, ut quodam die non nisi panis unicus familiæ superesset, hunc ipsum tamen in quatuor partes secari, & quadram dari mendico jussit. At ille idem mendiculus mutata veste quartum rediit, & omne penu mendicando abstulit. Hîc Vlmarus socius mussare & obloqui; atq; liberalitati nimiæ indignari. Iudocus hominem solatus, è cælesti penore subsidiũ petere docuit. Paullo post quatuor naviculæ commeatu onustæ illuc appulerunt & omnem religiosæ familiæ indigentiam sublevarunt. Optime dixit Augustinus: An putas qui Christum pascit, à Christo non pascitur? Aug. lib. de eleem.

Beatus Dominicus sub initium sui Ordinis duos è suis misit qui alibi locorum concionarentur. Illi sub vesperam & fessi & famelici, sed & tristes gemebant se ignotos ad pauperrimas casas devenisse, ubi auxilii nihil sperandum. Hic unus aliquis occurrens & mœroris caussas eliciens: Omnia, inquit, Dei caussa deseruistis magna utiq; in Deum fiducia, & nunc trepidatis velut omni spe destituti: pecudes Deus pascit, & filios sinet perire fame? Cum dicto se subduxit. Illi oppidũ ingressi, post preces in templo fusas, à Curione invitati sunt ad cœnam; sed & alius quispiã intervenit qui hos ipsos ho-

ſpitio recipere contendit; hic amica lis inter duos, à tertio demum di- rempta eſt, primæ illic auctoritatis viro, qui & parochum, & alterum hoſpitii jus offerentem in ſuas ipſe ędes pertraxit & omnes laute habuit.
Ioan. ca. 21. ve. 12. Ita Chriſtus ſuis poſt toleratos nocte tota labores: Venite, inquit, prande- te. Et tamen hæc omnia quandoque noſtram nobis diffidentiam non eri- piunt; quicquid rerum ſuppeditet Deus, egeſtatem metuimus; inter a- quas, aquarum penuriam formida- mus, & niſi magna nos rerum abun- dantia circumfluat, multa nobis de- fieri credimus. Improba nos identi- dem cogitatio vellicat: Vbi eſt quod ſperas? Cui optime reſpondens Au- guſtinus: Spes, inquit, nondum per- venit ad rem; & ovum eſt aliquid, ſed nondum eſt pullus.

IV. Mendicum ajunt fuiſſe, qui u- bi manticam jam oppletam, & unde- quaq; fartam panibus vidiſſet, dicere ſolebat: *Iam ſpero*. Huic nos mendico ſimillimi ſumus, tum ſcilicet ſpera- mus cum in annos plurimos laute proſpectũ nobis credimus. Nimirum tantum ſpei concipimus, quantũ rei præſentis cernimus. Longe aliter Io- annes Alexandrinus Patriarcha, qui per veram fiduciam totus à divina providẽtia pendebat, qua una re ma- ximis calamitatibus facilem mede- lam adhibuit. Fuit ut tredecim fru-

mentariæ naves, quarum singulæ decem millia modiorũ capiebant, mergerentur mari. Media fere pars civiũ Alexandrinorum ingenti hoc damno affecta est: ideo nautæ aliiq; in asylum Alexandriæ confugerunt. Ad quos mox schedulam misit Ioannes, in qua hoc solum perscripsit: Dominus dedit, Dominus, ut voluit, abstulit: Sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum. Exite filii, nihil ob hoc veriti: Dominus sollicitus erit de crastino. Postero ab hoc die adfuerunt qui optimũ Præsulem ob acceptam cladem solarentur, at ille modeste præoccupans, & culpam omnẽ in se derivans: Ego, inquit, liberalẽ me credebam in danda stipe, & forsan ob id elatioris animi fui, juste igitur amantissimus pater filium vane intumescentem corripuit hac clade. Admonet Deus & revocat clementer, plagas aliquot infligens, ut iis admoniti ad nos redeamus, imo ad ipsum. Sed est prorsus idem ipse ille Deus qui Iobi ęvo fuit, æque potens, æque misericors, qui non deseret nos. Ita ipsos consolatores suos integerrimus Antistes solatus est. Nec diu fuit, ait Leontius, cum grande illud damnum duplicato lucro pensatum est, & Ioannes pristinam in egentes liberalitatem repetiit. Diffidentiam certe ac pusillanimitatem in his talibus

Leontius in vita S. Ioan. ca. 27.

 exhibere,

exhibere, idem pæne eſt, ac dicere: Aut avarus eſt Deus, aut obliviosſus. Sed apage impias has voces.

Zach. Lippeloo 13. Sept. Sanctus Amatus nobile fuit ſpeculum omnibus iis ſedulo inſpiciendum, qui divinam providentiam aut ægre capiunt, aut tacite accuſant. Hic poſt annos triginta in monaſterio Agaunenſi exactos, in rupe ſolitaria vitam egit continentiſſimam. Nam è cœnobio aſſignatus ei ſocius Berinus, ſolum tertio quovis die, panem attulit hordeaceũ & hydriam. Hæc tota erat & commeatus, & obſequii ratio. Ægre tulit hanc abſtinentiam cacodæmon. Itaq; captata occaſione, cum vir ſanctus in preces effuſus genibus niteretur, advolans corvus hydriam evertit pedibus, & panem roſtro aſportavit; ita omnis in triduum commeatus periit. Quid ad hæc Amatus? fortaſſis indignari corvo, & rapaciſſimam avem diris omnibus devovere, atroces voces in Dei providentiam jactare, hæc diaboli machinamenta execrari? Nil horum Amatus: noſtræ ſunt hæ cantilenæ: ille manus mentemque cælo attollens: Gratias tibi ago, inquit, Domine *Ieſu*, quod ſanctiſſimæ voluntati tuæ placeat, exerceri me longiore jejunio. Scio hoc mihi utile futurum, quandoquidem nihil in hoc Mundo geritur abſque tua providentia.

Audite

Audite queruli & increduli: Nihil in hoc mundo geritur absque providentia divina, sine qua nec foliolum quidem arbore labitur: Et vos, domos incendi, naves mergi, fortunas eripi, famam violari, sopita & dormitante hac providentia putatis? rectius senserunt vel ipsi idololatræ: nam quibuscunque illorum sapientiæ aliquid aut sanitatis fuit, res humanas nequaquã temerario aut cæco impetu ferri miscerique censuerunt. Ideo, inquit Seneca, fortiter omne ferendum, quia non, ut putamus, incidunt cuncta, sed veniunt. Et quidem à Deo veniunt: quid ergo indignamur, & querimur?

Senec. lib. de provi. cap. 5.

V. Ad eandem hanc providentiam assidua mente cogitandam, quotidianis pæne documentis ducimur. Non ita pridem vir religiosus Valentiæ novem milliarium iter ingressus, sed via nondum omni decursa, æstu, fame, sitique ad omnem lassitudinem confectus, abjecit se sub pirum, & precari cœpit: dum preces iterat, in summa arbore pirum grandiusculum videt: eodem tempore transiens illic viator hominem sub arbore fatiscentem allocutus, ubi audiit quæ caussa progressum moraretur, panem album & bene magnum protrahens, partem præsecuit, & dedit instaurandis viribus. Hæc utiq; credimus, sexcenta talia contingere non nesci-

mus, similia & ipsi experti sumus, nihilominus tam exigua est sæpe nostra in divinam providentiam fiducia, ut nisi marsupia, cistæ, penora, cellæ, horrea, rerum omnium referta sint, animus quoque spe vacuus jaceat; cum vero crumenam cernimus numis differtam, hîc demum
Rom. cap. 8. ve. 24. & 25. speramus. O male oculati! *Spes quæ videtur, non est spes: Nam quod videt quis, quid sperat? Si autem quod non videmus, speramus; per patientiam expectamus.* Ea demum vera est in Deum fiducia, quando spes in angusto est, & cum rebus arctissimis colluctatur. Videmus mala nostra quæ patimur, nondum videmus gloriam, propter quam patimur: quanto plus tormenti, tanto plus erit gloriæ.

Narrat Theodoretus beato Mæsimæ duo fuisse dolia, alterum tritici, alterum olei: ex his liberalissime pauperibus erogabat, neque tamen dolia vacuabat. Et Deus quoque duo habet dolia, illud frumento & omnibus ad vitam necessariis, istud misericordia, liberalitate, providentia plenissimum & exundans: neutrum exhauriri potest. Ad hæc duo gazophylacia recurrendum est, cum reculæ nostræ in fundo suspirant, modo unicum hoc probe discamus, *Deo fidere*, & sanctissimæ ipsius voluntati ex integro nos committere.

Vetus Germanorum verbum est: Wan wir thäte/ was wir solten/ So that Gott vns wir wolte. Si faceremus, quæ deberemus, Deus faceret quæ vellemus. Hieronymus id confirmans: Sit homo, inquit, qui esse debet, & mox addentur ei omnia, per quem facta sunt omnia. Hier. in c. 6. Matth.

CAPVT VIII.

Quanta Dei providentia sit in Amicos.

MAgnificum Dei promissum: Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. Zach. cap. 2. vers. 8. Et quanta Deus cura juvenem illum citharœdum (cum Laurentio Iustiniano loquor) est prosecutus; quantis in periculis, quam multiplici providentia servavit, perinde si unicum hunc hominem suscepisset curandum. Ipse rex David testatus: Domine, inquit, tu cognovisti omnia, novissima & antiqua: Ps. 138 vers. 2. & seq. tu formasti me & posuisti super me manum tuam: tu cognovisti sessionem meam & resurrectionem meam: intellexisti cogitationes meas de longe: semitam meam & funiculum meum investigasti, & omnes vias meas prævidisti. Mea omnia, Domine, à te jam ab æterno ad minutissimum punctulum expensa sunt.

I. Sanguinem & vitam Davidis rex Saul perpetuis insidiis petiit.

 Frustra:

1.Reg. ca. 23. ve. 25. Frustra: Deus protexit. Cum vero David in Maonis solitudine lateret, mox adfuit Saul, & copioso milite Davidem *in modum coronæ* sic vallavit, ut nullus esset nec effugii, sed nec spei locus. Putabatur fera indagine & canibus cincta. Hîc res Davidis desperatissimæ videbantur: Saul pæne jam victor illius capiti proxime imminebat: leo jam faucibus tenere prædam sibi videbatur. Sed frustra & hoc: Deus protexit. Nam subito allatus est Sauli tristis nuncius, irruptionē fecisse alicunde Philisthæos: quare properaret, & hostem arceret finibus. Ita David post omnem desperationem, jam unguibus hærens ferocissimæ tigridis, repente dimissus est liber: Deus protexit. Ita omnes impii regis insidias divina providentia elusit suavissime. Non autem mirum, Davidem, velut oculi pupillam, à Deo sic protectum: norat exactissime David divinæ se providentiæ attemperare. Et en specimen nobilissimum: 2.Reg. ca. 16. vers.7. & 8. Cum Iessæus Rex David rebellem filium Absalonem fugeret, occurrens in via Semei, & atrocissimis maledictis regem lacerans: Egredere, egredere, ajebat, vir sanguinum & vir Belial. Reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul, quoniam invasisti regnum pro eo, & ecce premunt te mala tua, quoniam vir sanguinum

es. En prodigiosam hominis improbitatem! Nec divinam legem, nec principem populi, nec suum regem quidquam reveritus, eum contumeliosissime & in os appellat homicidam, sicarium, tyrannum, invasorem regni. Indignissimum facinus! Neque hoc satis, principi omnium hominum mitissimo, ac suorum subditorum amantissimo, extrema insuper calamitate afflicto, ac pæne prostrato, tot probris insultare: majora facinorosus Semei est ausus. Rex David jam è beato miser, qua una re nihil est miserabilius, nudis pedibus, vultu lacrimis confuso incedebat, eum tamen Semei lapidibus velut furiosum canem appetiit, & pro floribus cœnum in eum conjecit; vere unguis in ulcere fodicando. Hîc jam singularem & omnibus sæculis admirandam Davidis tolerantiam vide, qua ille divinæ providentiæ subjectissimum se gessit, & gravissimam injuriam quasi divinitus imperatam agnovit. Dixerat Abisai, principis Ioabi frater: *Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo regi? vadam & amputabo caput ejus.* Hîc Princeps religiosissimus, jam tertium in regem electus, ab impurissimo capite, à suomet subdito, quem nec verbo nec facto violarat, tam graviter offensus, non tantum non irasci & fremere, non ulcisci & saxa revolvere, sed sui

Vti vult Theodoret. q. 32.

calumniatoris patronum agere, militum suorũ vim ab eo defendere, culpam in se admissam extenuare, violatæ majestatis reum, divinæ Providentię instrumentũ agnoscere; Deum denique horum omnium auctorem fateri, sic demum præcipere: *Dimittite eum ut maledicat: Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David: & quis est qui audeat dicere, quare sic fecerit?* Divinum quid in hac petulantissimi hominis nequitia observans David; Dominus, inquit, præcepit ei ut malediceret. Quamvis autem gravissime Semei deliquerit maledicendo, tamen ideo præceptum id ei dicitur, ut malediceret, quandoquidem Deus pessima Semei voluntate, quam non fecerat, optime usus est ad corripiendum Davidem.

Ibid. ve. 10.

De qua re Aug. de gra. & lib. arb. ca. 20. & seq.

Eadem prorsus ratio est, in omnibus aliorum hominum vexationibus & injuriis, in quibus optimus Deus pessimorum hominum arbitrio vel ad insontes exercendos, vel ad puniendos fontes utitur. Hæc flagelli loco sunt, cum peccavimus; freni loco, ne peccemus. Ideo quisquis inique vexatur ab aliis, cum Davide recte dixerit: *Propitius sit mihi Dominus, ne extendam manũ meam* in hunc hominem; ego me non ulciscar. Vivit Dominus, quia nisi Dominus percusserit eum, aut dies ejus venerit ut moriatur. Ita in divinam providentiam

1. Reg. ca. 26. ve. 10.

etiam animo semper excelsissimo feramur. Et quamvis nostri contra nos inimici prudentissimis sese consiliis muniant, non est tamen quod eos formidemus: Domini nutu dissipatum est consilium Achitophel utile, ut induceret Dominus super Absalon malũ. Eo loco apud Deum sunt probi homines, ut de illis jam olim Deus pronunciarit: Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.

2. Reg. ca. 17. ve. 14.

II. Considerate mihi obsecro Iosephum Ægypti proregem, per quos anfractus, per quas ductus est ambages, dum ad illud honoris culmen pervenerit: Tantę glorię principium, fraternum fuit odium. Neque hîc stetit malorũ impetus: Domesticam invidiam ingens excepit malũ: Ismahelitis velut mancipium venditus est, & in Ægyptum ductus. Nec blandior illum sors in Ægypto salutavit. Hîc favor dominæ tam exitiosus fuit optimo juveni, quam antea fratrum odium. Cum enim juvenis castissimus quotidianas heræ pellecebras surdis auribus transmitteret, apud herum falso delatus, ad carcerem raptatus, triennio illic innocens detentus est. Sane non statim atque in Ægyptum pervenit, currui triumphali est impositus:

Per varios casus per tot discrimina rerum ad hoc solii demum evectus est. Et hęc omnia divinę Providẽtiæ jussu

sunt

Gen. ca. 45 v. 8. & ca. 50. ve. 19. & 20. sunt facta. Locupletissimus testis ipsemet Iosephus, cum apud fratres de divina hac Providentia dissereret: Non vestro consilio, inquit, sed Dei voluntate huc missus sum. Nolite timere, num Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonum. Hæc non solum audiamus nos, inquit Chrysostomus, sed & imitemur, & ita solemur eos qui nos affixere, non imputantes eis, quæ in nos admiserunt, sed omnia magna ferentes benevolentia. Siquidem ita solet providentissimus Deus deterrimos etiam amicorum suorum eventus lætissimis successibus commutare. Sæpe beneficiis locum fecit injuria; multi ceciderunt, ut altius surgerent & in majus. Divina providentia non modo recte factis, sed etiam peccatis, ad ea quæ destinavit, uti solet. Vidisti Ioseph? tolle malitiam fratrum ejus, tolle invidiam, tolle parricidii commentum, quo in fratrem sævierunt, simul abstuleris omnia illa quibus Ægypti stetit incolumitas. Nulla fuisset regii somnii interpretatio, nulla in septennium frumentatio, fame periisset Ægyptus, periissent & finitimæ regiones. Vis clariora? tolle Iscariotæ avaritiam, & Iudæorum invidiam, simul abstuleris gentis humanæ lytrum, Christi sanguinem & mortem. Tolle diabolos; certamina,

Chrys. tom. 1. in c. 45 Gen.

victoriæ,

victoriæ, præmia, magna ex parte cessabunt. Tolle tyrannos; ubi martyres erunt? Hic divinæ providentiæ mos est, non solum bonis, sed etiam malis ad bonum uti. Iosephi certe venditio, si actionis hujus naturam spectes, efficienter fuit à Deo, at vero ea quę hac actione tegebatur nequitia, à pessima fratrum volũtate. Providit autem Deus plurima, quibus hanc omnem injuriam emendaret. Pulchre hîc Gregorius: Ecce, inquit, quomodo sapientes in ipsa sua sapientia vis divina comprehendat! Ideo venditus fuit Ioseph, ne adoraretur, & ideo est adoratus quia venditus. Idem Mosi contigit. Quem enim Pharao rex morti destinarat, hunc Pharaonis filia, Deo instigante, sibi educandum commendabat. In aula tua, Pharao, nutrire cogeris eum, qui vindicaturus est illos, quos tu extreme persequeris. Novũ miraculum, inquit Augustinus, filia parricidę fecit op⁹ maximũ misericordię. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.

Greg. lib. 6. mor. ca. 14.

Prov. ca. 21. ve. 30.

III. Chariton, cum Hierosolyma tenderet, latronum insidiis interceptus, in spelæum illorum tractus, & catenis alligatus est. Latronibus alio ad prædam dilapsis, Chariton hoc unum agere, Deum divinamq; providentiam maximis laudibus extollere, inopinatam illam permissionem

Metaphr. die 28. Sept. Floruit Chariton Anno 276.

nem secum expendere, ob eamque patri amantissimo gratias agere, eidemq; se impensissime commendare, nec aliud velle quam divinam in se voluntatem perfici. Dum hæc animo volvit, serpens è latebra prorepit ad camellam lactis plenam; bibit hinc largius non vocatus hospes, sed pro symbola, quod ingrati solent, venenum refundit. Vbi latrones in notum cubile redierunt, primum erat contractam sitim lactea promulside propitiare: biberunt liberalius quam serpens, sed ita ut nil biberent amplius, nam paullo post concepto intra venas veneno, extincti sunt omnes. Ergo jam Chariton latronum ex asse hæres, & solus infamis latibuli dominus, divinæ se providentiæ ardentius quàm unquam commendavit. nec frustra: vinculis ope divina laxatis, pro miserabili ergastulo habitaculum reperit opulentum, & pecuniam quidem illic inventam, partim sublevandis egenis, partim monasteriolo condendo adhibuit. Ipsa latrocinantium specus in templum mutavit, ubi tam Iudæi quam idololatræ Christianis sacris imbuti sunt. O admiranda divinæ providentiæ stratagemata! Optime
Tob.c. 9. v. 2. Tobias: Si meipsum, inquit, tradam tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ.

Sancta Monegundis ad illam vi-

tæ ſanctimoniam nunquam perveniſſet, niſi eam divina providentia per varias ambages illuc duxiſſet. Duas habuit filias Monegundis excellentis formæ virgines, quibus omnem curam & amorem impendit mater, tunc temporis parum pia. Hanc peccandi illecebram amoliri placuit divinæ providentiæ. Ita ambæ filiæ præmatura morte ſublatæ ſunt. Mater ſuo ipſa funeri velut ſuperſtes, omnem odiſſe vitam, capillos vellere, lacerare genas, omne doloris ſolatium ſpernere, nec aliud velle quã filias celerrime ſequi moriendo. Poſtquam lacrymis nonnihil egeſtus dolor, luctu jam remittẽte, compos ſui facta Monegundis: An non, inquit, inſigniter fatua ſum, quę divinæ providentiæ tam contumaciter reclamo? quid ago? an neſciebam me genuiſſe filias mortales? an ad hoc natę sũt, ut mori non poſsẽt? Dei mater, Dei filius, homines Deo chariſſimi moriuntur, & ego indigner filias meas deſiiſſe vivere? quæ forſan ideo morte occubuerũt, ne ſuccũberent vitiis. Quid igitur meis querelis Deũ inceſſo, qui nihil poteſt mali velle; quin ſtultã hanc lamentationem finio, & in divinæ voluntatis ac providentiæ ſinu me totã compono? Ita dixit, & fecit: Mundum res ſuas habere juſſit, ipſa in domunculam cum ancillula ſe concluſit, Deo deinceps omni

omni conatu servitura. Hanc vitæ mutationem Superis placuisse miracula manifestum fecerunt. Monegundis namq; plurimos ægrotorum sine pharmacis consanavit, Gregorio Turonensi teste. Tanti est ex integro divinæ providentiæ se permittere. Verissime dixit Augustinus: Qui habuit curam tui antequam esses, quomodo non habebit curam tui, cum jam hoc es, quod voluit ut esses?

De Gloria Conf. ca. 24.

Tom. 8 in Psa. 39.

IV. Robertus, primus Molismensis abbas, divinæ providentiæ studiosissimus cultor, quicquid potuit in pauperes erogavit. Fuit ut duobus mendicis ante fores expectantibus duos panes juberet dari: at œconomus se opponere, & nec in prandium quidem suffecturam annonam dicere. Quid ergo, inquit Robertus, prandebimus? nescio, ait œconomus. Suboluit hìc viro sancto, aliquid tenacitate male provida recondi. Igitur re divina peracta cum signum daretur ad mensam, sciscitatus est abbas, unde panes illati essent? paucos, inquit obsonator, pro nobis reservavi. Robertus religiose excandescens panes omnes in canistrũ jussit colligi, & mox ad mendicos foras efferri, & ad suos versus: Ne, inquit, parendi contumacia, & diffidentia domi nostræ latius grassentur, jejunium & fames docebunt nos Deo fidere.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0027422

